Dželaluddin Rumi

Divani Šemsi Tabrizi

Izbor, prevod i komentari:

Ahmed Ananda

~ sadržaj ~

Uvod – O životu Mevlane Dželaluddina Rumija

Gazeli - 1-99

Komentari gazela

Dodatak

Rječnik

Literatura

بسم ا الله الرخمن الرخيم

Uvod

O Životu Mevlane Dželaluddina Rumija

Ovo je putovanje ka najboljem od staništa, tamo gdje nas najveće blagodati čekaju. Kada ovo budu čitali ašici ~ *oni dotaknuti Božanskom ljubavlju* ~ osjetiće veliku radost, kao što se žedna polja raduju zvucima grmljavine, koji ne nagovještavaju ništa drugo do li blagodatnu kišu i kao što se umorne oči raduju snu.

Ovo putovanje će donijeti radost duši i lijek našem tijelu. Na njemu se nalazi ono što iskreni ~ *u ljubavi prema Allahu* ~ vole, i ono za čim žude. Za putnike ~ *na duhovnom putu* ~ koji traže i čeznu za onim što hladi njihove oči i donosi radost njihovoj duši, ovdje su sakupljene najslađe od voćaka, najuzvišenije od svih stvari koje se priželjkuju i za kojima se vatreno žudi; dovodeći tako bolesnika liječniku, vodeći ašika Voljenom.

Neka je hvaljen dragi Allah! Na ovom Putu stiče se najveći od svih darova i najdragocjenija od svih nagrada, on će obnoviti vaš zavjet prijateljstva ~ *sa Allahom* ~ i olakšati poteškoće. Ove riječi će biti bolne onima koji su ~ *od Boga* ~ daleko, a oni koji su blagoslovljeni ~ *darom vjerovanja* ~ radovat će se ovim riječima i zahvaljivati Nebesima na njima.

U utrobi ovoga broda krije se blago privlačnije od mlade žene; ovdje je nagrada za one u svog Gospodara zaljubljene. Punoća mjeseca i baština koju smatraste izgubljenom, evo vam se sada vraća. Evo još nade za one koji nadu izgubili nisu, evo bogatih pašnjaka za one izgladnjele, evo čudesnih stvari o kojima niste ni sanjali! Evo slatkog iščekivanja nakon pustoši u vašim srcima, evo nagovještaja beskrajne širine nakon učmalog očajanja!

Sunce se opet rađa; svjetlost u ovoj knjizi darivamo onima koji poslije nas budu u žaru ljubavi gorili. Molimo Uzvišenog Allaha za pomoć, svaka hvala Njemu pripada. Zahvalnošću, čovjek čuva blago srca svoga i otvara puteve mnogim blagodatima; ali, ništa se ne događa osim onog što On odredi.

Jedna od stvari koja u meni probudi čežnju ljubavi
bijaše ovaj događaj davni, događaj čudesni.
Spavao sam u nemaru spram svoje boli
milovan slatkim dahom maestrala,
al' tada je ona zapjevala,
iz grma, golubica siva!
Njen vapaj i bolna čežnja

na moju ljubav me potsjetiše,
dugo sam bio daleko od svoje duše,
usnuo u moru iluzije!
Plakala je golubica siva te zaplakah i ja,
svaka joj suza bijaše sjajnija od bisera...
Uzvišenost pripada onima koji nas Putem vode
Svjetlost njihovih srca vodi nas do slobode!

Neka se Allah smiluje na one koji vode Putem i one koji idu iza njih, na one koji ispunjavaju svoje zavjete i one koji teže da to učine. Neka ih On obaspe Svojom milošću, obiljem i ogromnim blagodatima! Jer On je Najbolji, od svih od kojih se traži, Najplemenitiji cilj svih nadanja! **Allah je najbolji zaštitnik i Najmilostiviji od onih koji milost pokazuju,** najbolji od prijatelja i nasljednika, najbolji od onih koji nadomještavaju i opskrbljuju one koji su posijali sjemena u vrtu ljubavi.[1]

Gluho je doba noći… Sjedim pred hrpom knjiga, prevoda i orginalnog teksta čovjeka koji je rođen u Belhu, današnji Avganistan, prije 800 godina… Čovjeka koji je pjevao u ljubavi, a rodio se u zemlji u kojoj se danas lije krv. Zašto i zbog čega, ne znam. Previše je objašnjenja i premalo istine u cijeloj toj priči.

Sa njegovim riječima, iz kojih isijava njegovo biće, noć brzo prođe. Ali ova noć je duga, jer čini mi se gotovo nemogućim iznjedriti bisere iz okeana njegove mudrosti. Dok nisam poznavao perzijski bio sam slobodan, kao ptica, da pjevam o njemu inspirišući se prijevodima koji su preblijeda kopija Božanski nadahnutog originala. Sada sam vezan i zarobljen nedostižnošću izvornika, nemoći da se on uspješno prevede ostajući vjerodostojan njegovoj misli i riječi.

Ovo je samo početak priče o Dželaludinu Rumiju, učenjaku koji je postao zaljubljenik; čovjeku koji se okretao poput zvijezda oko srca galaksije i pozivao svojom pjesmom i plesom. Pozivao na iskonski put ljubavi. Pozivao da krenemo sudbonosnim putem povratka. Povratka našoj istinskoj prirodi. Povratka našoj biti...

Belh je napustio kao dječak i zaputio sa sa svojim ocem Behaudinom Veledom ka Mekki i Medini. Njegov otac je svojim duhovnim okom vidio pobiješnjele horde mongolskih osvajača kako gaze sve pred sobom. Napustili su Perziju upravo prije, možda, najveće katastrofe u njenoj historiji. U isto vrijeme, Behauddinu je dojadila ljubomora i stalni napadi tamošnjih filozofa, a naročito Fahruddina Razija. Tu je uistinu nastao nepremostivi ponor, ponor između istinskog duhovnog iskustva i praznih, nesuvislih riječi.

[1] Cijeli ovaj dio teksta, od samog početka, dio je uvoda MESNEVIJE IV u prevodu autora. Riječi ispisane kurzivom nisu dio orginalnog teksta, već su dodate radi pojašnjenja.

Behauddin je bio veoma poznat upravo po svojoj duhovnoj zrelosti. Zvali su ga Sultanul-ulema[2], jer je, kako kaže priča, jedne noći tri sto ljudi Belha, mahom učenjaka, usnilo isti san. U njihovom snu, poslanik Muhammed a.s. sjedio je u šatoru u sred pustinje sa svojim sljedbenicima. Tada je Behauddin ušao u taj šator gdje je primljen sa velikim poštovanjem. Poslanik mu reče da sjedne sa njegove desne strane i reče prisutnima: "Od danas želim da Behauddina zovete Sultanul-ulema."

Ujutro oni pohrliše do Behauddina da mu ispričaju taj san no on ih zaustavi i sam im objelodani ono o čem su sanjali. I tako njemu ostade taj nadimak.

Fahruddin Razi i njegovi sljedbenici stalno su se jadali vladaru Belha Harezmšahu na Behauddina govoreći mu da on sakuplja tolike pristalice zbog toga što želi da mu preotme prijesto. Tako je sultan Muhammed Harezmšah poslao sljedeću poruku Behauddinu, želeći da ga iskuša: "Ako naš učitelj želi da postane vladar Belha ja ću mu još danas predati svoj prijesto i povjeriti svoju vojsku, a za sebe bih molio da mi dozvoli da napustim Belh, jer ni u jednom gradu nema dovoljno mjesta za dva vladara."

No, ubrzo je od Behauddina stigao sljedeći odgovor: "Selam sultanu Belha. Prijesto, vojska, blago i zemlja su prolazne stvari ovoga svijeta koje pristaju sultanima. No, mi smo derviši koji nemaju nikakvog interesa za te stvari. Ostavite vi nas da mi putujemo sretnih srca, a sultan neka ostane s mirom među svojim podanicima i prijateljima."

Kasnije se sultan pokajao i molio je Behauddina da ostane, ali on je i tada pokazao da pravi derviš ne slijedi volju sultana već Allaha Uzvišenog. Napustio je grad sa cijelom porodicom da bi Belh ubrzo potom horde Džingis Kana potpuno sravnile sa zemljom.

Prolazeći kraj Nišapura, sreli su čuvenog sufiju Feriduddina Attara, koji je Rumiju poklonio svoju knjigu ***Esrar Name*** ili Knjigu Tajni. Priča se da je Attar, ugledavši Bahauddina i njegovog malog sina Dželaluddina, povikao: **Gle čuda ! Evo nam stiže rijeka, koja vodi moćni okean iza sebe !** Prenosi se još da je šejh Attar razgovarajući sa Behauddinom izjavio**: "Tvoj sin će zapaliti oganj u mnogim srcima širom ovoga svijeta."**

Poslije Nišapura, nastao je period putovanja, koji je, otprilike, trajao 16 godina. Konja je bila na kraju tog puta, a prije toga, prošli su Bagdad, Kufu, Mekku, Medinu, Jerusalem, Damask, Halep, Erzinkan i Lerende, grad danas poznat kao Karaman

Priča se da im je tadašnji sultan Bagdada u znak dobrodošlice darovao posudu u kojoj je bilo tri hiljade zlatnika. No Behauddin mu je vratio tu posudu sa riječima: "Sultanova imovina je sumnjivog porijekla, nezakonito stečena, ja ne mogu prihvatiti poklon od nekoga ko je svoj život posvetio ispraznim uživanjima i zabavi."

Kasnije je na svojim predavanjima, Behauddin je građanima Bagdada poručio sljedeće: "Mongoli dolaze i ruše sve pred sobom, pale, muče, ubijaju. Ni vas ta pošast neće mimoići. Zato se pripremite za ono što je neizbježno, podignite zastore nemara i neznanja sa svojih srca, okrenite se prema Uzvišenom Allahu dok još ima vremena!"

[2] Sultanul-ulema - sultan učenjaka

Mevlana je mnogo kasnije u Mesneviji, masovnom i kapitalnom djelu klasičnog sufizma od oko 25000 bejtova ili distihova, o kojem će biti govora kasnije, naveo jednu priču o starom muzičaru koja govori o tome da nikada nije kasno iskreno se okrenuti Allahu i da su vrata Njegove milosti uvijek otvorena. Priča ide ovako:

Bijaše neki muzičar koji je, kao mladić, bio obdaren veoma lijepim glasom. Sa svih strana svijeta ljudi su dolazili da ga čuju i nije trebalo dugo pa da i sam sultan sazna za njega. Bijaše pozvan pred sultana i ovaj ga primi na svoj dvor za dvorskog muzičara. Tako je on ubrzo postao veoma bogat i slavan, pjevao je iz noći u noć, a nerijetko i po danu zabavljao sultana i njegove brojne podanike.

Tako su godine prolazile, a njegova slava je počela lagano da kopni. Njegov glas, koji je bio tako snažan i kristalan u mladosti, počeo je da zapinje i hrđa. Nisu više pomagala ni mnogobrojna ljekovita sredstva niti vježbe, već svima je postalo jasno da su njegovi najbolji dani iza njega. U svakom slučaju bilo je tu mnogo novih, mladih, talenata spremnih da pjevaju pred sultanom i njegovom gardom. Nije prošlo mnogo vremena, a taj, negdašnji, sjajni pjevač je potpuno bio zaboravljen. Ubrzo mu se više niko nije mogao sjetiti ni imena. Kao da nikada nije ni postojao. Bar što se tiče običnoga svijeta.

U svojoj sedamdesetoj godini taj čovjek je bio potpuno sam. Njegovo bogatstvo se istopilo, a sa njime su ga napustili i svi prijatelji. Njegov glas je bio potpuno ohrapavio, no, ionako, sada nikoga nije više bilo ko bi ga mogao, bar iz pristojnosti, ili nekog interesa, slušati. Smrt je tom čovjeku svakim danom bila bliža i on je, sa očajanjem, postao svjestan da u svome životu nikada, ni za jedan jedini trenutak, nije mislio o Bogu.

Bio je isuviše zauzet pjevanjem, sakupljanjem bogatstva, provodom i ženama. Sa gorčinom je shvatio da se nijednom gestom, nijednom molitvom nije zahvalio Stvoritelju za izuzetan dar koji je dobio od Njega. On, u stvari, nije ni znao kako da obavlja molitvu. Mada je mnogo puta prolazio pokraj džamija i vidio ljude koji su klanjali u njima, jednostavno nije pridavao ni malo pažnje svemu tome. Sada je bilo isuviše kasno, on je Allaha ignorisao čitav svoj život i vjerovao je da će i Allah ignorisati njega, klanjao on ili ne klanjao.

Ipak, bio je preplavljen čežnjom da iskaže svoju zahvalu Allahu, bez obzira na sve. I tako on ode na mezarje i tamo pade na koljena, po prvi put u svome životu i tu poče govoriti stihove koji si nadirali iz njegovog ojađenog srca. Tako je jadni i skrhani starac svirao i pjevao svome Gospodaru dok ga umor nije savladao i dok nije tu, na mezarju, zaspao…

Mevlana nam potom opisuje kako je halifa toga doba Omer sanjao da treba otići i odnijeti zlatnike tom čovjeku i kako je on to i učinio. I kako ga je on potom uputio u duhovne tajne i kako se na tog čovjek spustila velika milost Allahova.

Dakle potrebno je samo jednom iskreno, iz dna duše, obratiti se Uzvišenom Allahu i on će se odazvati. Kuran Časni kaže: "**Zovite Me i Ja ću vam se odazvati."** Zaista, nikada nije kasno, sve dok je duša pod grlom, nada postoji sve dok smo živi.

Šta je bilo sa svim onim ljudima koji su prije 800 godina slušali Behauddina, sultana učenjaka i Rumijevog oca, nije poznato i koliko li je njih, kao i onaj stari svirač, zaplakalo iz dubine svoje duše tražeći spas i uputu. No, ista priča traje i danas, samo su se glumci promijenili.

Oni su svoj put nastavili prema Mekki, tamo su obavili hadždž i potom preko Jerusalima, još jednog sudbonosnog i krvlju natopljenog mjesta u našim vremenima, zaputili prama konačnom odredištu svoga putovanja. Bio je to grad Konja u tadašnjoj Rumeliji, odakle i dolazi Rumi, ime po kojem je Dželaluddin poznat u svijetu, mada bi pravilnije bilo Belhi, pošto se rodio u Belhu. Datumi njegovog rođenja variraju od 1201 do 1207 g. Neki navode godinu 1203, dakle, tačno 800 godina od ove 2003 g.

Jedan od bliskih Behauddinivih prijatelja, Šerefeddin Lala iz Samarkanda, bio je zajedno sa njima, na tom sudbonosnom putovanju. On je imao kći Dževher Hatun. Bila je izuzetne ljepote i čstoga srca. Ona i Mevlana su zajedno odrasli i tu na putu su se vjenčali. U proljeće 1225. g. održana je skromna ceremonija njihovog vjenčanja, no, ubrzo potom umrla je Rumijeva majka, a za njom i njegov stariji brat Muhammed Aleaddin. Oboje su sahranjeni u Keremanu.

Ali tako to biva, uvijek neko seli, a neko dolazi na ovaj prolazni svijet. Mevlana je dobio dva sina i jednog je nazvao Sultan Veled po svome ocu, a drugog Aleaddin Čelebi po svome bratu. Oni su im pomogli da prebole drage osobe koje su otišle sa ovoga svijeta.

Anadolija je u to doba bila vjerski veoma živa pokrajina. Mnogi učenjaci i šejhovi su se tu nastanili bježeći pred mongolskom invazijom. Tako je ona postala centar vjerskog života. U njoj su tada vladali seldžuci i polako su, na njenim prostorima, počeli osnivati svoje gradove.

Prije samog dolaska u Konju, Mevlanina porodica je boravila neko vrijeme u Lerendeu. Tamošnji namjesnik Emir Musa zavolio je Behauddina i postao njegov iskreni sljedbenik. Naravno, i tu su se pojavili razni zavidnici i zlobnici, počeli su plašiti Emira da će mu sultan zamjeriti što je takvog učenjaka zadržao u Lerendeu i ljubomorno ga čuva za sebe.

Ubrzo je i sultan saznao za to i poslao optužujuću poruku svome Emiru. Po Behauddinovom nalogu Emir je otišao u Konju da objasni sultanu da je želja samog Behauddina bila da se nastani Lerendeu, no sultan je i tada insistirao da Beha pređe u Konju govoreći: "Moja želja je da budem sljedbenik i rob takvoga čovjeka, a grad Konja postane njegov dom."

Mali karavan se opet pokrenuo. Nakon sedam godina provedenih u Lerendeu kamile i konji su još jedamput osedlani. Veliki osvajač Anadolije sultan Kejkubad ih je ponizno dočekao, prihvatio je uzde Behauddinovog konja i naočigled svih proveo kroz Konju, ka svojoj palati. Međutim Behauddin nije želio da stanuje u sultanovoj palati, jer njemu kao učenjaku pristajala je samo medresa; tako se oni nastaniše u najvećoj medresi u Konji.

Ubrzo potom, Baha Veled je počeo sa predavanjima u medresi i džamijama. Jedne prilike, na njegovom predavanju našli su se sultan i njegovi namjesnici. On je, na sebi svojstven način, briljantno objašnjavao ajete iz Kur'ana. Jedan od sultanovih namjesnika bio je duboko zadivljen time, no, u jednom trenutku, pomislio ja da Beha unaprijed priprema svoja predavanja, te je u stanju da govoriti tako dobro.

Behauddin prekinu predavanje i zatraži od tog čovjeka da prouči nešto iz Kur'ana, tačnije deset ajeta. Ovaj to učini i Behauddin mu ih rastumači na licu mjesta, ništa manje briljantno od samog predavanja. Uvidjevši da ima posla sa izuzetnim Allahovim robom, ovaj sultanov Emir dade riječ da će sagraditi novu medresu samo za Behauddina i njegovu porodicu. Tako je i bilo. To je bijaše mjesto u kojem su se trajno nastanili.

Sultan Kejkubad imao je veliko poštovanje za Behauddina. Savjetovao se sa njime u svim situacijama. Sagradio je divne zidine u Konji, ukrašene zlatnim motivima i reljefima. Te zidine bijahu čvrsta brana od neprijatelja i poplava.

Jedne prilike, dok su šetali po tim sjajnim zidinama, sultan upita Behauddina: "O sultane učenjaka, šta misliš o ovim zidovima?"

"Bez sumnje je da si ti sagradio sjajne zidove koji te štite od neprijatelja i dugih nepogoda, ali imaš li ti nešto što te može zaštititi protiv uzdaha onih koji su potlačeni i strijela koje odapinju iskreni vjernici. Pokušaj sagraditi utvrđenje dobročinstva i pravde i sakupiti vojsku dobrih vjernika. To će ti biti bolje od hiljadu ovakvih zidova," odgovori mu Behauddin.

Sultan mu tada poljubi ruku, zbog ovih mudrih riječi upute i pokloni ružičnjak na istočnoj strani palate. Jednom dok je bio u tom ružičnjaku Behauddin je rekao: " Ovdje će biti grobovi moje djece, njihove djece i unuka." Tako je i bilo. I dan danas Mevlanino turbe se nalazi u tom kraljevskom ružičnjaku.

Put od Belha do Konje je trajavo 16 godina. Behauddin Veled je živio samo dvije godine u Konji. Kada je stigao u Konju imao je već preko osamdeset godina i bilo je prilično oronuo. Starost je donijela svoje i njegov je dugi život stigao svome ishodištu. U zimu, 1231. g. iznenada se razbolio i tri dana nakon toga preselio je na bolji svijet.

Nakon njegove smrti izgradili su mu jednostavno turbe od sušene cigle. Kasnije, seldžučki vezir Sulejman Pervane želio je Behauddinu podići veće i ljepše turbe, ali Mevlana ga je odgovorio od te namjere riječima: "Zar ti možeš sagraditi veće i ljepše kube od onoga koje već grli nebeska prostranstva?"

Tako je Behauddin Veled napustio ovaj svijet, grleći Nebeska prostranstva, no, iza sebe je ostavio sjajno sunce, svoga sina Dželaluddina, koji je svojom svjetlošću zatamnio sjaj nebesa, postidio mjesec i sve zvijezde iz nebeskog okeana…

Behauddin Veled je nestao u vječnosti i tako je započelo novo poglavlje Mevlaninog života. Još od svoga djetinjstva, u Belhu, Mevlana je bio izložen uticaju sufijske mudrosti. Prisustvovao je sijelima derviša, slušao njihove pjesme o predanosti Allahu, bio upućen u razna duhovna pitanja vjere. Slušao je predavanja svoga oca, bio

odgajan od strane njegovih iskusnih derviša, upoznao čuvene učenjake i sufije toga vremena.

Poslije Behauddinove smrti, Mevlana je shvatio da je Konja konačno odredište njegovog zemaljskog putovanja. Shvatio je da mu je dužnost da se nastani u mjestu u kojem je njegov otac napustio ovaj prolazni svijet. Vremenom je zavolio taj grad . Iz njegovih zabilješki o Konji izdvaja se sljedeće: "Ovaj grad bi se trebao zvati: Grad Allahovih Prijatelja. Svako dijete koje se ovdje rodi biće blisko Allahu. Sve dok tijela Behauddina, Sultana učenjaka, i njegovih potomaka budu ovdje, neprijatelj neće uspjeti da osvoji ovaj grad. Sve do kraja vremena, Konja će biti zaštićena od propasti, jer naše duhovno i materijalno blago zakopano je ovdje."

Poslije Behauddinove smrti mnogi su tražili od Mevlane da zauzme njegovo mjesto, ali on se još nije osjećao spremnim da prihvati tu odgovornu dužnost. Tada je nastao period njegovog duhovnog usavršavanja. Žedan iskustvenog znanja i duhovnih otkrovenja povukao se u samoću i tamo strpljivo boravio sve dok se nije pojavio šejh Burhaneddin iz Tirmiza.

Šejh Burhaneddin bijaše učenik Bahe Veleda. No, iznenada, jednoga dana, nošen vihorom Božanske ekstaze, on napusti Belh i ode da luta pustinjama. Nakon izvjesnog vremena pojavio se u gradu Tirmizu, gdje je živio povučeno i smireno.

Prenosi se da je jednoga dana, na sijelu derviše, iznenada, ustao i povikao: " Jaoj meni! Moj šejh Behauddin je napustio ovaj svijet. Ustajte da mu klanjamo dženazu. I tako se i dogodilo. Dženaza se klanjala Behauddinu, sultanu učenjaka, istovremeno, u Konji i Tirmizu. Nakon dženaze Burhaneddin je rekao: "Sin moga šejha Dželaluddin Muhammed ostao je sam. Dužnost mi je sada da idem u Konju, spustim glavu u prašinu po kojoj je gazila noga moga šejha i pobrinem se za njegovog sina. "

Tako se šejh Burhaneddin zaputio u Konju. Dakle, on je nastavio da vodi Mevlanu dalje stazama duhovnog usavršavanja. Prenio mu je znanje o halu.[3] Nakon izvjesnog vremena poslao ga je u Siriju, u Halep. Tamo je Mevlana dalje učio od muderrisa Kemaluddina, koji je poznavao njegovog oca i bio veliki učenjak svoga doba. U Halepu je boravio godinu dana, a zatim se uputio u Damask.

U to doba, Damask je bio utočište mnogim učenjacima koji su se sklanjali pred naletima mongola. Tu je boravio i čuveni sufija Muhjuddin Arebi. Mevlana je tu imao prilike da se sretne sa mnogim sufijama, da od njih uči i sa njima razmjenjuje svoje spoznaje. To je bio veoma plodonosan period u sticanju duhovnoga znanja. Imao je otvoren pristup mnogim medresama, tekijama i tajnim sijelima. Tu u Damasku, boravili su i prolazili putnici - namjernici, duhovni tragaoci sa sve četiri strane svijeta. Čaršija u Damasku je odisala životom, ali i mističnom atmosferom prisustva mnogih Božijih prijatelja.

Jednoga dana, prenosi se, Mevlana je išao kroz čaršijsku gužvu kada ga neko iznenada uhvati za ruku. Taj čovjek mu, potom, poljubi ruku sa dubokom poštovanjem i reče: "O ti koji sijaš sjajnije od svake zvijezde na nebesima znanja, ipak ne poznaješ ni moju prašinu!" Ne ostavljajući vremena Mevlani da bilo šta odgovori ili učini, ovaj čovjek se izgubi u gužvi.

[3] Znanje o halu - svjesnost Allahovog prisustva.

Nakon četvorogodišnjeg boravka u Damasku Mevlana se vratio u Konju. Usput je svratio u Kajseri u kojem je tada boravio šejh Burhaneddin. Šejh se zajedno sa njime uputio u Konju.

Šejh Burhaneddin je veliki značaj pridavao postu. Znao je postiti i po petnaest dana neprekidno. Govorio je: "Budite gladni, koristite pečat gladi. Glad je ključ riznica mudrosti. Glad otvara izvore istinskih spoznaja, koji borave u najdubljoj svijesti Poslanika i Božijih prijatelja!"

Mevlana je, pod budnim okom takvoga učitelja, prošao mnoge stanice duhovnog puta. Sa njime je upoznao mnoge tajne koje donosi duhovna praksa gladovanja i odricanja od svjetovnih užitaka. Tako je stiglo i vrijeme njihovog rastanka. Ipak, Mevlana nije želio da ga taj duhovni lav napusti i Berhaneddin je samo tražio povoljnu priliku za to.

Burhaneddin je pokušao otići, jedne prilike, ali mula ga je zbacila sa sebe i pri padu je slomio nogu. Mevlana mu pritrča i ugleda polomljenu kost.

"Bravo! Burhaneddin tada reče, "dobri učenik je svome učitelju slomio nogu!"

Mevlana je tada shvatio da ga ne može na silu zadržati i da ga mora, u svome srcu, pustiti da ide. Zapazivši promjenu u stanju svoga učenika Burhaneddin mu reče: "Sine moj, ti si spreman. Niko od duhovnih putnika ti sada ravan nije. Postao si lav učenosti i spoznaje. Budući da sam i ja takav jedan lav, ovdje nema mjesta za obojicu. Stoga je želim da idem iz Konje. Neka ti ne bude žao, jer će te ubrzo posjetiti jedan veliki duhovni prijatelj. On će biti tvoje ogledalo, a ti njegovo. On će te uvesti u svijet duhovnih tajni, a i ti njega. Upotpunit ćete jedan drugoga, u ovom svijetu od vas dvojice neće biti većih prijatelja!"

Mevlana je razumio poruku svoga učitelja. Tako je Burhaneddin otišao u Kajseri. Jednog lijepog proljetnog dana 1239. g., Mevlana se oprostio od svoga učitelja kvaseći suzama njegove ostarjele ruke. Burhaneddin je u Kajseriju živio povučeno. Nudili su mu mjesti imama, ali on je toliko bio obuzet duhovnim stanjima da nije bio u stanju da klanja kao drugi ljudi. Ostajao bi u namazu toliko dugo da ga niko u tome nije mogao slijediti i stoga se opet povukao u osamu. Nedugo nakon njegovog dolaska u Kajseri, osjetio je da se bliži njegov odlazak sa ovoga svijeta. Pozvao je jednoga dana svoje učenike i rekao im: "Zatvorite čvrsto vrata ove uboge ćelije i svijetu objavite: "Garib[4] Burhaneddin napustio je ovaj svijet!' "

Prenosi se da su mu posljednje riječi bile sljedeće: "O Uzvišeni Allahu! Prijatelju moj! Uzmi ovu dušu, slobodnu od oba svijeta! Odstrani iz nje svaku radost sem radosti za Tebe!"

[4] Garib – stranac, tuđinac, u duhovnom smislu: onaj kome je stran ovaj svijet i sve u njemu, a blizak onaj svijet.

Naša priča o Mevlani lagano stiže do svoga usijanja. Stgli smo do mjesta gdje su se susrela dva okeana. No, prije nego kažemo nešto o tome, moramo progovoriti koju riječ o Šemsu Tabriziji. Priča o njemu je neizostavna u ovoj priči o Mevlani, Dželaludinu Muhammedu Rumiju.

Ko je bio Šemsuddin Tabrizi? Ko je bio taj čovjek koji je Mevlanu zapalio beskrajnom vatrom ljubavi? Ko je bio čovjek kome je Mevlana posvetio svoj Divan, poeziju od preko 36 000 hiljada bejtova ili 3300 gazela?

Pokušaćemo nešto da kažemo o njemu na osnovu malo vjerodostojnih podataka koji su nam ostali o toj Božanskoj lutalici.

Porijeklom je bio iz Azerbejdžana. Rođen je u Tabrizu. Koliko je poznato, njegov se otac zvao Melikdoglu. Od malih nogu bio je neobičan i isticao se među drugom djecom. Imao je veliku ljubav za vjeru i prije svoga punoljetstva znao je provesti po četrdesed dana gladujući, bez ikakve želje za hranom. Duhovna žeđ, tako vitalna i neizostavna za svakog iskrenog putnika, u njemu se nastanila još od rane mladosti.

Njegovi roditelji bijahu zabrinuti za njega pa je Šems, jedne prilike, poveo oca do rijeke i pokazao mu na na kokošku pod kojom su ležali pačići, kokodakala je u panici vidjevši ih kako plivaju u vodi.

"Oče, vidiš li ti ovo?" upita ga Šems, "isti je slučaj i sa nama. Dok kokoška, u velikoj brizi, kokodače na obali, njeni mladi rone i plivaju ka drugoj strani. Možeš li sada da razumiješ razliku između osobina koje su urođene i Bogom dane i onih koje se trudom stiču? "

Na ovaj način, Šems je svome ocu pokazao da on pripada nekoj drugoj duhovnoj porodici koja umije da pliva u moru duhovnog znanja. Šems je bio to pače koje je bezbrižno plivalo duhovnim vodama.

U sufijski put, tarikat, uveo ga je šejh Ebubekir koji bijaše pletač košara. No, Šems je najveći dio svog života proveo putujući. U maladosti napustio je Tabriz i od tada se nikada više nije skrasio. Bio je pravi lutajući derviš. Na svojim lutanjima sreo je mnogo učitelja, ali dugo nije mogao da sretne pravog čovjeka, 'čovjeka srca'.

Prenosi se da je, jedne prilike, stigao do nekog šejha koji ga je upitao šta traži i zašto je došao.

"Tražim Boga!" Šems mu odgovori.

"Bog vlada nebesima i pokreće brodove na njihovim putanjama," sav važan, odgovori šejh.

Čuvši to, Šems se bez riječi ustade i napusti ga.

Druge prilike, dok je bio u Bagdadu, posjetio je poznatog šejha Evhaduddina. Kada ga Šems upita šta radi, reče da gleda odraz mjeseca u lavoru.

"Ako nemaš čir na vratu, zašto ne podigneš svoju glavu i pogledaš u nebo. Tamo ćeš ugledati pravi mjesec. No, ti si sklon lavorima, sjenama, i stoga ne možeš pronaći ono što tražiš," reče mu Šems.

Evhaduddin bijaše toliko pogođen ovim riječima istine da zgrabi Šemsovu ruku i zamoli ga da mu bude duhovni vodič.

"Ti ne možeš izdržati moje društvo," reče mu Šems.

Šejh Evhaduddin nije se dao tako lahko odbiti, nastavio je moliti Šemsa da ga vodi duhovnim putem.

"U redu," konačno pristade Šems, "pristajem, ali pod jednim uslovom. Moraćeš sa mnom piti vino na bagdadskom bazaru!"

"Ne zaboga, takvo nešto nikada ne bih učinio!" odgovori zaprepašteni šejh.

"A, da li bi ti otišao i kupio vina za mene?"

"Ne, nipošto, ni to ne mogu ispuniti!"

"Eto vidiš," najposlije reče Šems, "jesam li ti rekao da ti nisi u stanju da izdržiš moje društvo. Prođi se ti derviša. Ja tražim čovjeka sličnog sebi, a ne nekoga ko bi bio moj šejh ili ja njegov. Ja tražim zrelog čovjeka od koga istina nije skrivena."

Na ovakve i slične načine Šems bi se oslobađao onih koji nisu bili cilj njegovog putovanja. On bi takve ljude odmah, u par riječi, prepoznao, i tako se potraga nastavljala.

Jednog dana naišao je na Baba Kemala i s njime proveo neko vrijeme. Jedan od Baba Kemalovih prijatelja bio je Fahruddin Iraki koji je doživljavao stanja Božanskog nadahnuća i tada bi pisao veličanstvenu poeziju. Svoje stihove, davao bi Baba Kemalu. Jedne prilike, Baba Kemal upita Šemsa: "O Šemsuddine, zar se u tvome srcu ne krije istina o kojoj pjeva Fahruddin?"

Šems odgovori: "Ja nemam sposobnost da izrazim to što se u mome srcu krije, kao što to ima Fahruddin, ali to ne znači da se srcu mome ne nalazi ta istina. Za razliku od mene, on ima sposobnost da u haljine zaogrne tajne i time im da ukras i sjaj."

"O Sunce Tabrisko!" reče Kemal Baba, pogledavši ga očima ljubavi, "Allah će ti jednoga dana darovati takvoga prijatelja koji će u tvoje ime otkriti sve tajne od početka do kraja vremena. Sa njegovog jezika teći će mudrost srca tvoga!"

Priča se da je naposlijetku, u šezdesetoj godini svoga života, Šems zavapio s podignutim rukama ka nebesima: "O Allahu, imali na ovom svijetu iskrenih ašika, onih koji Te istinski traže, glavu bih dao da jednog takvog nađem!"

"Idi u Rumeliju,"glas srca se javi, "idi u zemlju Rum, tamo ćeš ga naći:"

Oni koji iskreno traže naći će put do staništa Njegova. Od svega na ovom svijeti vrijedi više suza za Njime prolivena. Šems Tabrizi suze je lio zarad svoga Džanana. Zato je njega Džanan [5] uputio ka staništu prijatelja.

Šemsuddin Tabrizi stigao je u Konju novembra 1244 godine. Ugledavši visoke munare, srce mu zaigra od radosti. Prošao je kroz kapije, tog sudbonosnog grada, i smjestio u skromnoj musafirhani.[6] Sljedećeg dana 25 novembra susreo se sa voljenim.

Šems je izašao na ulicu i ugledao Mevlanu na konju, u pratnji njegovih sljedbenika. Šems, kao opijen, potrča, uhvati konja za uzde i zagleda se u oči

[5] Džanan – lit. Duša duše, fig. Voljeni

[6] Musafir – putnik, hane – kuća; kuća putnika, svratište, han.

začuđenog Džalaluddina. To mjesto, pokraj Šekerfuruš musafirhane, nazvano je Meredjel Bahrejn – mjesto susreta dva okeana. [7]

"Upitao bih te nešto, o mula,[8]" reče Šems, "molio bih te da mi razjasniš jednu čudnu i tegobnu stvar."

"Govori, o kalenderijo,[9] kakve te tegobe muče," reče mu Mevlana.

"O vođo muslimana! Ko je bio uzvišeniji, poslanik Muhammed a.s. ili Bajezid Bistami?" upita ga Šems.

"Čudnovati čovječe, zar se može porediti poslanik Muhammed a.s. koji je svjetlost i milost svim svjetovima, sa Bajezidom koji je samo jedan od Allahovih odabranika?"

"U pravu si," reče Šems smješeći se, "ali, nije li Poslanik a.s. rekao: 'Što mi Se više otkrivaš sve te manje poznajem', dok je Bejezid izjavio: 'Slavljen nek sam ja veličanstveni!'

Mevlana na to odgovori: "Kalenderijo! Tvoje pitanje je zaista čudnovato i teško. Odgovor na njega znaju samo istinski znalci. Bajezid je gucnuo samo kap iz golemog okeana Allahove pojavnosti i potpuno se opio, dok se žeđ Poslanikova stalno povećavala, mada je ispio mnogo čaša iz tog okeana. Njegov stepen blizine se stalno povećavao i sa njime njegova žeđ za Allahom. Što je kod čovjeka veća žeđ za Allahom to je on uzvišeniji. Po tome se niko nije mogao mjeriti sa Pejgamberom Muhammedom a.s. Bajezid je samo jedan mali zaljev u moru njegovom!"

Čuvši ovaj govor ušima svoga srca, Šemsovo more ljubavi uzavre i prekipi. On pade u džezbu[10] i viknu - Allah, preplavljen čežnjom ljubavi. Od tog uzvika, Božanska svjetlost zasija u srcu Džalaluddina i on u tom trenutku jasno vidje da Allaha slavi cijeli univerzum, da sva bića ovoga svemira, od kamenja do zvijezda, neprestano veličaju i slave Uzvišenog Stvoritelja, ponavljajući njegovo sveto ime. Božanska ljubav savlada Šemsa i on pade na zemlju onesvješćen.

Mevlana sjaha sa konja i ponese ga u medresu u kojoj je stanovao. U medresi, on položi njegovu glavu u svoje krilo, čekajući da se Šems osvijesti. U tom trenutku prisjeti se riječi svoga šejha Burhaneddina: "Uskoro će ti Allah poslati istinskog prijatelja…"

"Da li je ovo taj čovjek," pomisli Mevlana, gledajući Šemsa koji se lagano budio iz nesvijesti…

Mevlana je pozvao Šemsa da se preseli u njegovu medresu. Smjestio ga je u jedan ugao, pored šadrvana i biblioteke. Dok su razgovarali, Šems se zagleda u knjige i upita Džalaluddina: "Šta je ono tamo?"

"To su samo prazne riječi," odgovori Mevlana.

"To ti više ne treba," reče Šems i velikom brzinom poče bacati knjige u bazen šadrvana.

---

[7] Velikim dijelom, ova biografije, pored drugih izvora koji će biti navedeni na kraju knjige, bazira se na romansiranoj biografiji '*Whirling Dervishes*' Onder Mehmeta, dakle ona je subjektivnog karaktera i ne mora nužno biti cijela istina o Mevlani; još uvijek u Bosni nije izašla Mevlanina biografija bazirana na podrobnijem, naučnom, istraživanju.

[8] Mula - učitelj

[9] Kalender – lutajući derviš

[10] Džezba – duhovni zanos

Mevlana to mirno posmatraše, al' se u srcu njegovom javi tuga zbog dvije knjige koje bijahu bačene u vodu.

Šems to odmah primjeti pa ga upita: "Zbog čega ti se srce žalosti?"

"Prijatelju moj, nije mi žao svih tih knjiga osim dvije," Mevlana odgovori.

Te dvije knjige bijahu Esrarnama – knjiga tajni, od Šejh Attara, koju je on, još kao mali, dobio od njega, i knjiga koju mu je ostavio njegov otac Behauddin Veled.

"Ne tuguj Mevlana, mi to možemo lahko popraviti," Šems reče pa izvadi iz bazene te dvije knjige, suhe i prašnjave kao što bjahu i prije. Potom obrisa prašinu sa njih i dade ih Mevlani…

Poslije toga, Mevlana i Šems bijahu nerazdvojni. Sve što bi Šems zatražio od njega Mevlana bi činio s ljubavlju i velikim oduševljenjem. Šems mu je zabrani da čita knjige govoreći: "Umijeće Božanske ljubavi se ne može naučiti u medresi."

Stanje Mevlane, u vrijeme intenzivnog druženja sa Šemsuddinom, njegov sin, Sultan Veled, opisao je sljedećim riječima: "Iznenada, Šems se pojavio u našim životima. Tada se Mevlanina sjena povukla pred svjetlošću njegovoga sunca. Iz udaljenih obala svijeta ljubavi stigao je prah tišine. Stigao je nečujno, bez buke doboša i tamburina. Šems nas je podučavao o stanjima Božanske ljubavi. Mevlana, koji je bio dosegao sam vrhunac znanja, sada je morao početi sve iz početka. Kao što su svi drugi slijedili i poštovali Mevlanu, on je sada slijedio Šemsa, jer on već bijaše dostigao stanje beskrajne ljubavi prema Bogu."

Šems je stigao nečujno i pozvao Mevlanu da se nastani u svijetu Božanske ljubavi, da uskoči u oganj aška i tamo se peče i sagori. Prije Šemsovog dolaska Mevlana nije imao smiraja, mada je imao sve što se može poželjeti. Imao je ljubav i poštovanje ljudi, položaj i ime. Bio je veliki učenjak i duhovni autoritet, nisu mu bile strane ni mnoge tajne vjere. No, njegovo srce još nije bilo sagorjelo u ognju ljubavi. Šems je u njegovom srcu otvorio nove vidike, vidike čovjeka koji je iskustveno saznao sve ono što je Mevlana učio u knjigama, čovjeka koji je gladan, žedan i bos u poderanim haljama, prašio drumovima duhovne čežnje i ljubavi; lutalice i usamljenika koji je ostavio sve zarad Uzvišenog Allaha.

Šems je u njemu probudio ljubav za muzikom i plesom. Muzikom koja je nosila u sebi duhovnu čežnju, plesom onih zanesenih Božanskom blizinom. Njih dva su provodili dane i noći zatvoreni u svom svijetu i opijeni van svih granica. Iz prostorije u kojoj su boravili čuli su se zvuci rebaba i naja[11] i česti povici: "Allah! Allah!" Bili su potpuno zaneseni u svom duhovnom svijetu, u kojem nije bilo pristupa nikome. Razmijenjivali su beskraj tajni, koje Uzvišeni Allah spušta na takvu vezu nepatvorene ljubavi i povjerenja.

[11] Rebab – žičani instrument; naj – frula od trstike

U maloj sobi u kojoj su boravili Mevlan i Šems, pucali su beskrajni vidici i horizonti. Gorjeli su zajedno u uzavrelom kotlu ljubavi i beskrajne duhovne čežnje. Šems bi govorio Mevlani: "Iskreni duhovni tragalac nikada nije umoran od prijateljstva. Za njega nema slađe hrane od ponavljanja Allahovog imena za sofrom predanosti. Duhovna spoznaje postiže se putem tri stvari: jezikom koji ponavlja ime Božije, srcem koje žrtvujući sebe pokazuje zahvalnost Allahu i tijelom koje strpljivo čeka. Tijelo je kao školjka na suhom, ono mora biti natopljeno odricanjem, samoobuzdavanjem i duhovnim nastojanjima. Nema ništa bolje od duhovne poniznosti. Sretan je čovjek koji je zadovoljan onim što ima i ne želi ono što imaju drugi. Istinski prijatelj mora biti tajanstven, poput Allaha. Mora podnositi ružna djela i mahane svoga prijatelja, ne smije biti povrijeđen njegovim griješenjem. Ne smije mu svoja leđa okrenuti i ne smije ga okrivljivati. Mora neumorno praštati, baš kao što i sam Allah voli da prašta i pokriva naše grijehe."

Mevlana je, bez daha, upijao Šemsove riječi istinske mudrosti i spoznaje. Napredovao je takvom brzinom da se uskoro nije znalo ko je tu kap, a ko more. Dva okeana su se prelijevali jedan u drugoga i nije više bilo važno ko je tu učenik, a ko učitelj. Bili su jednostavno dva duhovna prijatelja, svjetlost njihovih srca sijala je istim sjajem.

U kratkim trenucima njihove odvojenosti, Mevlana je svima govorio o Šemsovoj veličini. Tražio je od njih da budu pažljivi prema njemu i da mu ukažu dužno poštovanje. Dugo i naširoko bi im govorio o tome.

Sultan Veled, Mevlanin sin, jedne prilike prišao je Šemsu, poljubio ga u ruku i pitao ga ima li išta što bi mogao učiniti za njega.

"Šta je s tobom Velede," reče Šems, "otkuda odjednom takvo poštovanje i uvažavanje kod tebe?"

"O poštovani, moj otac je govorio o tebi s tolikim uvažavanjem da smo svi izbezumljeni zbog toga. Kada bih i hiljadu godina živio to mi ne bi bilo dovoljno da ti iskažem svu zahvalnost koju zaslužuješ," reče Veled ushićeno.

"To ne može biti," reče Šems, "ni hiljade Šemsuddina nije više od trunke prašine u kuli Dželaluddina. Neka sam ja došao i do Božanske veze, i vidjevši mnoge zaogrnute Božanskim prisustvom, prišao Božanskoj svjetlosti. Neka sam ja upoznao mnogo Božijih prijatelja i nevidljivi svijet, ipak sam nemoćan da dostignem Mevlaninu veličinu. Nema toga koji se može približiti njegovom dohovnom viđenju Boga!"

Mevlana i Šems međusobno su se upotpunjavali, prelazili zajedno planine spoznaje, penjali se skupa Allahovim stepenicama Božanske blizine. I dok su oni tako, zatvoreni u svome svijetu duhovnih tajni, bezbrižno drugovali, napolju je počela polahko da se zagrijava i ključa ljubomora.

Mevlana je bio omiljen u Konji. Njegova predavanja bila su uvijek preplavljena slušaocima. Narod ga je volio i neizmjerno cijenio. No, sada se on potpuno povukao iz javnog života. Nije više bilo njegovog milog i učenog glasa među njima. Nestao je bez traga. U početku, ljudi su to prihvatali kao nešto privremeno. Nadali su se da će

njegova odvojenost brzo proći, ali to se počelo otezati u nedogled, on se nije pojavljivao među njima. Mjeseci su prolazili…

Tako su počela gunđanja. Isprva tiho, a onda sve glasnije i glasnije. Ko je taj lutajući derviš koji im je ukrao njihovog učitelja? Da li on uopšte ima čiste namjere? Došao je i opčinio Mevlanu, uvukao ga u nekakav čudan, nerazumljiv svijet! Ko je on da Mevlanino srce učini hladnim prema nama, odvoji ga od knjiga i podučavanja? Kako je moguće takvo nešto? On je zasigurno neki mag koji je začarao našeg učitelja!

Prošlo je više od šest mjeseci od kako je Šems stigao u Konju. Mevlana, za svo to vrijeme, ni jednom nije otišao u medresu. Negodovanja su bivala sve veća i otvorenija. Prolazeći jednom kraj grupe takvih nezadovoljnika, Mevlana im je priđe i reče: "Zato što u vama nema ljubavi vi osuđujete Šemsuddina. U njemu nema ni trunke od onoga što mu pripisujete."

Da cijela stvar bude još gora Šems je počeo braniti Mevlani da se viđa sa ljudima. Želio ga je zaštititi od njihovih otrovnih misli i zajedljivog govora. Jednoga dana, učenik Mevlanin došao je u medresu da se vidi sa njime. No, Šems mu nije dozvolio da uđe govoreći: "Šta si to ti donio sa sobom što bi Mevlani bilo potrebno?"

Mladić se na ove riječi razbijesni i povika na Šemsa: "A šta si mu ti donio pa daješ sebi za pravo da ga otrgneš od nas?"

"Ja sam mu donio sebe, za njega sam svoju glavu založio," mirno reče Šemsuddin.

Ovo je mladića još više razljutilo i provalija među' Mevlaninim učenicima i Šemsom svakim danom se povećavala. Sve otvorenije počeli su govoriti protiv njega. Nisu propuštali prilike da ga vrijeđaju, napadali su ga na svakom koraku.

Jednoga dana održavala se ceremonija u jednoj od tekija u Konji. Šems i Mevlana stigoše tamo zajedno. Sjeli su u kut dvorane koja je bila ispunjena sufijama i učenjacima. Oni se nadmetahu u prepričavanju izreka i čudotvornih djela velikih sufija. Šems sve to neko vrijeme mirno slušaše, no, u jednom trenutku više ne mogaše trpjeti ispraznost njihovih riječi te skoči je na noge i povika: "Koliko ćete još dugo uzaludno trošiti vaše vrijeme, ponavljajući, kao papagaji, riječi učenjaka!? Kada ćete, umjesto toga, početi govoriti riječima Božanskog nadahnuća? Dokle ćete hodati sa štapovima drugih ljudi? Gdje su, u svemu tome, vaše riječi i vaša djela?"

Svi redom oboriše svoje glave, postiđeni ovim ubojitim riječima istine. No, te riječi potstakoše još veću netrpeljivost i mržnju prema njemu.

U martu 1246. godine, mržnja prema Šemsu dostiže vrhunac i on iznenada nestade, bez traga…

Mevlana bijaše neutješan nakon što je Šems nestao. Povukao se u samoću, a srce mu postade vulkan iz kojega je sukljala lavina poezije. U tom vulkanu je provrelo more gazela, od kojih je svaki po jedna tajna, a u isto vrijeme ista čežnja za istinom.

Divani Šems je, dakle, nastao prije Mesnevije; u njemu se jasno vidi Rumijev duhovni preobražaj od čuvenog učenjaka i vaiza[12] do zanesenog džezbije, opijenog pjesnika ljubavi. Ta unutarnja alhemija ljubavi dogodila se u njegovoj vezi sa Šemsom. U *Divanu* se, na najbolji način, može bar malo dokučiti, osjetiti i doživjeti to što se događalo u zvjezdanim noćima, u pustinji u kojoj su boravili samo Mevlana i Šems. Kažem pustinji jer, sem Allaha Uzvišenog, tu trećem pristupa nije bilo.

Tu su se susrela dva okeana i *Divan* se s pravom može tako i nazvati: **Mjesto gdje se dva okeana sastaju**. Iz tog mora nepreglednog, iz tih dubina nedokučivih, rodilo se preko 3300 gazela koji svjedoče o besmrtnim tajnama koje je Allah Uzvišeni pohranio u običnog insana. Oni svjedoče o snazi koju posjeduje ljubav i predanost, o nadahnuću koje nastaje kada se sretnu dvije duše koje se istinski žedne istine. Vjernik je vjerniku ogledalo.[13] U ogledalu Šemsa, Mevlana je vidio mnoge tajne koje donosi usamljenost i lutanje, fukaraština[14] srca i bol za blizinom Voljenog, a u ogledalu Dželaluddina, Šems je našao ahbaba kojeg je cijelog života tražio i za kojeg je glavu svoju dao, čovjeka koji je bio sposoban da shvati i ponese tajne koje su razdirale njegove grudi; istinu koja ga je cijelog rastočila, ljubav u kojoj je živ sagorio.

Da li je tu riječ o klasičnom odnosu između šejha i murida, tj. učitelja i učenika, ili odnosu između dva zaljubljenika i Božija odabranika koji su se više upotpunjavali nego što je jedan bio na višem stupnju od drugoga, Allah sami zna. Ostavljam to svakom da prosudi prema svom nahođenju. Ono što je u toj vezi bitno je to da je ona porodila ogromno more mudrosti, oduševljenja i snage koja je i nama danas itekako potrebna da bi ostali na Allahovom Putu u ova doba opštih previranja, sukoba i zabluda.

U Divanu se nalazi moćno vino mudrosti i ljubavi koje zacijelo ima dovoljnu snagu da nas nadahne, ispuni i pokaže da sav sjaj ovoga svijeta ne može pomračiti ni jedan jedini bejt [15] iz Divana. Onaj koji zaroni u to more neće izgoriti u vatri ovoga svijeta, već u vatri ljubavi Božanske. U tom moru su razni i čudnovati biseri, pa ako ne možemo razumijeti sav njihov sjaj neka nas to ne muči i ne zabrinjava. U njemu ima bisera za svakoga. Ponekada je čovjeku dovoljna jedna riječ da ga vrati na Put sa kojeg je zalutao, zato treba tražiti i roniti u to more pa će u njemu, svako za sebe, voljom Uzvišenog Allaha, pronaći biser za sebe…

Mevlana je kao izbezumljen išao nekoliko puta u Damask u potrazi za Šemsuddinom. To sumanuto traganje na trenutak je donosilo hladovinu njegovome uzavrelom srcu, ali i sam je bio svjestan da nije u stanju, sopstvenim naporima, pronaći voljenog. O tome Mevlana sam kaže:

Ja sam zaljubljeni ludak Damaska.

---

[12] Vaiz – onaj koji vazi, drži govore i predavanja.

[13] Poznati hadis: ***Mu'min je mu'minu ogledalo;*** mu'min je iskreni, osvjedočeni vjernik.

[14] Fukaraština srca – duhovno siromaštvo, označava čovjeka koji je svjestan da sve pripada Uzvišenom Allahu i da je čovjek siromah u svakom smislu te riječi, jer za materijalnu i duhovno opskrbu može zahvaliti samo Allahu.

[15] Bejt - distih

Srce sam mu svoje dao.
Tri puta sam letio tamo,
No, voljenog nisam našao.
Namirisan mirisom noći crne,
tih crnih uvojaka,
ja Božije Sunce tražim
poput kakvog ludaka.
No, ako je Sunce Tabrisko ondje
Ja sam kralj Damaska!"

Na kraju vratio se u Konju i gorio sam u tišini. Par mjeseci poslije toga stigle su vijesti o Šemsu. Viđen je u Damasku. Mevlana mu je napisao pismo, ne bijaše pisano tintom, već vatrom.

O, svjetlosti srca moga, dođi!
O, čežnjo, moj smiraju, dođi!
O, ti, majstore ljubavi, dođi!
Život je moj u rukama tvojim…
Ne muči me više, voljeni, dođi!
O Sulejmanu, gospodaru Pupavca, dođi!
Predugo si, predugo, otsutan bio, dođi!
Zaime Boga Jedinoga, dođi!
O voljeni prijatelju, dođi!
Daljina od tebe me uništi
Preklinjem te voljeni, dođi!
Ti si sami izvor dobrote
Ne ostavljaj me bez svoje ljepote
Grijeh svoj namiri, smiluj se, dođi!
Arapi govore 'taal', Perzijanci kažu 'bija'
Riječi ove isto znače: "Dođi!"
Dođi da me ogrije tvoje sunce
Da mi opet smiješak na licu treperi
Odkako ode ja sam slomljen
Srcem i dušom te preklinjem, dođi!
Dođi brzo, bez odlaganja dođi!
O Šemsuddin Tabrizi!
Ne čekaj, put ne odlaži

Samo put taj je tebe dostojan
O kralju srca brzo dođi!

Pismo bijaše odmah odnešeno u Damask, ali odgovor od Šemsa nije stizao. Mevlana je pisao i pisao, ali iz Damaska je stizala samo tišina, tek ponekad narušena šumom istočnih vjetrova. Šems je šutao, kao zaliven. Igrao je svoju bolnu igru ljubavi predano do kraja, do posljednje kapi krvi.

Najzad, stigoše vijesti od Šemsa. Kotao ljubavi bijaše se usijao. Šems bijaše spreman da se vrati u Konju. Mevlana posla u Damask Sultan Veleda, koji je poput svoga oca gajio ogromnu ljubav prema Šemsu. Nađe ga u ondje kako bezbrižno igra mice u uličnoj čajdžinici. Odavao je izgled čovjeka bez ikakvih briga, kao da ga Mevlanino stanje nije nimalo doticalo. Nasmiješio se ugledavši Sultan Veleda. Ovaj mu odmah predade Mevlanino pismo koje je nosio u njedrima. Reče mu da su se svi njegovi protivnici pokajali i pred njega stavi bogate darove.

"Zlato i srebro za mene nemaju nikakve vrijednosti. Poziv Mevlane je dovoljan," reče Šems.

Potom, sve što je dobio podijeli sirotinji u Damasku. Ubrzo potom, uputili su se zajedno prema Konji, starim drumovima musafirhana, karavanseraja, kamila i ljubavi…

Prvi put kada je stigao u Konju, Šems je stigao nezapažen. Ubogi kalenderija, poderan, gladan i bos, bio je samo jedan od hiljade drugih putnika namjernika, lutalica koji su prolazili kroz Konju. No sada, na kapijama Konje, dočekali su ga svi uglednici grada, sufije, učenjaci i naravno njegov voljeni Mevlana.

Kaže se: Ašik mora svoju svoju tajnu skrivati kao zmija svoje noge, mora je duboko zakopati u svojim grudima, jer ako se njegova tajna otkrije on mora nestati. Šejh Attar u svome djelu '*Govor Ptica*' nam govori:

O tajnama ovim ovim govora nema, dosta!
Ko otkrije tajne ove bez života osta!

Otvarala se tajna Šemsovih grudi, on više nije bio nepoznati kalenderija, Konja je shvatila da se u tim prsima krije nešto nesvakidašnje, nešto što je potpuno uzelo pamet njihovom voljenom učitelju Džalaluddinu.

Masa je s čuđenjem i nelagodom posmatrala njihov ponovni susret. Šems nije nikoga vidio sem njega. Ovoga puta, Šems je bio na konju, a Mevlana ispod njega. Šems siđe sa konja, njih dva se zagrliše, bez riječi uđoše u medresu i zatvoriše vrata za sobom…

Šems je hvalio Mevlani njegovoga sina Sultan Veleda. Zaista Veled je pokazao veliku brigu i poštovanje za njega na putu. S druge strane, Šems je taj put iskoristio da mu prenese nešto od svoga neiscrpnog iskustva i znanja.

"Ja sam dobio dva dara od Boga," govorio je Šems Mevlani, "prvi je moja glava, a drugi je tajanstvenost moja. Svoju glavu sam poklonio tebi, a svoju tajanstvenost tvome sinu.."

Svi oni koji su se zamjerili Šemsu, dođoše da traže oprosta od njega i potom mu ukazaše dužno poštovanje. Shvatili su koliko Šems znači Mevlani i da on nema

nikakvih niskih interesa prema Dželaluddinu. Otkrila se tajna o Šemsovoj veličini, al' tajna njegove nutrine, tajna njegove ljubavi i odnosa sa Mevlanom ostala je daleko od njihovog razumijevanja. Vrata medrese su i dalje bila zatvorena, vrata medrese bila su nepremostivi bedem iza kojih su se i dalje kuhale tajne u beskrajnom kazanu ljubavi.

Ples derviša – sema,[16] često se održavao po mnogim zavijama i tekijama u Konji. Muzika ples i slavljenje nisu prestajali. Jedne prilike, Mevlana i Šems su prisustvali takvom jednom sijelu. Razgovaralo se počasnim mjestima i šta znači počasno mjesto za učenjake, derviše i ostale. Dođe red i na Mevlanu da govori te on reče: "Sredina dvorane je počasno mjesto za ulemu – učenjake, kutak tekije je počasno mjesto za derviše; za sufije, počasno mjesto je sa strana, a počasno mjesto ašika je kraj njegovog Mašuka."[17] To reče i sjede pokraj Šemsa.

Takve situacije opet su polahko počele vraćati stvari onakvim kakve su bile prije nego je Šems otišao iz Konje. Mnogi su, iz ljubavi prema Mevlani, nastojali da budu učtivi i ljubazni prema Šemsu, ali on je za većinu njih. u dubini njihovih duša. bio jedan čudak kojega i pored najiskrenijih nastojanja ipak nisu mogli razumijeti. Ličnost njegova ostajala je pokrivena debelim velom misterije koja ih je lagano, ali sigurno, pržila. Pred njegovom vatrom niko nije mogao ostati ravnodušan, u njoj je do srži sagorjevao Mevlana, dok je cijela Konja na njoj lagano tinjala…

Sam je Mevlana bio presretan. Već je uz Šemsa bio prešao mnoge stepenice duhovnog sazrijevanja. Njegovi gazeli su neprestano tekli poput džennetskog izvora. To je bilo vrijeme kratkog i obilatog blagostanja, koje obično dolazi pred buru…

Noćas sam tvoj gost, o Voljeni srca moga,
Ne spavaj noćas, o ružo vječnog ružičnjaka!

Moje srce tebi pripada, moj život tebi pripada,
Ne spavaj noćas, gospodaru srca moga!

Ti si radost moga srca, ti si vrt osmijeha,
Bez tebe su oba svijeta samo pusta tamnica.

Ne, ne sklapaj oči svoje, čekaj, ne spavaj,
Ovo je naša noć, Voljeni, oči svoje ne sklapaj…

Mevlana je ovoga puta preduzeo sve mjere predostrožnosti ne bi li zadržao Šemsa kraj sebe. U njegovoj kući je stanovala mlada i lijepa djevojka po imenu Kimja. Još kao malu Mevlana je usvojio. Odrastala je u duhovnoj atmosferi, okružena brigom i ljubavlju. Bila je učena, tiha i ponizna. Svaka Mevlanina želja bila je za nju svetinja.

[16] Sema u biti znači osluškivanje, a onaj koji čuje Božansku muziku ne može se otrgnuti plesu; otuda se ovaj pojam najčešće povezuje sa ritualnim plesom derviša.
[17] Ašik – zaljubljeni, Mašuk – voljeni; Mašuk može biti i Allah Uzvišeni, ali i duhovno prijatelj.

Kao što je Mevlana bez pogovora ispunjavao svaki Šemsov hir, tako je i Šems ispunjavao sve njegove zahtjeve. Tako, Mevlana zatraži od njega da uzme ovu mladu djevojku za ženu i Šems na to pristade. Priredišе skromno vjenčanje i Šems se nastani u holu medrese koji pregradiše zastorom. Time je još manji broj posjetilaca imao pristupa medresi. Poslije vjenčanja, ni oni rijetki povremeni posjetioci nisu više bili primani. Sve je bilo podređeno Šemsu.

Drugi Rumijev sin, Aleadin Čelebi, bio je mladić nestalne i nemirne naravi. Bio je nešto mlađi od Sultan Veleda i za razliku od njega, Šemsa ni malo nije simpatisao. Šta više ga je uznemiravao i izazivao čestim dolascima, u društvu svojih prijatelja.

Jedne prilike, Šems se obrati Aleadinu kada primjeti da gleda u njegove unutarnje odaje[18] i reče: "O, svjetlosti očiju mojih! Ti posjeduješ mnogo kvaliteta, ali bi trebao biti malo obazriviji kada prolaziš kraj moga prozora."

Aleadina ove riječi duboko uvrijediše i on bijesno odgovori: "Čija je ovo kuća, o šejhu, da je ti moraš tako ljubomorno čuvati?"

Tako je sve opet počelo. Grupa koja je i prije mrzila Šemsa ponovo se počela aktivirati. Pridružili su im se i neki vjerski fanatici, a u tom kolu je sada bio i Mevlanin sin, Aleadin Čelebi. Otrovni jezici su opet počeli da rade. "Kakva je to samo drskost? Stranac ti upadne u kuću i brani ti da se u njoj krećeš slobodno!" govorio je Aleadin s gorčinom u srcu.

Iz te gorčine, mržnje i zavisti počela se ponovo plesti mreža oko Šemsuddina. Nad njime se nadvio crni oblak sudbine, jer svaka sreća na ovome svijetu kratko traje. Nebeske sfere su se lagano kretale svojim putanjama, onim koje je Uzvišeni Allah uspostavio, a i svaki stvor ispod njih svoju određenu putanju izbjeći nije mogao. Nevidljivim nitima Šemsa je sudbina vukla njegovom smiraju.

Nekako, u isto vrijeme bilo je najplodonosnije doba u Mevlaninom i Šemsovom prijateljevanju. Bila je to jesen njihovoga poznanstva, jesen puna čudesnih boja i slatkih plodova ljubavi i spoznaje… Jesenja svjetlost, ni jaka ni preblaga, obasjavala je njihove razgovore; njihovo druženje lagano je stizalo svome upotpunjenju…

"Šta čovjek mora učiniti da bi stigao do Boga?" upitali su Šemsa jednoga dana.

"Da bi čovjek stigao do Boga mora se odreći svojih iluzija," odgovori on.

"Jeste," uključi se Mevlana, "no, da bi čovjek postao slobodan od mašte i laži on mora, cijelim svojim bićem, biti predan Bogu."

Te se dvije stvari često prepliću na putu koji vodi, kao što to Mevlana kaže, 'od sebe do sebe'. Ponekad se čovjek bori sa svojim iluzijama i lažnim razumijevanjem da bi se približio Allahu, a ponekad mu se, srcem svojim predaje, da bi On to srce Sebi privukao. To su inače dva dobro poznata puta u svim duhovnim tradicijama. Put napora i duhovnog pregalaštva, čišćenja srca, i put predanosti, zanosa i ljubavi. Često, ne postoji jasna granica između ta dva puta, prije bih rekao da svaki iskreni putnik mora gaziti i jednu i drugu stazu.

Te jeseni Mevlana je bio obuzet putem predanosti i ljubavi. U Mesneviji, Mevlana je o ljubavi ispjevao sljedeće stihove:

[18] U islamu je strogo zabranjeno gledati kroz prozor nečije kuće. Čovjekov dom je njegova svetinja u koju niko nepozvan ne smije zavirivati.

Po uzdasima srca ljubav se poznaje,
No, to bolest nije k'o bolesti ostale.

Bolest ljubavi drugač'ja je od ostalih,
Ljubav je instrument tajni Allahovih!

Bila to ljubav vječna il' ljubav prolazna,
Na kraju nas ona vodi do Allaha.

Ma šta, ja vama rekao o ljubavi,
Riječi se postidim kad se ona pojavi.

Mada riječi daju objašnjenja mnoga,
Ljubav bez riječi je jasnija od toga.

Mada pero, spretno, užurbano piše,
Kad do aška dođe, ono rascijepi se…

Mevlana je bio pun ljubavi za sva stvorenja. Volio je Šemsa, ljude, životinje, biljke, kamenje i zvijezde. Sve je posmatrao kao dio Božanske tajne. Sve ima svoju ulogu i svoj smisao, jer Allah je sve stvorio zarad svrhe uzvišene. Često je govorio Šemsovim neprijateljima pozivajući ih na ljubav: "Ne dozvolite da gorčina i ništavilo prevlada u vama. Zavolite i ono što vam je mrsko sada. Na sve strane teče ljubav Božija. O, prijatelji! Gdje su vam čaše? Nemojte ispijati čaše zle krvi, ispijajte čaše Njegove ljubavi. U toj opijenosti i svijet skriveni, pred vama će se lahko otvoriti. O braćo moja! Ne skrivajte svoja osjećanja, ne stiskajte ih u dubini svojih grudi. Mržnja je klopka u koju su mnogi uhvaćeni!"

Ipak, ove riječi teško su dopirale do ljudskih srca. Dok je u Mevlaninom srcu sijala svjetlost, u grudima mnogih skupljali su se crni oblaci. Gromovi mržnje i bijesa sijevali su u mnogim prsima. Blještale su munje osvetoljubivosti.

Iznenada, u to vrijeme razbolje se Kimja, Šemsova žena, i nakon kratke bolesti preseli na vječni svijet. Taj događaj samo doli ulje na vatru nerazumijevanja i mržnje. Ogovaranja i zli jezici proširiše se na sve strane. Tako brzo bijaše zaboravljeno vrijeme kada se Šems vratio u Konju, obasut počastima, primljen lijepo od svih. Nutrine ljudi se otvoriše, podiže se plima unutarnjeg nezadovoljstva koja prati većinu ljudi. Strijela koja je već odavno bila odapeta nije se mogla zaustaviti. Nekolicina ljudi, uglavnom Mevlaninih učenika, počela je kovati zavjeru protiv Šemsa.

I tako jedne noći, kucnuo je čas sudbine. Bio je utorak, 5 decembar 1247. godine. Blijeda svijetiljka osvijetljavala je malu sobicu u kojoj su, još uvijek opijeni jedan drugim, boravili Šems i Mevlana; u kojoj su nevidljivim nitima raspetljavali tajne ljudskog postojanja. Opijeni, zanešeni, iako je plamen njihove ljubavi bio sazreo do punine i u kazanu te ljubavi već bijahu sagorjeli.

U sitne sate noći začulo se lupanje na vratima. "O, Šemsuddine," s vana je pozvao glas, "putujući derviši žele da ti poljube ruku, hoćeš li izaći na čas?"

Šta li je Šems mogao osjećati u tim sudbonosnim trenucima? Ima li pera u ovom svijetu da to opiše? Ima li srca da to osjeti? Mada svako od nas zna da će, jednoga dana i sam stajati na pragu tih dveri, malo ko se priprema za taj prelazak preko praga ovoga i onoga života. Da li je u tim trenucima Šems sjetno pogledao Mevlanu? Da li mu je suza skliznula niz lice? Kažu da Božiji ljudi znaju čas svoje smrti. Kažu da Allahovi prijatelji mogu osjetiti svoju smrti danima prije nego ih posjeti. Pa to mogu ponekad i obični ljudi. Teško je povjerovati da takav jedan čovjek kao što bijaše Šems, ne bijaše svjestan šta znači preći prag odakle ga dozivaše nepoznati glas. Teško je povjerovari da nije znao da to bijaše glas smrti. Šemsuddin, Sunce Tabrisko, prešao je taj prag smireno…

Šta se poslije toga dogodilo, ostaje tajna. Mnogi smatraju da je Šems bio ubijen te noći. Po nekim izvorima Šems je izašao u tu mrklu, hladnu, decembarsku noć. Potom se začuo uzvik - Allah! Navodno bio je napadnut i izboden od strane onih koji su mu svo vrijeme o glavi radili. No, on je ostao tajanstven u svojoj smrti, ili nestanku, kao što je bio tajanstven i u svome životu. Šta se stvarno dogodilo to zna samo on i Allah Uzvišeni. Ono što mi znamo zasigurno je sljedeće - te hladne decembarske noći Mevlana ga je vidio posljednji put. Šems je prešao prag i više se nije vratio…

Ovoga puta, na Šemsov nestanak, Mevlana nije reagovao kao prije. Dva okeana stopila su se u jedan. Mevlanino voće bilo je već dozrelo. On je sada gledao svijet očima čiste mudrosti, da rastanaka nema znala je nutrina duše njegove. Što je čovjek bliži Bogu, bliži je i okeanu Njegovog jedinstva, bliži je jednoći sveopšteg postojanja. Između nas i Allaha postoji hiljade zastora tame i svjetlosti, no, između Njega i nas nema zastora. Onaj koji se približi i uroni u more Njegovog jedinstva kida zastore između sebe i svega što postoji. Time nestaje i udaljenosti između njega i stvorenja dok su, u isti mah, stvorenja daleko od njega. Onaj koji pređe prag jedinstva, u srcu svome objedinjuje cijeli svemir, jer njegovo srce je sada postalo okean Univerzuma.

Taj okean Mevlanine mudrosti sada je počeo privlačiti mnoge pristalice. Brana koju je pretstavljao Šems povukla se, vrata medrese su se otvorila. Sa svih strana pohrlili su oni žedni vode iz tog mora. A okean Mevlanin, nastavio je plesati u ritmu ljubavi i duboke mudrosti. Vrijeme divana i opijenosti se lagano stišavalo, vrijeme opijenog zaljubljenika je prolazilo sa posljednjim lišćem na granama njegovog života. Stiglo je vrijeme Mesnevije.

Husamuddin Čelebi bio je sin Muhammeda, čiji je otac Hasan bio iz Urmije. U svojoj porodičnoj lozi imao je čuvenog sufiju koji se zvao Ebul Vafa i koji je umro 1107. g. u Bagdadu. Njegova porodica vremenom se nastanila u Konji. On je imao veliku ljubav prema Mevlani i redovno je dolazio na predavanja u medresu koja je poslije Šemsovog nestanka postala otvorena za sve koji su tražili mudrost i znanje. Husamuddin je poklonio Mevlani svu svoju imovinu, koja nije bila mala, tako da su Mevlanine pristalice, sada, dobile tekiju na mjestu gdje se nalazila kuća Husammedinova.

Husamuddin je bio veoma obrazovan i učen. Predavao je u više medresa u Konji. On i Mevlana su ubrzo postali nerazdvojni prijatelji. Gdje god da je Mevlana išao Husamuddin je bio pored njega. U njemu je Mevlana zadobio novog duhovnog prijatelja.

Prije Husammedina, i nakon Šemsovog nestanka, Mevlana je upoznao još jednog velikog čovjeka. Bio je to zlatar Salahuddin. Naime, jednog dana Mevlana išao kroz bazar. Tako se našao u sokaku zlatara. Udarci zlatarskih čekića probudili su u njemu Božansko osjećanje. Očima svoga srca ugledao je veličanstvenu viziju. Vidio je planete i njihove satelite kako se u savršenoj harmoniji i redu, u ritmu kosmičke ljubavi, okreću oko sunca. Mevlana je podigao svoju desnu ruku s dlanom okrenutim prema nebu, glava mu je pala na desno rame, lijevu ruku je okrenuo prema zemlji i počeo da se okreće u ritmu zlatarskih čekića. Kao da je želio da spusti na zemlju ljepotu sa nebesa.

Nije se prestao okretati i stanje dubokog mira se spuštalo na njega. Ljudi su se okupili oko ovoga čudnovatog prizora i mnogi zlatari su prekinuli sa poslom da bi vidjeli šta se to na ulici dešava. Zvuk mnogih čekića umuknuo je, ali ne i onaj koji je dolazio iz radionice Salahuddina. On je naredio svojim šegrtima da ne prestaju kucati i po cijenu da oštete zlatne listove, a on sam je izletio napolje i pridružio se Mevlani u njegovom plesu.

Kada se, lagano, Mevlana prestao vrtiti, ugledao je Salahuddina. U tom trenutku njih dvojica su se prepoznali. Prepoznali su se kao dvije duše koje se odavno poznaju, možda čak iz Ezela.[19] Mevlana zagrli Salahuddina i otada postaše nerazdvojni prijatelji. Priča se da je Salahuddin tom prilikom izjavio: "O zlatari! Cijeloga života sam imao dodira sa zlatom, ali do danas nisam znao šta je to čisto zlato. Eno vam mojega zlata. Slobodno sve odnesite, jer ja sam se danas neizmjerno obogatio, pronašao sam istinski rudnik zlata."

Salahuddin nije znao čitati ni pisati, ali je bio čovjek unutarnje čistoće i bogatstva. Imao je snažno pamćenje, pamtio bi lahko sve što bi čuo na derviškim sijelima. Kada bi ga upitali da nešto objasni, znao je dati tako lucidne i mudre odgovore da je uskoro dobio titulu šejha, učitelja, na sijelima koje je držao Mevlana. On je za Mevlanu bio pravo osvježenje i utjeha nakon Šemsa. Bio je čovjek smirenosti i Mevlana ga je mnogo cijenio. Smatrao ga je Božanskim svjetlom među ljudima…

Husamuddin se pojavio u Mevlaninom životu nakon što je Salahuddin preselio na bolji svijet. Allah nikada nije ostavljao Mevlanu bez iskrenog i vrijednog prijatelja.

Jednoga dana, Husamuddin upita Mevlanu: "Moj sultanu, sastavio si more gazela, tvoj *Divan* je sada prepun. Kada ćeš sastaviti djelo poput '*Govora Ptica*', Šejh Attara? Taj rad bi mogao pratiti sve duhovne putnike, bez obzira na kojem se stepenu razumijevanja oni nalazili."

Mevlana se nasmiješio i izvadio iz svoga ogrtača početnih 18 bejtova Mesnevije govoreći: "O, Husamuddine, svjetlosti mojih očiju! Ja sam samo čekao da me to upitaš!" On potom pruži svitak papira Husamuddinu i ovaj poče naglas čitati:

[19] Ezel - praiskon

1. Bišnev ez naj čun hikajet mikuned
Ez đudajiha šikajet mikuned

Poslušajte naj, šta nam priča, govori,
Zbog rastanaka njega razdiru boli.

2. Kez nejistan ta mera bubridend
Ez nefirem merdu zen nalidend

Otkada me od Najistana istrgoše – kaže -
Muško, žensko, zbog mog vapaja plače!

3. Sine hahem šerha šerha ez firak
Ta bigujem serhi derdi ištijak

Ja tražim prsa skrhana rastancima,
Da svoju bolnu čežnju podijelim sa njima.

4. Har kesi ko dur mand ez asli hiš
Baz đujed rozigari vasli hiš

Ko god da se daleko od svog korijene odmetne,
Čezne za se opet jednom s njime sastane.

5. Men beher đemijjeti nalan šudam
Đufti bedhalan vu hošhalan šudem

Ja bolan uzdišem u društvu svakom,
Sapatnik sam, prijatelj, sretnom i nesretnom.

6. Her kesi ez zani hod šud jari men
Ez deruni men neđust esrari men

Svako mi je zarad' sebe prijatelj bio,
No, tajnu duše moje ne istraži niko.

7. Sirri men ez nalei men dur nist
Liki češmu guš ra an nur nist

Tajna moja od mog vapaja nije daleko,
Al' to rasvijetlit' ne može ni uho ni oko.

8. Ten zi đan vu đan zi ten mastur nist
Liki kes ra didi đan destur nist

Tijelo od duše, duša od tijela nije skrivena,
Ali vidjeti dušu niko dozvole nema.

9. Atašest in bangi naj vu nist bad
Her ki in ataš nedared nist bad

Vatra je ovaj vapaj naja to vjetar nije,
Ko ove vatre nema, nek ga nije!

10. Ateš iškast kender naj futad
Đušeš iškast kender mej futad

Naj je opijen vatrom ljubavi,
Ljubavna žeđ u vinu boravi.

11. Naj harifi herki ez jari burid
Perdeha ješ perdeha ji ma derid

Naj je drug svakome ko je odvojen od prijatelja,
Tonovima svojim zastore nam cijepa.

12. Hemču naj zehri vu tirjaki kji did
Hemču naj demsazu muštaki kji did

Ko što naj je, vidje l' iko mehlem, otrov?
Ko što naj je, vidje l' iko takav govor?

13. Naj hadisi rahi pur hon mikjuned
Kissahaji iški Medžnun mikjuned

Naj govori o putu, krvi puna,
Kazuje nam priče o ljubavi Medžnuna.

14. Mahremi in hoši džuz bihoši nist
Mer zebanra mušteri džuz gjoš nist

Mudrost ovu razumije samo lud od ljubavi!
Sem srca ko može taj jezik razumijeti?

15. Der gami ma rozha bigjah šud
Rozha ba soziha hemrahi šud

Zbog bola nam dani uzaludni biše,
Nestaše, u plamenu vatre izgoriše.

16. Roziha ger refti gjo reu baki nist

Tu biman ej anki ču tu paki nist

Nije važno, neka idu dani
Samo Ti, Najčišći, sa nama ostani!

17. Her ki džuz mahizi abeš siri šud
Her ki bi rozisti rozeš diri šud

Sem ribe, vode se zasiti svako,
Bez hljeba dan ne prolazi lahko.

18. Per nejabed hali puhte hiči ham
Pes suhan kjutahi bajed vesselam

Zar sirovi zna šta osjeća skrhani?
Stoga zbogom, govor ovaj prekini! [20]

Husemuddin preblijedi, suze mu potekoše niz lice. Potom izljubi ruke svome učitelju: "O, Mevlana! Sultane moj! Neka ovo nikada ne prestane. Neka se rijeka tvojih riječi pretvori u more!..

"O Čelebi! To zavisi od tebe. Ako pristaješ da zapisuješ moje stihove, ja ću ih govoriti sve dok Allah to ne prekine!" reče mu Mevlana.

"Ja sam tvoj rob O, Mevlana! Srce moje i duša ne žele ništa drugo."

"Onda piši o,Husamuddine"…

Tako je počela Mesnevija, djelo koje ima preko 25000. bejtova ili distiha. Mevlana je govorio u vinogradima, dok su šetali kraj toplih izvora Ilgin, u hammamima Konje. Za njih više nije bilo razlike između noći i dana. Stihovi su tekli, kao rijeka koja je neumitno rasla na svom putu prema okeanu. Mevlana koji je bio okean, krenuo je na put ka okeanu, na put od sebe ka sebi. Tekli su stihovi u savršenoj metrici i rimi. Tekli su stihovi bremeniti najdubljim tajnama ljudskoga postojanja. No, to zna samo onaj koji je zavirio u more zvano Mesnevija.

Mevlana je, kako to obično biva, znao ponekad danima i noćima govoriti bez prekida, a znalo bi se desiti da pauza potraje i do dvije godine. Često bi njih dvojica bili gladni i neispavani, nekada bi znali noćima govoriti o nekom bejtu. U Mesneviji, Mevlana se često direktno obraća Husamuddinu: "O, Husamuddine, O, svjetlosti istine!… Otvori riznice ove treće knjige, po strani ostavi sve izgovore, jer snaga Tvoja dolazi od Allaha, a ne od vena i krvi u tvom tijelu!" A potom u predgovoru šestog

[20] U dodatku ove knjige nalazi se komentar ovih bejtova.

džilda[21] Mevlana kaže: "O, Husamuddine! O ti srca živoga! Ova mudrost mora teći, njena prilvačna sila je neižbježna, poput snage koja je u tebi. Tvoje znanje i poimanje dostiže takve dubine da se cijelom svijetu od toga zavrtila pamet. O, čovječe Ruha, ovaj posljednji džild tebi poklanjam!"

Bez sumnje Mesnevija je mehlem srcima. Ona posjeduje magičnu moć privlačenja ka svojim tajnama. U Sarajevu ona se govori, iza zastora svakodnevice, već 500 godina. Njena rijeka još teče i nosi sobom duše žedne istine ka Božanskom okeanu. Imao sam tu čast da i sam prisustvujem tim sijelima i uvjerio sam se u njenu djelotvornu moć. Ona mijenja one koji je slušaju i one koji ustraju u njenom slušanju. Tu se smjenjuju mudre riječi i priče. Često se priča prekida u samom početku i poslije nekih 200 – 300 bejtova Rumi joj se ponovno vraća, ali samo na kratko i tako u nedogled. Mesnevija teče kao jedno nepregledno i prelijepo tkanje koje nam prosto ne dozvoljava da se odvojimo od njega.

Svi predgovori su napisani na arapskom jeziku, dok je sama Mesnevija napisana na perzijskom jeziku. Možda se pitate šta sama Mesnevija znači. Mesnevija je u stvari pjesnička forma. Ona je pogodna za pisanje dugih epova, za pričanje i za riječi mudrosti. Svaki dvostih se rimuje. Djelo '*Govor Ptica*' napisano je u formi mesnevije, i prema tome, i to djelo je jedna mala mesnevija. Vjerovatno je djelo nazvano Mesnevija, jer je bilo nemoguće nazvati Mesneviju drugačije. To bi bilo kao da čovjek uzme jednu kap iz tog mora i nazove ga njenim imenom. Ne, to je nemoguće. Mesnevija je more bez imena i obala…

Priroda našeg pripovijedanja ne dozvoljava nam da se dublje upuštamo u taj okean. Ovdje se već nalazi nekoliko priča iz Mesnevije i nekoliko drugih izvadaka. Potpuno smo nemoćni da sumiramo to neicrpno djelo, ili pak da ulazimo u detaljnu analizu tog djela. Donijećemo par kapi iz toga mora. U šestom džildu Mesnevije nailazimo na sljedeću priču:

Bijaše u Bagdadu nekakav čovjek po imenu Ali, koji potroši uludo svoje naslijedstvo. Njegov se život bližio kraju i on poče moliti Allaha da mu pomogne. Ubrzo usni san u kojem mu bijaše pokazano mjesto na kom je bilo zakopano blago, negdje u Kairu. On se odmah spremi za put, ode do Kaira i pronađe mjesto iz svoga sna i poče kopati.

No, tu ga zateče noćna straža. Počeše ga ispitivati o prirodi njegovoga posla. Bijaše im jako sumljiv, kao što mora biti sumljiv stranac koji u sred noći kopa nekakvu rupu. Čovjek im ispriča da ga je u Kairo doveo njegov san o zakopanom blagu. Narednik te straže se od srca nasmija te reče: "Vidim da ti nisi nikakav lopov već obična budala! I ja često sanjam da u kući nekakvog Alija u Bagdadu postoji zakopano blago, ali ja nisam izgorio po glavi da idem da ga tražim." Potom on u detalje opisa Alijevu kuću i ne sanjajući da sam Ali stoji pred njime.

Ali ne reče ni riječi tom naredniku. Spremi svoj alat i vrati se nazad u Bagdad. Pretpostavljate šta je Ali našao u podrumu svoje kuće. Tamo je iskopao ogromno blago koje je okončalo njegovu bijedu…

[21] Džild – svezak, šesti džild – šesta knjiga.

Blago je skriveno u našem srcu, poručuje nam Mevlana, no, potrebno je prevaliti veliki put da bi čovjek to razumio. Potrebno je pregaziti pustopoljine i planine ovoga svijeta da bi čovjek stigao do svoga srca. Duša mora preći mnoge doline postojanja prije nego razumije da je planina Kaf, na kojoj živi Simurg ili Uzvišeni Stvoritelj, u riznicama srca njegova.

Jedna interesantna i poučna priča govori o sultanu i njegovom blentavom sinu.

Bijaše u Bagdadu neki sultan čije se carstvo prostiralo s jednog na drugi kraj svijeta, njegove riznice bijahu prepune blaga, njegova vojska bijaše brojna i nepobjediva, no, imade je prilično glupog sina. Kada bi pitao svoje vezire da mu ga opišu, oni su se dovijali na najmaštovitije načine, govoreći: "Vaše veličanstvo vaš sin je nevin poput proljetnog dana" ili pak "svjež za probleme ovoga svijeta," ili, "on posmatra život sa očima jednostavnosti," ili, "on se ne bavi komplikovanim stvarima, jer one odnose mir njegovog srca," i tako dalje. No, kada sultan nije bio u njihovoj blizini govorili su mnogo otvorenije: "Ah! Sultanov sin je glup poput najgluplje mule iz Basre, koje je bijaše predugo ostavljena na suncu, pa čak i gluplji."

Sultana je sve to jako tištalo i činio je sve da njegov sin dođe do malo pameti. Najposlije odluči da sazove sve najeminentnije učenjake u carstvu nebili podučili njegovog sina raznovrsnim disciplinama, nadajući se da će to popraviti njegov kritični nivo inteligencije.

"Problem je bio jednostavan," mislio je sultan. "Za sve postoji neko rješenje pa i za ovaj slučaj."

Sultan, koji je uspješno savladavao sve izazove života i nikada do tada nije naišao na problem koji se nije mogao riješiti, smatrao je da i gluposti njegovoga sina mora biti lijeka.

Dakle, sakupio je najbolje učenjake svoga carstva i izašao pred njih s riječima: "Vi ste svi učeni ljudi, najbolji u svojim oblastima. Ja znam da sve vas čekaju važni spisi i neodložni poslovi kod kuće, ali ovdje je učenik kome treba pouka pa bih vas molio da ga podučite."

Niko od njih nije bio toliko glup da ne napravi razliku između carske molbe i zapovijedi. Svi učenjaci klimnuše glavama i tako je započelo školovanje sultanovog sina. Godine su se smjenjivala, prolijetala proljeća i jeseni. Svakoga dana, od jutra do večeri govorila bi se poezija, memorisale matematičke formule, izučavali zakoni vjere. Neki od učitelja su umirali u procesu i drugi su dolazili na njihovo mjesto. Bili su između dvije vatre: nestrpljivosti sultana da konačno ugleda rezultate sinovljeve poduke i neizmjerne gluposti njegovoga sina.

Napokon, pred sultanom se pojavi jedan od iscrpljenih učenjaka i reče: "Vaše veličanstvo, vaš sin je završio svoje studije, sada nema više nijedne stvari pod kupolom nebesa koju on nije studirao i izučio. Mi smo ispunili naš zadatak, vaš sin je postao učenjak."

Sultanovo srce konačno je zapuhnuo lahor olakšanja, no, sumnja ga još uvijek nije bila potpuno napustila. Odmah je, s nestrpljenjem, pozvao da mu dovedu sina. Sin se spotače ulazeći u carske odaje. Na njemu bijaše nova i sjajna odora učenjaka, pod miškama je nosio dvije debele knjige.

"Sine moj," kliknu sultan, "srce moje skače od radosti vidjevši te u toj lijepoj odori učenoga čovjeka, kojemu nijedna mudrost više nije strana. No, dozvoli mi jednu malu provjeru."

Sultan se potom okrenu i uze smaragdni prsten, koji je već ranije bio pripremio. Sakri ga u svojoj ruci, ispruži je prema sinu i upita: "Reci mi, moj učenjače, šta držim u svojoj ruci?"

Na sultanovo zaprepašćenje, njegov sin, bez razmišljanja i sa sigurnošću, odgovori: "U tvojoj ruci je nešto okruglo i zeleno."

"Budući da si stvar izvrsno opisao, sada nam svima lijepo kaži njeno ime," reče oduševljeni sultan.

"Pa," sin reče, "budući da je ta stvar zelena i okrugla, to bi morala biti lubenica."

"Šta kažeš!!!" povika, kao gromom pogođeni, sultan. "Ti potpuno razumiješ najtananije detalje koji bi zadivili i začudili naumnije od ljudi, što je odraz tvoga ogromnoga znanja, no pored svog toga znanja tebi je promakla jednostavna činjenica da u šaku čovjeka ne može stati lubenica!"

Ovom smiješnom i poučnom pričom Rumi nam govori o knjiškom znanju koje ide u velike širine saznavanja, no nije u stanju da razumije najjednostavnije od stvari. Ova priča je upućena ljudima koji sakupljenjem činjenica žele obuhvatiti ono što je nedostupno ljudskom umu. Te unutarnje stvari dostupne su samo srcu, koje za njih, i poslije njihovog iscrpnog i podrobnog izučavanja, ostaje velika zagonetka. Oni mogu lahko izmjeriti rastojanje između zemlje i sunca, oni znaju odrediti prirodu zvijezda, izvršiti u tančine najkomplikovanije matematičke proračune, no, za tajne ljudskog srca oni ostaju slijepi i nijemi. Mevlana nas podučava da knjiško znanje može imati neku svrhu za one kojima trebaju riječi i objašnjenja, ali čovjek koji razumije bez riječi, za riječima i objašnjenjima nema nikakve potrebe.

Pored *Mesnevije* i *Divana*, Rumiju se pripisuje još jedno djelo: *Fihi ma Fihi*, u bukvalnom prevodu: 'U njemu je, što je u njemu', ili 'Knjiga o Unutarnjem'. To djelo nastalo je iz njegovog druženja sa Sujelmanom Pervane. Njihove razgovore zapisivao je Sujelmanov pisar. Ovo je ujedno njegovo jedino prozno djelo, u kojem se tu i tamo pojavljuju stihovi poezije. *Fihi Ma Fihi* ima sedamdeset šest dijelova i bavi se najraznovrsnijim temama. Ovo djelo ulazi u sve detalje sufijskog puta govoreći o Apsolutnom Biću, Allahu, zemlji i nebesima, pojedinačnoj i apsolutnoj svijesti. Ni ovo djelo kao ni *Mesneviju* Mevlana nije pisao svojom rukom… Iz ove knjige izdvajamo samo kratki citat koji je u saglasnosti sa gore navedenom pričom iz Mesnevije: "Učenjaci našega vremena umješni su da rascijepe dlaku na četrdeset dijelova, veoma su učeni u stvarima koje, u biti, nemaju neke važnosti. No, ono što je od najveće važnosti, ono što im je najbliže, njihovo srce, ostaje za njih tajna. Oni poznaju sve ostalo osim sami sebe…"

Još od vremena kada je Mevlana prvi put stigao u Konju, u njoj su boravili i živjeli mnogi čuveni derviši i sufije. Jedan od njih bio je Sadreddin Konjevi. Čuveni sufija Muhjiddin Arebi bijaše oženio njegovu majku koja je tada bila udovica. Tako je Sadreddin odrastao obasut duhovnim obiljem koje je na njega prenio Šejh ul Ekber – najveći od svih šejhova, kako su još zvali Muhjuddina Arebija.

No, između Sadreddina i Mevlane, postojala su mnoga razmimoilaženja u pogledu vjerovanja. Sadreddin je bio bogat i uticajan čovjek. Njegova kuća bi se slobodno mogla nazvati palačom, imao je mnoštvo sluga, živio je poput kakvog sultana. S druge strane, Mevlana, unatoč svojoj čuvenosti, je uvijek bio i ostao siromah. Bio je jedan od velikih kritičara sjaja i bogatstva. Njegovi učenici su bili mahom zanatlije i obična raja.

Na jednom sijelu u Sadreddinovoj kući, jedan od gostiju, Emir Kemaluddin, obraćajući se Mevlani, reče: "Tebe slijede samo sitne zanatlije i raja. Zar takvi ljudi pristaju uz ljude znanja i mudrosti? Gdje god se traži kakav zlatar, krojač il' bakalin zasigurno će se takav naći kraj tebe."

"U pravu si," odgovori Mevlana, "no, zar Mensuri Haladždž nije štavio vunu za dušeke, zar nije čuveni Muhavali bio obični tkalac? Kakvu štetu ti zanati mogu nanijeti znanju i učenosti? Osim toga, oni učeni, dobri i bogati mene ne zanimaju, meni trebaju sirova srca koja imaju žudnju da sagore!"

Sadreddin je vremenom zavolio Mevlanu i njihove razlike su se svakim danom smanjivale. Jedne prilike, Mevlana mu je došao u posjetu. Sedruddin sjede na koljena pred njim iz učtivosti i poštovanja koje je sada za njega imao. Jedan od Sadreddinovih derviša upita Mevlanu: "Da li bi nam mogao razjasniti pojam fakirluka - 'duhovnog siromaštva'?"[22]

No, Mevlana je bio u stanju fikra – razmišljanja, i nije odgovorio na pitanje iako ga je ovaj derviš ponovio više puta. Kada je Mevlana otišao, Sadreddin prekori svoga derviša: "O neuljudni, sirovi čovječe! Mevlana ti je odlično odgovorio na pitanje, samo ga ti nisi razumio. Derviš koji je sazrio nikada ne govori u prisustvu starijih, osim jezikom svoga unutarnjeg stanja. Fakir je onaj koji je odbacio zemaljsku i nebesku odjeću sa sebe i ogrnuo se ogrtačem nepostojanja. Takav čovjek boravi u tišini srca svoga i on svojom tišinom govori. "

No, mnogi nisu mogli razumijeti govor Mevlanine tišine. Kako je njegova zvijezda rasla tako je rasla i zavidnost mnogih. Jednom je šejh Nedžmeddin rekao da će opovrći svaku riječ koju Mevlana izgovori. Poslije izvjesnog vremena Mevlana se pojavio i rekao: "***La illahe ilallah Muhammeden resulullah***." To je osnovni princip Islama koji kaže: 'Nema Boga osim Allaha, a Muhammed je njegov Poslanik'. Zar je šejh Nedžmeddin mogao opovrgnuti te riječi? Ispao je budala pred svima i kasnije, shvativši svoju grešku, tražio je oprost od Mevlane.

Mevlana je jednom izjavio: "Tajne sedamdeset i dvije frke,[23] nisu tajne za mene."

Ove riječi razbiješnjele su vjerske fanatike u Konji i oni odoše do kadije da ga optuže. Kadija ga odmah pozva i upita: "Da li ti sebe zaista smatraš prijateljem svih frka?"

---

[22] Vidi bilj. 14

[23] Frka – vjerska sekta. Prenosi se da se sve vjere vremenom podijele u frka; Judaizan na 71, Hrišćanstvo 72, a Islam 73.

"Smatram," odgovori Mevlana.

Kadija tada osu na njega plotun pogrda i uvreda, nazivajući ga najcrnjim imenima. Mevlana ga je mirno slušao i kada on završi reče: "Sve što si o meni rekao istina je, o dobri čovječe!"

Takav odgovor, sa takvom prisebnošću, i bez imalo negodovanja na njagore pogrde koje mu je taj čovjek uputio, razoružale su kadiju. U njemu se dogodila unutarnja promjene te on ganut Mevlaninim stanjem zaplaka i zamoli ga za oprost.

Mevlanine prsa bijahu dovoljno široka za sve ljude bez obzira kakvoj vjeri ili ubijeđenju oni pripadali.

Priča o Mevlani bi mogla teći u nedogled, no, svakoj priči pa i ovoj mora doći kraj. Ostalo nam je još malo prostora da ispričamo o ličnosti Mevlanata, mada se već iz priloženog može dosta zaključiti kakav je bio Džalaluddin Muhammed Rumi. O njegovoj skromnosti izdvajamo sljedeću anegdotu iz njegovog života.

Mevlana je jedne prilike otišao do hammama. No, primjetivši da je čuvar hammama pomjerio neke ljude da bi njemu dao bolje mjesto, izletio je napolje kao oparen. Oni koji su ga vidjeli takvog kažu da je gorio od stida zbog onoga što se desilo unutra.

Njegova hrana bila je jogurt, u kojem je bio izgnječen bijeli luk, i hljeb. Ako bi mu ko poslao kakvo bogatije jelo, dao bi ga svojim učenicima. U Konji su krovovi bila zaravnjeni i on bi često spavao na krovu svoje medrese. Inače, spavao je veoma malo. Noći i noći znao je provoditi budan u molitvi.

Oblačio se veoma jednostavno. Na glavi je nosio ćulah od kamilje dlake, a dugi ogrtač od običnoga platna često bi davao onima koji su u potrebi.

Bio je prilično visok i mršav čovjek. Koža mu je bila blijeda, pšenične boje, oči boje lješnjaka, sijede kose. Nosio je bradu kratko potšišanu.

Njegovo srce i njegov dom bili su otvoreni za sve one koji traže duhovne istine, no, on je o onima koji traže materijalne stvari rekao sljedeće: "Ko god prema nama raširi ruke svoje tražeći dobra ovoga svijeta, moraćemo okrenuti svoja lica od njega. Vrata naših želja su zatvorena. Naša srca su sa onima koji nas uče da dajemo, a ne da uzimamo."

Mevlana je mnogo volio djecu i djeca su voljela njega. Često bi prekidala svoju igru i sjatili se njemu, ljubeći mu ruke. Mevlana ih je ljubio, uvjek odvajući vrijeme za razgovor sa njima. Jedne prilike neko dijete, zanešeno žarom igre, povika prema Mevlani: "Mevlana čekaj me, odmah dolazim!"

Mevlana ga strpljivo sačeka da se igra završi. Dijete potom dotrča do njega i jedan drugom izljubiše ruke.

Mevlana nije pravio razlike među ljudima. Bez obzira na njihovo vjerovanje, porijeklo ili boju kože, sve ljude smatrao je članovima jedne porodice. "Svi ljudi su u biti dobri," govorio je, "njihovo zlo i poročnost je samo privremena, tama postoji samo zato da bi svijetlost jače zasijala. Jednom će ta svijetlost sve preplaviti i više nigdje neće biti tame."

Mevlana je volio sva stvorenje. Bilježi se da je danima išao među ruševine i hranio kuju koja se bila okotila. Hranu u srebrnim posudama, koju mu je slao

Sulejman Pervane, toj kuji bi nosio. Kada bi mu neki zamijerali na tome, odgovarao bi: "Njihov prirodni nagon i potrebe su jače od naših i stoga njima je hrana potrebnija."

Čak kada je bio i najzauzetiji nije zaboravljao svoju porodicu. Bio je dobar muž i savjestan otac.

Godine su lagano prolazile. Blijedila je Mevlanina koža, a njegovo tijelo je mršavilo. Život proveden u odricanju pogeo je njegovo tijelo i prilično ga istrošio. No, njegove oči sjajile su još snažnijom svjetlošću, njegovo srce je bilo mlado i svježe. Sa usana njegovih još uvijek su tekle besmrtne riječi ljubavi.

U jesen 1273. g. Konja bijaše pogođena nizom zemljotresa. Ljudi su pohrlili napolje i mnoge noći proveli pod šatorima. Na dan kada je jedan od jačih zemljotresa potresao Konju, Mevlana je rekao svojim učenicima: "Ne bojte se. Zemlja je samo gladna i otvara svoja usta, tražeći hranu. Uzvišeni Allah će uskoro zadovoljiti njenu želju i vi ćete zaboraviti svoju nesreću."

Zemljotresi su stali, ali Mevlana se razbolio. Legao je u postelju. Svi poznati liječnici pozvani su da izliječe ovoga Božijeg miljenika. No, ovdje nikakava medicina nije pomagala. Sadreddin Konjevi mu je došao u posjetu, bodreći ga i želeći mu ozdravljenje, no, Mevlana mu reče slijedeće: "Neka Uzvišeni Allah tebi podari zdravlje. Sada je samo ova košulja, fina i tanka kao dlaka, ostala između ašika i Mašuka – zaljubljenika i Voljenog. Zar mi nećeš poželjeti da je skinem sa sebe i ujedinim se sa Bogom? Zar ti ne bi želio da se moja svjetlost vrati Svjetlosti beskrajnoj?"

Mevlanina žena Kerra Hatun bila je neutješna. "O, kad bi Mevlana mogao živjeti još stotinu godina isijavajući svoju svijetlost istine na ovaj svijet, darujući mu obilje bisera mudrosti iz svoga nepreglednog okeana," govorila je u suzama.

Kada je Mevlana čuo za njene riječi rekao joj je: "Šta! Zar sam ja Faraom ili Nemrud da živim stotine godina. Ostao sam dosta dugo u tamnici ovoga svijeta da bih vam pomagao. Ja nisam lopov da budem ovdje zatvoren."

Svojim učenicima Mevlana je govorio:

"***Ne tugujte braćo moja što napuštam ovaj svijet. Ma šta da se desi ja ću uvijek biti sa vama. I moj život i moja smrt nose dobrobit za vas. Volite Allaha Uzvišenog i čuvajte se grijeha. Jedite malo, spavajte malo, govorite malo. Borite se protiv svoga nefsa, protiv njegovih niskih strasti i želja. Čuvajte se rasipništva i raskalašenosti, što više možete provodite vrijeme sa ljudima od mudrosti i istinskog znanja. Znajte, najsretniji je onaj čovjek koji može pomoći drugima***."

Već svima je postalo jasno da je Mevlanina zemaljska svjetiljka polahko, ali sigurno dogorjevala. Noć prije njegovog odlaska stanje mu se iznenada popravilo, lice mu je od ushićenja sijalo. Razdaljina između njega i Voljenog kao da više nije ni postojala. Mevlana je preselio na bolji svijet 17. Decembra 1237. godine.

Na dženazu su mu došli svi. Bilo je tu i perzijanaca i turaka i arapa, bilo je tu i derviša i imama. Bilo je tu čak i rabina i sveštenika, jevreja i hrišćana. Neki od muslimana se požališe Velikom Veziru zbog njihovog prisustovanja pokopu. Čuvši to

jedan rabin reče: "Ne, ovaj sultan Božiji i nama pripada. Iz njegovih riječi razumjeli smo istinu naših svetih knjiga. Mi ga volimo i poštujemo baš kao i vi. Zar on sam nije rekao: 'Sedamdeset i dvije frke – vjerska pravca, slušaju tajnu svoju od mene. Moja melodija čini na stotine zvukova istovremeno.'"

U plaču, jedan sveštenik reče: "Mevlana je veliko sunce koje je po čovječanstvu razasulo svjetlost svoje milosti. Cijeli svijet voli sunce koje sve grije podjednako. Zar nas iko smije odbiti od toga sunca?"

Jedan drugi jevrej je dodao: "Mevlana je poput hljeba. Svima je hljeb potreban. Nema gladnog čovjeka koji će odbiti hljeb kada mu se ponudi!"

Tako, niko nije bio udaljen sa njegove dženaze.

Mevlana je sahranjen u ružičnjaku, istočno od sultanove palate. Kažu da je njegova mačka čekala pred zaključanim vratima njegove sobe, odbijajući da jede i pije. Tako je i jedna životinja, iz ljubavi prema njemu, uginula. Sahranili se je u blizini njegovog groba.

Ali, šta je on sam rekao o svojoj dženazi? Mevlana nam je ostavio više gazela o smrti, od kojih se izdvaja poznati gazel koji je nazvan Šebi Arus, nevjestina noć ili noć vjenčanja:

Šebi Arus ~ Noć Vjenčanja

Na dan smrti kad lijes moj se, bude kret'o prema grobu,
Ne mislite da je žao, svijet napustit' ovom robu.

Ne plačite, ne vičite, govoreći da jad to je,
Smrti nema, ne tugujte, polomite vragu nogu!

Na dženazi, vidjevši me, ne vičite - Ode! Ode!
To je vrijeme sjedinjenja, na sastanak idem Bogu.

I kada me u grob spuste ne recite - Zbogom! Zbogom!
Ja sam tada sa Voljenim, samo tijelo je u grobu.

Kada vidiš da me spuste, znaj ti da sam dignut tada,
Kada zađu, sunce mjesec, svjetlost nije zašla robu.

Za tebe je smrt zalazak, no, to je samo život novi,
Duši to je izbavljenje, nema zatvora u grobu.

Svako sjeme posijano, iz zemlje će opet nići,
I čovjek je jedno sjeme koje proklija u Bogu.

Prazna kofa iz bunara izaći će kao puna,
Duh Jusufa ne žali se zbog lanaca oko nogu.

Usne svoje ti zatvori, svijetu ovom reci zbogom,
Srce tvoje zapjevat će, vječnost pronaći u Bogu! [24]

Mevlana je otišao… Ali, noći ove gluhe itekako je prisutan u mome životu. Planirao sam ove godine otići na Šebi Arus u Konji.[25] Šebi Arus znači noć vjenčanja. Noć u kojoj je Mevlana otišao, kao mlada, vječnom Voljenom. No, ja sam morao odgoditi svoje putovanja da bih pisao ove riječi o njemu. Svo vrijeme bio je tu pokraj mene. Prisustvo njegovoga duha snažno sam osjećao. Pa šta ako neću biti u Konji za par dana, kada pada Šebi Arus? Baveći se njegovim životom i djelom, ja sam prešao jedan veličanstven put. Kao da sam i ja s njime putovao po pustopoljinama Azije. Bježao od ljutih mongola. Vidio svjetlosno lice šejh Attara. Upozoravao stanovnike Bagdada. Prošao sa njime Mekku, Medinu, Jerusalem. I ja sam upoznao lutajućeg kalenderiju, čudnovatog Božanskog čovjeka, Šemsuddina Tabriziju. I ja sam plakao sa Mevlanom za njime i radovao se njegovom ponovnom dolasku. Pa onda tu su i svi drugi dragi likovi iz ove čudesne priče: zanešeni zlatar Salahuddin pa Husamuddin, neumorni ašik željan istine… i mnogi mnogi drugi iskreni putnici ovoga puta vječnosti..

Mevlana je otišao,
Al' još je uvijek tu sa nama.
Smrti nema…

Ahmed Ananda
U Sarajevu
17. Dec. 2003. g.

[24] Vidi gazel 69.
[25] Svake godine na taj dan u Konji skupljaju se ljubitelji Mevlane da mu odaju počast.

Gazeli

Dođi, dođi, ma ko da si,
samo dođi!
Nevjernik, il' onaj što obožava idole,
dođi!
Bio ti i poklonik vatre, dođi!
Dođi, harabat ljubavi nije mjesto očajanja,
Nek' si prekršio i po stotinu puta
svoja pokajanja
Dođi, dođi, samo ti dođi!

Gazel 1

Hej devaru, zar ne vidiš, deve opijene su ti?
Pjan je emir, pjan je sultan, jaran, dušman opijeni!

Baštovane, grom zikiri, oblak-saki sema čini,
Pjan je slavuj, pjan ružičnjak, trn i ruža opijeni!

Nebesa se ludo vrte, okreće se atom svaki,
Pjana zemlja, pjana voda, vjetar, vatra, opijeni!

U tom halu sve sad igra, objašnjenja, ne pitaj ti,
Pjana duša, pamet pjana, srce, oko opijeni!

Sve od aška sada bruji, ah Voljeni, ah Voljeni!
Tar je pijan, pjani prsti, harfa, usne opijeni!

Povučeni sad asketa i sufija čedni,
Sred čaršije hrkę deru plešu opijeni!

Sva stvorenja, sad od vina, opijena, sema čine,
Svemir cijeli pijan pleše, hej sinko probudi se!

Gazel 2

Hej ašiku, prođi se pameti, postani lud, postani lud,
U srcu svome oganj upali, leptir budi jer nemaš kud.

Prođi se sebe, a kuću želja, o ašiku, ti poruši,
Pod istim krovom, u istoj kući, sa ašicima boravi.

U sedam voda dušu operi, srce svoje od mržnje saperi,
Ispunjen vinom ljubavi, postani pehar, pehar postani.

Postani duša svih duša, da te Duša duše ne ostavi,
Ako s pjanima želiš biti, budi opijen, opijen postani.

Minđuša o ljubavi voljenog sanja, ona za licem njegovim žudi,
Ma pusti snove i puste želje, u tom moru ti biser budi!

Kad duša tvoja u nebo poleti, žudeć' de se s Njim sastane,
Kao ašici, utopi se u to nebo, nek od tebe ništa ne ostane.

Prođi se lejletul kabura, lejletul kader postani,
Dušama koje od kadra ne bježe, oaza mira budi i ostani.

Katancem želja zaključana su vrata naših srca,
Ti ključ dublje čežnje postani, otključaj naša srca.

Stablo voljenog drveta, milovaše nur Mustafin,
Kad ti od stabla manji nisi i ti budi voljeni.

Ako Lice svoje pokaže, ti ogledalo postani,
U češalj pretvori se, ako lokne raspe Voljeni.

Do kada ćeš ići pravo kao top, poput konja skakutati?
Do kada, kao lovac, krivo putovati, kad moraš kraljica postati?

Od srca smo zahvalni ljudima na hedijama, imovini,
Imovine prođi se, srce svoje sagori, ti Hanan postani!

Jednom ti bijaše mineral, jednom bijaše hajvan,
Jednom bijaše duša, sad postani Džanan!

Gazel 3

Lagano, lagano, skup pijanih dolazi,
Lagano stižu oni aškom opijeni.

Milostivih srca su, srž ljepote donose,
Lica su im kao ruže, iz ružičnjaka dolaze.

Lagano stižu oni, što od ovog svijeta nisu,
Nestalni nestaše, vječni, evo, sada stižu.

Srca su im riznice pune vječnog blaga,
Dođoše ovdje zbog nas siromaha.

Tijela su im bolesna od derta ljubavi,
Ipak zdravi stižu, jer im ljubav derman bi.

Poput kapi sunca, duše su im čiste,
Spustiše se zbog nas u ove nizine.

Sretna li je bašča koja takve ruže krije,
Njihovo je voće svježe i u zimu zrije.

Evvel njihov milost je, ahir njihov milost je,
Lagano iz ružičnjaka, ružičnjaku dolaze.

Gazel 4

Umrite, umrite, u ašku ovom umrite,
Od aška nam je umrijeti, ruh nam je zadobiti.

Umrite, umrite, ne bojte se smrti ove,
Iz zemlje ove rođeni, visinama poletite.

Umrite, umrite, nefsa svog se prođite,
Nefs je zatvor znajte vi, njegovi ste robovi.

Korijen ropstvu srezat će oštra sablja ljubavi,
Zatvor kada srušite, sultani ste, emiri.

Umrite, umrite, pred Kraljem ljepote,
Jer kraljevi bićete, kad kraj Njega umrete.

Umrite, umrite, izađite iz tih tmina,
Tame se vi prođite, u vama sjaće mjesečina.

Šutite, šutite, dah te smrti šutnja je,
Božijim glasom govori srce koje utihne!

Gazel 5

Uhvati se za halju njegove milosti, jer on iznenada nestaje,
Ne vuci ga kao strijelu, jer on pred lukom nestaje.

O kakve to oblike uzima, kakve to varke izmišlja?
Kad je i tijelom prisutan, dušom svojom nestaje!

Na nebu ga ne traži, jer k'o mjesec on u vodi sjaji,
Kad stigneš to tog mora, on u nebu nestaje.

Tražiš li ga u vječnosti, na zemlju te postavi,
Tražiš li ga na zemlji, u vječnosti nestaje.

K'o što strijela izleti iz luka, poput ptice tvoga uma,
Znaj sigurno da on, pred svakom maštom nestaje.

Ja ću od svega nestati, jer me strah obuhvati
Znajuć da moj milostivi već odavno nestaje.

Poput ludog vihora, ja letim i bez krila,
K'o što ruža mila, pred dahom jeseni nestaje.

Ime će njegovo nestati u dimu prazne riječi,
Prije nego i pomisliš - Takav jedan nestaje.

On će od tebe pobjeći, lik mu nećeš zadržati,
Osjet iz srca će nestati, dok lice njegovo nestaje.

Gazel 6

Unutar dva svijeta, O Voljeni, bez Tebe radosti ne vidjeh,
Vidjeh puno čudesa, al' poput Tebe čuda ne vidjeh.

Kažu da je vatra razbuktala sudbina kjafira,
No, od vatre Tvoje udaljenog sem Bu Leheba ne vidjeh.

Ja sam mnogo puta, na prozor srca, uho svoje prislonio,
Mnoge sam rasprave slušao, al' usana ne vidjeh.

Na Tvog roba Si, iznenada, izlio toliko ljubavi,
Sem Tvoje milosti beskrajne, za to uzroka ne vidjeh.

O sakija, oči moje! Takvog poput tebe,
Nikada u Perziji, nit' Arabiji, ne vidjeh.

Vina mi toči, sve dok sebe ne ostavim,
U duši svojoj sem umora drugo ne vidjeh.

Hej ti mlijeko, šećeru, sunce mjeseče!
Majko, oče! Sem Tebe ja roda ne vidjeh!

O vječni ašiče, lutalico, pjesniče,
Utočište moje, tebi ravna ne vidjeh.

Mi smo čestice čelika, tvoja ljubav magnet je,
Ti si izvor svake čežnje, u sebi tu žeđ ne vidjeh.

Ušuti brate moj, odbaci pravila i učenje,
Dok on put ne pokaže, sem njega puta ne vidjeh .

Gazel 7

O ašici, ašici! Vrijeme vam je svijeta se odreći,
Uho duše moje čuje melodiju polaska.

Pogledajte, kamilar se digao, sve kamile spremio!
O putnici, ustajte, nije sad vrijeme spavanja!

Ovi zvuci, sa svih strana, zvuci su odlaska,
U svakom dahu, duša je, svjesna svoga nestanka.

Sa visina nebeskih i sa zvijezda ognjenih,
Spušteni smo ovdje, da bi se tajna otkrila.

Od kretanja nebeskih, težak san te uhvati,
Krhak je ovaj život, teškoga sna se pričuvaj.

O srce potraži Voljenog, jarane potraži Jarana!
Probudi se čuvaru noći, nije sad vrijeme spavanja.

Sa svih strana svjetiljke, na sve strane muzika,
Noći ove, iz svijeta prolaznog, vječni se svijet porađa!

Bijaše blato, a sada si srce, bijaše neuk, a znalac sada,
Onaj koji te ovdje spusti, povešće te i dalje, do vječnoga grada.

O kako su prijatne boli, koje osjećaš, dok te nježno vuče,
Vatra je Njegova blagodat za te, ne mršti svoje čelo mlada.

U duši se tvojoj želi nastaniti, zamke pokajanja tvojih odstraniti,
Od tih čarolija čestica svaka do srži treperi, od vajkada.

O ti smiješna marioneto, što smatraš da gospodariš zemljom!
Obuzdaj te niske strasti, spasi se od sigurnog pada!

Sjeme si prevare posijao, sam si sebe zavarao.
O nesretniče, ništavnim si smatrao Hakka!

O magarče! Gdje ti je sijeno? O kotlu! Najbolji si garav!
O sramoto svoga roda! Najbolji si na dnu bunara!

U meni je jedan Drugi, tim sjajem moje oči sjaje,
Zbog Njeg i voda prži, ta vatra vječnost daje.

U džepu nemam oraha, u srcu nemam straha,

Put grubosti ostavih, mirisan poput ružičnjaka.

Oči su moje iz ove glave, al' iz nekog drugog neba,
Ja, sam, na pragu sjedim, ovog i onog svijeta

Na pragu su samo oni, čiji je govor tišina,
Ovu tajnu rekoh i dosta, šutnja je put do visina!

Gazel 8

Kakve to izgovore nudiš, o srce, izgovora nema za grijehe tvoje;
Ljubav Voljenog tako je postojana, ah, srce moje nevjerno je!

Neizmjerna je milost Njegova, a ti protivrječno i nestalno!
Ah! Toliko ljubavi ti je dao, toliko grijeha ti učinilo!

Toliko zavisti, zle mašte, misli tamnih u vašim je prsima,
Toliko veličanstvenosti, pažnje, toliko ljubavi kod Njega!

On te stalno provjerava da bi tvoja gorka duša slatka postala,
On te stalno privlači u ružičnjak svojih izabranika.

Kada se iskreno pokaješ i kad ti je Božije ime na usnama,
U tom trenu On te ponese ka čistim i živim srcima.

Kada te strah zbog grijeha obuzme i očajnički budeš izbavljenje tražio,
Pogledaj, tu kraj tebe je Onaj, Koji ti je srcu strah spasa podario.

Ponekad ti On oči zatvara, postaješ kamičak u Njegovim rukama;
Igra Njegova nema kraja, sad si u blatu, sad u nebesima.

Utiskuje na momente žudnju, za srebrom, zlatom, ženama;
Pa opet duši svjetlost daruje, čistog srca Mustafina.

S jedne strane, privlači te evlijama, a s druge, gura ka gafilima,
Možeš samo potonuti, ili put pronaći među takvim virovima.

Ah! Uputi beskraj molitvi, prolij suze u noći,
Ne bi li muzika sedam nebeskih sfera mogla i do tvog srca doći!

Kada su Šuajbovo naricanje, plač i suze, prevršili sve granice,
U svitanje, spusti se glas sa nebesa i sljedeće mu prenese -

Ako si griješnik, oprostih ti i pobrisah grijehe tvoje
Ako je raj to što tražiš, pogledaj, već tvoj je!

Reče -Ne tražim ni jedno ni drugo, već Boga da vidim licem u Lice,
Nek se zapale sedam mora, zarad Njeg ću u njih skočit' nemilice.

No, ako od Njega budem otjeran, ako mi zatvorite ove oči, krvlju natopljene,
Bolje mi je tada u vatri da boravim raj onda nije za mene!

Bez lica Njegova, raj je mrski pakao, sagorjeh u ovoj boji i mirisu smrti,
Ah! Gdje je ta svjetlost veličanstvena, o'k koje se cijeli svemir vrti?

Rekoše mu - Svoj plač ti malo stišaj, smanji malo svoje naricanje,
Vid se gasi i oči oslijepe kad plač i suze pređu sve granice.

Reče - Ako presahnu oči moje, ako od suza oči oslijepe,
Cijelo moje biće vid će zadobiti, pa zašto da brinem ak' oči su slijepe?

Nek oči moje zauvijek obnevide, neka zauvijek vid presahne,
Ako nisu vrijedne Voljenog vidjeti, oči takve nisu za mene.

U svijetu ovom svaki čovjek je žrtva svoje ljubavi,
Neki zavolješe Sunce veličanstveno, a neki puku vreću krvi.

Svaki čovjek svoju ljubav izabira, bila dobra ili loša,
Žalosno bi bilo da iščeznemo zarad prebijenog groša.

Jednoga dana, čovjek jedan s Bajezidom putovaše,
Bajezid ga pogleda pa mu reče - Šta to radiš bijedniče?

Magarca tjeram - odgovori čovjek. Bježi od mene! - Bajezid povika -
Ja Rabbi, ubij njegovog magarca, da on može postati rob Allaha!

Gazel 9

O hadžije, gdje ste, gdje ste nestali?
Vaš Mašuk je ovdje, dođite, nemojte lutati .

Voljeni je tu kraj vas, zid do vašeg zida,
Ne lutajte pustinjama, On nije daleko od vašega vida.

Kada biste skriveno Lica ugledali,
I hadžija i kjaba i kuća biste postali.

Već sto puta na hadždž vi otiđoste,
Bar jednom nek vam duše u nebesa polete.

Kjabu ste mnogo i mnogo hvalili,
No, tajne nam njene još niste pokazali.

Pokažite buket ruža ako taj ružičnjak vidjeste,
Pokažite biser duše ako iz tog mora dođoste.

Muku ste golemu uložili da bi tu riznicu dobili,
Ipak na toj riznici vi ste zastor najveći.

U vame je skrivena riznica, crnom zemljom pokrivena,
Izađite iza tamnih oblaka, budite sjaj mjeseca.

Ponos Tabriza, sultan svijeta, lice je svoje otkrio,
To čudesno sjetlo, svojim je nurom, dušu svaku razotkrilo!

Gazel 10

Hej vi što Rabba tražite, probudite se,
Izvan vas On nije, u vama je, u vama je!

Zašto tražite ono što niste izgubili?
Trag izgubljen nije, zalud vam je tragati.

Vi ste esme, harfovi, kelami, kitabi,
Kao Džibril čisti, nebeski resuli!

Kod kuće, ostajte, ne tražite na sve strane,
Jer kuća Rabbova, znajte, u vama je.

U vama je zat i sifat, sad na aršu, sad na zemlji,
U bekau vi ste vječni, u fenau izgubljeni.

Ako želite Mašuku lice ugledati,
Ogledalo srca svoga morate uglačati.

Sve tajne su od našeg Rabba potekle,
I vi ovih tajni vrijedni ste, vrijedni ste!

Šems, hakk Tabrizi, sultan ovih tajni je,
O gdje ste vi koji tajne tražite!?

Da vam sultan srca, zlatom, rubinima ispuni,
Široka srca priđite sultanu, hej vi uspavani!

Gazel 11

Svijet ovaj ašici drugačijim očima vide,
Voljeni, lezet, srce, džan, u ljubavi sve je drugačije!

Srca mudrih ljudi poznaju mnoge tajne,
Ali vrelo srce ašika, druge tajne poznaje.

Mnogi mudri jezici opijeni zanijemiše,
Jer za tajne opijenih, terdžuman drugi je.

U zemlji se krije srebro, kao milost u čistoj duši,
Tajnu vrijednost kad bi znao, sve bilo bi drugačije.

Mudrost, ljubav i spoznaja, merdevine su do Boga,
No za onog što u čežnji gori, put do Boga drugi je.

Putnici noći, kraj sultana uma i čuvara tiho brode,
Ali dušu pijanu od aška, sasvim drugi puti vode.

Srca ludo opijenog, voljeni, duhovnim svijetom putuje,
No kad se ljubav spusti na srce, tad Voljeni drugi je.

Hej jezici, srcem govorite, jer On srca krade!
Usne svoje zatvorite, jer Dost srcu drugi je.

Šems Tabrizi, za sve svijeće ovog svijeta, leptir je,
Jer oči njegove, koje srcem motre, posve su drugačije!

Gazel 12

Svaka noć, za nas, noć kadra je,
Mlađak drugih, pun mjesec nama je.

Noć u kojoj kjamil s nama je,
Stotinu noći kadra, nama je.

Do nas bol prolaznog ne dopire,
Ko je čist od sebe, taj vječan je.

Od fakra stid nas ne bije,
Čeg se drugi stide, nama ponos je.

Zunar je kufra, ispod hrke fakira,
U šeheru svakom po tom čuven je.

Biser koji dva svijeta ne vide,
U srce našeg mora upade.

Dan sudnji u ovom svijetu nađosmo,
Misliti o njemu, nama, nema potrebe.

Budi razi, svim što Hak ti pošalje,
U ljudima, nema moći nikakve.

Sunce Tabriza, koje cijeli alem grije,
U našemu šatoru se krije.

Gazel 13

U mukloj noći, ti sklopi svoje oči,
Nek znaju dušmani, ne, to nisu snovi.

Mada znaš da sve, baš sve, će proći,
Oko tvoje pijano treperi u noći.

Nepravda tvoja milost je sušta,
Greška tvoja pravda je sušta.

Mnoge glave pokosi oko sakije,
Sabljom, koja samo kap vina je.

Oko naše, u moru, krvi je,
Od tog vala, svijet cijeli, ruina je.

Nekad si krvnik, nekad milost sama,
Nekad čisto vino, nekad sakija.

Sakija i vino, istina su sušta,
Odkud ljubav ova? Samo Allah zna!

Mi znamo samo, da od vatre srca,
Ovaj šeher sada, sav je mirisan.

Stoga, usne zatvorite, u more uronite,
U morskim dubinama spas je ribama!

Gazel 14

Ja opijen, a ti lud, ko će kući da nas vodi?
Rekoh li ti, bar sto puta, dva pehara manje popi.

U šeheru ovom sada, ja ti trijeznoga ne vidim
Jedan gori od drugoga, svi su ludi, opijeni!

Dušo moja u harabat kreni, da osjetiš lezet srca svoga,
Tebi nema ni sreće ni mira bez sohbeta tvoga voljenoga.

Na svakom koraku, jedan opijeni, dostu pijanome čvrsto steže ruku,
Sakija ti sada svakom stvoru, rujnim vinom kalajiše muku.

Vino ti je i plata i trošak, ti si vakuf te mejhane,
Od tog vina ni kapljice ne daj, da u usta trezvenima padne.

Hej cigani, vaše vam tambure, pjaniji sam ja ili ste vi?
Hej zar nismo, k'o u bajci, čudnovato opijeni?

Jedan ludo opijeni, dođe meni iz daljine,
U njegovim očima se, tristo ruža sada vide.

K'o lađa bez sidra plovi, sred visokog mora,
U tom moru aška nesta, sto suhih mudrova!

Odakle si? - upitah ga; nasmiješi se, reče - Dušo moja!
Dijelom jednim sam od Turkestana, dijelom jednim sam ti od Furkana!

Dijelom jednim sam od blata, vode; dijelom jednim sam od duše, srca!
Dijelom jednim obala sam mora; dijelom jednim sjaj sam svih bisera!

Ja mu rekoh dost moj budi, što ja jesam budi i ti,
Ti sebe ne znaš,- odgovori, - sam sebi stranac ti si.

Srce moje pijano je, potonućeš u tom halu,
Tajnu žudi da otkrije, al' prsa nema za tu tajnu!

U halki ćutuk insana, ćutuk moraš i ti biti
Ovakav savjet od šejhova, znaj, ti nikad nećeš čuti!

O sjajniji od sjajnih zvijezda, o ludo opijeni
Ruke k nama ispruži, ne idi od nas voljeni!

Šemsul Hakk Tabrizi, zar ćeš od nas sad otići?
Sto fitni si posijao, pamet svima rasturio, o voljeni ne idi!

Gazel 15

Ah, kad bi ti znao Put do mejhane ljubavi,
Kiblu bi predao vjetru, Kjabu zaboravio bi.

Kiblu ti ostavi, Kjabe prođi se,
Ako srce s Voljenim putuje, pusti oboje.

U ezelu On je vino vječnosti natočio,
Opijenošću, vječno, glavu mahmurlukom rastočio.

Vinom opijeni smo, On krčmar je te mejhane,
Čemu sve te rasprave, znaj sinko, sve On je.

Pustih želja prođi se, zaputi se u mejhanu,
Krčmar stari smiješi se, u nebeskom on je halu.

O ašiku prođi se suhih pobožnjaka,
U njih licemjerstvo je, pretjeranost, varka.

Pravim putem idu, sljedbenici ljubavi,
Oni koji vole, brzo će u vječnost utonuti.

Zašto u tebi nema vatre, koja u njima gori?
Kada vatra te mejhane svijet cijeli sagori!

Ponos cijelog Tabriza, Šems, hakk dina i jekina je,
Od svih grijeha on je čist, od svih mahana slobodan je.

Gazel 16

Čuo sam da namjeravaš putovati, ne čini to!
Drugog jarana zavoljeti, ne čini to!

Stranac si u ovom svijetu, a ništa ti nije strano,
Koplje usmjeravaš ka srcu ranjenom, ne čini to!

Ne kradi se od nas, ne idi tuđincima,
Ti krišom gledaš drugoga, ne čini to!

O mjeseče, zbog koga su nebesa začuđena!
Ti nas skrha, u čuđenje natjera, ne čini to!

Gdje je zavjet i obećanje koje nam dade?
Riječ tvoja, zavjet, otpade, ne čini to!

Zašto obećavati i zavjete davati?
Zašto štit od zakletvi praviti, ne čini to!

O ti, čije srce je iznad smrti i života,
Zašto sada bježiš iz postojanja svoga, ne čini to!

Po volji se tvojoj kreću pakao i raj,
Ti nas sada u vatru baci, znaj, ne čini to!

Unutar tvoje šećerne trske, od otrova smo sigurni,
Al' otrov i šećer miješaš samo ti, ne čini to!

Duša je moja oganj žeženi, al' ni to ti nije dovoljno,
Zbog tvog otsustva, lice mi je izblijedilo, ne čini mi to!

Kad ti sakriješ lice svoje, mjesec od bola potamni,
Ti čak i njega kaniš pomračiti, ne čini to!

Naše usne suhe postaju, kad ti prineseš čašu,
Zašto oči suzama kvasiš, ne čini to!

Pošto lance ašika podnijeti ne možeš,
Zašto nam onda razum zasljepljuješ, ne čini to!

Ti odnosiš halvu, bolesnom od gladovanja,
Nož dublje guraš u čemer mog stanja, ne čini to!

Moje haram oko krade tvoju ljepotu,
O voljeni, svetiš se mome kradljivom pogledu, ne čini to!

Povuci se prijatelju, jer sada vrijeme za riječi nije,
U ljubavnom čuđenju ti si uljez, ne čini to!

Sem ljepote Šemsuddina, Sunca iz Tabriza ,
Ako išta pogledaš u oba svijeta, ne čini to!

Gazel 17

U ašku treba živjeti, mrtvo srce ašk ne rađa,
Znaj, sinko, živ je onaj čije srce ašk porađa.

Lav rikati mora, sablja oštro sjeći,
No, ašk će vatrom svojom i najtvrđe ispeći.

I silnici i hajduci, na ovom su Putu poput žena,
Stazom ovom gazit neće noga sjajem ukrašena.

U ritmu ratnih kuduma, stiže korpus ljubavi,
Kao kad Rustam, svijetlog čela, ruke ka nama ispruži.

Zar može takvu glavu sablja sudbine posjeći?
Srce je njegovo vrelo, puno nebeske ljubavi!

Zar može takvo srce tama svijeta osvojiti?
Svi napadi i torture njemu će ljubav povećati!

*Širin srni ne zavidi, jer '**ja hu**' su njene oči,*
Okreneš li glavu od cvijetne bašče samo laž će ti tada doći.

Hej sinko, potraži ašike, u njima potraži Njega,
Mašuk ih ponekad otkrije, a ponekad oni Njega.

Kao što more sedef usnama svojim prekrije,
Morski Sedef ljubavi će kap moju da upije.

Gazel 18

Ako ti je krv uzavrela od ljubavne draži,
Tad skromnost zaboravi i Voljenog traži.

Sve poznato, shvati, daleko je od znanja,
Otvori srce za ljubav i budi rob tog stanja.

Zar će ašik, lud od ljubavi, ludost svoju otkriti?
Zar će neukrotivi čovjek vjetra, srce svijetu pokloniti?

U vatri aška on će Voljenog dozivat',
Bosih nogi i razderan, s čežnjom smrt će očekivat'.

Pauk svoju mrežu plete, majstor je svog zanata,
U svoje mreže aška i nas Voljeni hvata.

On imade Lejlino lice, rujno vino ljubavi,
Naše usne ostaše suhe, čovjek vjetra nas ostavi.

Jeste li čitali kitabe stare, u kojima ašk vrije,
Tu se pamet gubi, tu krv gori, tu se vino pije!

Strah te smočit' stopala, o, ti jadni stvore,
A znaš dobro da moraš uronit' u more!

Opijenost, bolna čežnja, suština su sušta,
Ašk ne leti prema nebu, ašk se s neba spušta.

Na tesbihu ašika bićeš biser i ti,
Rob ljubavi postani, mi ćemo ti teslim biti.

Zar ne vidiš kako zemlja nebu robuje?
Zar ne vidiš kako ruh nad tijelom caruje?

Zemlju svako gazi, a ona daje plodove,
Mašuku, ašik će sve dati, zbog tog će sve da dobije!

Ne skrivaj se, o ašiku, ispod svoga jorgana!
Prospi krv po pustinji, tražeći svog Dragana!

Srce moje ti poslušaj, kako gorko naj tuguje,
Rad Voljenog raspamećen je, s bolnom čežnjom druguje.

Kad se srce raspukne i porastu ptiću krila,
To se krv uzavrela od ljubavi opila.

Tad nebesa igraju, plešu sjajne zvijezdice,
Cijeli svemir uzdiše, od ljubavne groznice!

Srce sija od aška, svjetlost tamu prekrila,
U ekstazi ljubavi sva se bol izgubila.

Ja sam nijem pred Tobom, o Voljeni Ti govori,
Zbog Tvog lica cijeli svemir od ljubavne čežnje gori!

Gazel 19

Kad bi se drvo, stopalom ili krilom, moglo pokrenuti,
Od zublji pile, sjekire oštre, ne bi moralo patiti.

I kad sunce, obnoć, ne bi krilima svojim putovalo,
Zar bi svjetlosnim valima zore, svijet tada obasjalo?

I kad se slana voda, od mora do neba, ne bi uspinjala,
Zar bi bez pomoći rijeka i kiša ikada bašča prolistala?

Od svog zavičaja otrgnuta, kada se kapljica vratila,
Zar nije tada školjku pronašla i sjajnim biserom postala?

Zar se nije Jusuf od Jakuba, suznih očiju, rastao?
Zar nije na tome putu carstvo i sreću zadobio?

Zar nije naš Mustafa, dika svemira, put Medine krenuo?
Svu vlast zadobio, gospodarem hiljadu zemalja postao?

Put ka sebi izaberiti, pošto nemate takvih krila,
Kao što rudnik rubina odraz Sunčevog zraka prima.

Na put iz sebe ka sebi krenite, o hadžije!
Jer takvim putovanjem zemlja, rudnikom zlata postaje!

Od kiselog i gorkog ka slatkoći, neka te put ponese,
K'o što iz slane zemlje na hiljade voćaka iznikne.

Od Šemsa, dike Tabriza, tih čuda se nagledaj,
Jer svako drvo dobija ljepotu, kad ga dirne sunčev sjaj!

Gazel 20

Pustinja naša u beskraj seže,
Duše nam i srca nemir aška steže.

Svijet unutar svijeta, lice Voljenog krije,
U ogledalu Njegove duše, srce se aškom grije.

Na Putu beskrajne ljubavi, glava ašika pade,
U prašini druma leži, dok mu srce vječnost znade.

Pitaj o tajni tog srca, ako želiš znati,
Šta je vino, a šta krčma, u kojoj ašik pati.

Al zalud, nijemo je to uho, nemože ti ništa reći,
O ljubavi i njenoj vatri, jer moraš se i sam peći.

Jer i tvoga srca slavuj zapjevati mora,
Zaogrnut velom tajni, preletjet sedam mora.

O teško je govoriti, govoriti je greška!
Ova priča nema kraja, i mis'o je o njoj teška.

No ašik mora govoriti, jer bol mu grudi para,
Rob u bolnoj agoniji, zvat' mora Vladara.

Tu jarebica i soko, jednim mahom lete,
Zrak planinski dah im para, al' ih to ne mete.

Zar nisu na sedmom nebu jer ih ljubav grije,
U središtu vasione Voljeni se krije.

I od sedmog neba, ašik leti dalje,
Putanja je određena, Mašuk poziv šalje.

Zar tu željama mjesta ima, valja ih sapeti,
Pa ćeš shvatit da Voljeni, Sam ka Sebi leti!

Slavuj leti ružičnjaku, da se s ružom spoji,
Slavuj poje, ruža cvate, džennet mili moji!

Zaboravi priču ovu, ako vino nećeš piti,
Ovoj priči kraja nema, ja je neznam završiti.

Traži onog koji sebe nema, svake noći, svakog dana,
U ogledalu srca njegovog se krije, ljepota našega Sultana.

Gazel 21

Šta da činim, O vjernici, ne poznajem više sebe,
Nisam hrišćan, ni jehudi, nit musliman, ni poklonik vatre.

Nisam od istoka, ni zapada, ni od kopna, ni od mora,
Niti sam od zemlje ove, nit' od zvijezda koje nebom plove.

Nisam od zemlje, ni od vode, ni od vjetra, ni od vatre,
Nisam od nebesa plavih, nit prašina sa ove sedžade.

Nisam iz Indije, Kine, Bugarske, nit Saskina,
Nisam iz Iračke kraljevine, niti Horasana.

Nisam od ovog svijeta, nit budućeg, Dženneta ni Džehennema,
Nisam od Adema i Have, Edena ni Rizvana.

Mjestom sam bezmjesni, trag moj ne postoji,
Nisam ni tijelo ni duša, već prašina koju gazi Voljeni.

Dvojnost sam napustio, oba svijeta sjedinio,
Jednog tražim, Jednog znam, Jednog vidim, Jednog sanjam.

Hu je evel, Hu je ahir, Hu je zahir, Hu je batin!
Ne znam ništa osim Hu, nema nikog osim Hu!

Peharom ljubavi opijen, iz ruku mi kliznu oba svijeta,
Ja vam drugog posla nemam, pored aška, milovanja.

Ako ikada u svom životu provedem trenutak bez Tebe,
Kajaću se od tog trena sve do Dana Sudnjeg.

Ako bar jednom u svom životu, osvojim trenutak sa Tobom,
Pod noge ću baciti oba svijeta i plesati uzhićeno!

O Šems Tabrizi, u ovom svijetu ja sam ludo opijeni!
Usne moje šaputati znadu samo aškom opijene riječi!

Gazel 22

Svaki oblik, po prirodi, nastao je iz praznine,
Kad oblika nestane, njegova vječna priroda ostaje.

Ako si spoznao suštinu ljepote i srž mudrih riječi,
Shvatićeš da ono što nestaje, nema stvarno postojanje.

Bezvremen je izvor svih voda, vrelo Njegovo nepresušno je,
Buduć' da smrti nema, čemu te gorke suze?

Duh tvoj je to vrelo, sva stvorenje poput rijeka,
Sve dok je Izvora toga biće i rijeka.

Isprazni svoje srce od boli, pij sa toga Izvora,
On presušit' neće, izvirat' će vječno ta voda!

Od trenutka kada si u ovaj svijet spušten,
Date su ti merdevine, da bi iz njeg' spašen bio;

Prvo ti bijaše mineral, potom biljka pa hajvan,
Tu tajni nema, tvoj razvoj je jasan;

Kasnije si kao čovjek zadobio razum, znanje, vjeru,
Pogledaj samo kako si iz blata u ružu izrastao!

Bez sumnje jednoga dana ti ćeš melek biti,
Zemlju napustiti, ka Nebu poletjeti!

Nadilazeći i stanište meleka, ti postani Okean,
Čija će kap veća biti od stotinu mora Omana.

Prođi se pustih idola, za skut Voljenom prihvati,
Mada ti je tijelo ostarilo, duša će ti vječno mlada biti!

Gazel 23

Ja sam vajar koji forme vaja i u trenu svakom idola izvaja,
No, kad se Tebe sjetim, oni poruše se, pred licem Tvojim oni istope se.

Ja načinim na hiljade oblika, u njima se duša moja oslika,
No, kad vidim Tvoje lice, u vatru ih bacim nemilice.

O da l' Ti pijanome čaše puniš, il' Ti trezvenome snove rušiš?
Svaku kuću koju sagradim ja, ruka Tvoja u ruinu pretvara.

Duša moja u Tebi iščezava, s Tobom se spaja,
Zbog mirisa Tvog' nutar nje, ja je obožavam.

Svaka kap krvi moje, koja zemlju natopi,
Govori o našoj vezanosti, priča o našoj ljubavi.

U kući ovoj od blata i vode, skrhano je srce moje,
Uđi u ovu kuću, o Voljeni, il' mene iz nje izbavi!

Gazel 24

Ti si biser za kojeg, na svijetu, niko zlata nema,
Merdžan srca tvoga sija usred ovog svijeta!

Od lica tvoga bit' daleko, kazna je to gorka,
Mada tebe vrijedan nije, ne kažnjavaj svog roba!

Onog koji upadne u strašni talas nevolja,
Spasit' može samo ruka prijateljstva tvoga.

Znaj, stalnosti prave u ovom svijetu nije,
Postojanost tvoja, vječnu sreću krije.

Sretan li je kralj, lovcem tvojim matiran,
Sretan li je onaj za tvoje društvo odabran.

U svakom dahu duša, pada pred tvoja stopala,
Prah je onaj koji nije prah stopala tvoga.

Čežnju za tobom kao dar dobiše sve ptice,
Teško ptici koja u čežnji za tvojim pojem nije!

Ja bježati neću od strijele i luka tvoga,
Jaoj srcu koje ne prostrijeli oganj aška tvoga.

Ko je hvaljeni, a ko onaj koji hvali?
Tebe svaka zerra u ovom svijetu slavi!

O mukama Medžnuna, Nizami je pisao rime,
Ne muči me, ljubav tvoju ne mogu podnijeti više.

Šems Tabrizi, ti si sunce, koje nas ljepotom grije,
Nema sultana na ovome svijetu koji tvoj prosjak nije.

Gazel 25

Vratio se onaj mjesec, nebo ga ni u snu ne vidje;
Stiže s vatrom koju voda ugasiti ne može.

Gle kuće tijela moga, gle duše moje!
Shrhah se i opih peharom ljubavi njegove.

Kada krčmar te mejhane habib srca postade,
Krv se u vino pretvori, srce moje sagorje.

Kad lice njegovo zavede, oči moje pijane,
Pehar se srca ispuni, pamet moju odnese.

Svaka kuća koju taknu vreli zraci sunčevi,
Sve do krova sagori, do temelje skrha se.

Srce vidje iznenada more ljubavi,
Te u njega uskoči, govoreć' – pronađi me!

Šemsuddin, dika Tabriza, sunce aška toga je,
Tragom njegovim, poput oblaka, svako srce putuje.

Gazel 26

Pismo za tebe, sinoć, dadoh zvijezdama -
Čeznem da te služim, o ti, lica mjesečeva!

Sedždu učinih, govoreći – rob sam sunca sjajnoga,
Koje svjetlošću svojom kamenje u zlato pretvara.

Potom razgolih prsa svoja, na njima rana stotine,
O meni vijest prenesi – rekoh – voljenom koji krv pije!

Zaljuljah bešiku da smirim čedo srca svoga,
Dijete zaspe kada se zanina bešika njegova.

Čedu srca mlijeko podari, od bolne žeđi spasi nas,
O ti koji u svakom dahu pomažeš na stotine jadnika!

Šeher jedinstva je postojbina duše, od evvela do ahira,
Koliko ćeš još dugo u zatočeništvu držati ovoga gariba?

Ja padoh u tišinu, a ti me sad spasi mahmurluka,
O sakija, još vina sipaj, mojim pijanim očima.

Gazel 27

Davud reče – hej Padišahu, kad potrebe nemaš za nama,
Mudrost kakva je, reci, u stvaranju svijeta dva?

Hakk mu reče – o prolazni čovječe, Bijah skrivena riznica,
Pa zavoljeh da se otkrije ta riznica milosti i obilja.

Ogledalo postavih - srce je lice njegovo, a svijet ovaj naličje;
Naličje smatraš boljim, jer mu lice ti ne poznaješ.

Kad se slama s glinom izmiješa, od ogledala nemaš koristi,
Odijeli slamu od ilovače i ono će čisto postati.

Mošt vino ne postaje dok ne fermentira sred krčaga,
Ako želiš osvijetliti srce svoje, uloži bar malo napora.

Duši koja izađe iz tijela kaže moj Sultan –
Kao što dođeš tako i odeš, bagodati Mojih gdje je trag?

Svi znaju da alhemijom bakar zlato postaje,
Ovom rijetkom alhemijom i naš bakar je promijenjen.

Ovo sunce ne traži tadž, ni hrku, od milosti Hakka,
Za stotinu gologlavih on je kruna, ogrtač za deset gariba.

Sinko, zarad poniznosti, na magarcu jahao je Isa,
Zarad čega bi inače na magarcu jahao vjetar Saba?

Hej dušo, žrtvuj svoju glavu u potrazi ovoj poput izvora,
O pameti, da bi More postojanja pronašla, idi putem nestanka.

Hakka stalno zikiri, sve dok sebe ne zaboraviš,
I dok se u Prizivanom ne izgubiš, bez smetnje zikra i zakira.

Gazel 28

Danas ugledah jarana, koji ukras svakog posla je,
Duša se njegova vinu u nebesa, poput duše Mustafine.

Sunce je licem njegovim postiđeno, srce i sfere zbunjene,
Od sjaja njegova, ilovača i voda, sjajnije su od vatre.

Pokaži mi merdevine – rekoh – da se na nebo uspenjem;
Te merdevine su glava tvoja – reče – pod stopala svoja spusti je!

Na glavu položi stopala, na zvijezdama stajaćeš,
Dođi na krilima vjetra, nek ti vjetar korake ponese.

Vjetar ti nebeski, u svakom dahu, stotine puteva otkriva,
Ka tim nebesima, svakog svitanja, poleti poput molitve.

Gazel 29

Hej ašici! Hej ašici! Ovog dana i ja i vi,
u kovitlac morski smo upali, pa ko zna plivati?

Mada plima svijeta plavi sve i svaki je talas poput planine,
Za vodene ptice nema brige, bol je to za ptice letačice.

Naša lica od zahvalnosti sijaju, jer nas podučiše o moru i valima,
I o tome da more i voda, život produžuju ribama.

O šejhu naš, peškir daj; o vodo, da zaronimo pusti nas,
O Musa Imranov, dođi, štapom udari površinu mora.

Ovaj vjetar u svakoj glavi budi različitu strast,
Nek čežnja moja za sakijom bude, a vama sve ostalo prepuštam.

Juče je sakija na putu odnio čaše opijenima,
Danas opet vino sipa, da nas kutariše haljina.

O ti, kojem mjesec i jupiter zavide, sa nama si a ipak sakriven,
Lagano, lagano me privlačiš – Zar mi nećeš reći kuda?

Kud god da kreneš sa mnom si, o svjetlosti moja oka dva,
Opij me do kraja ako želiš, povedi me putem nestanka.

Znaj, svijet je poput Gore Sinajske, a mi tragači k'o Musa,
U svakom trenu tedželijat stiže i rascjepljuje planinu Sinaja.

Jedan njen dio postaje zelen, a drugi bijel poput narcisa,
Jedan njen dio postaje biser, a drugi poput rubina i ambera.

Ako želiš da ugledaš Njega, Njegov planinski lanac pogledaj,
O planino, kakav te to vjetar sa zemljom sravnio? Mi se opismo od eha!

Hej baštovane! Baštovane! Zašto se raspravljaš sa nama,
Ako ti mi grožđe uzesmo, ti odnese ćese naše, pune dukata.

Gazel 30

Svakog trenutka na tajnu duša spušta se objava s nebesa,
Dođi, koliko ćeš još dugo ostati na zemlji, poput taloga!?

Poput taloga je onaj čija je duša otežala od nemara,
Kad se talog pročisti, duša sama krene ka vrhu bureta.

Ne mješaj ilovaču svakog daha da bi se voda tvoja pročistila,
Da bi se talog tvoj svjetlošću ispunio, da bi se bol tvoja izliječila.

Duša je poput lampe, ali dim joj je veći od svjetlosti,
Kada dim pređe svaku mjeru, u toj kući se svjetlost ugasi.

Ako smanjiš njezin dim, uživaćeš u svjetlosti lampe,
Od svjetlosti tvoje obasjano biće i ovo i ono stanište.

Gledaš li vodu zamućenu, nebesa nećeš vidjeti,
Sunce i mjesec nestaju kada se hava zatamni.

Kad sjeverac s nebesa puhne, pročisti se zrak,
Zbog ovoga pročišćenja u sehuru puše vjetar Saba.

Duhovni vjetar daha, liječi prsa od svake boli;
Kad bi se dah zaustavio na tren, duša bi nestala.

Duša je garib u ovom svijetu i žudi za šeherom La-mekan,
O zašto, zašto, ostaje da pase, ova duša hajvanska?

Koliko ćeš još dugo putovati, o ti, čista dušo, milostiva?
Soko si kraljevski pa poleti nazad, prema ruci Padišaha.

Gazel 31

Hej ašici, ašici, stiže vrijeme sjedinjenja, sastanka,
S nebesa se spusti glas, poziv mjesecolikih ljepotica.

Hej radosne glave, radost stiže širećʹ halje,
U njen se lanac uvezasmo, radost nas je opila.

Stiže vino vatreno, šejtan u uglu sjedi sam,
Uđi, o besmrtni sakijo; poleti, o dušo, željna nestanka.

U svakom trenu minstrel slatkog daha u zvono udara,
O radosti, osedlaj vrance svoje, nadahni nam duše, o Saba.

Hej naju, ti što tajne zboriš svojim slatkim notama,
Obnoć i obdan meni stiže miris vjernosti prijatelja.

Nek iznova počne sve, na tim krilima de zasviraj,
Slavom obasjaj glave dobrih, o ti, sunce vječnog sjaja.

Ušuti srce, ne deri zastore, ispij krčag šutljivih,
Zastiri i zastor budi, dok te ne podere milost Božija.

Gazel 32

Opet u skrhanom halu sam, rastrojen dušom tvojom,
Pa svaki lanac koji uvežeš, ja pokidam dušom tvojom.

Poput neba sam, poput mjeseca, poput svijeće od sjaja tvoga,
Sva pamet sam, sva ljubav sam, svaka duša dušom tvojom.

Opijenost moja je od tebe, mahmurluk moj od trna tvog,
Gdje god ti lice okreneš, svoje okrećem dušom tvojom.

Pogrešno rekoh, pogrešan govor u ovom halu nije začudan.
Jer čašu od vina poznat' ne mogu, sada dušom tvojom.

Ja sam divanija u okovima, a svakog džinna okivam,
Ja, divanija, Sulejman sam, kralj džina dušom tvojom.

Bilo koje sure sem ljubavi da glavu digne iz srca mog,
U svakom dahu tjeram ja iz srca dušom tvojom.

Dođi, hej ti koji se sebe napusti, jer vraćaju se oni koji odoše,
Ne ode ti mojom dušom, nit' ja osta dušom tvojom.

Hej munkiru, u duši svojoj ti ne skrivaj svoju nevjeru,
Jer tajnu tvoje sudbine otkriću ti dušom tvojom.

Iz aška prema tebi, o Šemsu iz Tabriza, ja ne spavam noćima,
Poput leptira koji izgara, perišan sam dušom tvojom.

Gazel 33

U ruke mi metlu dade, onaj lijepi;
Sa dna mora - reče – prašinu pometi!

On potom istu metlu sagori u vatri;
Reče – iz vatre ti sad ovu metlu izbavi!

Iz zbunjenosti poklonih se pred njime,
Bez sadžida - reče – ti sedždu učini!

Bez sadžida sedžda!? Zar to može biti?
Bezuslovna je – reče – slobodna od želja svih!

Položih svoj vrat pred njime i rekoh -
Glavu sadžida ti sabljom Zulfikar posijeci!

Što je više sabljom udarao, više glava iz mene je raslo;
Sve dok iz moga vrata, ne izraste sto hiljada glava.

Bio sam lampa, jedan fitilj svaka glava,
Plamenovi bića moga dizaše se sa svih strana.

Iz glava mojih svjetlost se dizala,
Od Istoka do zapada sijaše vatra njihova.

Šta su istok i zapad u mjestu La-mekan?
Spremna je sve sagorjeti, crna vatra hamama!

O ti ledne naravi, gdje je čežnja srca tvoga?
Koliko ćeš još dugo ostati u lavoru požuda?

Iz vrućeg lavora ustani, kreni ka vatri ljubavi,
Strgni svoju odjeću, svijet pogledaj istinskim očima!

Sve dok ne ugledaš lik koji ti srce privlači
Sve dok ne ugledaš boje u bašči tulipana!

Kad tamo pogledaš, pažnju na prozor usmjeri,
Vidjećeš ono za čim srce čezne u odrazu ogledala.

Hamam predstavlja šest smjerova, a prozor je la-mekan;
Iznad tog prozora je ljepota našega sultana.

Od odsjaja njegovog obojiše se voda i zemlja;
Na Turke i Zanzibar se spusti kiša životna.

Dan prođe, a priča moja ne bijaše kratka,
Dan bijeli, noć zvjezdana, posramljeni su ovim riječima!

Mene opi sultan onaj, Šemsuddin iz Tabriza,
Glavu moju opio je vinom nad svim vinima!

Gazel 34

Uposliću rado sluh i glavu, za govor usne tvoje,
Ah sreće, kad ti otvoriš vrata i kažeš – uđi hadže!

O Hidrovom izvoru on suhoj usni prede priče tajne,
Prema stasu ljudi krojač ljubavi kroji ogrtače.

Svaki izvor pijan je pijanstvom oka njegova,
Drveća zaplešu ponešena laganim vjetrom sehura.

Bulbul ruži veli – otkrij mi tajnu srca svoga?
Ne brini, sami smo, ovdje nema nikoga.

Sve dok sebe imaš – reče – ništa o tom' nećeš saznat',
Uloži trud i prođi se sebe, sred ovog zemnog staništa.

Usko je grlo igle ljubavi, zasigurno ovo znaj,
Nijedan konac primiti neće kad vidi da je uduplan.

Pogledaj kako sunce gori, do svog grla u vatri,
Da bi licem njegovim lice zemlje, svijetlo moglo postati.

Kada je prema zapaljenom grmu išao Halil istiniti,
Ja sam Kevser – grm reče – skini svoje cipele i priđi.

Ne plaši se vatre moje, jer ja sam voda ljekovita,
Stigao si do blagodati, staništa časti, o Halile, merhaba!

Biser si čistoga sjaja, rubin, duša vječna i prolazna,
U vremenu ovom neuporediv si, na svijetu ti nema ravnoga.

Vođena rukom ljubavi, svaka ruka stigne na dvor Sultana,
Tobom duša nevjernička, za vjeru biva odabrana.

U cik zore stiže sa kraljevskim peharom u rukama,
Dušu moju prema poniznosti vučeš, govoreći merhaba!

Šta od srca bude, kad mu ruku stegne ruka dilbera?
Kad ga zovne kamen mudrosti, šta biva od grubog olova?

Stiže dilber čudnovati, u rukama mu koplje k'o u Arapa,
Sluga tvoj sam – rekoh; reče – priđi, čovječe od edeba.

Srce poskoči i reče – idem! Pamet reče - ne idem ja,
Milostivo on dade znak i kaza – priđite obadva!

Operi sad ruke i usta svoja, jer sofra se s neba spustila,
Da dlanovi tvoji ne bi odali miris luka i peršuna.

Rudnik soli je stigao, odazovi se ako si ašik i dobri,
Pusti ćasu i pehar, uzmi tesbih, prođi se šerbeta!

Zatvaram sada usne svoje, da bi svjetiljka noći i dana
Mogla plamom jezika svoga ispričati priču do kraja.

Gazel 35

Šah je stigao, stigao je kralj! Ukrasite odaje divana,
Posijecite vene u čast ovog lijepog iz Kanaana.

Stiže Džan od džana džan, stoga ne pominjite džan,
U prisustvu njegovom svaka duša nije drugo do kurbana?

Bez aška izgubljen bijah, a sada se pojavi ašk,
Bijah planina, a sada sam slamka, za konja sultana.

Bio on Turčin il' Tadžik, rob ovaj biće kraj njega,
K'o što je tijelo blizu duše, al' mu duša nije znana.

Hej jarani, stiže sreća, stiže vrijeme da se teret preda,
Sulejman prijestolju stiže, da odstrani prokletog šejtana.

Iskočite iz sebe, čemu strah, zar ste bez ruku i stopala?
Pitajte Hudhuda, ako put ne znate, do palače Sulejmana.

Tamo izrecite svoj munadžat, tajne svoje i potrebe,
Zaista Sulejman poznaje govor svakoga murgana.

Govor je vjetar, hej robe, riječi ti srce odvlače,
Al' on kaže, svi zajedno skočite u plamen perišana.

Gazel 36

Vidje li ti ikada ijednog ašika da se svoje čežnje zasiti?
Vidje li ti ijednu ribu da se ovog mora zasiti?

Vidje li ti ijedan lik da je bježao od slikara?
Vidje li ti ijednog Vamika da je od Azre tražio oprosta?

U odvojenosti ašik je poput imena, praznog od značenja,
Al' značenje mašuka neme potrebe za imenima.

Ti si more, a ja riba, čini sa mnom šta te volja,
Pokaži milost, moć šaha pokaži, bez tebe sam ništavan.

Postiđena u kut bježi, vatra, kad te ugleda,
Ko god iz vatre ružu ubere, vatra mu ruže poklanja.

Muka je ovaj svijet bez tebe, nek nikada bez tebe ne bude,
Dušom tvojom molim te, bez tebe život je agonija.

Lik tvoj, poput sultana, u mom srcu paradira,
Poput Sulejmana koji ulazi u Mesdžid-ul-Aksa.

Hiljadu lampi jedna postaše, cijeli hram osvijetljen bijaše,
Kraj vrela Kevser stigoše ridvan i hurije.

Subhan Allah! Subhan Allah! Na nebu je beskraj mjeseca,
Svetište je puno hurija, skrivene su samo od očiju sljepaca.

Veličanstvena i sretna je ptica koja pronađe stanište aška,
Na planini Kaf mjesto može naći samo ptica Anka.

Veličanstvena Anka je Šahinšah, Šemsuddin iz Tabriza,
On nije sunce istoka ni zapada, nit' ikakavog staništa.

Gazel 37

Kako bi to bilo, kad bi onaj lijepi, uzeo moju ruku sutradan,
Na prozor moj povirio, dražestan poput mjeseca.

Da hoće ući život duše moje i odvezati mi ruke i stopala,
stopala i ruke moje vezaše rukom progonstva.

O džanu džana mog, džanom tvojim kunem se, života nema bez tebe,
Nema radosti u društvu za mene, ni jedno me vino opiti ne može.

Ako me on odbije i kaže - Idi, šta želiš ti od mene?
Sjeta tvoja, bojim se, i mene sjetnim učiniće!

Vrat svoj ću poviti da mu budem kurban, staviću sablju pred njega,
Govoreć' – glava te boli zbog mene, udri po mojoj sada!

Ti znaš da bez tebe ne želim živjeti, dušo moja,
Smrt je bolja od progonstva – tako mi Onoga koji duše oživljava!

Nikada neću povjerovati da bi mogao napustiti roba svoga,
Uvijek sam govorio da su takve riječi samo puste laži dušmana.

Ti si džan moj i bez tebe, dušo moja, ja živjeti ne znam,
Ti si oko moje i bez tebe ja nemam oko koje stvari sagledava.

Pusti sada neka idu ove riječi, minstrelu udari u vjetar,
Rebab i def pred nas iznesi, ako već nemaš naj!

Gazel 38

Ah, to čisto vino, do vrha nam natoči danas,
Brzopleti točak nebesa, začudi i zbuni do kraja.

Makar ta tajnovita čaša stiže od oka skrivena,
Danas je nemoguće sakriti opijeno stanje haraba.

O ljubavi, sreća ti je kupovina, slatke si misli i govora,
Skini sada veo sa lica tajnovitoga kralja.

Onaj dragocjeni nadahnuto govori, javlja se sa svih strana,
Hej ti, ružinskih obraza, pehare ispuni do kraja.

Ako srce tvoje ne želi otkriti tajnu ružičnjaka,
Zašto si dućan ružine vodice ti otvorio danas.

Kad si nam već pamet ukrao i rijeku ovu u tok natjerao,
Baci onda u nju i pačiće vodene, ne oklijevaj sada.

O dušo, mi smo poput sjemena, bačeni u ovaj mejdan,
Životima našim, suhih usana, tražimo kišni oblak.

Na sve strane lažni poslanik govori – nećete naći!
Ne daj Bože – vikni na sav glas i tu zlokobnu vranu otjeraj!

O ti što smutnje siješ u ruh svaki i kradeš duše insana,
I trgaš rebab iz ruku Ebu Bekra, svirača rebaba,

Ono što danas želim za tebe je da pijan i lud postaneš,
I začepiš jednom tu dušu brbljivu i tu pamet bez adaba.

Voda života nama je postala očevidna poput hašera,
Mlijeko gubave kamile znači život za Arapa.

O veličanstvene ljepote njegove! Šuti i gledaj bez daha;
Ne daj da za nas sazna svaki gafil usred sna.

Gazel 39

Poput ruže, smijem se cijelim tijelom, ne samo usnama,
Jer tu sam, bez bića svoga, sam sa kraljem svijeta.

Ti sa svjetiljkom stiže u sehur i skrha srce moje,
Dušu mi uzmi k'o i srce, nek duša ne ostane sama.

Iz bijesa i ljubomore, dušu strancem ne čini za srce,
Povedi i jedno i drugo, nek duša ne ostane sama.

Uputi kraljevski poziv, cijelo moje biće pozovi,
O sultane, do kad će srce biti uz tebe, a duša moja sama?

Kao sinoć, ako ne dođeš i noćas da zatvoriš usne moje,
Stotinu žalbi učiniću, dušo moja, neću naricati sam.

Gazal 40

Dođi, hej ti, koji dušu novu svijetu dade,
zaustavi sve poslove pameti naše lukave.

Dok me k'o strijelu ne otpustiš, ne mogu poletjeti,
Dođi, još jednom moraš strijelu ovu odapeti.

Pehar je opet pao sa krova, zbog ljubavi tvoje,
Sa krova ti opet pošalji merdevine svoje.

U kom je pravcu Njegov krov - jedan me upita;
U onom pravcu odakle je duša spuštena.

U tom pravcu svake noći ide duša svaka,
On odatle svakog jutra duše na zemlju vraća.

Iz tog se pravca iznova na zemlju spušta proljeće,
Odatle svakog jutra, On novu lampu nebu daje.

Iz tog pravca štap dođe i postade aždaha,
Odatle on u pakao smjesti vojsku firauna.

Iz tog pravca u tebi se javi ova potraga,
Ti sam si zalog, a ubi se u traženju zaloga.

Ti si čovjek koji se popeo na magarca,
Te o ovom i onom, magarcu postavlja pitanja.

Ušuti, opasna je Njegova ljubomora,
Zbog nje On u more ne uvodi sve i svakoga.

Gazel 41

O uzvišeni, ti trgaš strune naših sazova,
Al' hiljade drugih harfi ovdje ima.

Buduć' da smo upali u kandže ljubavi,
Šta nam smeta ako odu harfa i naj?

Ako izgore svi rebabi i harfe ovog svijeta,
Skrivenim harfama, jarane, znaj, kraja nema!

Ti zvuci, ta muzika, dižu se do neba,
Al' njih čuti ne mogu uši gluhoga.

Ako ugasnu sve lampe i svijeće ovoga alema,
Nema boli, jer ostaše kremen i varnica.

Pjesme su kao pjena na licu okeana,
Na površini vode, znaj, bisera nema.

Ipak, milostivost pjene izvire iz bisera,
Odraz odraza, čiji sjaj je na nama.

Pjesme su grane derta, žeđ sjedinjenja,
Sinko, poredit' se ne mogu korijen i grana.

Stoga usne ti zatvori, a otvori prozor srca,
Tim putem ti razgovaraj s dušama.

Gazel 42

Hej dušo, ti si uže spasa svim dušama,
Ti ruh pokrećeš, duši svakoj daješ krila.

Sa tobom nemamo straha od gubitka,
Ti svaki gubitak u dobitak, pretvaraš!

Jaoj nama, od strijela mrskih pogleda,
Poput luka zategnutih tmurnih obrva!

Ti usne zašećeri rubinskim usnama,
Iz žudnje za tobom govore usta ta.

Hej, u ruke si naše ključe spustio,
I sa njima otvorio vrata svjetova!

Ako ti u svakom dahu nisi među nama,
Zašto su svezane haljine ljepotica?

Ako vino tvoje nije zalog ljubavi,
o čemu onda svaki zalog svjedoči?

Ako ti nisi iznad naših nagađanja,
Kroz koga opstaju sva ova nagađanja?

Ako si sakriven od našeg alema,
Kroz koga se obznanjuje svaka stvar skrivena?

Ma prođi se priča ovog dunjaluka,
Duša je moja odveć od njih umorna!

Duši koja upade u more šećera,
Stvari ovog svijeta ne dopiru do srca.

Onaj koji postane prah tvojih stopala,
Ne mari više za nebesa visoka.

Zaveži sada jezik naš, o, zaštiti nas,
Ne bacaj nas usred tih razvezanih jezika.

Gazel 43

Vidjeh lice, lijepo poput ružičnjaka,
To oko i svjetiljku svih svjetala.

Tu kiblu pred kojom duša na sedždu pada,
Tu radost, to mjesto spasa.

Tamo ću dušu založiti – srce povika,
Proći ću se sebe i bića svoga!

Na slavlje tada i duša stiže,
I poče pljeskati rukama.

Šta reći o ovoj sreći – um reče -
od koje se stide nebesa.

Miris ovaj ružinski do čempresa ispravi
Svaka leđa duplo povijena.

Kroz ašk svaka stvar preobražena bude,
Armenac se promijeni u Turčina.

Hej dušo, ti postade svih džanova Džan!
O tijelo, napusti te tjelesnost sva!

Rubin je zekat našega Dosta,
Derviš jede zlato Bogatoga.

Merjem je u dertu opet pronašla,
Svježih i zrelih datula.

Da oko tuđinca na njih ne padne,
Svijetu ne otkrivaj svoja dobra djela.

Ako u vjeri za spasom težiš,
Sigurnost traži sred halveta.

Šta je mjesto povučenosti? Kuća srca!
U srcu se ti nastani hadžija!

U kući srca zadobije svako,
Rujno vino postojanja.

Ušuti, lati se umijeća tišine,
Pusti ta vješta izgovaranja.

Vjeru ti prigrli srcem cijelim,
Znaj, srce je mjesto imana.

Gazel 44

Iza vela krvi, ašik krije ružičnjak,
Ašici sa džemalom aška imaju hiljade poslova.

Razum kaže – šest smjerova su granice, nema nam izlaza,
Ljubav kaže – put postoji, mnogo puta ga pređoh ja.

Razum počne trgovati kada bazar ugleda,
Ljubav vidje mnoge bazare sjajnije od tog bazara.

Tamo ima mnogo Mensura koji aškom vođeni
Napustiše mimbere ovoga svijeta i uspeše se do neba.

Ašici, ispijajući boli, zadobiju nadahnuta stanja,
Ljudi uma, crnih srca, 'nutar sebe kriju neznanja.

Ne idi - um veli - u tom vrtu je samo trnje,
To trnje je vaše – ljubav kaže – trnje vam je u srcima.

Čuvaj se, ne govori, iz srca izvadi trn nemara,
Pa da možeš unutar sebe ugledati ružičnjak.

Šems Tabrizi ti si sunce, skriveno oblakom harfova,
Riječ svaka ugasne, kad tvoje sunce izađe iza oblaka.

Gazel 45

Idite jarani moji i voljenog sa sobom povedite,
Al' na kraju meni tog odbjeglog idola dovedite.

Malodijama slatkim, izgovorima zlatnim,
Tog dražesnog mjeseca, u kuću moju namamite.

Ako obeća da će doći, nekog drugog daha,
To su varke, lukavstva, u njih ne vjerujte!

Dah njegov sve sagara, pun je raznih čarolija,
Let vjetra zaustavlja, vodu u čvor vezuje.

Kad s bereketom i ljepotom, stigne moj voljeni,
Posjedajte u prašinu i gledajte čudo Božije!

Kad džemal njegov zasija, postidi se svaka ljepotica,
Jer lice njegovo, sjaja sunčeva, gasi lampe sve.

Idi hitro, o srce moje, u Jemen dilberu mome,
Tom sjajnom rubinu ponesi moju ljubav i selame.

Gazel 46

Taj vrt – nek u njem' do kijameta svaka ruža procvjeta,
Ta ruža – nek se zbog njene ljepote raspadnu oba svijeta!

U praskozorje taj lijepi princ plijenu se prikrada,
Nek srca naša postanu plijen njegovih pogleda!

Kakve to poruke očima mojim, on šalje svakog daha?
Nek oči moje opijene budu od njegovih uzdaha!

Ja razbih vrata halveta, zahid me s dovom otjera;
Reče – idi, nek srce tvoje ne pronađe smiraj nikada!

Zbog te dove on me ostavi, bez mira, bez srca;
On je žedan krvi naše, Allahu ga prepuštam!

Srce je moje poput Zuhrine harfe – nek mu strune sagore,
Tijelo je moje poput mjeseca koji gasne od aška.

Ne gledaj mjesec koji se tanji, nit' Zuhrino skrhano stanje,
Pogledaj ljepotu boli njegove koja do nebesa narasta!

Kakva je to mlada sred duše? Nek odrazom njenoga lica,
Svijet osvježen i obojen bude, kao ruke vjerenika.

Obraz duše pogledaj – nek vječno ostane lijep i mlad!
Tjelesni obraz ti ne gledaj, on stari i propada.

Tijelo je crno poput gavrana, ovaj svijet je ledna zima,
Zato nek proljeće duše u tebi vječno behara!

S četiri elementa su uslovljeni tijelo i svijet prolazni,
Nek srce ovog roba živi samo zarad Jedinoga.

Gazel 47

Pokreni svoju loknu koja amber prosipa,
Na ples natjeraj duše sufija.

Sunce, mjesec, zvijezde, igraju oko nas,
Cijela zemlja, svemir cijeli, pleše sa nama.

S jednom je notom samo, milost tvoja minstrelska,
Sufije s nebesa u kolo ovo spustila.

Vjetar proljeća žurno stiže, s pjesmom na usnama,
Vedrinu svijetu donese, podiže život iz mrtvila.

Mnoge se zmije pripitomiše, trn se i ruža sprijateljiše,
Vrijeme dijeljenja darova stiže šahu ružičnjaka.

U svakom dahu iz bašče miris poruku nosi –
Danas jaranima od srca reci merhaba!

Ružičnjak ti, iz tajne svoje, govori riječi ove –
Uroni u tajnu svog bića, da bi duša tvoja oživjela!

Da bi pupoljak ljiljana mogao tajnu čempresu otkriti,
Da bi tulipan mogao jasenu vijesti dobre prenijeti,

Da bi iz dubina mogla nići, tajna svakog sjemena,
Merdevine u nebesa idu, iz bašče duhovnog zrijenja!

Vrapci i bulbuli zasjeli na visokim granama,
Ašici uživaju blagodati iz riznice Padišaha.

Ovo lišće je poput jezika, ovi plodovi poput srca,
Lišće šapuće sve dok se ne pojavi lice plodova.

Gazel 48

U vrijeme boli, ti si radost srca moga,
U gorčini siromaštva, ti si blago ruha moga.

Ono što mašta ne zamišlja, niti razum poima,
Od tebe duši mojoj stiže, jer ti si kibla moja.

Milošću tvojom, oči moje motre vječna prostranstva,
O kralju, zar me sad zavesti može kraljevina prolazna.

Melodija onoga koji donosi o tebi vijesti radosne,
Makar i u snu, bolja je od pjesama svih pjesnika.

Sred molitve, o kralju, lik tvoj je vazda
Obavezan za mene kao i fatiha..

Za grijehe kjafira milost, i šefaat tebi pripada,
Ti spašavaš i upućuješ one čija su srca kamena.

Ako skrivena riznica razastre blago pred mene,
Ako vječno obilje ponudi svoja kraljevstva,

Sedždu ću dušom učiniti, lice u prašinu položiti,
Govoreć – od svega me zanima samo ljubav njegova.

Vrijeme sastanka za mene vječni život predstavlja,
ja sam tada daleko izvan okvira vremena.

Život je lađa, a blizina tvoja gutljaj vina vječnosti,
Bez tebe ta bi lađa izgubljena plovila.

Dvadeset hiljada želja nekada sam imao,
A sad zbog čežnje za njime ni jedna nije ostala.

Uz pomoć milosti njegove siguran sam postao,
Taj sultan gajba mi reče – ti si duša dunjaluka!

Biser značenja 'Hu' obasjao je dušu i srce,
Huu i ulični pas zavija, za mene nema drugoga!

U vrijeme sastanka ruh poleti, a tijelo se zamrzne,
Mada on tijela nema, jasno je vidljiv za mene.

Ostarih u boli za njime, al' kad Tabriz spomeneš,
Sva snaga i mladost, opet se vrati srcu mome.

Gazel 49

Opet zemlju ljubeć' do ljiljana stiže ljubičica,
Opet ruža u rubin obučena halje svoje podera.

S nebesa opet stigoše oni, brzi poput vjetra,
Opijeni, ushićeni, u zelenim haljinkama.

Stiže i čempras s barjakom, bijesno zimu tjerajući,
Sa vrha planine slatka anemona lice svoje pokaza.

Eselamu alejkum – zumbul mirisni reče jasminu,
Alejkumu selam - odgovori - dobrodošao u ružičnjak.

S naklonošću Uzvišenog stiže i sufija,
Poput hrasta tapše rukama, pleše kao vjetar Saba!

Gandže poput stidljivih djeva lice svoje sakriva,
Vjetar mu otkri veo i reče - pokaži lice hadžija!

Prijatelj je u našem sokaku, voda sred našeg izvora,
Lopoč se u tajni tvojoj krije, zašto si blijed i suhih usana?

Zima se povuče čemernog lica, krvnik sreće ubijen je sada,
Dugo nam poživio ti, o jasmine, i tvoja hitra stopala!

Vragolasti narcis namiguje zelenim baščama,
Bašča taj govor shvata i kazuje - naređuj paša!

Karanfil vrbi govori - tebi sam se nadao,
Otvaram ti tajne odaje - reče vrba – o mirisni, merhaba!

O narandžo - jabuka reče - zašto si se sklupčala?
Plašim se - odgovori - od očiju vjetra nestašnoga.

Grlica sa gugutanjem stiže, govoreć - gdje je Prijatelj sad?
Na ružu joj bulbul pokaza i potom slatko zapjeva.

Iza beharanja ovoga svijeta krije se tajni behar,
Mjesečevih obraza i slatkig usana, vina amo sakija!

Mjesec taj se podigao iz sjenkovitih tmina,
Nur lampe njegove nadilazi sjaj sunca podnevnoga.

Ah, mnoge riječi ostaše ne rečene, a već se spušta tama,
Sve što noć nemogaše reći, reći će svjetlost svitanja.

Gazel 50

Za uho si me uhvatio, kuda me to vodiš, kuda?
U tvom srcu šta je, reci, šta je tajna tvoja?

Plemeniti, kakvu si mi čorbu sinoć zapržio?
Bog mili znade, u ljubavi ovoj koliki je sevdah.

Buduć' da su u ruci tvojoj uši zvijezda i nebesa,
Kuda mogu ići sem putanjom koju im ti uklesa?

Meni si uhvatio oba uha, a drugima samo jedno,
O ne puštaj ih, ne puštaj! - kaže tajna uha moga.

Kada rob u starost zagazi, gazda ga oslobađa,
U mene vlasi sijede, a ti me opet zarobljavaš.

Zar neće i djeca osijediti na danu kijameta,
Gle, tvoj kijamet starcu ovom crne kose dariva.

Pošto mrtve oživljavaš, starce u mladiće pretvaraš,
Ja u tišinu uronih i posvetih se dovama.

Gazel 51

Ako ljubav ne poznaješ, noć o tom upitaj,
Pitaj o blijedim obrazima i ispucalim usnama.

Kao što voda priče prede o mjesecu i zvijezdama,
Tijela naša priče kazuju o umu i dušama.

Hiljade vrsta adaba duša od aška saznaje,
Znaj, o takvom adabu se ne uči u školama.

Među stotinama drugih, ašika ćeš lahko poznati,
On je poput sjajnog mjeseca na nebu međ' zvijezdama.

Pamet je tu zbunjena, jer ne poznaje mezheb ljubavi,
Iako je znanja puna, o svakom od mezheba.

Ko zadobije Hidrovo srce iz vode vječnog života,
Ne mari za vodu i sve izvore ovog dunjaluka.

Ne ori bašču uprazno, zaviri u dušu ašika,
Vidjećeš tamo ružičnjake Nejreba i Damaska.

Ma šta je Damask, tu je džennet pun meleka, hurija!
Pamet je posve zbunjena tim licima i usnama.

Od tog vina bolesti nema, nema ni mahmurluka,
Od te halve mučnine nema, niti lica zgrčena.

Od kralja do prosjaka, ovdje su svi roblje trbuha,
Od svake gladi, želja svih, ljubav dušu oslobađa.

Zar se ljubav ponosi kupovinom, prodajom, trgovinom?
Zar lav podršku traži od lukavih lisica?

Još zrelu hurmu ne nađoh u palminjaku ovog svijeta,
Zubi moji otupješe od svih nezrelih datula.

Nošen vjetrom, na krilima aška poleti u nebesa,
Poput sunca ti se prođi hajvanskih jahalica.

Ašikovo srce usamljeno nije, k'o srca ljudi nezrelih,
Ašik se ne plaši odvojenosti, k'o oni unutar zidova.

Milostivi zaštitnik je ašk zarad duša izabrao,
Uzrok svih uzroka, ašk je kupio mimo svakog uzroka.

Namjesnik aška spusti se u prsa kadije Kaba,

Da bi se srce njegovo postidjelo brbljarija i presuda.

Ah, kakav je ovo alem, kakvo ustrojstvo i uredba!?
U savršeno uređeni svijet ljubav je hiljade zbunjenosti bacila.

Sva radost ovoga svijeta, o prosjače aška,
Znaj, samo je pozlata, a ljubav je rudnik zlata.

O ljubavi, lukavstvima i zamkama, srce si mi ukrala,
Ne daj Bože lagala si, al' tako ljupko, sva čarobna!

Želim da te slavim, o ljubavi, i pjevam ti hvale,
Al' sam perišan u tebi, zbunjen preko svih granica.

O ašku, kad bih te hvalio sa sto hiljada jezika,
Ljepotu tvoju dotać' ne bi mogla moja zamuckivanja.

Gazel 52

O ti koji nemaš ljubavi, spavanje za tebe halal je,
Naš nasib je ašk i boli ljubavne, a ti spavaj i dalje.

Zarad Jarana postasmo leptiri svijeće koja nas sagara,
Ako u tvom srcu nema čežnje ove spavaj ti i dalje.

U beskrajnoj potrazi za Njime, mi hitamo poput potoka,
Ako te prsa ne bole zarad potrage ove spavaj ti i dalje.

Put ljubavi je izvan i iznad sedamdeset i dvije sekte,
Buduć' da je mezheb tvoj laž i pretvaranje spavaj ti i dalje.

Naš doručak je kap zore Njegove, a suton naša večera,
Pošto za večerom i kebabom žudiš spavaj ti i dalje.

Mi se poput bakra topimo tražeći kamen mudrosti,
Tebi kao jastuk i cigla je dovoljna pa spavaj i dalje.

Poput pjanca ti posrćeš i padaš sve do zore,
Gle sviće, vrijeme je molitvi, a ti spavaj i dalje.

Sudba je nama san zabranila, o mladiću idi,
Ti od sna bježiš, a duša ti spava pa spavaj i dalje.

U ruke aška upadosmo mi, pa šta nam je činiti?
Ti sebe nikome ne možeš dati pa spavaj i dalje.

Hej usnuli, mi pijemo krv, a ti hranu ždereš,
Pun stomak tijelo u san vuče pa spavaj i dalje.

Mi smo pamet napustili, prošli se računice,
A ti si pun svježih izgovora pa spavaj i dalje.

Ja poderah haljinke riječi i prođoh se govora,
O, obučeni u prazne brbljarije, spavaj ti i dalje.

Gazel 53

Dođite, dođite, svaka je ruža procvala,
Dođite, dođite, eno i našeg Dilbera.

Sakupite ovdje sve duše i svjetove,
Suncu ih predajte, jer on lijepu sablju isuka.

Smijte se rugobi koja se pretvara,
Plačite za prijateljem koji je odvojen od prijatelja.

Šeher cijeli prekipi od srdžbe kada stiže glas,
Da se zindžira opet oslobodio divanija.

Kakav dan? Kakav dan? K'o da je kijamet!
Da nije knjiga djela već s nebesa spuštena!

U bubnjeve udarite, ništa ne govorite,
Šta će tu srce i pamet kad je i duša nestala?

Gazel 54

U kući u kojoj se uvijek čuju zvuci naja,
Sjedi hadže pa ga pitaj čija je kuća ta.

Odkud u njoj oblik idola, ako ta kuća Kjaba je?
Otkud u njoj svjetlost Božija, ako je to hram Mughana?

U toj je kući blago koje svemir pohraniti ne može,
Ta kuća i hadže su samo predstava i drama.

Ne spuštaj ruku na njena vrata, ta kuća je hamajlija,
Ne govori s njime, on je pijan već noćima.

Prašina i smeće kuće ove, mošus su i ambergis,
Vika i povici iz kuće ove rime su, melodija.

Ma ko put da nađe do njenih vrata,
Sultan je svijeta, Sulejman svoga vremena.

O hadže, povi svoju glavu bar jednom s toga krova,
Jer u tvome lijepom licu je zalog sreće i smiraja.

Kunem se dušom tvojom, carstvo cijelog svijeta,
Bez lica tvoga je samo opsjena i magla.

Vrt je zbunjen pa ne zna šta je listak a šta cvat,
Ptice su hajran pa ne znaju šta je mamac a šta zamka.

Ovaj hadže nebeski poput Zuhre je i mjeseca,
Ovo je kuća ljubavi koja nema kraja ni granica.

K'o ogledalo duša je sliku tvoju u srcu pohranila,
Srce je poput češlja upalo u vrhove tvojih kovrdža.

Žene su vene rezale u prisustvu Jusufa,
Hej dušo dođi, Duša je duše među nama.

Svi u ovoj kući su pijani, niko nema habera
Ko je ušao, a ko nije, ovdje su svi bez imena.

Ne sjedi opijen na pragu, brzo, ulazi unutra!
U mraku ostaje onaj koji pred vratima ovim oklijeva.

I hiljade Bogom opijenih u biti su jedan,
Onaj opijen strašću, puca na dva dijela.

Uđi u džunglu lavova i ne boj se ranjavanja,

Bojazni su i strahovi odlike slabašnih žena.

Znaj, tu rana nema, sve milost i ljubav je,
No, mašta tvoja je poput mengela na vratima.

Zapali tu šumu veliku i ušuti, o srce!
Jezik svoj povuci, ukroti tog zijanćera.

Gazel 55

Ašk u nauci, učenosti i knjigama nije,
Sve što ljudi govore, to put aška nije.

Grane aška su u ezelu, a korijeni u ebedu,
Ovo drvo nit' na nebu nit' na zemlji nije.

Strasti smo ukrotili, razum smo odbacili,
Dželala ovoga razum dostojan nije.

Sve dok imaš požudu, znaj u njoj se idol krije,
Mašuk moraš postati, jer u tome strasti nije.

Čovjek mora na splavu brodi u strahu i nadi,
kad stigne do fena-a, sem utapanja drugog nije.

O Šems Tabrizi, ti si more, a i biser ti si,
U biću tvome ništa sem tajne Allahove nije.

Gazel 56

Ko je pred vratima? – reče. Rekoh - rob tvoj ponizan.
Zašto si ovdje? – reče. – Gospodaru, tražim selameta.

Do kada ćeš u njih upirati?- reče. -- Dok me ne pozoveš unutra.
Do kada ćeš pred njima gorjeti? – reče. Rekoh – Do kijameta!

Pozvah se na ljubav, dušom svojom zakleh se,
Da sam zarad ljubavi prodao svu moć i carstva sva.

Za svaku tvrdnju kadija dokaze traži – reče,
Svjedoci su mi suze- rekoh – na licu blijedom, evo dokaza.

Dokaz ti nije valjan – reče – oči su ti vlažne zarad svijeta,
Veličanstvenošću pravde tvoje – rekoh – one su ispravne i bez grijeha.

Ko ti je pratilac? – reče. – Misao o tebi, o kralju.
Ko te doveo ovdje? – reče. Rekoh – Tvoja čaša mirisna.

Koje su ti namjere? – reče. Rekoh – Prijateljstvo iskreno.
Šta te meni privuklo – reče. Rekoh – Milost tvoja beskrajna.

Gdje ti je najljepše? – reče. Rekoh – na perivojima Malika.
Šta si tamo vidio? – reče. Rekoh – Stotine kerameta!

Zašto si očajan? – reče. Rekoh – Iz straha od razbojnika.
Ko je taj razbojnik? – reče. Rekoh – Ova optuživanja!

Gdje je sigurnost? – reče. Rekoh – U odricanju i ljubavi.
Šta je odricanje – reče. Rekoh – Put selameta.

Gdje je nevolja? Reče. Rekoh – U sokaku tvoje ljubavi.
Kako si u njeg' dospio? – reče. Rekoh – Putem istikameta.

Sada tišina! Ako nastavim govoriti o njegovim tajnama,
Ti ćeš iz sebe iskočiti, ne mareć' za krov i vrata.

Gazel 57

Pokaži lice, za vrtom i đulistanom žudnja moja je,
Otvori usne, za šećerom žudnja moja je.

O sunce, pokaži lice iza zastora oblaka,
Za tom svjetlosnom čehrom žudnja moja je.

Tvoj vjetar mi donese zvuke sokolarskih kuduma,
Vratih se, jer za rukom sultana žudnja moja je.

Idi od mene, ne dodijavaj – ljutnu se ti na mene,
I te riječi su slatke od tebe, za njima žudnja moja je.

Slatke su i tvoje riječi - idi , kralj nije kod kuće!
Čak i za osornim riječima vratara žudnja moja je.

O slatki vjetru koji dolaziš iz bašče mog jarana,
Ponesi me, jer za vijestima o bosiljku žudnja moja je.

Hljeb i voda nebeskoga točka, sliče kiši varljivoj,
Ja sam kit, za morem Omana žudnja moja je.

Poput Jusufa ja naričem, bolan u suzama,
Za lijepim licem Jusufa iz Kanaana žudnja moja je.

Allaha mi, ovaj šeher je bez tebe zatvor za me postao,
Za pustinjama, planinama, žudnja moja je.

Od saputnika plašljivih srce moje umorno je,
Za lavom Božijim, Rustemom, žudnja moja je.

Duša mi je umorna od faraona i njegove tiranije,
Za svjetlošću lica Musaova žudnja moja je.

Umoran sam od nezadovoljstva ljudi, plača, prigovaranja,
Za povicima onih aškom opijenih žudnja moja je.

Od bulbula ljepše pjevam, al' zbog zavisti zlobnika,
Na jeziku mome pečat je, za naricanjem žudnja moja je.

Sinoć je šejh sa lampom po šeheru tumarao suznih očiju,
Umoran sam od džina i zvijeri – govoraše – za insanom žudnja moja je.

On se naći ne može – rekoše mu – i mi smo dugo tražili,
Reče - Za tim što svako naći ne može žudnja moja je.

Mada sam bez ijedne pare, malehni rubin ne prihvatam,

Za rijetkim, dragocjenim rubinom žudnja moja je.

Skriven od svakog oka, a svaku stvar On vidi,
Za Onim skrivenim, djela vidljivih, žudnja moja je.

Stanje moje prevazišlo je svaku žeđ i želju,
Mimo postojanja i mekama za Suštinom žudnja moja je.

Uho moje ču priču imana i opijeno postade,
Reci – za tijelom i dušom imana žudnja moja je.

U jednoj ruci vinska čaša, u drugoj sulufi Jarana,
Plesati usred tog bazara žudnja moja je.

Rebab kaže – sa svakim dahom od čežnje umirem,
Za rukom i prsima Osmana žudnja moja je.

Ja sam rebab ljubavi, ljubav moj rebab je,
Milost i rahmet Milostivog žudnja moja je.

Hej spretni minstrelu, ti ovaj gazel nastavi,
Za riječima ovakvim vječno žudnja moja je.

O Šemsu, sunce tabrisko, zasijaj u svitanje ljubavi,
Ja sam hudhud za Sulejmanom žudnja moja je.

Gazel 58

Mada s lijeva i desna sijevaju oštre kritike,
Onaj koji srce na putu žrtvuje od aška ne odustaje.

Mjesec svjetlost rasipa, a psi laju na njega,
Lavež štetu čini psima, on mjesec ne dotiče.

Ašik je planina, a ne slamka vjetrom ponešena,
Mnogo je muha vjetar povaljao kraj puta.

Po pravilu, grdnje i pokuda ljubav izaziva,
Po pravilu, ljubav je gluha na sva kuđenja.

Zrelost na ovom putu je napuštanje oba svijeta,
Ljubav se krije u napuštanju svih nagrada.

Isa sa četvrtog neba zove – merhaba!
Operite ruke i usta jer sofra je postavljena.

Idi, u Prijatelju nestani, u harabatu nepostojanja,
Ma gdje da se nađu dva pijanca, zametne se rasprava.

Zašao si u šejtanovu avliju pa vičeš – pravde, pravde!
Traži pravdu od Allaha, ova štala je puna hajvana.

Od žene ne traži savjeta – rekao je Mustafa,
Nefs naš je žena ta, pa makar bio i zuhdija.

Pij vina dok ne uvehne tvoj govor i sve riječi,
Na kraju, zar nisi ašik, zar ovo nije mejhana ljubavi?

Makar ti svaka riječ bila poput zlata Džaferova,
Kad se Džafer pojavi, svaka riječ je ništavna.

Gazel 59

O Džanane, ljepota ruha je velika i uzvišena,
Al' ljepota i blagost tvoja je posve druga stvar.

O ti koji godinama opisuješ osobine duše,
Pokaži jednu osobinu koja je vrijedna suštine Njegove.

On čarolijom svojom svjetlost oku povećava
A onim u njegovoj blizini zastorom pokriva.

Ja otvorenih usta stojim diveći se toj ljepoti,
U svakom dahu – Allahu Ekber! - jezikom srca ponavljam.

Zbog srca oko neprestano žudi za tobom,
Ah, kako srce i oko hrani žudnja ta.

Ne govori o hurijama, mjesecu, ruhu i džinima,
On od svega drugi je, njemu nema sličnoga.

Ljubav ta je pomilovala i ovoga roba,
Ima li još srca vrijednih aška toga?

Svako srce koje probdije noć u žudnji za tobom,
Postane svijetlo kao bijeli dan, svijet njime biva obasjan.

Bliski tebi su oni koji se kutarisaše želja,
Allah želje ispunjava onom koji želja nema.

Svi nezreli koji padoše u vatru ove ljubavi,
U Kevser su upali, ljubav je tvoja poput Kevsera.

Nadajuć' se blizini tvojoj ja želim poletjeti,
Kada sam odijeljen od tebe na glavi mojoj je prašina.

Ne budi tužno, srce moje, od zuluma dušmana,
Sjeti se da na kraju svima Dilber bude kadija.

Ako se dušman raduje zbog mog šafran-blijedog lica,
Zar moja blijedoća nije proizašla iz ružinog rumenila?

Pošto se opisati ne može ljepota mog Mašuka,
Kako je golem moj dert, a kako ništavna moja pohvala!

Jah, pravilo važi za siromašnog jadnika,
Naricanje se njegovo smanjuje što mu se bol povećava.

Poput mjeseca sijaše, Šems–ul–hakk iz Tabriza,
Ma šta je mjesec i njegov sjaj!? To lice je sjajnije od mjeseca!

Gazel 60

Duša koji istinskom ljubavi zaogrnuta nije,
Nije drugo do sramote, to duša nije.

Opij se aškom, jer ašk je sve što jeste,
Bez ljubavi puta do Jarana nije.

Pitaju te šta je ljubav, napuštanje volje, reci;
Ko svoju volju napustio nije, u njemu volje nije.

Ašik je šahinšah, dva svijeta pod njegovim stopama,
Za ono pod njegovim stopama, šaha briga nije.

Ašk jeste i ašik jeste, od ezela do ebeda,
Pusti sve sem ljubavi, ništa postojano nije.

Do kada ćeš ti grliti mrtvog mašuka,
Dušu zagrli, jer nju ništa obgrlilo nije.

Sve što se rodi u proljeće u jesen umrijeće,
Ruži aška novi behar, znaj, pomagač nije.

Svakoj ruži od behara, trn je prijatelj,
Vino od loze, jarane, bez glavobolje nije.

Ne budi gladnih očiju, na putu iščekivanja,
Allaha mi od iščekivanja ništa gore nije.

Srce usmjeri na zlatnik istine, ako nisi bez srca,
Tajni ovoj uho predaj, ak' na njem' minđuše nije.

Ne klati se na vrancu tijela, na nogama se bolje ide,
Krila daje Allah onom koji na tijelu zajahao nije.

Ma pusti ti sve brige, srca svog se prođi,
Poput ogledala u kojem slike i lika nije.

Kad čisto od likova postane, lik svaki ono poima,
Ni od koga onaj čistog lika, znaj, postiđen nije.

Ako čisto ogledalo imaš, u njemu se ti ogledaj,
Da ti istinu u lice kaže, on uplašen i postiđen nije.

Pošto je lice čelika glačanjem odraz zadobilo,
Šta je tek sa dušom na kojoj prašine nije.

Ipak, između srca i čelika postoji jedna razlika,
Srca je čuvar tajni, a čelik to nije.

Gazel 61

U svakom dahu glas ljubavi spušta se s lijeva i desna,
Mi letimo ka nebu, želiš li poletjeti sa nama?

Na nebesima jednom bijasmo, jarani sa melecima,
Pa vratimo se tamo, hadže, tamo je sunce našeg šehera!

Od nebesa mi smo viši, od meleka mi smo veći,
Pa zašto ih ne nadići kad je Veličanstvo kuća naša.

Gdje ovaj svijet prašine, a gdje svijet čiste suštine?
Spušteni smo ovdje da bi poletjeli, ovdje nema smiraja.

Nad nama je naklonost Božija, a dušu predati na nama,
Vodič našeg karavana je Mustafa, Dika Svemira.

Od uvojaka njegovih stiže nam slatki miris Nisima,
*Sjaj te čarolije stiže s lica – **Tako mi jutra sjajnoga.***

Od lica tog mjesec se rascijepi, ne mogaše podnijeti njegov sjaj,
Ah, tolika sreće se spustila na tog poniznog prosjaka!

U srcu svome ugledaj to neprestano cijepanje mjeseca,
Čemu da luta pogled tvoj dalje od tog viđenja..

Čovječanstvo, poput morskih ptica, stiže iz mora duša,
U moru rođena, zašto da ptica gnijezdo ovdje svija?

Znaj, mi smo biseri Mora, postojbina naša je u Njemu,
Pogledaj kako se vali dižu iz mora naših srca!

Kada se diže val Elesta, on nasuka lađu tijela,
Kada se lađa opet nasuka, stiglo je vrijeme sastanka.

Gazel 62

Ovo je vrijeme sastanka, vrijeme vječne ljepote,
Vrijeme naklonosti u moru savršene čistotote.

Valovi darova se digoše, grmljavina okeana stiže,
Svanulo je jutro berićetno; ma ne, to svjetlost Allaha je!

Kakav je ovo lik? Ko je ovaj šah i emir?
Ko je ovaj mudri pir? Sve to samo zastor je!

Mehlem ovom zastoru je ovaj pjanskį hal,
U glavi našoj i očima izvor ovog pića je.

U glavi nema ničega, al' u tebi su glave dvije,
Jedna od zemne prašine, a druga od čistog neba je.

Ah, mnoge čiste glave po prašini su razbacane!
Znanje o prašnjavoj glavi u onoj drugoj glavi je.

Ova čista glava je skrivena, a prašnjava vidi se,
K'o što iza ovoga svijeta, vječni svijet krije se.

Zaveži svoju mješinu sakija, vina toči iz našega pehara,
Pehar spoznaje dublji je od najdubljeg bunara.

Ja rekoh Suncu istine koje iz Tabriza sijaše –
Svjetlost tvoja sa svima je, a od svega daleko je!

Gazel 63

On Zuhru i mjesec cijele noći zamkama podučava,
Njegove oči čarolijom pečate dva oka nebeska.

O muslimani, pogledajte srca svoja, šta je to sa njima!?
Blizak sam Njemu pa sa mnom nema srca ni jednoga.

Stvoren sam iz ljubavi Njegove, te Mu dadoh srce svoje,
Voćka se naslanja na grozd od kojeg je proistekla.

Ja bježim od sopstvene sjene, jer svjetlost je skrivena od nje,
Kod Njega nađe smiraj onaj koji utekne od varljivog svijeta.

Vrh uvojaka Njegovog kaže - na konopu ovom zaigraj,
Lice svijeće Njegove kaže – gdje je pervan da izgara?

Zarad plesa na konopu, o srce požuri, poskoči,
U tu vatru baci se kad se zapali svijeća ta.

Bez tog plama nećeš moći kad upoznaš radost sagaranja,
Ni voda života te više ne odijeli od toga plamena.

Gazel 64

Bijah onog dana kad Imena ne bijaše,
Kad postojanje cijelo bezimeno bijaše.

Imena i imenovano vidljivim učinismo,
Na dan kad razdvojenosti među dušama ne bijaše.

Vrh Mašukove lokne postade znak ljubavi,
Al' te svijetle lokne tog dana ne bijaše.

Sav svijet hrišćanski, svaki krst pretražih,
Al' Voljeni moj na krstu ne bijaše.

Odoh u hram pagana, pretražih drvene pagode,
Al' ni traga od Njega tu ne bijaše

Odoh do planina Herata i Kandahara,
U planinama i dolinama Njega ne bijaše.

Potom, odlučan, na Kafsku Goru stigoh,
Ali tamo sem Anka ptice drugog ne bijaše.

Ja uzde svoje potrage usmjerih ka Kjabi,
Al' u tom utočištu svih Njega ne bijaše.

Pitao sam Ibn Sinu o Njegovom stanju,
Al' On u domenu Ibn Sine ne bijaše.

Stigoh i do mjesta od dva luka daljine,
Ni na tom uzvišenom dvoru Njega ne bijaše.

Sve dok se ja ne zagledah u srce svoje,
Nigdje Ga ne nađoh, nigdje drugo ne bijaše.

Sem čiste duše, Šemsa iz Tabriza,
Niko opijen i skrhan aškom ne bijaše.

Gazel 65

U svakom dahu sto duša pred tobom pada i diže se,
Putovanje jedne puste duše, šta je onda za tebe?

Gdje god ti spustiš stopalo, glava iz prašine izrasta,
Zarad čije to glave čovjek smije oprati ruke od tebe?

Na dan kada duša poleti, mirisom tvojim ponešena,
Duša zna, samo duša zna, miris svoga Džanana.

Čim opijenost tobom glavu ovu napusti,
Sto uzdaha duša pusti, svaka dlaka tuguje.

Ispraznih kuću srca, da se ti u njoj nastaniš,
Tanjim se ko mjesec, a ljubav tvoja raste i puni se.

Valja dušu prokockati, samo to dobitak donosi,
Tišina, o hadže, samo srce koje traži vrijedno je!

O Sunce iz Tabriza, za tvojim aškom traga duša moja,
K'o lađa bez tabana, preko mora jezdi, putuje.

Gazel 66

Na nebu se pojavi Mjesec, u praskozorje,
Siđe sa visoka i zagleda se u mene.

Kao vješti soko koji pticu vreba,
Zgrabi me i poleti sa mnom u visine.

Bacih pogled na sebe, al' sebe više ne vidjeh,
U tom mjesecu tijelo moje duša postade.

Kada u duši putovah, sem njega drugo ne vidjeh,
Tajna iskonske ljepote meni jasna postade.

Devet sfera nebeskih u njemu se izgubiše,
Lađa moga postojanja u tom moru nestade.

Kada se vali podignu iz tog vječnog okeana,
Razum se opet pojavi i svoju pjesmu zapjeva.

Tada se more zapjenuša, u svakom valu od pjene,
Nešto uzme obličje, a nešto tijelo odjene.

Svaki talas tijela koji od mora poziv dobije,
S morem se odmah stopi, u njemu duša postane.

Bez kraljevske naklonosti, Šems-ul-Hakk Tabrizija,
To more ne možeš postati, taj mjesec vidjeti ne možeš.

Gazel 67

Neko reče – umro je učitelj Sanai,
Smrt takvog velikana nije mala stvar.

On ne bijaše ljuspica da ga vjetar opuše,
Ne bijaše voda da se u zimu zamrzne.

Ne bijaše češalj da ga kosa iskrivi
Ne bijaše sjeme da ga zemlja samelje.

On bijaše riznica u prašnjavom jarku,
Jer oba svijeta za njega zrno ječma bijahu.

Zemljanu formu zemlji je vratio,
Dušu i razum u nebo je ponio.

Drugu dušu koju svijet ne poznaje,
Allaha mi, kažem, on Džananu predade.

Čisto vino koje sa talogom pomiješano bijaše,
Stiže na vrh bureta, od taloga pobježe.

Prijatelju dragi, na putu mnogi zbliže se,
Mervanac sa onim iz Reja, Kurd sa onim iz Rumelije,

Al' svakį od njih se svojoj kući vrati,
Zar hrka od grube vune uz svilu sjajnu pristaje.

Tih ti budi sada poput nokte u lađi nuna,
Vladar je iz teftera govora pobrisao tvoje ime.

Gazel 68

Nema milosti koju onaj lijepi darovao nije,
Ako vi za nju uskraćeni ostaste naša greška nije.

Ogorčeni ste, jer on prema vama okrutan bijaše,
Zar iko vidje na oba svijeta da oni lijepi okrutnosti ne rade?

Ljubav njegova je trska šećerna, mada on šećer ne daje,
Ljepota njegova je savršeno vjerna, mada on vjeran nije.

Pokaži mi kuću koja nije osvijetljena lampom od njega,
Pokaži trijem koji lice njegovo svjetlom ispunilo nije.

Ovo oko i lampa su svjetla dva, svako za sebe,
al' kada su zajedno niko ih razlikovat' ne može.

Kad se izgubi u spoznaji val jedan izjavi:
Samo Allah Uzvišeni ljepotu Svoju poznaje.

Svaka od ovih metafora je greška, puko objašnjenje,
*Hakk je objavio – **Tako mi zore** – zbog svjetlosti čehre njegove.*

Nikome još krojač Sudba, košulju nije skrojila,
Koju on potom na komadiće izcijepao nije.

Sunce lica Šemsuddina, ponosa cijelog Tabriza,
Ne sijaše nikad na ono što propada da ga vječnim učinilo nije.

Gazel 69

Na dan smrti kad se moj tabut kretao bude,
nemoj mislit' da srce moje u dunjaluku je.

Ne plači za mnom i ne viči – o jada, o jada!
Upašćeš u šejtanovu zamku, a jad to je.

Dženazu moju kad vidite ne vičite - ode ode!
Vrijeme sjedinjenja i sastanka to je za me.

I kad me u kabur spuste ne recite zbogom, zbogom!
Jer kabur je perda koja društvo džanetlija krije.

Kada vidiš to spuštanje, razmisli o proživljenju,
Zalazak suncu i mjesecu odkuda zijan je?

Za tebe je to zalazak, al' to u biti izlazak je,
Za tebe je kabur zatvor, a on sloboda džanu je.

Koje sjeme u zemlju bačeno proklijalo nije?
Pa zašto ti onda sumnjaš u čovjekovo sjeme?

Zar u bunar spušteno vedro puno izać' neće?
Zar se duša Jusufova žali što u bunar bačena je?

Usne svoje zatvori na ovoj strani, a na onoj ih otvori,
Uzvici tvoga trijumfa na la-mekanu odzvoniće.

Gazel 70

Pogledaj me, jer bićeš moj drugar u kaburu,
One noći kad napustio budeš svoj dućan i kuću.

Selam moj ćeš tu čuti, odmah ćeš razumjeti,
ni u jednom trenu ne bijaše zastrt od mojih očiju.

U vrijeme užitka i sreće, u vrijeme tegoba i muke,
Ja bijah poput mudrosti unutar tvojih prsiju.

Te čudne noći kada budeš čuo dobro poznat glas,
Spasićeš se ujeda zmije, izbjeći mrava sablazan!

Opijenost aškom u tvoj kabur donijeće darove,
Vino i ljepotice, svijeće i kebabe, slatkiše i mirise.

U vrijeme kada mi upalimo lampu razuma,
Kako li će samo povikivati mrtvi iz kabura!?

Od uspravljanja mrtvih, od bubnjeva kijameta,
Od tih uzvika zbuniće se prašina kaburistana.

Ćefine će svoje razderati, začepiti uši iz sablazni,
No, šta su razum i uši pred strahotnim zvukom roga?

Otvori oči, pogledaj, da grešku ne počiniš,
Nek ti jedno budu bit posmatrača i viđenoga.

Kud god srcem pogledaš lik moj ćeš vidjeti,
Gledao ti prema sebi, il' prema toj zbrci i povicima.

Izliječi oči svoje, prođi se lažnog viđenja,
U tom trenu zle će oči biti daleko od mog džemala.

Tu oprezan budi, ja nemam obličje čovjeka,
Ruh je tanan, a ljubav je jako ljubomorna.

Otkud mjesta obličju sred nebeskog osjećaja,
Jedan zrak ogledala duše, ovdje sve tajne otkriva.

Udari u kudume i zaputi se ka rindanima šehera,
Dan je pročišćenja stigao za one sazrele na putu aška.

Da su ljudi mjesto zlata i dukata tražili Allaha,
Ti ne bi vidio ni jednog slijepca da sjedi na ivici jarka.

U šeheru našem otvorio si kuću zaljubljenih pogleda,
Te, poput nura, poglede milosti bacaš zatvorenih usana.

Ja sam onaj u tišini koji nepečene drži u tmini,
Od svih ti si najvrjedniji, ta tajna je od mene skrivena.

Dođi prema istoku poput Šemsa iz Tabriza,
Pogledaj zvijezdu pobjede i zastavu pobjednika.

Gazel 71

U svakom dahu srce osjeća miris Jarana,
Zato već noćima, srce moje ne spava.

Sinoć bijah u vrtu ljubavi, srca čežnje puna,
Sunce Njegovo proviri, iz oka je rijeka potekla.

Svaka nasmijana ruža koja nikne s njegovih usana,
Izbjegne sablju Zulfikar, izbjegne trn postojanja.

Svako drvo i vlat trave u tom vrtu plesaše.
Al' oko nepečenih ples njihov ne vidje.

Iznenada, s istoka, pojavi se čempres naš,
Opiše s perivoji, drveće zaleluja granama.

Lice kao vatra, vino kao vatra, ljubav plamena,
Ah, kud da idem! - duša opijeno povika.

U svijetu Nebeskog Vahdeta mnoštvu mjesta nema,
Al' mnoštvo neminovno postoji u svijetu koji propada.

Ovdje ćeš izbrojati sto hiljada slatkih jabuka,
Ako želiš načiniti Jednu, znječi ih svojim rukama.

Bezbroj grozdova iskoči iz zastora ljuštura,
Kad svake ljušture nestane, ostane vino Emira.

Ma pusti riječi i harfove, jezik srca poslušaj,
Sjedinjenje se spušta milošću, ne iz tvojih poslova.

Šems Tabrizi sjedi na prijestolju kraljeva,
Pred njime su rime moje ponizne poput robova.

Gazel 72

Ko ukrade srce moje!? – zavapih sred noći crne.
Ja – reče – od lica moga stide se mjesec i sunce.

Zašto je srce tvoje – reče – svakojakih slika puno?
Svaka je odsjaj tebe – rekoh – u svakoj je tvoje lice.

Kakav je to lik – reče – prekriven krvlju srca?
To sam ja – rekoh – zaglibljen, srca ranjena.

Vezah vrat duše svoje, k'o zalog je spustih pred njega –
Ovo je zalog ljubavi - rekoh - ne goni ovog mahruma!

Darova mi kraj končića, punog fitni, nestašluka,
Povuci da povučem – reče - al' končić ne prekidaj.

Iz šatora duše, svjetlije no ikada, bljesnu lice mog Turčina,
Ruke ispružih, al' on ih ošinu i reče - ne diraj!

Ah, tako si surov – rekoh; reče – ovo znaj,
Surov sam radi dobrote, ne iz mržnje i prezira.

Svako ko uđe i kaže – 'ja' - po čelu ga udaram,
Ovo je hram ljubavi, hajvanu, nije ovo štala!

Čovjek srca, Salahuddin, odraz je onog Turčina,
Oči protrljaj, čisto srce, čisto srce pogledaj!

Gazel 73

Zar da duša ne poleti, kad od Dženabi Dželala
Začuje milostivu naredbu – poleti u nebesa!?

Zar riba neće s vrućeg kopna u vodu skočiti,
Kada čuje zvuk valova hladnog okeana?

Zar soko neće od plijena ka sultanu poletjeti,
Kada poziv – vrati se – začuje od kuduma?

Zar neće, poput leptira, zaplesati sufija,
Na suncu vječnosti spasiti se, propasti, belaja?

O, kakva milost, ljepota, dar vječnog života,
Zar nemaran za to biti, o zablude, o jada!

Poleti, poleti, hej ptico, ka svome izvorištu,
Krila su ti raširena, pobjegla si iz kafeza.

Od gorke vode zaputi se ka vodi života,
Iz ropskog predvorja vrati se bogatoj sofri duša.

Požuri, požuri, o dušo, jer nas dvoje idemo,
Iz ovog svijeta odvojenosti, u svijet sjedinjenja.

Ah, koliko ćemo još, poput djece, u svijetu praha,
Skute puniti prašinom, kamenjem i mrvicama.

Od prašine ruke operimo, ka nebesima poletimo,
Prođimo se djetinjarija, krenimo ka slavlju insana.

Pogledaj kako te je samo zemljani oblik zarobio,
Razderi taj džak i digni glavu ka sjajnim zvijezdama.

Uzmi ovu knjigu u desnu ruku od vjetra ljubavi,
Nisi dijete da desnu od lijeve ne umiješ raspoznati.

Bog reče izaslaniku razuma – digni svoja stopala,
Ruci edžela On reče – odgrizi uho slastima.

Glas duši stiže – ka skrivenom ti požuri,
Uzmi dobit i blago, ne nariči više zbog bolova.

Vikni da si Sultan, objavi to na sve strane,
Milost je odgovora tvoja, tvoje je znanje pitanja.

Gazel 74

Od cijelog svijeta, izabrah samo tebe,
Zar te nije briga za boli duše moje?

Srce je moje samo igračka u tvojoj ruci,
Radost i tuga moja za tebe su vezani.

Kraj onoga što želiš ti, šta da želim ja?
Kraj onog što mi podariš, šta da tražim ja?

Iz srca moga bereš, čas ruže, čas trnje,
Te ja čas mirišem, čas sam očajan.

Ako me činiš onakvog, onakav sam,
Ako me želiš ovakvog, ovakav sam.

U lađi ovoj, kako želiš, bojiš dušu moju,
Pa šta je onda ljubav moja, ko sam onda ja?!

Ti si Prvi, i Posljednji bićeš samo ti,
Kraj moj boljim od početka mog učini.

Kada si sakriven od ehla sam kajfira,
Kada se obzaniš od ljudi dina sam.

Sem onoga što si mi dao, šta imam ja?
Pa ko je onda sem tebe u mojim grudima?

Gazel 75

Sretna su vremena kad sjedimo na divanu, ti i ja;
Dva lika i oblika dva, ali jedna duša, ti i ja.

Ljepota bašče, poj ptica, darivaju vodu života,
Kad se u tom vrtu pojavimo, ti i ja.

Zvijezde s neba spuštaju oči svoje prema nama,
Mjesec im duše pokazujemo, ti i ja.

Ja i ti, bez mene i bez tebe, sjedinjeni odvajkada,
Od zlih jezika sigurni, u ekstazi, ti i ja.

Papagaji nebeski srca čupaju od zavisti,
Na nebesima na kojim se smješimo, ti i ja.

Ah, čudno je da u jednom kutu sjedimo, ti i ja,
A ipak smo u Horasanu i Iraku, ti i ja,

Gazel 76

Do sokaka hadže odoh; Gdje je hadže ? – upitah ja.
Hadže se zaljubio – rekoše – luta opijen, od mjesta do mjesta.

Obavezu imam – rekoh – bar mi pokažite neki znak,
Ja sam njegov prijatelj, nisam njegov dušman.

Hadže se u Baščovana zaljubio - odgovoriše za njega -
Kraj bašči i riječnih obala, ti potraži ga.

Opijeni ašici, ko bez glave, tragaju za svojom ljubavi,
Kad se neko zaljubi, idi, od njeg' ruke operi ti!

Riba u vodi živi, ne privlači je zemna prašina,
Zar ašik može ostati u sferi boje i mirisa?

Led koji lice sunca sjajnog ugleda,
Topi se i nestaje u sjaju lica sunčeva.

A tek onaj koji je ašik našega Sultana,
Neuporedivog, Vječnog, Milostivog Sultana!?

Taknut tom vječnom neuporedivom alhemijom,
Bakar zlato postaje na poziv – Vrati se.

Za ovaj svijet ne mari ti, uteci od šest smjerova,
Koliko ćeš dugo po svijetu tumarati kao luda?

Na kraju će te neizbježno, htio ti il' ne htio,
Pred Šaha dovesti, da bi čast i slavu zadobio.

Da među njima ne bijaše glave magareće,
Isa bi, noktu po noktu, otkrio tajne sve.

Ja zatvorih put usnama, a otvorih stazu tajnama,
S jednom kapi oslobodih se svake priče i govora.

Gazel 77

U kući srca, hej dušo, ko se to nastani?!
Na kraljevskom mjestu, sem Šaha, ko smije sjediti?

Išaret mi rukom dade – Reci šta od mene želiš ti?
Šta pijan čovjek sem vina i slatkiša može poželjeti?

Slatkiše koji stižu od srca, vino čiste svjetlosti,
Vječno slavljenje koje u intimi – On je Hakk – postoji.

Hej, na slavlju vinopija ima mnogo varalica!
Čuvaj se da ne posrneš, čovječe srca mehkoga!

Čuvaj se, ne idi u halku razvratnika,
Oka sklopljenog k'o latica, k'o ruža otvorenih usana.

Ovaj svijet je ogledalo, tvoj lik savršenstvo ljubavi,
Hej ljudi, zar može dio od cjeline veći biti?!

Nogom kroči, poput trave, jer u ovom đulistanu,
Dilber poput ruže jaše, a ostali koračaju.

On je sabljar i sablja je, koji sječe i posječeni,
On je pamet, um sav, koji pamet sagori.

Taj šah Salahuddin je – poživio nam za svagda,
Nek mu ruka bude na mom vratu niska bisera.

Gazel 78

U saraju srca vidjeh moga Voljenoga,
Na rebabu sviraše pjesmu srca moga.

Sa dodirom, k'o vatra, svirao je kajde,
Pijan, skrhan i pun hila od noćne pijanke.

Sakiju pozivaše melodijom Iraka,
Cilj mu vino bijaše, a izgovor sakija.

S krčagom, sakija lica mjesečeva,
Iz kuta se diže i na srijedu stavi ga.

Prvi pehar napuni vinom pjenušavim,
Vidje li ti ikada da se voda zapali?

Od ašika do ašika on pehar proslijedi,
Potom sedždu učini i prag mejhane poljubi.

Moj Voljeni uze pehar i naiskap ispi ga,
Vinski plamen pređe preko lica njegova.

Ugledavši ljepotu ruha on reče zlim očima -
U zemanu ovom nema takvih kao ja.

Šems ul - hakk džahan, ma'šuk ašikan,
U svakom dahu vidi tajne, duše, ruhova.

Gazel 79

Za lezet duše svoje priđi džematu ašika,
Uđi u sokak harabata da pijane ugledaš.

Isprazni čašu strasti, da ne bi bio postiđen,
Zatvori oči svoje da oko tajni ugledaš.

Raširi svoje ruke ako želiš zagrljaj,
Razbij idola od gline, da lice Lijepog ugledaš.

Čemu miraz toliki zarad stare adžuzije?
Zarad hljeba koliko ćeš još polomiti sablji i kopalja?

Silnik nije sakija, milostiva je halka njegova,
U toj halki zasjedni, izbjegni okrutnost vremena.

U njoj prodaj život jedan, a kupi života stotine,
Budi manje vuk i pas, da milost Pastira ugledaš.

Noćas stiže Voljeni pa nemoj opijum gutati,
Zatvori usne za hranu, da usnu Njegovu ugledaš.

Toga i toga – kažeš – dušman je oteo od mene,
Svako stvorenje ostavi, da lice Njegovo ugledaš.

Razmišljati nemoj osim o Stvoritelju svemira,
Bolje ti je brini o duši neg' kako da hljeb ugledaš.

Prostrana je zemlja Allahova, pa zašto truhneš u zatvoru?
Prođi se čvornatih misli da prostranstvo dženneta ugledaš.

Uzdrži se od govora da bi govor tamo zaimao,
Prođi se duše i svijeta da Dušu svijeta ugledaš.

Gazel 80

Haber ti je upravo stigao, možda ti habera nemaš,
Krvari srce vatreno, možda ti srca nemaš.

Mjesec je lice otkrio, svjetlosna krila raširio,
Dušu i srce posudi ako duše i srca nemaš.

Od skrivenog luka danonoćno stiže strijela krilata,
Predaj život slatki kada štita nemaš?

Bakar postojanja, kao Musa, u zlato ti pretvori,
Pa nema boli ako zlata Karunova nemaš.

U tebi je Egipat, ti u njemu trska šećerna,
Pa nema boli ako s vana šećera nemaš.

Postao si rob sureta, poput idolopoklonika,
Unutar si poput Jusufa, al' nazara duše nemaš.

U Ruh ćeš se zaljubiti, drugog nećeš gledati,
Kad ljepotu Ruha u zrcalu duše ugledaš.

O pameti, zar nije zulum njega mjesecom nazvati?
Njega mjesecom nazvati!? Ti besireta nemaš!

Glava ti je poput lampe koja ima šest fitilja,
Kako ćeš svih šest upaliti kada vatre nemaš?

Tijelo ti je kao deva koja ide Kjabi srca,
Zbog magareštine ne ideš na hadž, ne što magarca nemaš.

Ako do Kjabe ne kreneš, Sudba će te tamo odvesti,
Ne bježi, o brbljivi, od Hakka ti skloništa nemaš.

Gazel 81

Dođi, dođi! Gdje ćeš drugo naći dosta takvoga!
U oba svijeta gdje ćeš naći takvog dildara?

Dođi! ne lutaj, ne traži na sve strane,
Za novce svoje nigdje nećeš naći drugog bazara.

Ti si suha dolina, a ja kiša obilna,
Ti si samo ruina, a ja graditelj šehera.

Pored mojih bisera, te radosti svitanja,
Svijet ne vidje, nit' će vidjet' sjaja takvoga.

Hiljade slika pokretnih u snu možeš vidjeti,
Al' svaka slika nestaje kad prođe vrijeme sna.

Sad oko iluzije zatvori, a oko uma otvori,
Požudna duša koči sve, osjet je poput magarca.

Ti u vrtu ljubavi potraži sirup medeni,
Nezrele grozdove gnječi, a sirće prodaje narav čovjeka.

Zaputi se u hastahanu Stvoritelja tvoga,
Zar iko ozdraviti može bez Liječnika toga?

Svijet je tijelo bezglavo bez srčanog čovjeka
Ko turban ti uvij se oko šaha takvoga

Dok sav ne sagoriš iz ruku ogledalo ne ispuštaj,
Ruh je to ogledalo, tijelo tvoje samo prašina.

Gdje je sretni trgovac čiji se jupiter uspinje?
Da sa njime trgujem, da kupim vranca njegova.

Dođi razmišljaj o meni, jer ja misao dadoh ti,
Ako rubine kupuješ, kupi ih iz moga rudnika.

Zakorači prema onome koji ti dade stopala,
S dva oka pogledaj, onog koji oči otvara.

Raduj se onome čije more tvoju pjenu podiže,
Ne poznaje boli i nevolje, nebeska radost njegova.

Bez ušiju svojih poslušaj, bez jezika s njime razgovaraj,
Pun je laži i otrova govor svakog jezika.

Gazel 82

Pogledaj u lice ljubavi da zaimaš odlikę čovjeka,
Ne sjedi sa nezrelima, sledićeš se od daha njihova.

Od lica ljubavi potraži nešto drugo sem oblika,
Vakat je došao da savjet primiš od iskrenog habiba.

Pošto si komad ilovače u nebo nećeš poletjeti,
Osim ako se ne zdrobiš i postaneš prašina.

Ako se sam ne skrhaš, skrišiće te Onaj koji te sazda,
Kada te smrt polomi više nećeš biti odvojena substancija.

Kada list požuti svježim ga korijen zeleni učini,
Ne žali se ti na ljubav koja ti licu blijedilo darova.

Prijatelju, ako u našem medžlisu ti stigneš do cilja,
Zasjećeš na prijestolju, svaka će ti želja biti ispunjena.

Al' ako na ovoj zemlji još mnogo ljeta ostaneš,
Od mjesta do mjesta ćeš lutati poput kockice šešbeša.

Ako te Šems Tabrizi povuče ka svojim dubinama,
Oslobodićeš se zatvora i vrnuti plavim visinama.

Gazel 83

Kad stigoh u tvoj šeher, ti se u halvet povuče,
Kad odoh iz tvog šehera, ne baci ni pogled na mene.

Izabrao ti milostivost, il' bio ti okrutan,
Ukras svakog slavlja si, duši mojoj utjeha.

Zbog svoje ljubomore ti skriven ostaješ, inače,
Poput sunca skriven si, a svaka te zerra odaje.

Iako živiš u halvetu, svakom si srcu miljenik,
Ako jednu perdu podereš, sve ćeš perde poderati.

Srce kufra si vezao, srce imana si opio,
Svima si pamet uzeo, svaku glavu zarobio.

Sve ruže su plijen decembra, svaka glava vinom opijena,
Ti i jedno i drugo, od ruku smrti spasavaš.

Al' ruža nema vjernosti i put do nje ne postoji,
Na putu ti vodič si, pomagač, prijatelj iskreni.

Ako su neki vene rezali zarad lica Jusufova,
Ti si dvije stotine Jusufa odvojio od pameti i srca.

Od lošega i dobroga ti oblikuješ sure čovjeka,
Da takav može na dva farsanga pobjeći od zlog mirisa.

Načinićeš ga zalogajem prašine, da bi čisti pašnjak postao,
Od prljavštine je očišćen onaj kojem si dušu taknuo.

Dođi, o srce, kreni ka nebesima, ka Božijim pašnjacima,
Zar nisi već dovoljno paslo na pašnjacima životinja?

Sve želje usmjeri ka Onome u Koga si nadu izgubio,
Ah, od početne beznadežnosti tako daleko si stigao.

Tih budi da progovori Gospodar koji ti govor podari,
Kao što je načinio vrata i ključaonicu, On i ključ načini.

Gazel 84

Na poslijetku ti na put krenu, u Neznano ode,
Čudnim, čudnim, putem ti od ovog svijeta ode.

Otrese krila i pera, razbi kafez postojanja,
Te ka nebu poleti, u svijet duša ode.

Bijaše soko miljeni, od stare žene zarobljen,
Al' kad začu kudum Sokolara, u la-mekan ti ode.

Bijaše bulbul opijeni, među sovama ovog svijeta,
Kad ti stiže miris đulistana, ti u đulistan ode.

Mučiše te glavobolje, od gorkih vina svijeta,
Naposlijetku u harabat Vječnosti ti ode.

Ode stopama blaženstva, pravo poput strijele,
Brzinom strijele ti iz luka svijeta ode.

Lažne upute svijet ti dade, ta stara okrepina,
Ti laž ostavi i putem istinske upute ode.

Šta ti treba sad tijara, kad postade sunce sjajno?
Šta ti treba ovaj svijet kad ti ka Srcu ode?

Čuo sam o pogledu duše kada se oči ugase,
Šta ti sad treba pogled duše kad Duši duša ode?

O srce, ptica rijetka si, jer loveći za Šakira,
Sa dva krila, kao štitom, ti ka koplju ode.

Ruža bježi od jeseni, a ti čudna ružo, neustrašiva,
Šepureć' se pred vjetrom jesenjim, bez straha u vječnost ode.

Sa neba, poput kiše, ti pade na zemnu prašinu,
Na sve si strane tekao, ka Izvoru najzad ode.

Tih budi, mirno spavaj, slobodan od boli govora,
Jer i ti sada, srcem svojim, s voljenim jaranom ode.

Gazel 85

Opet melodija sreće stiže s usana naja,
Zaigraj dušo i srce, radosti nema kraja.

Rudnik sreće sad blista, sija biser svijeta,
Sofra vječnosti spremna, sa svih strana graja.

Pjani smo i ushićeni, jer proljeće opet stiže,
Svuda presvlači ruho, na obraze rumen niže.

On je more, mi oblaci; on blago, a mi ruina;
K'o pervane vuče nas, ka svijeći morskih dubina.

Ja sam opijen, izvinite, ne sudite mi sada,
Jer nurom Mustafe rascijepiću mjesec iznad grada.

Gazel 86

Poput hljeba, egipatskog, moje su rime,
Noć ih prekrije i ne možeš ih jesti više.

Stoga jedi sada dok su još zelene,
I prije no ih prašina vremena prekrije.

Toplo stanište srca, njihovo je mjesto,
U svijetu ovom one umiru od zime.

Poput riba drhte na zemljici suhoj,
Još samo jedan dah i biće ohlađene.

Makar ti i jeo, zamišljajuć' ih svježe,
I suviše toga njihova tajna krije.

Ti ne piješ drugo do li svoju maštu,
Ovo nisu drevne priče, hej čovječe!

Gazel 87

Rob sam, al' oslobodih svoga gospodara,
Učenik, al' podučih svoga ustada.

Duša sam, od svijeta jučer rođena,
A ipak drevni svijet porađam.

Glačalo sam koje s pravom može reći,
Da je ogledalo načinilo od čelika.

Surmom obojih oči mnogim slijepcima,
Podučih mnoge koji bijahu bez razuma.

Oblak sam crni u noći bez sna,
Koji duše priprema za dan rastanka.

U vatri aška moja čudesna prašina,
Vjetrom potpiri lampu nebesa.

Od sreće sultan onaj oka nije sklopio,
Jer ja, rob, sinoć, prisjećah se njega.

Zar sam griješan što ovako govorim?
Pa ti si me opio vinom svoje ljubavi!

Ušuti, na ogledalo već pade prašina,
A jad je iznova puhati u njega.

Gazel 88

Sve dok je lice Dosta u oku našeg srca,
Žiće je naše radost i slavlje bez kraja.

Kad na divanu jarani okupljeni sjede,
Allaha mi, među njima je široka poljana.

I kad se čežnja naših srca ispuni,
Od hiljade hurmi jedan trn je bolji.

Kad usnemo povinutih glava u sokaku Jarana,
Jastuci, pokrivke naše, zvijezde su Plejada.

I kada nas Jaran sveže u lokne svoje duge,
Noć Snage, snagom našom odiše.

Kad u ogledalu duše, ljepota Njegova zasija,
Doline i vijenci planina postaju brokat i svila.

A kad miris Njegov nanese lahor Istoka,
U njemu se čuju zvuci naja, violina.

Kad u prašini ispišemo Njegovo ime,
Crnooka hurija biva svaka zerra prašine.

Kad nad vatrom govorimo Njegove rime,
Vatra, uzbuktala, voda ledna postaje.

Ma šta još da kažem, kad Mu pomenem ime,
Sve, što zamrlo je, život zadobije.

Tanahnost ta, u kojoj ljubav živi,
Od hiljadu biti, suštinu dublju krije.

U trenu kada ljubav pokaže lice,
Sve stvari se gube, nestaju iz sredine.

Sad tišina, pečat je spušten već odavno,
Svako srce čezne za Uzvišenim Hakkom.

Gazel 89

Kojim sam putem stigao ovdje?
Vratiću se, ovdje nema ništa za mene.

Samo dah otsutnosti iz sokaka Jarana,
Haram je, zabranjen u mezhebu ašika!

Ako u cijelom selu ima ikoga,
Allaha mi, samo išaret je dovoljan.

Zar može vrabac iz ove zamkę pobjeći?
I simurg je zarobljen usred ovog kafeza!

O srce, ne lutaj drumom ovog svijeta,
Mirno sjedi, u tebi je stanica smiraja.

Izaberi pustinju koja život dariva,
Traži vino koje dušu aškom opija.

Sve drugo je oblik, miris i boja,
Sve drugo je rat, jad i sramota.

Ušuti, sjedi, umiri svoja stopala,
Pijan si, a pred tobom bezdan, provalija.

Gazel 90

Makar i cijeli svijet pun bio trnja,
Srce ašika je ispunjeno ružama.

Makar i točak nebesa u nemoći zastao,
U svijetu ašika nema stajanja.

Makar i svi ljudi u očaj i beznađe pali,
Taj očaj dotaći neće dušu ašika.

Baci ašika na mjesto gdje su svijeće zamrle,
Sto hiljada svjetlosti kriju grudi njegove.

Makar sam bio, on nikad nije usamljen,
Jer Mašuk sakriveni uvijek sa njime je.

Vino ašika iz prsa nadire,
Uvijek u njima su tajne tanahne.

Ni sto obećanja ašika smirit' ne može,
Na hiljade varki znade Onaj koji srce krade.

Pa ako i vidiš bolesnog ašika,
Zar nije Onaj lijepi kraj njegovog jastuka?

Budi jahač ljubavi i puta se ne plaši,
Vranac aška u tren oka put svaki preleti.

U jednom će te skoku on kući dovesti,
Makar put krivudav bio i pun opasnosti.

Zar će suhu slamu jesti duša zaljubljenika!?
U podrumu najgušćih vina žive duše ašika!

U Šemsuddinu iz Tabriza pronađoh srce ja,
U istom trenu trijezno je i pijano do dna.

Gazel 91

Smrt je naša samo vrijeme sastanka,
On je Allah, Jedan - tajnu tu ko zna?

Svjetlost sunca razaspe se usred prozora,
Kad se prozor zatvori, mnoštvo otpada.

Mnoštvo koje u grožđu obitava,
Nestaje u moštu koji nast'o je iz grožđa.

Svakį onaj koji živi nurom Allaha,
Smrću duše vječni život zadobija.

Tih budi, ne govori loše o onima
Koje nadiđoše stanice dobra i zla.

Ti ka Hakku pogledaj, o tom što vidiš ne pričaj,
Da On može oko tvoje probudit' iz sna.

Da ti može podariti oko čistog viđenja,
Sve tajno i skriveno to oko otkriva.

Ono svijet motri svjetlošću Hakka,
Zar je išta skriveno za svjetlost Allaha?

Svaka svjetlost, u biti, potiče od Njega,
Ali svaka svjetlost ipak nije vječita.

Vječna je samo svjetlost Allaha,
Od mesa i tijela potiče svjetlost lažna.

Vidi samo oko pomazano surmom Hakka,
Paklena je svjetlost svakog drugog oka.

Nur Njegov sija zarad Halila,
Svjetlom uma svoga gleda oko magarca.

O moj Bože, kad obilje tvoje ugleda
Ptica oka poleti vjetrom Tvojim ponešena.

Kutb koji je nebo svih nebesa,
Neumorno traži svjetlost Tvoga staništa.

Ah, podari mu da Te ugleda,
Nemoj ga tjerati zbog njegovih propusta.

U svakom dahu nek ti iz oka liju suze,
Oko sačuvaj od zamke stasa i obraza.

Oko spava, a ti budan bdiješ,
Takav san je savršenstvo, sreća bez kraja.

Ali oko koje u tom snu smis'o ne nađe,
Probudi ga i nedaj mu da spava.

Nek se bori i nek gori u vatri ljubavi,
Nek do groba nestaje i kopni zarad Hakka.

Gazel 92

Mi smo poput mlina, a srce zrno kukuruza,
Zar mlin poznaje svrhu okretanja toga?

Tijelo naše kamen je, a voda mis'o njegova,
Kamen kaže - šta tok nosi, samo voda zna.

Voda veli – o tajni ovoj pitaj mlinara,
On me spušta sa visina, on bit moju zna.

Mlinar kaže – o ti što za hljebom žudiš,
Ak' se točak ne okreće, neće biti ni brašna.

Mnoga mudost leži u procesu ovom,
Ušuti, o tajni ovoj pitaj ti Allaha.

Gazel 93

Sreću ne traži, jer ga boli strijemi onaj lijepi,
Ti si plijen pod kandžama lava, prijatelju dragi!

Ako Dilber kamen na tvoju glavu spusti,
Raduj mu se k'o da je mošus tatarski.

U tebi je jedan dušman skriveni,
Tu aždahu ne možeš istjerat' bez grubosti.

Ćilimdžija ćilim praši, al' na ćilim ne cilja,
Istjerati prašinu, svrha je klofanja.

U tebi su slojevi prašine, zastori jata,
Jednim se udarcem ne može istjerati prašina.

Svakim udarcem, svakom grubošću, malo po malo,
U snu i javi nestaje prašina, sa srčanog ogledala.

Ako u san želiš pobjeći, znaj, i tamo te čekaju
Udarci Jarana, grubosti Dobročinitelja.

Zar stolar teše drvo da bi ga uništio?
Srce stolara dobro poznaje svrhu tesanja.

Stoga, svako zlo je hajr na putu Hakka,
Time čovjek na kraju postaje čist i suptilan.

Pogledaj samo kožu koju kožar štavi neumorno,
U svoj toj nečisti, iznova i opet iznova,

Da iz nje može izaći skrivena prljavština,
Mada koža o tom svemu baš ništa ne zna.

O Šems, Ponosu Tabriza, u tebi je vrlina golema,
Požuri, jer moćnu snagu kriješ u svojim tajnama.

Gazel 94

Ja sam onaj kojeg opčini tvoja ljepota,
Patnja koju nosiš ima hiljade čarolija.

Sunce si mojih očiju, od tvoga džemala sijaju,
Oku je najmilija svjetlost lica tvoga.

Ja zbog tvojih grubosti, lice neću pokriti,
Za tu okrutnost mehlem je milost ruha moga.

Na tebe se požalih, reče – sebi mehlem budi ti,
Zar u mene lijek za boli svoda nebeskoga?!

Patnju moju ne znaš ti, ne mogu je otkriti,
Skrati priču, dugačke su boli srca moga.

Gazel 95

Ljubav je ka nebu letjeti,
Sto perdi, u svakom dahu poderati.

U prvom dahu, daha se odreći,
U posljednjem koraku, bez nogu putovati.

Nevidljivim ti smatraj ovaj svijet,
Što ti se pričinjava nemoj ni gledati.

Rękoh - o srce, beričetno budi,
Što halku ašika pronađe ti,

Dalje od nazara, Nazar da dobiješ,
U nutrinu prsa svojih da probiješ.

Hej dušo, odakle stiže ovaj dah?!
Hej srce, odakle ovaj otkucaj?

Hej ptico, govori jezikom ptica!
Tvoje skriveno značenje poznajem ja.

Duša reče – u nebeskoj pećnici bijah,
Dok se pekla kuća od vode i blata.

Visoko iznad pećnice poletjeh ja,
Kad vidjeh da se peče ta kuća prolazna.

Kad se umorih, brzo me povukoše,
Šta da kažem, u tu kuću me spustiše.

Gazel 96

Bićem svojim, ašicima potrage nije,
Drugog tragača u svijetu, znaj ti, od Njeg' nije.

Ovaj svijet i onaj, jedna su suština,
U hakikatu, kufra, dina, vjerovanja nije.

O ti daha Isaova, ne diši iz daleka,
Rob sam onog koji, dalekog daha nije.

Ako kažeš - idem iza, ne idi, iza nema,
Ako kažeš - idem ispred, puta ispred nije.

Otvori svoje ruke, raširi halje svoje,
Za boli tvoje, dragi brate, drugog lijeka nije.

Dobro, loše? sretna srca derviš prima sve,
Koji nema te vrline, takav derviš nije.

Ko god da sebe nadiđe, srce mu je stanište,
Srcu takvom u ovom svijetu, znaj ti, mjesta nije.

Gazel 97

Noć crna obavija samo lica gafila,
U noći mojoj svjetlom sija lice moga Dilbera!

I kad udar sudbine, svijet trnjem prekrije,
Trnje svima, ruže nama, zbog ljubavi Dilbera!

Nek sve stigne do ruine, iz ruine opet nikne,
Srca naša skrhana su harabatom Dilbera!

Svaki haber ovog svijeta? samo očaj, jad i bijeda!
Mi nemamo habera, sem o licu Dilbera.

Gazel 98

Božiji čovjek –Merdi Hoda

Merdi Hoda je pjan i bez šaraba;
Merdi Hoda je sit i bez kebaba.

Merdi Hoda je u čudu, hajran;
Merdi Hoda nit jede nit spava.

Merdi Hoda je šah pod hrkom fukare;
Merdi Hoda je riznica haraba.

Merdi Hoda nije od vjetra ni zemlje;
Merdi Hoda nije od vatre ni ab-a.

Merdi Hoda je more bez kraja;
Merdi Hoda lije blago bez oblaka.

Merdi Hoda ima sto luna, nebesa;
Merdi Hoda ima sto aftaba.

Merdi Hoda, alim je od Hakka;
Merdi Hoda nije fakih od kitaba.

Merdi Hoda je iznad kufra i dina;
Merdi Hoda leti iznad grijeha i sevaba.

Merdi Hoda, sine, jaše van mrtvila;
Merdi Hoda je svjetlost od adaba.

Šemsuddin, skriveni, čovjek je Božiji,
Traži i pronađi Božijeg čovjeka!

Gazel 99

Tako mi Allaha, Koji u praiskonu svjetlo upali,
On, Svemogući, Živi, Sveznajući,

Upali lampu svjetlošću Svoje ljubavi,
Sto hiljada tajni Nur taj objelodani.

Jednim dahom Sojim svijet životom ispuni,
Nasta vladar i potčinjeni, ašik i voljeni.

U čudnovatoj hamajliji Šemsa iz Tabriza,
Sakrivena je riznica čuda Njegovih.

Od trena kad on ode putem nestanka,
Naš vosak se odvoji od meda njegova.

Daleko od ljepote njegove, tijelo propada,
A duša, poput sove, budna je noćima.

Ah, okreni uzde svoje ka srcu što izgara!
Obuzdaj malo surlu slonu svoga zanosa!

Sema nije halal bez prisustva tvoga,
Kao šejtan prokleta, muzika je postala.

Bez tebe ni jedan gazel poteći ne može,
Bez milosti tvoje riječi su nemoćne.

Nek oseka naša jutrom tvojim bude obasjana,
Hej ponosu Armenije, Rumelije, Sirristana!

Komentari

gazel 1

Hej vodiču kamila, ti što ideš svojim poslom, što živiš u začaranom krugu svakodnevnice, i ne pitaš se o smislu postojanja i duhovnoj ljepoti koja u ovom svijetu postoji. Zar ne vidiš da se tu, ispred tvoga nosa kriju mnoge tajne, zar ne osjećaš tu opijenost, taj miris ljubavi koji svakog može oboriti s nogu, bio on sultan il' emir, dušman il' jaran.

Hej ti što si zarovio svoju glavu u zemlju i što smatraš da je možeš urediti onako kako ti hoćeš, moj čovječe pogledaj! Ništa se ne događa tvojom voljom, cijeli svemir igra i pleše u ritmu Njegove muzike, pa mu se i ti prepusti.

Voda, vatra, vjetar i zemlja, *zerra* svaka, sve opstoji samo putem Njega, sve Ga slavi, sve Mu se pokorava.

Tu nema mjesta za objašnjenja, tu pametovanju mjesta nema. Prihvatanje je prvi korak ka Njegovim tajnama. Prihvatanje, pa zatim robovanje i predanost. Kada bi čovjek zadobio srčani vid shvatio bi da je svaki atom Njegovog bića neprestano u *zikrullahu* ~ slavljenju Allaha ~, sa svakim otkucajem, srce naše govori Allah! Allah! Allah! Ali ljudi ne znaju i ne traže, pa zato i ostaju uskraćeni za tu vječnu istinu.

Muzika ljubavi ne prestaje od kada je Allah Uzvišeni rekao *Kun* ~ Budi ~, od samog praiskona sve stvoreno žudi samo za Allahom Veličanstvenim. Sve naše težnje i želje su u biti usmjerene ka Njemu, jer On je početak i kraj svega.

Onaj koji ovo vidi i u srcu svome osjeća, prevazišao je zastore dvojnosti, a u svijetu jedinstva boli nema, patnje nema, nema zla. Tu je sve samo jedan ritam, jedna riječ, jedna melodija slavljena, opijenosti, ljubavi, ekstaze.

Dakle, sve u biti žudi za Rabbom Uzvišenim, mi smo spušteni u ovaj prašnjavi dunjaluk samo da bi, onom mrvom slobodne volje, Njegovi postali. Zašto insan to ne vidi, pa i samo mu ime to kaže: insan ~ *onaj koji zaboravlja*. Tu smo da bi se prisjetili onoga **bela iz ezela** ~ *priznavanja Allaha u praiskonu* ~, zato nam se valja probuditi iz sna našega, zato nam valja otvoriti oči i dušu i srca, jer velika je šteta biti po strani i čamiti u nekakvoj crnoj rupi gafleta ~ *nemara*~ kada se sve oko nas, kamenje, biljke, mjesec i zvijezde, vrti u ritmu ljubavi Njegove.

gazel 2

Pameću se ne može stići do vječnog odredišta, samo onaj koji kao leptir sagori u plamenu ljubavi stigne na kraj puta. Rečeno je**: Ibadetite, zikrite i slavite Allaha sve dok vas ne proglase ludim.** Zar može ovaj svijet razumijeti ašika? Pa i Poslanika a.s. zvali su medžnun…

Vječna tema o borbi i savladavanju sebe, tj. svoga nefsa, svojih strasti, pogubnih i ispraznih želja. U ovom bejtu je pokazan put, a to je sohbet ~ *društvo ašika* ~, društvo iskrenih vjernika, ljudi koji su shvatili svu ozbiljnost puta Istine.

Nefs prolazi kroz sedam nivoa pročišćenja, svi su spomenuti u Časnom Kur'anu poimenice: Nefsi Emara, Levama, Mulhima, Mutmeina, Radija, Merdija i Safija. Na tom putu nefs ili duša se čisti od svih negativnih atributa i predznaka, sve dok ne postane safija ~ *pročišćena duša*. Za taj put valja otvoriti srce, tj. postati pehar, osloboditi prostor u njemu, da bi se u njega moglo natočiti vino ljubavi koje teče od ezela.

Valja putovati s brižnošću, samilošću i ljubavi za sva stvorenja. Derviš je poput suhe zemlje, prašine po kojoj svak gazi i pljuje, a ipak sa dolaskom kiše, ta ista prašina ozeleni, rađa plodove i hrani svakoga. To i naš Uzvišeni Gospodar stalno čini; On hrani mu'mine i kjafire ~ *vjernike i nevjernike* ~, zahide i zalime ~ *pobožne i one koji zlo rade* ~, na njegovoj trpezi svi dobijaju svoju opskrbu, ali tajnu hranu duše poznaju samo ašici, oni iz tame ovoga svijeta znaju izdvojiti svjetlost. I dok su drugi opijeni pogubnim vinom strasti i želja, oni su opijeni vinom ljubavi i Allahove blizine. Samo onaj koji je opijen tim Božanskim pićem, može prići njihovoj halki ~ *krugu njegovih odabranika* ~, drugima tu pristupa nema.

Zemaljska ljubav je samo blijedi odraz Božanske ljubavi. Mada se putem ove prolazne ljubavi može nešto nazrijeti od te ljubavi vječne, ne trebamo zaboraviti da nam valja zaroniti u more i pronaći biser istinske ljubavi. Put je jasan, a to je: primiti na znanje, vidjeti, osvjedočiti se i na kraju postati ono, o čemu nam je znanje u samom početku dato.

Fena fi-Allah ~ *nestajanje u Allahu* ~ je cilj svakog ašika.

Šta je to lejletul kabur? To su mrtva srca koja žude za prolaznim svijetom. Lejletul Kader ovdje simbolizuje srce koje je otvoreno da primi Božanske tajne. Samo duša na stepenu raziluka ~ *zadovoljstva sa Allahovim određenjem* ~, može biti inspiracija, utjeha i odmorište dušama koje lete unaokolo, kao muhe bez glave, u pomamnoj vatri svojih želja.

Želje, žudnje i niski porivi predstavljaju težak oklop i katanac na našim srcima. Zbog toga je srce zatvoreno za ono vino ljubavi, o kojem smo govorili i koje od ezela teče. Te želje je moguće pobijediti samo dubljim željama i težnjama. Klin se klinom izbija. Otuda ašici toliko uporno potenciraju bolnu čežnju ljubavi kao jedini protulijek pogubnim željama strastvene duše.

Pa čak je i stablo jedno bilo opijeno tom ljubavlju, pa zar nije sramota za insana, u kojega je Allah pohranio svoje najtananije tajne, da pogazi takav jedan dar i da na kraju bude gori od jednog drveta. Sve su to čuda teško shvatljiva, jer kao što rekosmo u početku, pamet je nemoćna da spozna tajne Božanske.

Budi prašina pod Njegovim stopalima, nastoji da slijediš svaki Njegov hir. Trudi se koliko možeš da upoznaš njegovu Volju. A kada te On dotakne, moj brate, sav se predaj vjetru Njegove blizine.

Dokle će ljudi sami sebe ograničavati na šahovskoj tabli života. Ono što nas pravi uskim i ograničenim je neispravno razumijevanje vjere. Zaista je dar najveći dobio onaj na čije je srce Allah spustio tajne vjere. Taj postaje slobodan, na šahovskoj tabli života on putuje nesputano, u svim pravcima.

Ko nije zahvalan ljudima, ne zna biti zahvalan ni Allahu, ali zar svoje srce treba predati toj zahvalnosti, zar srce svoje treba pomijerati zarad sitnog dunjalučkog interesa? Ne, niukom sličaju. Srca mora sagorjeti i Hanan postati, tj. sama bit zahvalnosti. A sva hvala pripada samo Njemu, Veličanstvenom, Uzvišenom!

Ovako se, na još jedan način, mogu opisati stepeni duše. A to je: Od gotovo mrtvog minerala tj. srca koje je mrtvo za istinu, ono se penje preko požudnog hajvanskog ~ *životinjskog* ~ srca, do srca koje slijedi put istine, da bi na kraju postalo More Duše. Dakle od kapi minerala, rijekom želja do Mora Vječnosti…

gazel 3

Iz praskozorja stvaranja lagano stižu oni opijeni Božanskom ljubavlju.

Srca njihova su puna milosti, a lica ružinske ljepote, jer stigoše iz praiskonskog ružičnjaka ljepote.

Božijom voljom, na ovaj svijet silaze oni što u svojim srcima nemaju svjetovnih težnji, njihova srca motre bez daha predjele onostranosti i stoga što nemaju težnji niti interesa za ovim svijetom, oni su vječni za razliku od onih koji srca svoja predaju nestalnom svijetu i sa njime odlaze u zaborav i propast.

Takvi ljudi, koji nose težnju za vječnim, u svojim prsima kriju riznice vječnosti, a svaki onaj koji vidi te riznice zaželi da ih i sam dobije; oni dotaknuti bojom i mirisom evlija, koji ni boje ni mirisa nemaju, od siromašnog postanu bogati, a srž tog bogatstva je duhovna glad i potraga.

Sudbina tijela i jeste da propadne, al' kad je već tako bolje da propadne od boli aška, jer samo time čovjek postaje zdrav. Boli ljubavne su lijek, u pustinji ovoga svijeta zdravi su samo oni koji su bolesni od ljubavi.

To su posebni ljudi čistih srca i duša, koje Allah spušta na ovaj svijet da bi druge ljude vodili duhovnim putem ljubavi.

Sretan li je onaj koji prepozna takve ljude i primi ih u bašču srca svoga, takvom će ruže cvasti u vakat svaki, takav bere najslađe plodove života koji nikada ne mogu uvehnuti, u toj bašči plodovi zriju neprestano.

U samom evvelu, praskozorju stvaranja, praiskonu, i ahiru, na kraju ovoga svijeta, milost je ono što ostaje i prevladava. Allah Uzvišeni je stvorio svijet iz ljubavi i milosti svoje; na kraju svega opet će ta ljubav i milost prevladati sve. I ovaj svijet je Njegov ružičnjak, onaj koji je u svom srcu razumio tajnu njegove milosti ne pravi razlike između ovoga i onoga svijeta, srce je njegovo ka Rabbu Uzvišenom usmjereno, ma gdje da se on nalazio. U srcu njegovom je milost prva i posljednja, tj. milost bezvrenmena, kuda god da zagazi njegova noga on će biti u srcu ružičnjaka.

gazel 4

Umrite prije smrti, umrite iz ljubavi, jer onaj ko umre zarad Voljenog postaje istinski živ, on zadobija ruh, jer kada nefs nestane i kada sve njegove perde ~ *zastori* ~ popadaju, tada, baš kao što sunce zasija kada se pred njime raziđu oblaci, tako i zasija ruh u dubinama naše tajne, zasija u svjetlosti Ruhullaha.

Na ovoj zemlji valja posao odraditi, ovdje treba umrijeti, ovdje treba sve dati Rabbu Veličanstvenom, ovdje treba pobijediti sve strahove koji potiču iz požudne i samožive duše. Plodovi i tajne su pohranjene u prašnjavom dunjaluku, pa kada se ponovo rodimo, nakon što smo nefs sahranili u zemlju, i u svjetlosti tajne opet izniknemo, preostaje nam let ka Njemu, let ka nebeskim visinama potpunog približenja kojim će nas voditi vjetrovi Njegovi.

Nefsi emara je komandujuća duša, dakle duša koja nam naređuje šta da činimo i kako da se ponašamo. To je duša koja je potpuno obuzeta sljepilom i samoživošću, glupošću i neznanjem, a ipak bi da vlada, komanduje i određuje ljudsku sudbinu. Zaista, zar ima goreg zatvora od toga, pogotovo što taj čovjek u svakom času misli da je on taj koji drži stvari pod kontrolom. Najteže u svemu tome je kada Allah Uzvišeni duši takvoj produži rok za kaznu, pa ona srlja sve dublje u bezdan svoje propasti, sve dok je neminovno ne zadesi ono od čega se niko ne može spasiti - pravda Allahova.

Samo ljubav nas može izbaviti iz ove sigurne propasti, jer duša nadahnuta aškom trudi se i nastoji da ide putem vjere. U toj borbi, i na toj stazi, stiže olakšanje. Allahovom milošću, ona postaje slobodna jednoga dana samo ako istraje do posljednje kapi krvi. Tada ona od roba postaje sultan, kap obična postaje More beskraja i bezvremenosti...

Strijemite ka Kralju, bilo da se tu radi o Rabbu Uzvišenom ili evliji na mekamu pročišćenja, ovdje nam je pokazan put. Valja postati prašina pod stopalima odabranih ljudi, zaista nema drugog puta za pobjedu nad nefsom. Treba umrijeti pred takvim jednim čovjekom, postati mejt u njegovim rukama, samo tako će on biti u stanju da nam podari ono što je Allah njemu dao - slobodu i vladavinu.

Prođite se tame neznanja, straha, zavisti, ljubomore, pohlepe, mržnje, ponosa, sujete itd., pa će u vama zasijati mjesečina ljubavi i istine, tj. kao i mjesec i vi ćete postati ogledalo u kojem će se odražavati svjetlost Božanska.

I sve ovo naravno nije moguće bez samovanja, tišine, pokornosti, predanosti, poniznosti. Valja zaista postati niko i ništa. Onaj koji ide putem ljubavi mora stišati svoj jezik i svoju dušu da bi čuo glas srca svoga, mora postati nijem u ovom svijetu da bi na onom svijetu, tj. u duhovnom svijetu, zadobio glas. Sav naš posao je u ovom laganom nestajanju, povlačenju iz ovog prolaznog svijeta, mada ionako to nemimovno dolazi. Ipak, valja potpuno nestati i utihnuti prije nego stigne edžel da se ide, jer zaista je to sramota golema - izaći Rabbu na oči a da mu nismo već poklonili i srce i dušu, a da nismo rad Njeg već sagorili i nestali. To je jad najveći…

gazel 5

Druženje sa duhovnim ljudima je poput koračanja po oštrici sablje; vrlo lahko se okliznuti na tom uskom i opasnom terenu i pasti daleko od njihove milosti; u isto vrijeme, velike se blagodati kriju za onoga koji prođe cijeli put sa njima. Uhvatiti se za halju njihove milosti znači prije svega pokazati iskrenost i pravi adab u njihovom prisustvu. A pravi adab se krije u riječima Adema a.s. – Ja sam zgriješio, ja Rabbi oprosti mi; a ne u riječima prikletog šejtana – Zar mogu ja imati krivice kada je sve u Tvojem određenju.

U narednim bejtovima Mevlana opisuje nemogućnost da se takav čovjek ili takvi Božiji ljudi uhvate ili obuhvate logikom i razumom. U njihovoj suštini takvi su ljudi nestali, oni su nepostojeći po našim standardima postojanja, a postojeći sa Allahom Uzvišenim. Pa kako onda može čovjek koji misli da je postojeći, a u biti je nošen vjetrom nestalnosti i nepostojanja, razumjeti čovjeka koji je naoko nepostojeći, a ušao je u more pravog postojanja? Samo poniznošću i pravim adabom. Takvim ljudima ništa ne predstavlja ni pamet ni obrazovanje ni inteligencija; ovdje se samo traži poniznost i adab 'Ja Hu'.

gazel 6

Put knjiškog znanja ima svoje koristi ali i ograničenja. To znanje nas ne može odvesti do cilja. Za ašika, dotaknutog Božanskom ljubavi, svako znanje se ostvaruje u blizini Voljenog. Ovdje Mevlana govori da je pakao biti odvojen od ove vatre ljubavi. Ebu Leheb je bio veliki protivnik Muhammeda a.s., zato Mevlana kaže da je on bio u paklu odvojenosti od svoga Gospodara. Ko ove vatre nema on je gubitnik najveći.

Mnoge rasprave i učenost ipak ne dovode do cilja, jer milost i ljubav Božanska ne slijede nikakvu logiku, do njih se razumom stići ne može. Samo vino ljubavi ima snagu da čovjeka rastavi od sebe. Samo u toj ljubavi čovjek može nadići svoju sebičnost i pohotu. Svaka svijest o sebi donosi samo umor i prazninu, stoga, o ti koji vino sipaš, o sakija, sipaj vino ljubavi u moju žednu dušu sve dok se ona ne izgubi u moru vječne ljubavi.

Duhovni prijatelj, onaj koji nam otvara oči i koji nas vodi putem, sve je za nas. I majka i otac i sunce i mjesec! Sjajem njegove svjetlosti mi stižemo do vječnog izvorišta. On nas uči predanosti, jedino pravilo i znanje koje nam je potrebno je da se čvrsto držimo toga svjetla u kojem se krije bit svjetla Božanskog.

O istom Mevlana nam priča u Mesneviji:

Jednom je veliki šejh Bajezid krenuo na hadždž u Mekku. U svakom mjestu, usput, tražio je Božije ljude, one u kojima su tajne Njegove pohranjene.

"Ima li iko u ovom gradu," pitao je, "da je oslonjen o stubove duhovnog viđenja?"

Jednog dana, tako usput ugleda čovjek iskrivljenog poput mjesečevog srpa. Bajezid u njemu vidje čovjeka uzvišenog držanja i Božanske prirode. Mada je bio slijep, srce mu je sijalo poput sunca – bio je poput slona koji sanja o svojoj rodnoj Indiji. Bajezid sjede kraj njega i upita ga za zdravlje. Saznade od njega da je derviš i da ima porodicu.

"Kuda si krenuo Bajezide," stari čovjek ga upita. "Kuda tegliš svoje kofere, o putniče u ovoj zemlji neznanoj!"

"U zoru krećem za Mekku", odgovori Bajezid

"Dobro, koliko si novaca ponio za taj put?"

"Dvije stotine srebrenjaka. Pogledaj ušiveni su pod pazuhom moga ogrtača!"

"Obiđi oko mene sedam puta," reče mu starac." Znaj, to ti je bolje od hadža, a te dirheme položi pred mene, o plemeniti čovječe! Time ćeš upotpuniti svoje hodočašće i vječnost zadobiti. Time ćeš preći Planinu Čistoće i postati čist i siguran. Kunem se Božanskom istinom, koju je tvoja duša vidjela, da sam ja Allahu draži od Njegove svete Ćabe. Mada je Ćaba kuća pobožnog služenja, moje tijelo je kuća Njegove najdublje tajne. Od kada je On Ćabu sačinio nikada u nju nije ušao; a u ovoj mojoj kući nema ničega sem Boga Živoga. Vidjevši mene vidio si Njega, kružio si oko Ćabe istinske. Služiti meni znači služiti Njemu, ne smatraj Ga odvojenim od mene. Otvori svoje oči i pogledaj me da bi mogao vidjeti Svjetlost Božansku u tijelu čovjeka!"

Bajezid posluša i odazva se ovim tananim riječima mudrosti, i sačuva ih u svome srcu poput zlata.

Požurite, u svakom trenutku tražite sjenku duhovnih sultana, da bi u toj sjenci mogli prevazići svjetlost sjajnog sunca

gazel 7

U svakom trenutku duša prima poziv iz gajba da umre i da se prođe svoga ograničenog postojanja. Uho pravog ašika čuje taj poziv u svakome dahu.

Kamilar, onaj koji vodi kamile, nestalnom stazom pustinjskom, dakle muršid koji poznaje put, spreman je za putovanje. Allah Uzvišeni ima svoje ljude na zemlji, one koji djelaju u skladu sa Njegovim emrom i koji, stoga, mogu voditi ljude teškom i opasnom stazom postojanja, ali niko ne može povesti ili uputiti onoga koji spava.

Dok neke duše čvrsto spavaju, nebeska muzika u svakom dahu poziva dušu na putovanje nestanka, put na kome duša sagara i u svome nestanki vječni život zadobija.

Svrha našeg postojanja je ova tajna nestanka, *fena-a*, i vječnog postojanja, *beka-a*; u tome je sva ljepota i paradoks – da bi smo zadobili vječno postojanje mi moramo nestati, do korijena sagorjeti.

Nebeska kretanja predstavljaju promjenljivost i nestalnost ovozemaljskog postojanja; u perzijskoj poeziji često čujemo formulaciju - *znaj, nestaće svaka glava u okretu plavog svoda!* Dakle, na površini života je kretanje koje sve i svakoga odnosti u smrt, ova smrt je posve drugačija od *fena-a*, jer nije dobrovoljna. Ipak, mnogi su ovdje zavedeni prolaznošću i nastoje uhvatiti okret plavog svoda, zaustaviti vrijeme, obuhvatiti vjetar svojim rukama. Od sveg tog devera, insana upravo uhvati težak san; sve je ovdje puno kontradiktornosti, jer upravo nesuvisla kretnja tijela i razuma dovodi do teškoga sna duše i obrnuto – aktivnošću duše dolazi do nestanka tijelesnosti i ograničenog razumijevanja i na taj način duša stiže svome ishodištu. Mevlana kaže – krhak je ovaj život.... Ne daj da te zavedu prolazne stvari, nemoj da spavaš teškim snom nemara; probudi se jer, evo, cijeli svemir te poziva na taj put spasa...

Ljubav je najsnažniji pokretač čovjekove duše; bilo da se radi o ašiku i Mašuku ili prijateljskoj ljubavi; ljubav nam daje krila za ovo putovanje, za ovaj let iz noći nesanice u jutro vječnog buđenja.

Duša je bačena u ovaj svijet iz vječnog svijeta i u sebi je zadržala tu iskru vječnosti; to je ta kap koja mora pronaći put ka Okeanu, to je to sjeme vječnosti koje se mora nanovo roditi usred prolaznoga svijeta i tako u nedogled teče Božanska igra. A, u biti, On Sam Sebe kroz stvorenja slavi, On se Sam u Sebi vječno obnavlja; uvijek Isti, Neprolazan, Vječan, a uvijek Drugačiji i Novi.

Ovdje Mevlana govori o razvoju duše koja je, pri padu u prolazni svijet suprotnosti, zadobila njegove osobine neukosti, težine itd; ali On Uzvišeni, Koji nas je spustio u takvo stanje, vadi nas iz njega. Uslov za to je prepuštanje i predanost – Islam je predanost Božijoj volji.

Sve iluzije moraju sagorjeti na tom putu, ta vatra je naviša blagodat za nas; mi smo poput mlade koja ide ka svome vjenčanju u vječnom svijetu. Mašuk nas privlači, a duša sklona zlu se opire i u tome je ta bol; ali, svaka duša htjela - ne htjela mora preći taj put. Sila Mašuka je nezaustavljiva, sila ljubavi je neumoljiva, makar na oko u ljubavi nema sile, u biti njena privlačna moć vodi nas poput slijepaca, mi vidimo da samo zaljubljeni čine najnerazumnije stvari; samo zaljubljeni može putovati putem nestanka, samo ašik žudi smrti, svi ostali se grčevito bore da ostanu; svi ostali su u velikom strahu...

Zašto se ovdje kaže zamke pokajanja? Pa lijepo, duša se toliko navikne na stanje pokajanja da ne želi ići dalje, a u isto vrijeme stalno nove grijehe čini, jer onaj koji se sav usredsredio na svoje grijehe neminovno biva njima opet privučen i čini ih iznova,

da bi se odmah pokajao i tako u nedogled. Fokus ovdje treba biti na Njemu Veličanstvenom, a ne našim grijesima i pokajanjima. Svaka zerra, svaka čestica, svjesna je ove nebeske čarolije udaljavanja i privlačenja; On Uzvišeni se želi u nama nastaniti, a već je Duša duše naše; On nas privlači, a bliži nam je od vratne žile kucavice; to su čudesa od kojih cijeli svemir treperi – najveće čudo je to da je On tako blizu, a mi od Njega tako daleko.

Sada se Mevlana obraća silnicima koji zaboravljaju da je nad svakim stvorom Allahova ruka; svaki silnik je u biti marioneta svojih strasti; nefsi emara je duša koja komanduje, dakle ona komanduje silnicima da čine ono što čine na njihovu štetu. Onaj koji ne obuzda ovu dušu sigurno će iskusiti kaznu žestoku, srazmjerno zulumu koji je počinio na zemlji. Jasno je da oni koji imaji više moći i vlasti čine i veći zulum, ako su u rukama požudne i komandujuće duše koja naprosto tjera putem propasti i zla.

U sljedeća dva bejta Mevlana opisuje takve ljude koji su zarad ovoga svijeta i svoje opake duše zaboravili Hakka ili Allaha Istinitog; oni koji su zavarali sami sebe, a i druge ljude; opet u zavisnosti sa svojim položajem u društvu; jaoj njima, njih zaista čeka bolna kazna.

Dok je s druge strane ašik pronašao Onog koji je stran većini ljudi i zato Mevlana kaže Drugi. On je Drugi jer nije nalik ničemu, nema druga i ni sa čim se ne može porediti. Ašikove oči Njegovim sjajem sjaje, od toga sjaja sjaj ovoga svijeta blijedi i svi njegovi ukrasi, titule i časti.

Ašik nema straha, niti je zagrabio od ovoga svijeta ono što mu ne pripada; on uzima ono što mu je Allah Uzvišeni odredio; nije grub u svome traženju i zahtijevanju od Rabba Uzvišenog ono što mu nije nasib; ova grubost je način većine ljudi. Nije grub pa da se stalno žali na svoju sudbinu i ono što mu se ovdje dešava. Iskreni ašik je smiren i zadovoljan svojim stanjem, ma kakvo ono bilo.

Njegove oči vide nešto drugo, zato što nisu oslijepljene stvarima ovoga svijeta, on je kao pravi derviš na pragu ovoga i onoga svijeta; dok je u tom stanju preko njega teče milost Allahova. Onaj na pragu može i primiti i predati; primiti iz svijeta vječnosti i predati u ovaj svijet prolazni.

Na tom pragu sjede oni čija su srca utihnula. Od četiri stvari tišina je nauzvišenija. Gladovanjem pobjeđujemo šejtana; nespavanjem se borimo protiv nefsa; osamljivanjem spoznajemo suštinu ovog svijeta, a šutnjom stižemo do Uzvišenog Allaha. Postoji šutnje jezika i šutnje srca. Prvo čovjekov jezik ušuti, a onda njegovo srce; ali oni kojima srce utihne mogu biti ponovo natjerani da govore zarad onih koji putuju. Tako je i Mevlana onaja koji govori po emru Allaha Uzvišenog. Njegovo srce je utihnulo i motri onaj svijet, ali jezik njegov mora govoriti odazivajući se pozivu Uzvišenog. Preko 25000 bejtova Mesnevije i oko 40000 bejtova Divana nije zapisivano, već su riječi same tekle dok su ih drugi bilježili. Allah Uzvišeni je rekao: "Kada Ja zavolim svoga roba, postajem sluh kojim on čuje; vid kojim on vidi***; govor kojim on govori***; ruka kojom on hvata."

gazel 8

Izgovori su najgori put da se čovjek popravi, oni su gori i od lošeg djela. Stoga, iskreni se kaju, ne kriju se iza izgovora. Srce uvijek iznova trči za prolaznim stvarima ovoga svijeta, a Uzvišeni Allah ga uvijek iznova vraća i tako ta veza traje.

A sve da bi naša gorka duša, slatka postala. U provjerama dolazi to transformacije, preobraženja sebične i samožive duše, u dušu koja ponizno traga za Istinom.

Dalje se opisuje put od iskrenog pokajanja do stanja nadahnuća, vječna igra Božanska, skupljanja i širenja srca. Zatim vrijednost duhovne čežnje i suza koje nas približavaju Njemu. Zatim vrijednost društva onih koji su na njegovom Putu, Čista ljubav Šuajbova. Naposlijetku, za sve ovo magarac mora postradati, a to je naš nefs, ili naša požudna , ograničena, duša koja nas tjera da zaboravino sve ove ljepote gore opisane zarad brige o njemu – magarcu; i stoga Bajezid moli Allaha da ubije tog magarca opsjene, da bi čovjek mogao oživiti u istinskom svijetu i postati slobodan od teškog robovanja prolaznim stvarim, robujući Allahu Uzvišenom. Sloboda nefsu, ili požudnoj duši, znači teško robovanje. To je filozofija koja nam stiže sa Zapada u ovom trenutku – čovjek mora imati slobodu da čini ono što mu je ugodno, ono što mu prija itd – to je, u biti, mračno robovanje; prava sloboda je sloboda od nefsa, a ne sloboda nefsa – a niko se ne može nefsa oslobodi dok ne postane iskreni Abdullah – rob Allaha..

gazel 9

Istinski *hadž* je *tavafiti kjabu* srca, to je najteže putovanje od riječi, tj. upute, do njenog razumijevanja i spuštanja tajne na srce. Tek tada čovjeku postane jasno da sve ono što je tražio nalazi se u njemu.

Voljeni je u svakom trenutku kraj nas, bliži od vratne žile kucavice.

Skriveno Lice, Lice koje neprestano bdije nad nama, Lice koje je uvijek tu na dohvat ruke. Ovaj svemir je stvoren iz ljubavi, iz žudnje da se to Lice otkrije. Smisao našeg života je ugledati tu ljepotu neizmjernu. **Neki će samo gledati Lice svoga Gospodara. Sve nestaje sem Lica Njegova…**

Mnogo ste puta putovali u *zahiru*, u spoljašnjosti tražili odgonetke tajni, ali one se kriju u *batinu*, pa zavirite jadnom i tamo, poletite na krilima tih tajni. Pokažite tajne duše, ako ste iskreni vjernici. U Kur'anu časnom nam je dato kompletno učenje o duši-*nefsu* i svim njegovin stepenima pročišćenja. O *ruhu* nam je dato malo znanja jer tajne *ruha* samo On zna.

Nema koristi kititi se *zahirskim* ukrasima, ako zaista poznajete bit ovog svijeta pokažite to. Ako ste iskreni robovi Allahovi gdje vam je biser Njegove ljubavi i predanosti.

Čovjek ulaže ogroman trud da bi upotpunio sve aspekte vjere i to je hvale vrijedno, ali onaj koji se ograniči samo na formu, u biti, uopšte ne razumije vjeru. **Po zahiru se batin poznaje**, i onaj koji korača ispravno u *zahiru* stići će do *batina*. Ali ako smatra da *batin* nije bitan, i ako svojim djelima pridaje veliku važnost, onda on ne vidi da je time sam sebe zastro od unutarnje svjetlosti. Na kraju krajeva, čovjek je najveći zastor sam sebi, njegova požudna duša mu je najljući neprijatelj.

U vama je skriveno blago, *ruh* Božanski, koji je pokriven crnilom vaše duše. Put pročišćenja *nefsa* je suština duhovnog puta, bez toga puta mjesec *ruha* neće nikada zasijati u ogledalu srca.

Insani Kjamil, Šems Tabrizi se pojavio i lice svoje otkrio. Mevlana je opijen tim jasnim, pročišćenim, licem u kojem se tajne Božanske otkrivaju. U čudesnom svjetlu lica toga svaka se duše razotkriva. Ono svakoj duši odražava njenu suštinu i njeno stanje. *Insani Kjamil* je poput ogledala u kome svako može vidjeti sebe…

gazel 10

O umorni putniče na putu ka Allahu, kada ćeš jednom shvatiti poruku ajeta: **Bliži smo vam od vratne žile kucavice**. Sve što ti je potrebno tu je na dohvat ruke. Samo tvoja vječna glad te odvaja od Onoga koji te neprestano hrani i snabdjeva. Praktično, mi smo od Njega dobili sve što nam je potrebno, darovao nam je i mnogo više što možemo zamisliti, zato:

Čemu tražiti ono što nije izgubljeno, zašto hlepiti izačim kada je On uvijek sa nama, čuda su to i tajne nedokučive, ali On je dostupan u svakom dahu vremena, onome koji za Njime istinski žudi.

Svaki čovjek je Allahovo znamenje, na svakom čovjeku je utisnut trag i pečat Njegov. *Ruh* Allahov je udahnut u nas, pa zar ima išta više od toga, pa zar ima većeg dara od toga: **Udahnuo sam u njega od Svoga Ruha**

Srce je *mu'minsko* kuća Allahova pa Ga nema potrebe igdje drugo tražiti, a sufija Lamekani kaže**: Dugo sam Te i dugo tražio dok nisam shvatio da Ti u srcu mome boraviš.**

Čovjek je stalno između dva stanja: *kabda*-skučenosti srca i *basta* - raširenosti srca, jer On je ***El-Kabid***: Onaj koji sužava srce, koji čovjeka paralizuje i nema mu olakšanja bez Njega, i On je ***El-Basit***: Onaj koji srce širi da prihvati Njegovu ljubav i uputu. Dakle, čovjek se stalno kreće između ove dvije krajnosti, a srce njegovo je između dva prsta Allahova. Na taj način se srce lagano u ruinu pretvara, nestaje pred

Njime. Kroz te dvije krajnosti čovjek stiže do svog konačnog nestanka ili *fena-a*, da bi potom zadobio *beka* ili istinsko postojanje u Njemu**.**

Taj put pročišćenja *nefsa* vodi ka putu glačanja srca. Jedno uslovljava drugo. Srce se mora stalno čistiti od naslaga prolaznih želja i strijemljenja. Kada, konačno, postane slobodno od svih prohtjeva, postaće pročišćeno, U takvom, čistom zrcalu srca ukazaće se Lice Božansko.

Allah Uzvišeni je sve tajne razasuo po ovom svemiru, samo da bi ih mi otkrili. Njemu one zasigurno nisu potrebne. Hazreti Pir, Abdul Kadir Gejlani, prenosi riječi Uzvišenog Hakka u Gavsiji: **Ja sam tajna insana, a insan je Moja tajna.** Sve te tajne su ovdje radi nas, a ono malo slobodne volje nas čini tajnom Allahovom, u tome su pohranjene misterije čudnovate.

Insani Kjamil je potpuni, pročišćeni čovjek u kojem se tajne Allahove odražavaju. Na ogledalu srca njegovog jasno se odražavaju tajne Božanske.

Pa tražite ga vi koji tražite, probudite se vi koji ste uspavani, otvorite svoja srca prema njemu, pa će i vas ogrijati sunce koje u njegovim grudima sjaji…

gazel 11

Onaj koji je u ljubavi sve vidi drugim očima. *Lezet* ili duhovno zadovoljstvo, *džan* ili duša za njega su posve drugačiji od onih koji su još nezreli.

Srce puno ožiljaka ljubavi druge tajne vidi, ono za te tajne ima drugi terdžuman ili razjašnjenje.

Postoje utanačene merdevine do Boga, ali postoje i drugi putevi kojima idu oni hrabri i ludi. To su oni ludi od duhovne čežnje i ljubavi.

Postoje oni koji mirno i lagano putuju duhovnim morima, no oni pijani putuju na visokim valovima Božanske ljubavi.

Allah je *Delbar* ili kako se to kod nas kaže *Dilber*. Na perzijskom jeziku *Delbar* znači onaj koji odnosi srce. On uzima srca onih koji su iskreni, no oni koji su utihnuli, i koji su usne svoje zatvorili iz Božanskog zanosa, za njih *Dost* ili Prijatelj drugi je.

Šems Tabrizi je crni leptir za sve svijeće ovoga svijeta, jer on se, ne žaleći krila svoja, zaletio u vatru ljubavi i tamo sagorio, ono što oči takvog čovjeka vide posve je drugačije.

gazel 12

Za ašike koji gore od ljubavne čežnje svaka noć je *lejletul kadr*, jer žudnja koja je u drugima tek počela pa je nezrela i nepečena poput mladog mjeseca, u njima je

upotpunjena kao mjesec puni. Stoga, za onoga čije je srce puno ljubavi, noć veličanstvenosti, snage i moći, u svakoj je noći.

Jer s njima je *dilber-ajar*, onaj hrabri, koji im je srca ukrao, *dilber* je onaj koji srca odnosi ili krade, a *ajar* je onaj kabadahija, pustahija, junak koji je odnio veliku bitku nad svojim nefsom, onaj koji je sebe izgubio, onaj u kome se ogleda veličanstvenost Božanska, dakle Šems Tabrizi, i stoga, kada je takav jedan čovjek među ašicima, u jednoj noći stotine su noći *kadra*-određenja, milosti, snage, ljepote, jer taj mjesec puni sija u njihovim prsima, taj puni mjesec je među njima.

Zar tada mogu bilo kakve nedaće, boli, sumnje, slutnje i druge negativnosti prodrijeti u tu halku sretnika koji okupljeni oko sunca sjajnog sjede i *sohbete*? Ne, ni slučajno, u toj halki nema boli, nema patnje, nema sumnji, i stoga, tu sama vječnost boravi! To je noć ljubavi bez granica, noć u kojoj vrijeme i prostor postaju nevažni, u njoj je svjetlost od hiljade sunaca.

Od kuda takvim ljudima sram zbog *fakirluka* - siromaštva, bilo da je riječ o duhovnom ili materijalnom siromaštvu, kada je njihova dika, Šems, prvak u obje vrste siromaštva; niti je prigrabio sebi išta od ovog dunjaluka, niti je pripisao sebi išta pred veličanstvenošću *Hakka*. *Fukara* u svakom smislu te riječi je upravo najsretnije i najberićetnije stvorenje u svemiru, takav čovjek je velika sreća za one koji vide, u čijim očima ima samo malo prašine. Za takve ljude koji 'vide' stvarnost onakvom kakva istinski jeste, *fakirluk*, siromaštvo, bijeda, onoga koji je potpuno razi, potpuno zadovoljan time, nešto je s čime se treba ponositi, a što drugi ljudi iz svog neznanja naopako vide.

'Ispod hrke moje *zunar kufra* je,' kaže Rumi. *Zunar* je hrišćanski kajiš ili konop kojim hrišćanski sveštenici vežu svoje mantije. Ova ljubav, ovaj put neobični mnogima izgleda kao *kufr* - nevjera, a s druge strane, onaj koji se uvjerio, ne treba više vjerovanje, jednom kada Kjabu vidimo vjerovanje u Kjabu otpada, jer sada smo se uvjerili u njeno postojanje. U vjeri postoje nivoi osvjedočenja, *mekami* pročišćenja *nefsa*-duše, na svakom nivou naše poimanje i naša svijest se mijenjaju. I sam Poslanik a.s. je tražio oprost 70 puta na dan, ne na svoje greške već na svoje stanje, na svoj mekam iz kojeg nije vidio ono što vidi na višem mekamu. Ako krenemo na vrh neke planine, u svakoj etapi puta vidimo drugačije i šire, što smo bliže vrhu naš vidokrug se povećava, samim tim je i naše viđenje potpunije i šire. Rumi i njegovi jarani ašici uživaj taj *šuhret*, što znaši čuveni su, poznati su po *zunaru kufra*, tj, kao čudnovati, nerazumljivi ljudi, neobični itd, a kakvim bi ih inače mogao smatrati ovaj slijepi svijet koji zbog svojih niskih strasti ništa ne vidi. Pa to je jasno, svaki onaj koji se nalazi na putu osvjedočenja biće izopćenik iz ovog svijeta, *garib*-tuđinac, stranac, ali zato svaka noć za njega je noć kadra u kojoj hiljade sunaca sija.

U njegovim grudima je biser ljubavi koji oba svijeta nemogu obujmiti**: Mene svemir nad svemirom ne može obuhvatiti, ali može srce iskrenog mumina-vjernika.** Taj biser, kroz čiju prizmu se prelamaju zraci Božanskog lica, jeste insani kjamil. Rumi kaže: Evo taj kjamil nas dopade, u more srca naših upade, taj biser nepoznat i prezren od svih, evo u našim srcima se za sva vremena nastani.

Sa takvim čovjekom u našoj blizini, stigli smo već u ovom svijetu do *hašera*-dana okupljanja, sudnjeg dana. Već ovdje i sada, sred ovog prašnjavog dunjaluka, srca nam izgorješe u susretu sa takvom svjetlošću, svjetlošću *kjamila*. Onaj koji u *fenau* nestane u ovom svijetu, zašto da razmišlja o *mahšeru*-mjestu okupljanja ili *hašeru*, samom činu okupljanja sudnjega dana, on nema potrebe da *fikri*-razmišlja o tome, sve njegove misli su nestale u Moru vječnosti.

A ako ti nisi već nestao u tom Moru, najbolji put je Put *Kanaata*-zadovoljstva sa Allahovom odredbom. Rumi kaže: budi zadovoljan sa svim onim što dolazi od Njegove milosti, ali isto tako i Njegovog *izzeta*- snage, moći,veličine, ugleda; pa i kada budeš u teškim trenutcima, jer *Hakk* - Onaj Istiniti i Pravedni, šalje na nas Svoju milost, a i kažnjava nas Svojom moći, a sve samo da bi nas upravio ka Sebi. On stalno svojim djelovanjem podešava naše koordinate na Put ka Njemu. Ko to ne razumije i ko nije *razi*-zadovoljan njegovom odredbom, zaista je daleko zabasao i nema razumijevanja u vjeri. Što se tiče milosti koju posjeduje *insan*, po sopstvenom nahođenju, ona je nepotpuna, sebična, ograničavajuća , čak otrovna. Za Rumija je ona *kaharli*, što znači: od nje se čovjek ukahari, uhelaći, upropasti, pogotovu oni koji vjeruju da im od ljudi takvih, nepotpunih, može nešto doći, kakav ćar, ili kakva korist, e ti su još dalje zabasali.

Za *ašike kjamil* je više od oba *alema*-svijeta, prema tome, kada se takav jedan kjamil, poput Šemsa-sunca oba svijeta, nađe pod sjenom njihovog šatora, dakle među njima, šta dalje čovjek da kaže, pogledajte samo te parabole-sunce, koje svojim sjajem nadilazi oba svijeta, smjestilo se u sjenu običnog šatora, spustilo se u okružje *ašika*, zasijalo među njima. Tu ljepotu, tu ekstazu, tu milost, srce zaista lahko zamisliti ne može…

gazel 13

Scena prva:

U gluho doba noći u bašči kraj vatre sjede Dželaludin i Šemsudin. Zvijezde blistaju na nebesima, nebo je tamni bezdan svjetlucavog sjaja. Šemsudin je sklopio svoje oči i mislima odlutao daleko zvjezdanim beskrajem, a Dželaludin, aškom opijen, kao da sebi govori, šapuće mu treperavim glasom:

O Šemsuddin Tabrizi, sred tihe noći, sklopio si svoje oči, jer vakat je za spavanje i cijeli dunjaluk je utonuo u san, ali to što si i ti oči zatvorio ne znači da spavaš. Ne, to nije san, neka znaju dušmani…

Jarane moj, ti znaš da ovako bez sna, odvaljeni, opijeni, otkačeni, ne možemo više dugo izdržati, ti i ja. Ti znaš da ovo stanje nemoguće potrajati ne može. Ipak, tvoje oko opijeno odaje žal, nemir, strepnju, pred onim što dolazi i neizbježno je.

O Šemsudin Tabrizi, ovako više ne može. *Zulum* tvoj je milost sušta, poštedi me svoje milosti! *Zijan* tvoj je čista pravda, poštedi me svoje pravednosti! Jer čaša je moja do vrha puna, ne može dalje o Šemsudine!

To tvoje pijano oko mnoge je glave opilo. Samo kapljica ljubavi iz očiju tvojih, mnoge je glave pogubila. Od tog aška oči naše more krvi su postale. Ta krv je stanje našega srca koje u krvi nestaje. Od vala te ljubavi svemir nad svemirom *harabat* -ruina postaje…

O, nekad si pravi krvnik, koji sabljom ljubavi siječe poroke naše duše, a nekad nas zoveš k sebi poput Isa-a, milostivo, nježno u visine. Nekad si *sakija*, koji vino ljubavi toči i opija nas do kraja, a nekad si samo vino, koje nam struji u venama.

To vino ljubavi, sakija koji ga toči, nisu drugo do li *hak*-istina, realnost, zbilja. Samo Allah Uzvišeni zna, otkuda je potekla ljubav ta…

Ono što znamo mi, opijeni *ašici*, je da nam srca gore u veličanstvenom kotlu ljubavi i da svaka glava u ovom šeheru, mada ne razumije, osjeća njen miris.

O Šemsudin, svima je već jasno da se u toj kuhinji peče nešto nesvakidašnje, opasno i uznemiravajuće. To je tako očevidno, da i glave nepečenih pred time nisu ravnodušne.

Stoga, *šebabu* moj, mi moramo zanijemiti, mi moramo uronuti u more tišine, ako je to ikako moguće. Poput riba moramo zaroniti u dubine, jer evo nad nama lebdi opasnost prava, sav se šeher uzburkao, glave su se usijale, nema zato za nas spasa do li u hladu dubokog okeana…

Scena druga:

Šems se prenu iz svojih snoviđenja,
otvori oči, osmjehnu se osmjehom vječnosti i reče:
"Pa neka, sine srca mog, nek bude što biti mora,
sve je ovo samo jedan san, sve je ovo samo jedan stih,
sve je ovo samo jedan dah,
i ti i ja i noć ova beskrajna.
A kada zora, sred svjetlosti zarudi,
u vječnom svijetu gdje nema snova,
gdje nema tuge, gje nema bola,
opet ćemo ovako opijeni sjediti,
okeanom tišine obavijeni, ti i ja,
kao kap u beskraj utonula,
i svaki nestanak je samo početak
nekog novog nestanka…
Mi smo samo kap ljubavi u moru nestala…[26]

[26] Ovo je slobodno, dramaturgovano, tumačenje prevodioca.

gazel 14

Vino o kojem Mevlana pjeva vino je ljubavi prema Allahu. Inače, u sufijskoj simbolici često se spominje vino, opijenost, zanešenost, *sakija*. *Sakija* je onaj koji vino toči, dakle, onaj koji toči vino ljubavi.

Prenosi se da je Šems Mevlanu u samom početku njihovog druženja često isprobavao. Jednom prilikom reče Mevlani da ode u čaršiju i donese mu dvije boce vina. Mevlana bijaše sav u čudu, ali ipak bez pogovora ode, kupi dvije boce vina, sakri ih pod svoj ogrtač i uputi se kući. No, usput se spotače i, naočigled svih, boce s vinom mu ispadoše iz ruku i slomiše se. Mevlana je odmah shvatio da je pogriješio u tome što je krio vino od očiju zavidnika i tako je cijela stvar bila još gora po njega. On se tada vrati do prodavača vina, opet kupi dvije boce vina, uze ih u ruke. Široko ispruženih ruku, u kojima bijaše vino, on krenu nazad ka voljenom Šemsu. Ljudi su posmatrali s užasom njihovog učenjaka kako nosi zabranjeno vino u svojim rukama. Kada je stigao, Šemsa razbi to vino o kamenje govoreći: "**Opijenost i vino koje ću ti ja sipati nemaju nikakve veze sa ovom krvlju obojenom tekućinom**."

O ovome ne smije biti zabune. Zar može onaj dotaknut Božanskom blizinom i ljubavlju naći bilo kakav užitak u nečemu drugom? Svaki užitak ovoga svijeta je isprazan i ništavan prema užitku Njegove blizine. No, ovo može razumijeti samo onaj koji popio bar jednu kap vina iz te Nebeske mejhane.

gazel 15

O tragaoče na duhovnim stazama, kada bi ti se Njegovom milošću otvorila svjetlost Puta koji vodi do mejhane u kojoj se suština ljudska potkuhava, i u kojoj se toči vino ljubavi, a koje jedino ima tu moć i snagu da nas otrgne od pogubne vezanosti za naš *nefs* - požudnu dušu koja nam komanduje i vodi nas u sigurnu propast, onda bi ti razumio smisao riječi: **Kuda god pogledate tamo je Allahova strana**, a onaj koji to iskusi, u svojoj najtananijoj tajni, ne mora više brinuti o *kibli* i *kjabi*, jer one su samo smjernice i putokazi do Njegovog uzvišenog staništa, a kada čovjek stigne na kraj puta, smjernice mu više nisu potrebne.

Ako je srce potpuno predano Allahu dž.š. onda je On taj koji ga vodi Svojim putem do Sebe, to je put rijetkih i odabranih Allahovih robova. To je put bez posrednika i takvom ni smjernice ni putokazi ne trebaju.

U *ezelu* su, govoreći ***bela***, sve duše potvrdile da je Allah Uzvišeni njihov Gospodar, već tu su neke duše dobile pečat onih koji to nikada neće zaboraviti, već tada su se neke duše napile vinom ljubavi za svoga Gospodara Uzvišenog, i ništa to nije moglo promijeniti; slatka opijenost Njime i danas traje i vječno će trajati za te sretnike. Njihova srca i njihova pamet sagorila je još u ezelu, pa im je još samo

preostalo da čekaju, opijeni Njegovom ljubavlju, da ih On privuče i potopi u okeanu svoje vječnosti..

Ašici su opijeni tim vinom *elesta*,vječnosti, a Sakija je Allah dž.š., za njih su sve rasprave bezvrijedne, jer znaju da je On na obje strane, On je i sa jednim i sa drugima, jerzaista: **Nema ni moći ni ikakvog dešavanja bez Njega, Uzvišenog, Veličanstvenog**…

O ti, koji tražiš to vječno utočište i stanište, kreni Putem borbe protiv svoje požudne i tiranske duše, nema spasa bez tog putovanja. Traži mejhanu u kojoj je krčmar čovjek koji se prošao sebe, jer samo takav ti može biti od pomoći na Putu. I bez riječi, takav čovjek te vodi svojim halom, svojom predanošću i ljubavlju prema Allahu Uzvišenom. On i tebe poziva da uložiš trud kako bi dospjeo na isto mjesto. On te suncem Allahovog nura, koji se čisto odražava u njemu, poziva da ista svjetlost i u tebi zasija..

Oni koji idu ovim putem bez ljubavi, držeći se suhe forme, zaista neće daleko dogurati; oni su vječno sputani čvrstim lancima, licemjerstva, pretjerivanja i laži, koji proizilaze iz uskog razumijevanja vjere..

Pravi put je put ljubavi, njime se najbrže stiže do Vječnog odredišta..

Avaj, zašto u tebi nema toga žara ? Zar ti ne vidiš tu vatru koja cijeli dunjaluk iz dana u dan sagorjeva, zar ne vidiš da sem te ljubavi ništa nema istinskig značaja, zato:

Traži svog sultana koji je stigao do *Hakka*, koji se uvjerio i osvjedočio u tajne vjere, u tajne ove ljubavi, i koji je čist od mahana i grijeha. Taj i takav insan će te povesti putem nestajanja, putem tajni, putem sagorijevanja, putem ljubavi. Samo takav insan zna put do konačnog smiraja i ishodišta. Traži i gori moj jarane pa će se možda Allahovom milošću i na tebe spustiti taj *bereket* i ta sreća neizmjerna, pa da i ti postaneš slobodan od sebe, čist i spreman da se sretneš sa svojim vječnim *Mašukom*…

gazel 16

Pored svega što govori Šemsu u ovom gazelu, Mevlana se nalazi u stanju ljubavnog čuđenja. To stanje duboke začuđenosti šejh Attar, u svom djelu Govor Ptica, smjestio je u šestu dolinu Puta. Rumi kaže: "Duša je moja oganj žeženi!" U toj dolini *ašik* izgori od čuđenja. Primjer za to stanje, koji nam daje šejh Attar je sljedeći: " Siromašnog, ali lijepog mladića zavoljela jedna princeza. Tajno naredi svojim sluškinjama da ga opiju i donesu do njenih odaja. Tako one i učiniše. Mladić se lagano budio iz sna diveći se princezinim odajama, o toj ljepoti nije ni sanjao, a kamoli da je vidio. No kada ugleda princezu potpuno izgubi pamet. On fukara u njenom krevetu!!! Taj osjećaj je potpuno preplavio lijepog siromaha. No, s jutrom kada zaspa slatkim snom, princeza naredi da ga odnesu neopaženo. To je bila, ipak, nemoguća veza. Kada se mladić, poslije izvjesnog vremena probudi, u svojoj sirotinjskoj sobici, čuđenje

njegovo bijaše beskrajno. Sanjao li je sve to? Nije! On podera svoje haljine i *medžnun* – luda postade.

Šems nije otišao iz Konje zbog brige za svoj život, kako to može u prvi mah izgledati. On je morao zadati Mevlani posljednji udarac ljubavi, baciti ga u oganj pakleni, oduzeti mu gladnom halvu, zariti još dublje nož u čemer njegovog stanja…

U tom halu, u tom stanju čuđenja *ašik* se guši u sopstvenoj krvi, luta besciljno i ništa mu više nije jasno. No, to je posljednji stepen pred utrnuće, posljednji stepen pred iščeznuće u Allahu. Takvog čovjeka niko ne može razumijeti, on luta sam i potpuno unezvijeren, ali miris Voljenog je duboko utisnut u srce njegovo. Onaj nesretni mladić osjeća miris svoje voljene, miris princezinih tajnih odaja, gdje god da se kretao. To je stanje vrhunske patnje i vrhunske ljepote, to je stanje u kojem je on postao potpuno nesposoban da misli o bilo čemu drugo sem uvojaka voljene. U tom stanju sagorjeva i najtananiji osjećaj odvojenosti u duši, mada duša Voljenog ne vidi…

gazel 17

Sve što činimo, trebamo činiti iz ljubavi prema Allahu dž.š. Mrtva srca nisu sposobna da djelaju na taj način, sve što ona čine, čine iz sitnih interesa, pohlepe, zavisti, bolesti srca. Takva srca su mrtva i samo ih Allahova Milost može oživjeti i nadahnuti da krenu putem vjere, mada će ostati manjakava, sve dok istinski ne ožive u ljubavi.

Na dunjaluku postoje razna stvorenja i pojave. Samo Allah zna tajne koje je u svakom pojedinačnom biću pohranio. Svako ima nekakav svoj *tabijat*, narav, prirodu, ali valja se uzdignuti van toga, u sfere duhovnog približenja. Valja putovati ka Rabbu Uzvišenom. Na tom putu srce polahko sagorijeva i nestaje pred Njegovim *ozuhurenjem*-obznanjivanjem. Zaista, i najtvrđi će sagoriti i nestati na tom putu, u to nema nikakve sumnje.

Tu ne pali vanjska snaga i silina, tu su tirani poput male nejake djece. Na tom putu nikakva laž ne može opstati, nikakav lažni sjaj i ukrasi se ne mogu održati. Samo oni srca lavljeg, u svakom času spremnog na žrtvu, mogu ovom stazom kročiti.

To ja zaista veliki *džihad*, velika borba sa samim sobom. Tu se čuju kudumi ljubavi koji nas neprestalno pozivaju da ne posustanemo i da se borimo do kraja.

Ašika, koji gori na tom putu, štiti Allahova milost. Srce je njegovo vrelo pa se može oblikovati u Allahovoj radionici ljubavi. Ono se peče u Njegovoj kuhinji srca, a to mjesto nadilazi prosječna zbivanje i stvari koje čvrsto ostaju u okovima svoje sudbine.

Svijet ovaj mračni, pohlepni i nepravedni, ne može pokolebati istinskog *ašika*. On zna da sve što se dešava, dešava se sa Njegovim *izunom*-dopuštenjem, zbog toga je *ašik razi* sa svime. Bilo radost ili bol, sreća ili tuga, pravedno postupanje sa njim ili,

naizgled, nepravda koja mu je nanešena, sve će to iskrenog *mu'mina* samo približiti Allahu. Pa zar nam nije lijepo rečeno da smo ovdje poslani samo da bi bili iskušani.

Ašik ne zavidi ničemu, jer on je našao Voljenog u svome srcu, u njegovim očima je svjetlost ljubavi i tim očima on posmatra svijet. U njegovom srcu je ljubav i samilost za sva Allahova stvorenja.

I zato moj sine, ti koji si još nezreo i nepečen, potraži one čija su srca sagorena radi Njega. U njima se On jasno očituje. U njima ćeš Ga najbolje upoznati. Onome koji iskreno traži, *Mašuk*- Voljeni – Allah, otkrije takve ljude, uputi ih na njih i da im da mogu spoznati njihovu veličinu. Takvi ljudi, onima koji iskreno žude, otkrivaju Njega Uzvišenog. Mevlana u jednom drugom gazelu kaže:

Traži onog koji sebe nema, svake noći svakog dana,
u ogledalu srca njegovog se krije ljepota našega Sultana.

Na kraju dolazi *fena*-iščeznuće u Allahu dž.š. Nestanak u moru Njegove ljubavi. Taj posljednji korak pripada samo Njemu. Samo On uvodi u taj okean onoga koga hoće. Na nama je samo da gorimo na obalama tog mora i čekamo da nas vjetar Njegove ljubavi u to more ponese, spusti i potopi…

gazel 18

Ako ti je krv uzavrela od ljubavne draži

Pošto je prevod ovog gazela prilično slobodan, ovdje donosimo izvorni prijevod bejt po bejt sa komentarom.

Ako si ašik i ljubav tražiš, oštru sablju uzmi,
stidljivosti i obzirima vrat ti prereži.

Znaj da je ugled na putu velika prepreka.
Ove riječi nemaju skrivenih motiva pa ih primi čistog uma.

Zašto je divanija ludost pokazao na hiljadu načina?
Zašto je taj Božiji izabranik pokazao hiljadu čarolija?

Sad je poderao haljine svoje i zbrisao preko planina;
sad otrov ispio i iščezao u fena.

Pošto je obični pauk ulovio plijen veličanstveni;
*pogledaj šta će učiniti zamka – **Moj Gospodar Veličanstveni**!*

Pošto je ljubav za Lejlino lice takvu vrijednost imala,
*a kako će biti sa – **Prenio je svoga roba noću**?*

Zar nisi vidio divane Vejse i Ramina?

Zar nisi čitao priču o Vamiku i Azri?

Sakupljaš svoje haljine da ih more ne bi smokrilo,
a moraš hiljadu puta u more uskočiti.

Put aška je sav od opijenosti i mahmurluka;
pljusak se spušta sa neba, zar može kiša poletjeti u nebo?

Ti ćeš biti biser u halki ašika,
ako ti je u uhu halka Kraljevog roba, o gospodaru!

Kao što je ova zemlja rob nebesa,
kao što je tijelo rob ruha.

Dođi, reci šta je zemlja izgubila ovom povezanošću;
kakvu još samilost razum nije pokazao ovome tijelu?

Hej sine, ne pristaje ti udarati u bubanj ispod jorgana;
poput hrabrog čovjeka, zabodi svoju zastavu usred pustinje.

Pod ovom zelenom kupolom,
uhom duše poslušaj bolni vapaj ašika.

Kada konopac tvojih haljina popusti iz opijenosti ljubavi,
pogledaj meleke u džezbi i zapanjene hurije!

I kako je svijet niski i visoki uznemiren zbog ljubavi
koja sve nisko i visoko prevazilazi!

Kada se sunce podigne gdje noć ostaje?
Kada vojska milosti stigne gdje bol ostaje?

Ja utihnuh, o dušo dušine duše govoriš li to ti?
Zarad žudnje za licem tvojim svaki atom sada zbori.

***

Ako si ašik i ljubav tražiš, oštru sablju uzmi,
stidljivosti i obzirima vrat ti prereži.

Ašik ne poznaaje stid i obzire; nije sramota *Mašuka* tražiti; moliti i kumiti pred Njegovim pragom. Bit ljubavi je poniznost i predanost; al', s druge strane, kod zaljubljenih nema *adaba* ni obzira. *Ašiku* se ne zamjera na onome što govori, oštra sablja ljubavi siječe sva obzire i pravila.

Znaj da je ugled na putu velika prepreka.
Ove riječi nemaju skrivenih motiva pa ih primi čistog uma.

Ugled, moć i uticaj gode svakom stvoru pa su stoga i prepreka na putu; mada ima izuzetaka, većina ljudi zaboravi svoga Gospodara i razlog svoga postojanja kada se nađe u poziciji vlasti, moći i ugleda. Mevlana nema takvih ambicija, niti interesovanja pa stoga traži da riječi njegove primimo bez predrasuda. Naposlijetku, ovo je stvar svima dobro znana, ali većina ljudi ipak teži ugledu, slavi i moći.

Zašto je divanija ludost pokazao na hiljadu načina?
Zašto je taj Božiji izabranik pokazao hiljadu čarolija?

Mevlana se pita o načinu na koji Hazreti Šems djeluje u svijetu. Njegovi putevi nisu lahko razumljivi, jer on djeluje iz tajne srca svoga, a većina ljudi je vođena strahom i ispraznim ambicijama. Zato njegov put izgleda kao put ludosti i mada je on Božiji izabranik, ono što on čini svima izgleda kao čarolija.

Sad je poderao haljine svoje, i zbrisao preko planina;
sad otrov ispio i iščezao u fena.

Božiji čovjek je nemaran prema svojoj spoljašnjosti; on neprestano dere hrku svoga postojanja, neuhvatljiv je za sve ostale, skriven je svima. On pije otrov duhovne borbe protiv svojih strasti i nestaje dušom svojom iz ovoga svijeta; on je *fani*, tj. iščezao je, njegova pojedinačna duša se izgubila u Moru vječnog postojanja i to More ga vodi i potpuno upravlja njime; takav čovjek djeluje u skladu sa *emrom* Allaha Uzvišenog.

Pošto je obični pauk ulovio plijen veličanstveni;
*pogledaj šta će učiniti zamka – **Moj Gospodar Veličanstveni**!*

Ovdje se misli na pauka koji je ispleo mrežu na ulazu pećine u kojoj se bio sklonio Poslanik Muhammed a.s. pred svojim progoniteljima iz Mekke. Dakle ovdje se simbolično kaže da je jedan običan pauk ulovio plijen ili zadobio toliku milost da svojom sićušnom mrežom zaštiti Diku svemira, Muhammeda a.s. *Moj Gospodar Veličanstveni (*Kuran; 79:24) je dio Kur'anskog ajeta koji aludira na one koji se budu predali svome Gospodaru; dakle, oni koji budu njega slavili – kakva li tek nagrada njih očekuje!?

Pošto je ljubav za Lejlino lice takvu vrijednost imala,
*a kako će biti sa – **Prenio je svoga roba noću**?*

Ovdje se riječ Lejla, ime djevojke u koju je Medžnun bio zaljubljen, i u isto vrijeme noć na arapskom jeziku spominje u oba stiha. U smislu, ako je za jednog ašika Lejlino ime toliko bilo vrijedno, šta je tek sa imenom noći u kojoj Allaha Veličanstveni uzdiže svoga roba u najviše sfere postojanja!?

Zar nisi vidio divane Vejse i Ramina?
Zar nisi čitao priču o Vamiku i Azri?

Ovo su parovi koji se pominju u staroperzijskoj literaturi; poznati su po ljubavi.

Sakupljaš svoje haljine da ih more ne bi smokrilo,
a moraš hiljadu puta u more uskočiti.

Ašik mora po hiljadu puta umrijeti i skočiti u more nepostojanja; ljudi obično zaziru od toga i čuvaju kao malo vode na dlanu svoj život i postojanje.

Put aška je sav od opijenosti i mahmurluka;
pljusak se spušta sa neba, zar može kiša poletjeti u nebo?

Put ljubavi je pun uspona i padova; ašik je poput opijenoga i svako triježnje je je bolno za njega, ali on nije taj koji kontroliše svoju ljubav; ona se spušta sa nebesa; Allaha Uzvišeni drži njegovu duši između svoja dva prsta i okreće je kako On to želi.

Ti ćeš biti biser u halki ašika,
ako ti je u uhu halka Kraljevog roba, o gospodaru!

Biser u krugu zaljubljenika je čovjek koji se predao svome Rabbu; dakle, onaj koji je predan rob svoga Gospodara; taakav čovjek postaje gospodar i učitelj drugima; duše ostalih moraju biti pokorne takvim ljudima.

Kao što je ova zemlja rob nebesa,
kao što je tijelo rob ruha.

Ovdje nema demokratije ili ti demokracije; prirodni poredak je jasan, a to je teokratija ili ti teokracija, po latinski. U srcu svemira je Bog; Allaha Uzvišeni, sve ostalo je njegova kreacija; sve ostalo, svjesno ili nesvjesno, njemu robuje. Najuzvišenije Njegovo biće je njegov najodaniji i najpredaniji rob; slobodan je samo onaj koji Njemu robuje. Primjeri ove hijerarhije su beskrajni; Mevlana ovdje navodi dva. Dakle ne demokratija već Božija hijerarhija.

Dođi, reci šta je zemlja izgubila ovom povezanošću;
kakvu još samilost razum nije pokazao ovome tijelu?

Arapska riječ za *namaz* ili čin molitve je *salat*, od riječi *sila* što znači veza ili povezanost. I zaista zar može čovjek, koji je bio samo obična kap sjemena, nešto izgubiti u povezanosti sa Gospodarom i Stvoriteljem cijelog svemira; Onog Prvog i Posljednjeg; Vanjskog i Unutarnjeg, Moćnog, Milostivog, Samilosnog? Pitanje je zaista bespredmetno. Darivajući nam život i postojanje, On nam je već svaku samilost pokazao; izvodeći nas iz ničega, On nam je ukazao Milost nad svakom milosti. Pa da vidimo one koji kažu da mu ne treba činiti *salat* ili da ne treba obavljati *namaz*; to je zaista ono najmanje što čovjek može učiniti, a opet samo za svoju korist; Njemu naše obožavanje ne treba.

Hej sine, ne pristaje ti udarati u bubanj ispod jorgana;

poput hrabrog čovjeka, zabodi svoju zastavu usred pustinje.

Zato, sine moj, kreni hrabro u pustinju odsustva požude i zabodi zastavu pobjede nad niskim strastima; ne vrijedi udarati u bubanj iskrene predanosti kada se nalaziš do grla okružen ugodnostima i uživanjima ovoga svijeta.

Pod ovom zelenom kupolom,
uhom duše poslušaj bolni vapaj ašika.

Poslušaj zov i pjesmu onih koji su se uputili ovom stazom samoodricanja i borbe protiv sebe; poslušaj spasonosni vapaj onih koji su se uputili stazama ljubavi.

Kada konopac tvojih haljina popusti iz opijenosti ljubavi,
pogledaj meleke u džezbi i zapanjene hurije!

Jah! Kada se čovjek opije tom pjesmom i kada se razaspu haljine njegovog odlaganja, bojazni i gafleta, tek kada se opije tim vinom ljubavi vidjeće ono skriveno, vidjeće svijet koji je tajna za oči i srca onih koji za taj put ne haju.

I kako je svijet niski i visoki uznemiren zbog ljubavi
koja sve nisko i visoko prevazilazi!

Iz ljubavi je Allah stvorio ovaj svijet; ništa i niko ne može biti ravnodušan prema *ašku*; *ašk* je u srži svake stvari, a ipak daleko iznad svega, jer on je tajna Stvoritelja; tajnu ljubavi spoznaje samo onaj koji spozna sebe, a time će spoznati i svoga Gospodara.

Kada se sunce podigne gdje noć ostaje?
Kada vojska milosti stigne gdje bol ostaje?

Kada se spusti istina svaka laž nestaje; laž, neistina, bol i tama imaju samo prividno postojanje; kreni putem istine i svjetlosti pa će i u tvom životu tame i laži nestati.

Ja utihnuh, o dušo dušine duše, govoriš li to ti?
Zarad žudnje za licem tvojim svaki atom sada zbori.

O Šems Tabrizi, ti si duša svake duše, jer tajnu duša poznaješ; da li ti govoriš ove riječi iz mene? Ja sam se iz ljubavi prema tebi prošao sebe i utihnuo, mada govorim. Cijeli svemir sa čežnjom zbog tebe uzdiše, jer ti si čisto ogledalo u kojem se vidi lice Njegovo. U ogledalu duše tvoje krije se lice Božije.

gazel 19

Onaj koji se kreće duhovnim putem neće patiti od boli nepokretnosti. Svaki čovjek koji ne ide duhovnim putem sazrijevanja, lahko postaje žrtva oštrih zublji izgubljenosti, očajanja i praznine. Bez duhovnog odrastanja čovjek ostaje sebično dijete koje teži sve stvari da prigrabi, a u tome je propast očita…

S druge strane, oni koji su duhovno sazreli poput sjajnog sunca na nebesima, kreću se prema onim nezrelim, jer da nije tako, njima nikada ne bi svanulo: Hadis kaže **– Krenite prema Meni jedan korak, Ja ću prema vama učiniti deset**.

Subhan Allah! U ova tri bejta Mevlana je znalački opisao i objasnio simboliku cijelog puta. Prvo govori o nužnosti kretanja, kako onih koji traže, tako i onih koji daju, da bi u trećem bejtu pojasnio da je slana voda koja se penje do neba, a to je duhovna žeđ neophodna da bi se spustila kiša bereketa s neba. So izaziva žeđ, oblak spasa kišu nosi žednim usnama …

Svega ovoga ne bi bilo da jednom nismo bili protjerani iz našeg vječnog staništa. Možda tada nismo bili ni svjesni vrijednosti Božije blizine; možda smo prognani samo da bi zadobili biser istinske spoznaje. Kaže se da je Adem a.s. uzeo plod sa drveta spoznaje. Ta spoznaja nas je prognala iz Edena, ali na krilima spoznaje mi se vraćamo svome Izvorištu. Često čovjek spozna vrijednost svoga zavičaja tek pošto dobar dio vremena provede daleko od njega.

U istom smislu, bolna je bila odvojenost Jakuba a.s. i Jusufa a.s., ali ona je bila itekako plodonosna. Jusuf a.s. je morao biti odveden od svoga zavičaja i doma, da bi na tom pudu zadobio svjetovno carstvo, ali i duhovno carstvo poslanstva i prenošenja objave ljudima.

Isti slučaj je bio i sa Muhammedom a.s. I on je morao napustiti svoju rodnu Mekku slijedeći *emr* Allahov. Kada je otišao, Mekka je bila protiv njega, čak su planirali i njegovo smaknuće, ali na povratku on je bio duhovni i svjetovni vladar ne samo Mekke, već i cijele Arabije.

Mi nismo od tih ljudi, daleko smo ispod poslanika i njegovih odabranika, ali i mi možemo putovati duhovnim stazama. Ovim bejtom Mevlana je objasnio taj put. Sunce simbilizira Poslanike, Allahove prijatelja i druge dobre ljude vjere. Mi moramo slijediti njihov primjer, boreći se protiv sebe da bi stigli do sebe; tj. Mi se borimo protiv onoga što nismo, a smatramo da jesmo; kada dobijemo tu bitku, stići ćemo do onoga što istinski jesmo mada trenutno u to ne vjerujemo. U nama je rudnik rubina, ali nama je potrebno sunce da bi oni zasijali, pojavili se na svjetlosti dana, jer rubini u tamnim jamama rudnika nikome nisu od koristi.

To je to putovanje; od sebe ka sebi; **Ko spozna sebe spoznao je svoga Gospodara**; dakle ovo putovanje bi se moglo nazvati i put od Njega ka Njemu; neka

znaju oni koji su neumorni u odlascima na *hadž*. Išao ti i stotinu puta na *hadž*, ako se ne trudiš da promijeniš sebe i svoje loše navike, sve ti je to za badava.

Od svoje duše koja je sada kisela i gorka zbog udaljenosti od svoga Gospodara, kreni ka Njegovoj blizini koja je slatka poput šećera; na tom putu će se i duša tvoja preobraziti, nećeš možda ni osjetiti kako tvoja gorčina odlazi i kako postaješ sve slađi i slađi, jer ti na kraju krajeva moraš postati poslastica na *sofri Džanana*. Opet dugovna žeđ i žudnja će te tim putem ponajbolje voditi, iz te iskrenosti i čežnje hiljade ćeš plodova zadoboti.

Najbolji vodič na tom putu je *insani kjamil*, čovjek koji je stigao do punine i zrelosti bića svoga; čovjek koji djeluje u skladu sa voljom Uzvišenog Gospodara; dirnut njegovom ljepotom i ti ćeš sjajan i lijep postati; dodirnut njegovom vatrom i ti ćeš sagorjeti u kotlu njegove ljubavi.

gazel 20

Moram reći da i ovaj gazel nije ni nalik prijevodu i zato ovdje donosimo literalni prijevod. Gazeli 18 i 20 bili su moji prvi pokušaji prevođenja Mevlane i to sa engleskog prijevoda koji je bio prilično slobodan. Ostavio sam ih samo zato što smatram da imaju poetsku i smisaonu vrijednost, ali zaista su daleko od originala.

Granica nema pustinja naša,
Mira nemaju duše i srca naša.

Svijet unutar svijeta uzima oblik i sliku,
Koji od tih oblika imaju srca naša?

Kad na putu vidiš otkinutu glavu,
Kako se kotrlja prema našim poljanama,

Upitaj je, upitaj je, o tajni srca,
Ona zna skrivenu tajnu koja je u nama.

Kako bi bilo kada bi se uho pokazalo,
Koje poznaje jezik kojim pjeva ptica naša?

Kako bi bilo kada bi ta ptica poletjela,
Noseći u ogrlici tajnu našeg Sulejmana?

Šta da kažem? Šta da pomislim?
Ova priča nadilazima poimanja naša.

Opet, kako da šutim kad u svakom dahu
Samo raste patnja i zapanjenost naša!

Kakva to jarebica i soko šire svoja krila,
Zrakom i visinama naših planina?

Zrakom koji je usred sedam sfera,
U čijem su zenitu nebesa naša.

Zar nisu sedam sfera ispod spoznajnoga,
Iznad spoznaje se kreću srca naša.

Odkud mjesta težnji za spoznajom i nebesima?
Prema ružičnjaku sjedinjenja ide staza naša.

Salah-ul-Hakk vel-Din tebi će pokazati,
Ljepotu Šahinšaha, našega Sultana.

***

Granica nema pustinja naša,
Mira nemaju duše i srca naša.

Pustinja, u smislu oskudnosti dunjaluka, i u smislu duhovnog putovanja nemarkiranim pustinjskim stazama, nema granica, jer ni duhovno putovanje nema granica. Ona ima svoj početak i kraj u onom Beskrajnom, Neograničenom i Vječnom. Uslov toga putovanje je duhovni nemir, potraga i čežnja.

Svijet unutar svijeta uzima oblik i sliku,
Koji od tih oblika imaju srca naša?

Sve na ovome svijetu ima neki oblik i sliku, koja ovdje može predstavljati neki uzor u životu, težnju i strijemljenje. No, šta se događa sa našim srcima, kakav bi oblik i težnju ona morala imati? Odgovor na ovo pitanje slijedi u narednim bejtovima.

Kad na putu vidiš otkinutu glavu,
Kako se kotrlja prema našim poljanama,

Upitaj je, upitaj je, o tajni srca,
Ona zna skrivenu tajnu koja je u nama.

Glava koja je založila sebe na putu nepostojanja, tj na putu na kojem srce teži za oblikom, bojom i mirisom Džanana, ona znade tajnu srca i šta se u njemu događa.

Kako bi bilo kada bi se uho pokazalo,
Koje poznaje jezik kojim pjeva ptica naša?

Kako bi bilo kada bi ta ptica poletjela,
Noseći u ogrlici tajnu našeg Sulejmana?

Mevlana žudi za onima koji imaju uši da čuju riječi istine, za onima koji mogu prepoznati stanja *ašika*. Da bi ptica našega srca poletjela ka tajnama, ona mora prvo imati uho da čuje pjesmu ljudi srca.

Šta da kažem? Šta da pomislim?
Ova priča nadilazima poimanja naša.

Opet, kako da šutim kad u svakom dahu
Samo raste patnja i zapanjenost naša!

Za *ašika* je i tišina i govor težak, jer njegovo srce spoznaje stvari koje su daleko iznad pojavnosti i teško ih je opisati. S jedne strane, *ašik* vidi apsolutnu nemogućnost da bilo kome prenese svoj *hal* riječima, a s druge, on ne može da ne govori i pjeva nadahnuto, jer tako sebi na neki način olakšava tu veličanstvenu lahkoću i bremenitost istine.

Kakva to jarebica i soko šire svoja krila,
Zrakom i visinama naših planina?

Na goletima duhovnih planina, svi jednim mahom lete; oni koji tamo stignu više ne mogu odijeliti sultana od fukare; u tim duhovnim vrletima i prostranstvima gube se sve granice.

Zrakom koji je usred sedam sfera,
U čijem su zenitu nebesa naša.

Zar nisu sedam sfera ispod spoznajnoga,
Iznad spoznaje se kreću srca naša.

Ovdje se vjerovatno aludira na sedam stanica ili mekama duhovnog putovanja, na čijem vrhuncu su nebesa ili duhovne postaje *ašika.* Sa druge strane, u narednom bejtu sedam sfera mogu prestavljati materijalni svemir koji je ispod svijeta spoznaje i uma, ali srca *ašika* nadilazi svijet spoznaje, u šta ćemo se osvjedočiti u narednom bejtu.

Odkud mjesta težnji za spoznajom i nebesima?
Prema ružičnjaku sjedinjenja ide staza naša.

Ašik iskreni ne teži ni za *mekamima*, ni za spoznajom, jer u svemu tome se krije dvojstvo – onaj koji spoznaje i ono što se spoznaje, a da ne govorimo o duhovnim postajama. Put ka ružičnjaku sjedinjenja je drugačiji, on na prvom kao i na posljednjem koraku traži naše cijelo biće, našu tajnu i suštinu.

Ovu priču ti ostavi, o nama ti ne pitaj,
Jer bez glave i repa je ova priča naša.

Ako nisi ašik i ako ne ideš stazama ljubavi prođi se ove priče i ovih riječi; za tebe će ona biti samo nesuvisli govor bez kraja i početka; za tebe će ove riječi biti more bez obala i potonućeš u njemu ako ne znaš broditi na lađi ljubavi.

Salah-ul-Hakk vel-Din tebi će pokazati,
Ljepotu Šahinšaha, našega Sultana.

Salahuddin Zerkub bio je Mevlanin pir i duhovni prijatelj nakon što je Šems nestao. Ovdje se on smatra *insani kjamilom*, dakle čovjekom koji u svom srcu krije odraz *džemala* ili veličanstvene ljepote Šahinšaha – Kralja nad kraljevima, Sultana sveg postojanja, Uzvišenog Allaha.

gazel 21

Mada u najstarijim rukopisima Divana nema ovoga gazela i Arberry ga nije uvrstio u svoj izbor od 400 prevedenih gazela iz Divana, ipak sam odlučio da ga uvrstim u ovaj ozbor, jer se on nalazi u Nicholson-ovom izborniku, kao i u mnogim perzijskim izbornicima Divana.

Kako shvatiti riječi 'nisam musliman'? Govor ašika i duhovnih zaljubljenika ne treba uzimati doslovce. Islam je pradanost Uzvišenom Allahu, a musliman je onaj koji je Bogu pokoran i predan. U tom smislu svaka vjera je islam, a svaki istinski vjernik je musliman, jer bez pokornosti i predanosti Bogu nema ni vjere, ma kakvo ime da joj ljudi dali. Islam nije neka nova vjera, već jedna te ista Božija objava koja traje od *ezela* – praskozorja svega što jeste. U tom smislu griješe oni koji smatraju da postoje mnoge vjere; istina postoji mnogo različitih razumijevanja vjere, ali Bog je jedan i njegova vjera je samo jedna. Možda je ovo nekakvo objašnjenje riječi 'nisam musliman', tj. ja ne pripadam ni Islamu ako Islam smatrate nekom novom vjerom, ili nisam ja musliman u skladu sa vašim razumijevanjem Islama. Vremenom se svako vjerovanje izvitoperi i ljudi se podijele u sekte; to se desilo i prije i dešava se i danas; od izvornog Islama mi smo danas, nažalost, daleko.

U skladu sa početnim bejtovima, naredna četiri bejta govore o svemu što jedan duhovni putnik treba napustiti; počev od raznih strana i pravaca ovoga svijeta, pa onda sav materijalni svijet, zatim svoje porijeklo, da bi na kraju morao napustiti i oba svijeta. Sav njegov trud i napor samo je zarad Allaha Uzvišenog i nizašta drugo.

Opet naredna četiri bejta objašnjavaju ono što ašik jeste, prašina pod stopalima Džanana.

Ovo je gazel opijenosti i *hala* i tu se nema šta mnogo komentarisati; jednostavno *ašik* leti na krilima ljubavi i ako si i ti *ašik*, poleti sa njime i ušuti…

gazel 22

Allah uzvišeni stvorio je ovaj svijet iz ničega; dakle, ono što je stvoreno iz ničega i nema istinsko postojanje; ovaj svijet je poput sjene, pa kada zasija sunce istinske spoznaje sjena se povlači nazad u nepostojanje.

Ono što prolazi, prema tome nema istinsko postojanje, ono svoje postojanje duguje Stvoritelju i Njemu se ono i vraća, ***sve nestaje sem lica Allahova***.

U Božanskom izvoru svepostojanja nema vremena ni granica, život se neprestano u njemu obnavlja. Naposlijetku nema ničeg osim Njega pa onda čemu bojazan i strepnje, On je uvijek sa nama i uvijek će ostati sa nama, mi smo samo kapi Njegovog okeana.

Udahnuh u njega ruh od Ruha Svoga, u nama je *ruh* Bogom udahnuti, u nama je bezvremeno i nepresušno vrelo života; to vrelo ne propada. Prema tome, postojanje nema kraja ni granica, ono se doduše uvijek mijenja, ali bezvremena konstanta povezanosti sa Allahom, putem Njegovog *ruha*, vječno ostaje.

Zato, ne tuguj prijatelju, isprazni svoje srce od mašte koja te navodi da patiš. Mašta tvoja ti govori o prolaznosti, boli, nepravdi koje nosi ljudsko postojanje, ali to vrijedi samo ako zaboraviš ovaj izvor vječnosti u sebi, to se događa samo kada nadrediš vjetar prolaznosti vječnom izvoru blaženstva i kada, sjedeći kraj tog Izvora žednih usana, želiš obgrliti prolaznosti vjetar.

Mada smo spušteni u ovaj prolazni svijet, mi nikada nismo bili odvojeni od našeg Stvoritelja putem *ruha* Njegova koji je u nama.

U naredna četiri bejta Mevlana opisuje razvoj čovjeka, od primitivne duše do duše koja se vratila vječnom Okeanu svepostojanja. U zavisnosti od stepena mašte kojom je duša ograničena i omađijana, sufije su podijelile dušu na mineralnu, biljnu, životinjsku, ljudsku, meleksku i najposlije savršenu. Postoje i druge podijele i stepeni duše, ali sve se svodi na isto – duša prolazi izvjesne etape i stanice, probijajući se kroz gustu maglu obmane i mašte, sve dok se ne nađe u moru Vječnosti, mada se u biti nikada nije od njega odvojila. Tajnu ljudskog postojanja i postojanja svega što jeste, zna samo onaj koji je spoznao, cijelim svojim bićem, da smo svi do srži uronjeni u Njegov okean vječnosti.

Zato, sinko, pusti idole ovog prolaznog svijeta; do kada ćeš biti opčinjen pokretnim slikama koje nemaju postojanosti ni istinskog postojanja? Prihvati se skuta Onoga koji zna tajnu sveg postojećeg. Predanost Njemu će te dovesti do Mora vječne ekstaze i blaženstva.

gazel 23

U prva dva bejta Mevlana govori o našoj tendenciji da zavolimo stvari ovoga svijeta više od njihovog Stvoritelja, bilo da se radi o ljudima, životinjama, biljkama ili

predmetima. Sve ono što čovjek zavoli više od Stvoritelja postaje idol i prepreka do Njega. Tu su naravno i mnoga stanja duše koja ona poprima na svome putu do Istine; no, to su idoli i prepreke sve dok se ne stigne do Božanskoga lica u čijoj svjetlosti sagaraju sve neistine i opsjene. Lice pročišćenog čovjeka pokazuje i ukazuje na to lice Božansko; ono u nama budi sjećanje praiskona i tako probuđeni mi bacamo sve idole i sagaramo ih u vatri istinske potrage.

Čudnovati su putevi Božanski; on pijanoga trijezni, a trijeznoga opija; On ruši sve idole koje duša u srcu svome sagradi; malo po malo, u ruinu pretvara sva naša lažna nadanja i težnje, a sve sa ciljem da nas privuče sebi.

Sve dok naša duša ne utone u Okean vječnosti, vođena je mirisom *ruha* Božanskog koji je u nama.

Svaka kap krvi koji *ašik* prolije u nastojanju da se približi svome *Mašuku* svjedoči o povezanosti i ljubavi, jer slično se sličnom raduje, ne možemo težiti nečemu ako toga već nema u nama, ne možemo voljeti nešto ako toga nema u nama. Shodno tome, ne možemo tražiti Okean blaženstva ako već nismo bili u Njemu. Naše putovanje je putovanje Povratka, On u biti Sebe traži, On kroz sve stvoreno Sam Sebe obožava.

Šta je onda ova kuća od blata i vode, šta je onda ovo tijelo prolazno, koji je smisao čovjekovog pada u okean prolaznosti? Ja Rabbi, samo Ti to znaš. Mevlana u jednom drugom bejtu kaže – *Ti si me ovdje spustio pa me Ti i izbavi*. U svakom slučaju, On traži od nas težnju, ljubav i potragu, a pomaže svakome koji se na Putu ovome trudi i vapi za Njime.

gazel 24

Oda ljubavi prema Šemsu Tabriziji. Ovo se ponavlja kroz cijeli Divan, na duhovnom putovanju prijatelj i vodič je neophodan; s njime treba krenuti na ovo putovanje i prihvatiti sve od njega. Iskrenim slijeđenjem stiže se do iskrene predanosti, iskrenom ljubavlju do iskrene Ljubavi.

gazel 25

Još jedan lijep gazel o krčmaru, mejhani, vinu, moru ljubavi. Ma koliko slušali iste riječi iznova, nikada nije dovoljno. Gladan i žedan će sanjati o hrani sve dok se ne napije i ne najede. Dok se čaša puni čuje se zvuk vode koja u dodiru s vodom u čaši klokoće, *ašik* mora pjevati svoju pjesmu sastanka; no kada se čaša ispuni neme više zvuka, tada je već prekipilo more ljubavi i nastala je tišina sjedinjenja, a to je ono na šta Mevlana aludira, na kraju gotovo svakoga gazela.

gazel 26

U prva dva bejta ponavlja se dobro poznata sufijska simbolika, o duhovnoj čežnji, pokornosri, slijeđenju i svjetlosti prosvijetljenog čovjeka koji kamena srca, srca koja su slijepa za duhovni put, pretvata u zlatna, srca koja su zadobila vrijednost slijeđenjem duhovnoga puta.

Rane na prsima *ašika* dokazi su borbe protiv strasti. Voljeni, ili *muršidi kjamil* pije krv, tj. nanosi bolne udarce *nefsi emmari*, dakle duši koja komanduje i navraća na zla djela. U istom smislu, on udarcima svoje ljubavi sagara dušu sve dok ona ne stigne u luku smiraja, a to je *nefsi mutmeina* ili smirena duša.

Dijete srca predstavlja duhovni stepen čistoće. Teško je razumijeti duhovne stvari dok čovjek ne postane čist poput djeteta. Ovdje, ljuljane bešike predstavlja napor da se ublaži žeđ *ašika*, ali to nije moguće što nam objašnjava naredni bejt…

Ašik ne može ublažiti ili utažiti žeđ srca svoga, samo mu *Mašuk* tu može pomoći. Dijete se može neko vrijeme zavaravati ljuljanjam kolijevke, ali samo mlijeko majčino ga može smiriti. Shodno tome, do stepena smiraja dovodi samo mlijeko Božije blizine koja se očituje preko ljudi srca, čijim dahom Allah pomaže stotine *fakira*, onih koji su priznali i prepoznali istinsku žeđ svoga postojanja.

Istinsko prebivalište, stanište, postojbina duše grad je sjedinjenja, kako to Mevlana kaže. Dakle, mjesto jedinstva Uzvišenog Stvoritelj sa svim dušama. Istinski ašik pati za tim mjestom jedinstva, on je otriježnjen i osviješten i zna da je ovaj svijet u biti mjesto progona i zatočeništva, jer duša je daleko od svoga Stvoritelja. Ali, daleko je samo usred zaborava, jer je zaboravila svoje istinsku postojbinu – *šeher* jedinstva. Za istinskog i osviještenog vjernika, ovaj svijet je zatvor, a za nevjernika on je vrt.

Svaki vapaj koji je nastao iz bolne čežnje za blizinom i sjedinjenjem, završava u tišini; najveći dio gazela se završava pozivom na tišinu, utihnuće, smiraj. Svaki je gazel poput vala na moru svepostojanja koji se na kraju stišava na obalama smiraja. Podignut vjetrom *ašk*a i čežnje on se diže, ali vrhunac duhovnog puta je mirno more u kojem nema mjehurića ni impulsa, to je stanje jedinstva. No, *ašik* je još u stanju kada ne može podnijeti mahmurluk duhovne čežnje i traži još vina duhovne ljubavi od *sakije*, onoga koji vino toči, ili onoga koji poznaje tajne ljubavi, ili čovjeka preko koga *Mašuk* sipa svoje tajne na ovaj svijet usnuli.

gazel 27

Ni ovaj gazel se ne nalazi u najstarijim prepisima Divana i Arberry ga ne prevodi, ali Nicholson da.

Pitanje koje svako manje više postavlja, smisao stvaranja svijeta je zaista teško dokučiti, jer on se ne može dokučiti razumom što svjedoče naredni bejtovi.

Poznati *hadis* u kojem Allah Uzvišeni kaže da je ovaj svemir stvoren iz ljubavi. Ljubav se ne može spoznati razumom, već srcem, a u Kur'anu se kaže: **Nisu slijepe oči već srca u prsima**. Ili *hadis* koji kaže: *Ako je srce zdravo cijelo čovjekovo biće biće zdravo*. Dakle, tajnu stvaranja svemira spoznaje samo srce probuđeno Njegovom ljubavlju.

To je ogledalo u kojem se oglaeda Božanska suština, ili bit Božija se očitava u srcu čistom od ovoga svijeta. No, kao što *bejt* kaže, ljudi ne gledaju unutra već vani i, zato što ne poznaju nutrinu stvari, smatraju ono pojavno boljim od onog skrivenog i stoga ga ne traže. Ovo je priča koja se stalno ponavlja i povezana je sa svime. A Kur'an Časni kaže – **Zašto ste prodali onaj svijet za nešto što ima malu ili nikakvu vrijednost**.

Slama predstavlja strasti koje prljaju naša srca ili naša ogledala u kojima bi se trebala odražavati bit Božija. Da bi taj odraz bio čist, moramo očistiti naša srca.

Za to je potrebno uložiti trud, čovjek poput vina mora postati zreo, mora sagorjeti u nebeskom kotlu ljubavi.

Ovo se odnosi na dušu koja je život provela u nemaru, koja je zanemarila traženje upute, sticanje znanja i djelovanje u skladu sa tim znanjem, a da ne govorimo o trudu i sazrijevanju na tom putu. Takva duša je zanemarila blagodati ljudskog postojanja i mogućnosti koje ono nosi.

To je rijetka alhemija ljubavi kojom se srce čisti i približava Allahu. Ova ljubav se nalazi u čistom odnosu između dva Božija roba. Oni se druže samo zarad Uzvišenog Gospodara.

Sunce je Šems Tabrizi, čovjek koji djeluje u skladu s *emrom* Allaha; prema tome, on nema potreba bilo šta da traži, već šta više, on je taj koji stavlja krunu znanja na glave onih koji znanje traže i ogrće ogrtač ili *hrku* duhovne blizine na one koji su postali *garibi* ili tuđinci na ovome svijetu i čija srca traže bliskost sa Tvorcem svega.

Poniznost i *adab* pred takvim ljudina se cijeni; Svi poslanici a.s. su bili krotki i ponizni pred Allahom Uzvišenim. Poniznost i predanost su načini da čovjek pobijedi magarca u sebi, dušu sklonu zlu i nepravdi.

Duša mora nestati na putu spoznaje i ljubavi. Da bi stigla na stepen *beka-a* ili vječnog postojanja u Allahu, mora prvo nestati na stepenu *fena-a* ili nestanka svih iluzornih kapljica duše koji je odvajaju od Mora Istine.

Stalno se prisjećaj Allaha Istinitog, sve dok ne zaboraviš svoje ograničeno biće i postojanje i dok se ne izgubiš u Onome koga prizivaš i sjediniš se sa Njime u moru u kojem nećeš biti pojedinačna kap, koja traži i priziva, već ćeš posmatrati sve stvoreno očima Okeana.

gazel 28

Veoma lijep gazel o *insani kjamilu* i njegovim uputama koje se sastoje od poniznosti i savladavanju sebe. Staviti stopala na glavu znači pobijediti svoje strasti i postati tih i krotak. Takav čovjek po zvijezdama hodi; dakle, onaj koji je najniži i najponizniji penje se na najviše sfere. Opet, u posljednjem *bejtu*, po ko zna koji put se naglašava vrijednost zore i *sehura* kada su *insanu* dostupne mnoge tajne.

gazel 29

U prva dva *bejta* simbolika je višesložna. S jedne strane, govori se o moru prolaznosi koje plavi sve, kako kaže Mevlana, ali to more postaje blagodat za one koji znaju plivati, ali ne za one koji u tom moru traže kopno, dakle oni koji su zavedeni svojom maštom, jer u moru još kopna niko našao nije, niti smiraja sred strašnih valova prolaznog svijeta. Ipak, za *ašika* ti vali su blagodat, jer dolaze od *Mašuka* koji nas njima iskušava. *Ašik* je spašen u tom moru, jer on pliva umijećem ljubavi i predanosti.

U tećem *bejtu* se svemu što je već rečeno može samo dodati elemenat zahvalnosti i saznanja. Treba stalno učiti i sticati znanje o ovom svijetu i njegovim pogubnim zamkama i opasnostima.

Ovdje se navode metode putovanja. Čovjek stalno roni i kvasi se pjenom koja se nalazi na površini okeana; šejh nas čisti peškirom upute i *terbijjeta*; pročišćeni time, mi ronimo u dubine duhovne spoznaje i na kraju Musaov štap nam otvara put rascijepljujući to more ili razdvajajući put dobra i zla. U moru pojavnog svijeta, putem svojih odabranika, Allah utire stazu spasenja.

Vjetar prolaznosti i mašte stalno stvara nove iluzije; svaka strast je iluzorna, jer nema stalnosti i ne vodi ničemu. U strastvenosti nema smiraja, već naprotiv one čovjeka guraju u sve veći nemir povećavajući njegov apetit. S druge strane, čežnja za *sakijom* – onim koji toči vino ljubavi – je spasonosna, jer predstavlja čežnju za uputom i znanjem kako se spasiti tog pogubnog vjetra i tih strašnih valova.

Sakija ima metode da čovjeku pomogne da se kutariše nefsa, tj, da zavlada s njime. Nekada čovjek treba biti opijen vinom ljubavi i Božije blizine, ali nekada mora trijezne glave posmatrati ovaj svijet.

U naredna dva bejta, Mevlana se obraće svome *mašuku*, ma ko da on bio, ali najvjerovatnije ovdje se radi o Šemsu. Voljeni, čovjek srca, je skriven, a prisutan u srcu našeg srca. Mevlana je žedan i žudi da ispije cijeli pehar vječnog života sa usana čovjeka srca.

U naredna dve *bejta* govori se o duhovnoj potrazi, ali ono što tražimo tu je sa nama; planina Sinaj pokazuje svoju veličanstvenu ljepotu na svakom koraku puta. Boje koje se spominju označavaju različite stanice puta; zelena je boja staništa smiraja,

a bijela staništa čistoće; rubin i amber označavaju duhovno upotpunjenje i savršenstvo.

Onaj koji žudi da ugleda Njega treba pogledati vrhunac njegove obznane koja se manifestuje preko ljudi srca; oni su poput vjetra koji odnosi naše pojedinačno postojanje i uvode nas u stanište nestanka. *Ašik* je pijan i od same pjesme toga vjetra, jer on zna kojim planinskim vjencima spoznaje puše vjetar nestanka.

Baštovan je čuvar *džennetskih* bašči kojem mi prodajemo naše pojedinačno postojanje; za par zrna *džennetskih ašik* daje sve što ima, sve svoje ćese napunjene dukatima pojedinačnog postojanje.

gazel 30

U prva dva bejta koristi se poredba vrenja koje se odvija u buretu ljubavi. Objava nije prestala sa poslanicima, ona se neprekidno spušta s nebesa dušama željnim sazrijevanja. Talog nemara prema tom sazrijevanju biva odbačen zbog svoje težine, a cilj mu je da postane para ljubavi koja je lahka i diže se u nebesa vođena svjetlošću objave.

Miješati ilovaču simbolizuje prijanjanje za materijalni svijet. Lijek je, dakle, ne miješati blato, nebi li se ruke naše, znači naše djelovanje, pročistilo, a samim tim i naša srca; srce čisto od taloga dunije prima svjetlost Božiju.

U naredna četiri bejta opisuje se stanje zaprljane duše i put izbavljenja. Naša nečistoća odvaja nas od Njega. Po ko zna koji put ponavlja se vrijednost *sehura*, vakta u kojem je rob iskreni blizu Allahu Uzvišenom, jer i *sehur* je nepomućen bukom i strkom dana.

Duhovni vjetar pročišćenja stalno puše dušama koje su na putu borbe sa svojim strastima. Kada taj vjetar ne bi puhao ili kada se milost Allahova ne bi neprestano spuštala svemu stvorenom, cijeli svemir bi se raspao poput pjene na licu okeana.

Duša naša je tuđinac – *garib* – u svijetu ovome; njena istinska postojbina je stanište *La – mekan*. *La – mekan* je u bukvalnom prijevodu *stanište ne staništa* ili stanište koje nadilazi vrijeme i prostor i postojanje koje je nama poznato. U prapostojbini duša nije bilo dualnosti, duše su bile jedno sa Allahom i samim tim vječne i bezvremene. To stanište jedinstva i postojanja u Njemu naša je istinska postojbina, pa zar nije čudno što duša, poput *hajvana*, ovdje pase travu ispraznosti i nemara. Uzvišeni Allah joj je nemijenio najviša nebesa, a ona zarila glavu u zemlju poput *hajvančeta* i tu traži sebi *selameta*.

Koliko dugo traje putovanje duše, pogotovo one koje se pročistila, a još uvijek *emrom* Allaha ovdje boravi. To je tajna nad tajnama. U bukvalnom prevodu stoji- *Poleti prema pištaljki Padišaha*; dakle opet se čeka na *emr* Uzvišenog, da duša koja je kraljevski

soko, a ne obična ptica, Njegovom milošću, otkrije svoju bit, leteći ka Njemu na putu povratka.

gazel 31

Ovaj gazel na jednostavan način opisuje stanje nadahnuća i duhovnog oduševljenja. Možda treba malo pojasniti posljednji bejt koji govori o deranju zastora. Ovdje se radi o zastoru riječi i govora. Kao što je to slučaj u najvećem broju gazela Mevlana poziva na tišinu, i sebe i nas. O srce, šuti ne govori više, zastor budi ili povuci svoj jezik koji tajne sipa sve dok milost Božije ne podere zastore tvoje odvojenosti i ponese te u vječni svijet ljubavi Njegove.

gazel 32

Dušom *mašuka*, *ašik* u *halu* ljubavi kida sve lance prisebnosti i razumnog govora.

A ipak on je nebo, mjesec i svjetlost sva, sva mudrost, ljubav; duša koja svaku dušu zna, dušom *mašuka*.

Opijenost je od *mašuka*, mahmurluk od trna njegovog *terbijjeta*; *ašik* lice okreće prema licu *mašuka*. Pod *mašukom* se ovdje misli na voljenog koji nas vodi putem nestanka.

Arif ili znalac mora šutjeti, ali *ašik* mora govoriti, jer njega zanos prevazilazi. Taj govor može biti pogrešen u očima onih trezvenih i, na kraju krajeva, jeste pogrešan, jer se stanje ljubavne opijenosti riječima teško dotiče.

Divanija je čovjek lud od ljubavi, okovan lancima *aška*, a ipak je poput Sulejmana ukrotio *džinne* niskih strasti.

Ma kakav impuls ili *sure*, dakle oblik ili lice, da se pojavi u srcu *ašika* on ih tjera od sebe. Sve drugo sem Njega u njegovom srcu dobro došlo nije.

Vrati se, o ti koji si srce ispraznio od svih impulsa. *Ašik* žudi za blizinom svog *mašuka,* ali iznad svih je volja Allahova; i *ašik* i *mašuk* su samo marionete u Njegovim rukama.

O licemjeru, džaba u duši svojoj skrivaš svoju obmanu; *ašik* jasno vidi tvoju nutrinu, čita te jadan poput bukvara.

Mevlanin je *mašuk* Šemsuddin iz Tabriza; njegovom dušom on izgara u Vatri nestanka; njegovom dušom on se topi u moru ljubavi.

gazel 33

U prva dva bejta, s jedne strane, govori se o nemogućnosti dostizanja suštine djelima; a s druge ukazuje da se na putu traži gotovo nemoguće, kada uzmemo u obzir sopstvene snage, ali sve je moguće kada uzmemo u obzir milost Allahovu.

Bez *sadžida* ili onoga koji čini *sedždu*, dakle onoga koji *ibadeti* ili čini pobožna djela, valja ta djela činiti. To znači da čovjek mora robovati Allahu bez sebe ili bez ikakvog interesa. To je opet dobro poznato stanje nestanka ili nestajanja individualnog postojanja.

Predanost pred iskusnim čovjekom duhovnog puta koji siječe naše lažno postojanje sabljom *zulfikar* koja, opet, ima dvije oštrice; jedna oštrica je milostivost, a druga je žestina; i jedno i drugo su neophodni na putu *terbijjeta*. Pogubno je imati samo jednu od ovih osobina, a *terbijjetiti* ili odgajati ljude. Kur'an časni nam to najbolje pokazuje; on je sav ispunjen sa ova sva suštinska aspekta putem kojih se Alllah Uzvišeni obraća čovječanstvu.

Što više čovjek napreduje na duhovnom putu to se i njegova spoznaja povećava; za iskrenog *salika* neminovna je duhovna ekspanzija. Glava u ovom slučaju simbolizuje duhovnu spoznaju; ta spoznaja se iskrenom *ašiku* na hiljade puta povećava.

U naredna dva bejta govori se upravo o onome što se maloprije reklo. Unutarna spoznaja i unutarnja vizije daju čovjek svjetlost koja sija na sve strane; al' tu svjetlost ili dio njen vide samo oni iskreni.

Ovdje se ide jedan nivo iznad duhovne spoznaje, a to je nestanak u Allahu dž.š Mjesto ***la-mekan*** je već objašnjeno u gazelu br. 30. Crna bojaje boja nepostojanja označava najveći nivo duhovne spoznaje. Ona predstavnja nestanak u Allahu Uzvišenom. *Hamam* je kotao Božije ljubavi u kojem sve nestaje.

Naredna tri bejta, kao mnogo puta do sada, pozivaju čovjeka na duhovno putovanje, dakle, vatrom duhovne čežnje čovjek se spašava lavora svjetovnih požuda. Samo jedna vatra drugu zamijenjuje, čovjek mora gorjeti pa neka gori zato u kotlu ljubavi Božije, a ne u kotlu svojih niskih požuda. Čovjek gori sve dok ne dođe do istinske spoznaje i u bašči ovoga svijeta prepozna cvijeće koje miriše mirisom spasenja, a to je iskusni duhovni saputnik, društvo sa miljenicima Allaha, druženje s *ahbabima* zarad Allaha itd.

Poznata sufijska alegorija o srcu zrelog čovjeka koje odražava lice Gospodara. *Hamam* predstavlja šest smjerova, ili ovaj prolazni svijet u kojem se sagara i čisti se. Inače kod Mevlane, *hamam* se često spominje u smislu gorenja, jer u njegovo doba, u njemu se ložila velika vatra da bi imao toplu vodu i za ljude toga doba prva asocijacija na *hamam* bila je ta vatra žestoka, ona je bila ono naimpresivnije u *hamamu*. Prozor ili

ogledalo je *insani kjamil* koji je, u srcu svome, nadišao materijalni svijet. Allah Uzvišeni se ogleda u takvom insanu, ali On Sam je daleko iznad svega.

To je taj odsjaj ili odraz koji život daje svim stvorenjima, a jedino čovjek ima slobodnu volju da ga traži.

U posljednja dva bejta, tipičan savršetak gazela pozivom na tišinu, ali i isticanje vrijednosti samog govora, veličanje Šemsa i stanja opijenosti koje on izaziva. Vino nads svim vinima je vino ljubavi i blizine Božije koje teče preko njegovih izabranika.

Komentar ovog gazela šejha Ni'metulaha Veli-a

Šejh Ni'metullah Veli je napisao komentar ovoga gazele, ali u formi gazela, pa ćemo ovdje donijeti i taj prevod.

1. U ruke mi metlu dade, onaj lijepi;
Sa dna mora - reče – prašinu pometi!

Metla je tvoj razum, a onaj lijepi je pir iskusan,
More je unutrašnjost tvoja, a postojanje tvoje k'o prašina.

2. On potom istu metlu sagori u vatri;
Reče – iz vatre ti sad ovu metlu izbavi!

Kada vatra ljubavi razum sagori,
Metla opet postane korisna putem ljubavi.

3. Iz zbunjenosti poklonih se pred njime,
Bez sadžida - reče – ti sedždu učini!

Tvoj razum, sve što je dobro negira,
A ljubav je prihvatanje Istinitig Allaha.

4. Bez sadžida sedžda!? Zar to može biti?
Bezuslovna je – reče – slobodna od želja svih!

Znaš li ti kakav je to sežda bez sadžida,
To je sedžda bez samopostojanja sadžida.

5. Položih svoj vrat pred njime i rekoh -
Glavu sadžida ti sabljom Zulfikar posijeci!

Moj vrat označava tu glavu samopostojanja,
A oštra vrijednost aška je sablja Zulfikar.

6. Što je više sabljom udarao, više glava iz mene je raslo;
Sve dok iz moga vrata ne izraste sto hiljada glava.

Kada od tijela otkineš glavu samopostojanja,
Duhovna spoznaja se poveća sto hiljada puta.

7. O ti ledne naravi, gdje je čežnja srca tvoga?
Koliko ćeš još dugo ostati u lavoru požuda?

Ako si zamrznut ti gorljivo ustani, o putniče!
Napusti vanjštinu i traži unutarnje značenje.

8. Iz vrućeg lavora ustani, kreni ka vatri ljubavi,
Strgni svoju odjeći i svijet pogledaj istinskim očima!

Otrgni srce svoje od vrućeg kotla tijela,
I prošetaj se Vrtovima Duše, o hadžija!

9. Sve dok ne ugledaš lik koji ti srce privlači
Sve dok ne ugledaš boje u bašči tulipana!

On se tamo bez vela šeta, iznad svih zastora,
Ide ka Veličanstvu ružičnjaka, ka Duši u vrtu lala.

10. Od odsjaja njegovog obojiše se voda i zemlja;
Na Turke i Zanzibar se spusti kiša životna.

Tamo, iz Božije veličine ,u vrtu tulipana,
Izvire beskraj prijatnih likova, o hadžija.

11. Šta su istok i zapad u mjestu La-mekan?
Spremna je sve sagorjeti, crna vatra hamama!

Tvoj nefs požudni je crna vatra hamama,
A tijelo tvoje, nestalno, je taj vrući hamam.

12. Kad pogledaš tamo, usmjeri pažnju na prozor,
Vidjećeš ono za čim srce čezne u odrazu ogledala.

13. Hamam predstavlja šest smjerova, a prozor je la-mekan;
Iznad tog prozora je ljepota našeg kralja.

La- mekan je zasigurno mjesto halveta srca,
Prozor je duša, a kralj je Džanan.

14. Bio sam lampa, jedan fitilj svaka glava,
Plamenovi bića moga dizaše se sa svih strana.

Kad si zajedno s aškom, nadišao si ovaj svijet,
Pa obuci haljine Njegovih sifata i zata.

15. Iz glava mojih svjetlost se dizala,
Od Istoka do zapada sijaše vatra njihova

Kad jedno postaneš s bojom Njegovom i mirisom,
Pogledaj svog Jarana koji je Mašuk svakog ašika.

16. Dan prođe, a priča moja ne bijaše kratka,
Posramljeni pričom ovom sad su noć i bijeli dan!

17. Mene opi onaj kralj, Šemsuddin izTabriza,
Glavu moju opio je vinom nad svim vinima!

Bez sumnje, ja sam sejjid carevine postojanja,
Jer otkrih ono što bijaše tajna skrivena.

Kao što se vidi, u komentaru šejha bejtovi nisu isto poredani, nedostaje komentar na par bejtova i neka objašnjenja se razlikuju od Mevlaninih. Npr. u 13-om bejtu Mevlana za hamam objašnjava da predstavlja šest smjerova, a da je prozor *la mekan*; no, šajh Ni'metulah taj bejt ignoriše i nudi drugo rješenje a to je:

Tvoj nefs požudni je crna vatra hamama,
A tijelo tvoje nestalno je taj vrući hamam.

U svakom slučaju ovaj gazel je koristan, jer nudi svoja rješenja koja su u potpunoj harmoniju sa učenjem *tesavvufa*, a svaki šejh donese učenje u skladu sa svojom spoznajom; svaki od njih o istoj stvari govori na svoj način. O ovome bi najbolje bilo citirati Šejh Attara i njegovo djelo Govor Ptica: "*Svaki šejh otkrije učenje na svoj specifičan način, a onda nestane. Kao i oni prije mene, otkrio sam pticu duše onim uspavanim…*"

gazel 34

Ašik se predaje govoru svog *mašuka*, najveći dar za njega je kada se otvore njegova vrata. *Hadže* je uglednik ili, u ovom slučaj, onaj koji je dostojan vrata Njegovih.

O Hidrovom izvoru vječnog života on priča samo onome koji je žedan istine, prema kapacitetu ljudi on ih vodi i otkriva im tajne.

Svaki izvor koji otkriva tajne opijen je pijanstvom Istinitog, cijeli svemir pleše u ritmu njegovog povjetarca koji najljepše puše u cik zore.

Tajna *ašika* i *mašuka* otkriva se samo u potaji, njoj ne mogu prići nezreli.

Čovjek se mora proći svoga ograničenog bića i postojanja dok je još na zemlji - to je u biti zadaća njegovog postojanja; valja nama vratiti prolazno postojanje Moru vječnosti dok smo još tu na zemlji.

Tu se traži potpuno jedinstvo naših misli, riječi i djela; samo onaj potpuno sagoreni proći će kroz uska vrata sjedinjenja, i najmanji trag prolaznog postojanja zaglaviće se i pokleknuti pred tim vratima najdublje suštine.

Valja potpuno izgorjeti da bi lamba našeg srca zasijala svjetlošću jedinstva.

Halil je Musa a.s. i u ova dva bejta se aludira na dobro poznatu priču o grmu koji je gorio na Gori Sinaja; ta vatra koja sagara naše grijehe, zablude i mahane je Kevser ili blagodatni izvor u *džennetu*; samo putem vatre sagaranja na duhovnom putu, na kojem moramo hodati bosi, ili u poniznoj predanosti, stižemo do vode pročišćenja i vječne blagodati.

Iskreni *salik*, duhovni putnik, je biser svih bisera, a šta reći o poslanicima, Božijim izabranicima, to su najrjeđi i najsjajniji biseri svih svjetova.

Putnici ljubavi će pronaći put do Allaha, ali i oni koji su išli stazama nevjerovanja mogu se voljom Allaha, vođeni duhovnom uputom koje stiže preko Poslanika i Allahovih prijatelja, spasiti i pronaći pravi put.

Po ko zna koji put se naglašava vrijednost *sehura*, kada je duša najotvorenija da primi duhovno znanje i uputu.

Kao što se grubi bakar alhemijom u zlato pretvara, tako i srce dolazi do svoje biti dotaknuto srcem od zlata.

Jedan od mnogih susreta između Šemsa i Mevlane. Jedan nosi koplje koji probada naše iluzije i neznanje, a drugi pokazuje *edeb* ili ponašanje koje u sebi nosi poniznost, poštovanje i ljubav. To je pravi *edeb* pred prijateljima Allaha.

Vječna prepirka između razuma i srca; no, čovjek istine pruša smiraj našem razumu i spušta tajne na srca naša; njemu stoga valja predati i jedno i drugo.

Valja oprati naše ruke, to jest, valja pročistiti naše djelovanje i naš govor da bi zaslužili mjesto za tom *sofrom* Nebeskom.

Kada rudnik tajni stigne, pusti jelo i piće, jer na toj *sofri* je Božansko oduševljenje, a ti tu moraš izabrati *tesbih* ili slavljenje Uzvišenog, jer tu je duša sita i bez hljeba, pijana i bez vina.

Neka svjetlost noći i dana, tj. Svjetlost vašeg postojanja, dovrši ovu priču. Svaki sufija samo da određene *išarete*, tj, naznake, a na nama je da putuje tim putem, na nama je da se trudimo ako hoćemo čuti cijelu priču do kraja.

gazel 35

Jednostavna oda slavljenja i nadahnuća; jedan od jednostavnijih gazela koje se uči u *zikiru*. Već sada nakon tridesetak gazela možemo podvući izvjesne razlike među njima. Dakle, postoje oni koji jednostavno prenose *hal* nadahnuća i opijenosti, zanosa, ekstaze; postoje i oni koji govore o najdubljim tajnama postojanja; između se nalaze oni koji veličaju čovjeka srca, *insani kjamila*, ali i ukazuju na ogromnu vrijednost veze duhovnog povjerenja i ljubavi na koju Allah Uzvišeni svoje tajne prosipa.

gazel 36

Poput riba u vodi *ašik* plovi u moru ljubavi, voda ribi daje život, a ljubav *ašiku*.

Vamik i Azra su ljubavnici iz poznate perzijske legende, njihovu romansu je opisao Ensari, ali je taj ep izgubljen. Ovdje se radi i o igri riječi *oprost*, jer ime Azra znači ona koja oprašta. Sve to služi da pokaže koliko je *ašiku* ljubav bliska i prirodana, ma koliko ona svima, u tom smislu, bila strana i daleka.

Ašik ne može postojati bez *Mašuka*; bez njega on je izgubljen i prazan, ali *Mašuk* je iznad imena i značenja; *ašik* je onaj koji traži, a *Mašuk* bez potreba.

Mašuk je okean, a *ašik* kap, bez milosti Njegove *ašik* je ništavan.

Ružu Božije blizine ubire onaj koji se baci cijelim svojim bićem u vatru iskrene čežnje za Njime.

U naredna četiri bejta opisuje se ushićenje sastanka. Božanska igra ljubavi ne prestaje ni za jedan jedini trenutak, ali oči slijepaca ne mogu to vidjeti.

To veličanstveno stanište sastanka pronalazi samo onaj Njime pozvan i nadahnut, to je tajna kojoj nema odgonetke. Samo On zna ko su oni za ljubav njegovu odabrani.

Čovjek srca, Šemsuddin tabrizi je ptica koja pjeva Božanskim glasom; taj glas nema stanište, niti strana – ***Gdje god da se okrenete tamo je lice Allaha.***

gazel 37

Još jedna oda ljubavi, intime, između *ašika* i *mašuka*; uvijek ista igra blizine i udaljenosti, smjenjivanja tame i svjetlosti, boli i opijenosti.

gazel 38

Još jedan gazel u *halu* zaljubljenika i njegova raznovrsna stanja. O Ebu Bekru, sviraču *rebaba*, vidi u Mesneviji II : 1573. *Hašer* je mjesto okupljanja duša na Sudnjem danu.

gazel 39

Za razliku od Nicholson-a koji je izabrao mahom gnostičke gazele, kod Arberry-ja nalazimo na raznovrsnost. Ovaj, kao i prethodna dva gazela, ne zahtijeva i ne izaziva komentar. Interestantno je da u perzijskim izbornicima upravo obiluju ovakvi gazeli, gazeli koji uvode u *hal ašika*.

gazel 40

U ovom gazelu govori se o mjestu koje je iznad onoga spoznajnog. To je mjesto *la-mekan*, dakle, bezmjesnosti, a ipak ono određuje svo postojanje. To je mjesto bez ikakvog pravca, a ipak ono sve pravce određuje. To je izvorno stanište sveg života i mada o tome imamo malo znanja, trebali bi imati na umu da je to naše istinsko i vječno odredište, a sve ostalo prolazna i nestalna pjena na okeanu postojanja.

gazel 41

U prva tri bejta govori se o *halu ašika* koji je upao u kandže ljubavi, kako to Mevlana kaže. Njegovo nadahnuće teško je zaustaviti, jer muzika kojom je on zanesen nema struna; to je muzika Božanske ljubavi.

Ta muzika neprtestano svira po strunama probuđenog srca, ali onaj nepečeni i gluhi za duhovni put, ništa od toga ne može čuti; njegove uši slušaju samo muziku propasti, a on na žalost istinskom smatra tu muziku.

Kremen i varnica *aška* nalazi se u srcu svakog insana; kada se u srcu upali vatra ljubavi, ta svjetlost najjače sija; svaka spoljašnja svjetlost prema njoj je blijeda i ništavna.

Sve pjesme i sva muzika ovoga svijeta poput pjene su na licu okeana; nestalne i prolazne; biser istinske muzike krije se u dubinama; ta muzika nema zvuka.

Pojavni svijet samo je sjena vječnog svijeta; more i njegovi vali su tu samo radi bisera; Allah uzvišeni je pokrio Sebe prolaznim svijetom, samo oni koji su spremni da putuju iznad zastora, samo oni koji su žedni morskih dubina; pronađu biser u njima i približe se Njegovim tajnama.

Grane vode do korijena, duhovna žeđ vodi do Allaha Uzvišenog. Korijen je praiskonska blizina sa Stvoriteljem, a grane su staze do Njega. Smisao grane je u korijenu, smisao duhovnog putovanja završava se u Njemu.

Na tom putovanju se traži čisto srce, na toj stazi se traži iskrenost. Treba ostaviti put nagađanja i govor iz glave koja vidi tvostruko, na ovom putu treba srcem zboriti sa onima koji srce imaju.

gazel 42

Milošću Allaha, čovjek srca pruža uže spasa dušama žednim istine; u njegovoj blizini duša se pokreće i nadahne za borbu na duhovnom putu, duša poleti na krilima vjere.

Sve je hajr na putu tome, za naše je dobro sve što nas ovdje snađe; nema gubitka kada smo u blizini čovjeka srca i kada iskreno slijedimo njegove upute.

Ljudi koji iskreno putuju putevima vjere nisu omiljeni među svijetom, a pogotovo među suhim pobožnjacima koji kude sve oko sebe; suhi pobožnjak više je zaokupljen kuđenjem drugih nego sopstvenim mahanama, u isto vrijeme smatrajući da je formalno upražnjavanja vjere dovoljno za spas.

S druge strane, ljudi srca hrabre i nadahnjuju ljude da slijede unutarnje puteve vjere, u ovom slučaju se govori o slasti *sohbeta*, tj. duhovnog razgovora i druženja.

U takvom *sohbetu* otvaraju se vrata skrivenih svjetova, spoznaje se ono o čemu čovjek inače na razmišlja; to su ključevi duhovne spoznaje koje sa najbolje obznanjuje sa usana odabranih ljudi: Hazreti Pir Abdul Kadir Gejlani kaže: *Znaje se ne spoznaje iz knjiga već sa usana odabranih ljudi.*

Utjecaj čovjeka srca jak je je u duši *ašika* i za njega uživanja dunjaluka postaju ništavna, duhovna impresija ima mnogo veću snagu i pruža mnogo veći užitak od svjetovnih užitaka.

Dokaz ovog gore navedenog je duhovna opijenost ili vino ljubavi koje toči čovjek srca ili *sakija*; ono ja najjači zalog i dokaz njihove povezanosti.

Čovjek srca daleko je iznad sumnji, zbunjenosti i nejasnoća; ali sam često prouzrokuje zbunjenost kod drugih, jer ne razumiju njegove puteve, zato se njegovom stazom putuje sa strpljivom predanošću; oni predani i strpljivi biće darovani blagom razumijevanja.

Ono skriveno, skriveno je uzrokom obznane pojavnih stvari; pogledajmo sjeme koje je skriveno u zemlji; samo je sićušno i nevidljivo, a iz njega izraste stablo golemo. Sjeme duha se ne vidi, a iz njega je iznikao svemir cijeli.

Pusti više ovaj pojavni svijet; osnovni problem svakoga čovjeka je preokupiranost dunjalukom, a danas se taj trend povećava strahovitom brzinom, zbog ogromne prisutnosti medija u svakoj pori našega života. Iskreni putnik na duhovnom

putu postaje umoran od tih zapetljanih i pogubnih puteva i smjerova ovoga svijeta, s vremenom, on takve priče ne želi i ne može slušati ni čuti, jer uho je njegovo potpuno zaokupirano muzikom koje nema nota, nema struna, niti prstiju da strune potegnu.

To je duša koja je opijena Božanskom muzikom i koja je potpuno svjesna slasti duhovnog puta i blizine Rabba Veličanstvenost, sve stvari ovoga svjeta su za nju poput bezvrijednih i nestalnih mjehurića na brzim vodama života.

Postati prah pod stopalima Voljenog može onaj koji je u ljubavi sagorio, za njega ne postoji visoko i nisko, onaj koji je stigao do *la-makana* ili bezmjesta, zašao u sfere van prostora i vremena, te ne mari za *mekame* i duhovno uzdizanje. U biti, to putovanje nije uzdizanje, već povratak onome što mi u našoj najdubljoj tajni već jesmo.

Na kraju svaki govor mora stati, o najdubljim tajnama čovjek može samo brbljati; riječi namaju moći ni snage da opišu krajnje stanište, tu prestaje svaka misao, svaki govor i svako djelovanje.

gazel 43

Srce koje bude založeno na putu vjere živo postaje; duša se na tom putu preobrazi i pročišćava. Takvo srce povlači se od svijeta i u tišini očekuje blagodati od Džanana. Čovjek koji se u svom srcu nastani, on istinsku vjeru dušom svojom prigrli.

gazel 44

Krv srca, žestina duhovnog puta, česta je tema u Mevlaninim i Hafizovim gazelima. Samo putem žestoke borbe i ustrajne duhovne čežnje srce stiže do ružičnjaka smiraja. *Džemal aška* je veličanstvenost i ljepota duhovnoga puta, ili puta ljubavi, na kojem se obznanjuje hiljadu tajni i nadahnuća.

Razum tu nema pristupa, jer je ograničen; on je potreban i neophodan do izvjesne granice. Mevlana kaže 'šest smjerova', što predstavlja pojavni svijet koji je ograničen vremenom i prostorom. Izvan toga leti samo srce nadahnuto Božanskom ljubavlju, jer to je more bez obala.

Razum je lahko zaveden prolaznim stvarim, ljepotama dunjaluka i željom za dobiti, vlašću itd. No, srce koje je dotaknuto Božanskom ljubavlju zna da na bazaru ljubavi nema trgovine, tu se sve daje, ali ne radi dobitka. To je najsjajniji bazar gdje *Mašuk* Sobom naše duše kupuje, a mi je Njemu dajemo u bescijenje.

Riječ je Mensuri Haladžu čija se čaša ljubavi bijaše prelila, te on nije više znao za sebe. Mnogo je takvih Mensura u vječnom svijetu istine, ali ovdje su oni sve više i više skriveni, jer malo ko mari za riječi njihove.

Ponavlja se primjedba razumu iz drugog bejta, s tim što se dodaje još jedna dimenzija svemu tome. Ljudi koji raztumom nastoje stići do istine, na kraju iz svoga ogorčenja i očajanja postanu crnih srca. Kada ne uspiju naći ono što traže u svijetu unutarnjeg, okreću se vani i pridikuju drugima. Te pridike i kuđenja postanu hrana njihovih srca i zato ona postaju crna.

Upravo ono što je rečeno za prethodni bejt potvrđuje se ovim. Srce koje je crno postalo svugdje vidi crnilo; u ružičnjaku za njih ruža nema, oni samo trnje vide; a to je događa kada razum svoju mjeru pređe i kada čovjek postane suh i bez ljubavi.

Svaki čovjek u sebi ima trn nemara prema duhovnom putu i borbi na njemu, sav naš posao je izvaditi trn niskih požuda iz našeg bića, trn ljubavi za ovim svijetom.

Čovjek ljubavi, Šems Tabrizi je sakriven iza riječi; sakriven onim što on govori i onim što o njemu govore. Al' kada njegovo istinsko biće zasija, tu svaka riječ prestaje; u trenucima duhovnih iskustava razum se gubi, objašnjenja nestaju, a ipak je sve jasno. U Kur'anu časnom se kaže: **Nisu oči slijepe već srca u grudima**.

gazel 45

Još jedna oda ljubavi prema Šemsu i poznati simboli daha koji sve sagara, pa onda lukavstva kojima *mašuk ašika* navodi na tanak led da bi ga pripremio na potpunu predanost i da bi iz njega izbio svaku *hilu* pojedinačne svijesti. Pa onda prašina u koju *ašik* mora pasti i s njom se sroditi, dakle poniznost na duhovnom putu. I na poslijetku svjetlost istine koja zasjeni sve ostalo. Zašto se ovi simboli uporno ponavaljaju kroz cijeli *Divan*? Srce nikada nije umorno od mirisa i šuma Okeana; ono uporno čezne za njime. Medžnun je o Lejli slušao istu priču po hiljadu puta i nikada se nije umorio od nje. Riječi koje teku sa usana *ašika* uvijek su svježe ma koliko se puta ponavljale.

gazel 46

Šems Tabrizi, čovjek srca, vrt je i ruža u isto vrijeme. Vrt koji svojom plodnom zemljom čini da svaka ruža u njemu procvjeta. Vrt je simbol putovanja i odgoja. Ta ruža ljepotom svojom opija, prema toj ljepoti oba svijeta su prašina, to je ljepota čovjeka srca u čijem se srcu ogleda ljepota Božija.

Opet se naglašava vrijednost *sehura*. Čovjek srca lovi duše zrele za *terbijjet*, samo on vidi, svojim oštrim pogledom, čije je srce spremno da putuje s njime.

Nemoguće je u početku razumijeti sve poruke i *išarete* koji u svakom dahu stižu od čovjeka probuđenog srca, ali dovoljni su i uzdasi njegovi da nas ostave na putu i da nam podgrijavaju duhovnu čežnju, sve dok ne budemo sposobni razumjeti tajne njegove.

Ponekada je zaista teško napraviti vezu između pojedinih bejtova u gezelu. Ovo je slučaj s dva naredna bejta. Ko je *zahid* iz sljedeća dva bejta? Kakve on ima veze sa Šemsom? Da li je taj *zahid* Šems? Ako je on Šems onda se ovo može razumijeti u smislu njegovog *terbijjeta*. Naravno jezik je žestok, ali to nije rijedak slučaj u gazelima. Čovjek srca veže iskrenog *salika* za sebe i nemirom ga baca u uzburkano more oprečnih emocija koje imaju za cilj sagorjeti njegovo ograničeno postojanje. Ovo se potvrđuje narednim bejtovima.

U naredna dva bejta govori se o sagorijevanju tijela i srca na duhovnom putu. Nema tu debelih stomaka. Mevlana poručuje da se tajna krije u boli koju čovjek trpi zarad istine, boli tjelesne i duhovne, koju čovjek podnosi da bi se oslobodio negativnosti koje ga dijele od ljepote Božije.

U posljednja četiri bejta govori se o borbi koja je usmjerena protiv tjelesnosti u čovjeku. Tjelesnost prouzrokuje poroke njegove duše, ili bolje rečeno, poroci duše su uslovljeni tjelesnošću. Tu se javljaju snažne metafore, tijelo je crno poput gavrana, a ovaj svijet je ledna zima, a sve da bi nas uvijek iznova potsjetilo da tijelo propada i da ovaj svijet propada, a ostaje samo duša sa svojim porocima, ili pročišćena od njih. Zato u posljednjem bejtu Mevlana teži Onom Jedinom i zavisnošću od Njega zavisi, tj, da žudi djeluje u skladu sa Njegovom voljom, a ne da bude rob četiri elementa, ili prolaznoga svijeta.

gazel 47

Još jedan raspjevani gazel, gdje sve igra i pjeva. Ovo je stanje raširenog srca, približenog vrtovima. Na kraju interesantan poziv na tišinu. U jesen kada lišće opadne pojave se plodovi, tj, u zrelo doba našeg života kada poroci duša opadnu sa drveta života, javiće se duhovni plodovi blizine Božije i tada svaki govor prestaje.

gazel 48

U ovom gazelu, po ko zna koji put, govori se o predanosti i ljubavi prema čovjeku srca, Šemsuddinu iz Tabriza; potpunom predanošću prema takvim ljudima stiže se do potpune predanosti Allahu Uzvišenom.

gazel 49

Lijep opis proljeća, buđenja života i mirisnog cvijeća u baščama i vrtovima, ali 'Iza beharanja ovog svijeta krije se tajni behar…'

gazel 50

Iskreno robovanje uči se od čovjeka, samo onaj koji spozna tajnu robovanja postaje slobodan; na danu *kijameta* ili danu kada duše budu uspravne, tj ustale pred svojim Gospodarom da polažu račun za svoja djela, samo rob iskreni neće imati

straha, jer njegove kose su davno sagorjele u borbi sa sobom, on je već umro i ponovo se rodio i otuda crne kose kod njega.

gazel 51

Nejreb je selo u blizini Damaska poznato po svojim vrtovim i ružičnjacima. Kadija Kaba je došao u posjetu Mevlani i tada je Mevlana rekao ovaj gazel. Gazel je prilično ujednačen i možda bi se mogao prokomentarisati samo sljedeći bejt:

Milostivi zaštitnik je ašk zarad duša izabrao,
Uzrok svih uzroka, ašk je kupio mimo svakog uzroka.

Allah Uzvišeni je stvorio svijet iz ljubavi, dakle, i duše je stvorio zarad iste stvari. Allah je uzrok svih uzroka, no, ljubav nema uzroka. Ona je u srži svake stvari i svako biće je na neki način poznaje, ona se i prima i daje bezrazložno, istinska ljubav je mimo svakih objašnjanja, razmišljanja i logike.

gazel 52

Jasno povučena razlika između ašika i nemarnog čovjeka. Obično Mevlana zove ljude da se probude iz svoga nemara i ovdje je interesantan različit pristup. On podučava s jednog drugog staništa i opet poziva na jedan drugačiji način.

gazel 53

Veoma kratak gazel, ali zagonetan. Dilber je Šems vjerovatno i prvi bejt govori o radosti ponovnog sastanka.

Sunce je Šems i njegovoj svjetlosnoj sablji treba predati sve nezrele duše, jer dodirom te sablje duše postaju zrele i svjetlosne.

Svako pretvaranje i licemjerje je za osudu, dok valja žaliti onoga koji je odvojen od istinskog prijatelja, kao što je Mevlana bio odvojen od Šemsa.

Ovo se može odnositi na Šemsov nestanak iz Konje ili može imati samo simbolično značenje. Uglavnom, *divanija* je ovdje čovjek srca, koji trga *zindžire* ili okove licemjernih obzira kojima svijet cijeli robuje. Zato je on tolika opasnost i prijetnja licemjerima i onima mlakih i mrtvih srca, u ogledalu njegovom njihovo ništavilo se jasno pokazuje.

Ašik proživi mnogo kijameta u svome životu; u jednom bejtu Mevlana kaže:

Ašik bi trebao hiljade života imatiu,
da bi svakog dana po jedan mogao žrtvovati.

Svirajte i plešite, ali ne govorite. Duša se opila Božanskom vinom, tu više pamet i razum ne mogu pomoći. Duša je nestala u moru ljubavi, tu pojavu niko ne umije objasniti.

gazel 54

U mejhani u kojoj se vječno srce napaja vinom ljubavi i u kojoj vječno svira muzika nestanka, pitaj čovjeka srca čija je ta kuća, traži put do takvog staništa.

Zbog velike ljubavi i poštovanja prema čovjeku srca, neki bi mogli pomisliti da je to idolatrija, ali samo formom to je hram sa idolom, jer u srži svojoj u toj kući sija svjetlost Allaha.

Ta kuća je u isto vrijeme *harabat* u kojem srce postaje ruina, ali i srce koje je izvor svih tajni. Jer ta unutarnja kuća – srce – obuhvata Bit Božansku, koja je veća od cijelog svemira, a ta vanjska kuća i *hadže* koji sjedi u njoj, paravani su, zastori iza prave alhemije srca koje sagara voljom Uzvišenog Allaha.

Ovo upozorenje ide ka onim nezrelim, jer jednom ko iskreno pokuca na vrata ljubavi nema mu više povratka, onaj koji sa pijanima počne trgovati izgubiće glavu svoju, ali u tome i jeste bit putovanja.

Prašina i vika *terbijjeta* su mošus i muzika; kotao u kojem srce sagorijeva mjesto je najvećeg bereketa.

Sultan je samo onaj koji sagori u kotlu ljubavi, lav koji se prošao svoga bića.

U sljedeća tri bejta kaže se: O čovječe srca, pogledaj nas, smiluj nam se, jer bez tebe nema smiraja u ovom svijetu, bez tebe sve je samo smutnja i opsjena; svako laže manje ili više; laže i sebe i druge manje ili više. Zbog te laži svijet je u konfuzuji, zbog te laži nema sreće ni za koga. I ne zna se više šta je mamac, a šta zamka; ko je onaj što mami, a ko u *hendek* upada; van mejhane ljubavi sve je samo ludilo u kojem stalno lud i zbunjeni, ozbiljnih lica, deveraju oko nekakvih krucijalnih tansakcija.

Ovdje Mevlana i sam otkriva ko je *hadže*, inače ova perzijska riječ znači uglednik, a šta je ta kuća. *Hadže* je čovjek srca, a ta kuća je kuća *aška*.

Iskreni *salik* pronađe takvoga *insana* i tu mejhanu i pohrani njihovu tajnu u svojim prsima.

U sljedeća dva bejta govori se o halu te mejhane; tu niko ne mari za titule, ugled i porijeklo, u toj kući te tričarije ne vrijede ni prebijene pare. Ime, ugled i čast vladaju napolju u svijetu ludila, a unutra čarlija povjetarac nestanka i Jusufove ljepote.

Ne oklijevaj, o ti opijeni mirisom mejhane, na ovom putu nema stajanja, niko ne može vječno ostati na pragu dva svijeta, zato uskoči i ti u ovaj kotao ljubavi, pridruži se i ti ovom skupu opijenih.

Nema nesuglasica ni među hiljadama onih opijenih Božanskom ljubavlju, svi su kao jedna riječ, kao jedan stih; s druge strane, jedan čovjek koji je pun strasti puca na pola, jer se u njemu samome stalno vodi bitka između raznih izbora. Onaj koji svojom glavom kani razumjeti ovaj svijet, stalno je u borbi sa samim sobom, jer pamet naša ovaj svijet ne može obujmiti…

Uđi u mejhanu ljubavi, u nju samo hrabri ulaze, samo lavovska priroda smije kročiti putem nestanka, ali u tom nestanku je život jedini, u tom nestanku je milost najveća; naša mašta najveća je prepreka na tom putu, mašta je parmak na vratima spoznaje, kad se parmak otkloni vrata se se sama otvore.

Zapali šumu svoga prolaznog bića i mašte koja iz straha vidi lavove i džunglu veliku, uskoči više u taj kotao sagorijevaja i ušuti, o plemeniti; onaj koji istinski putuje nema vremena za pusta naklapanja.

gazel 55

Ezel je praiskon, a *ebed* je ono što nema kraja, beskraj. Ašk traje od praiskona do beskraja, njegov korijen i grane su vječne; prema tome o vječnosti se ne može naučiti u školama, vječnost se iskustvom spoznaje. Toj ljepoti razum prići ne može, već samo srce slobodno od strasti. Samo to srce pronalazi čovjeka srca i vođeno njegovom svjetlošću nestaje u moru istine.

gazel 56

Veoma neobičan gazel o *munadžatu* ili intimnom razgovoru *ašika* i *mašuka*; mnoge riječi upute stižu nam ovim putem. Prvo, rob traži *selamet* ili spas samo pred vratima svoga *Mašuka*. Ovdje se *Mašuk* može pisati i malim slovom i to ostaje jedna nepoznanica, ali često se ovo dvoje isprepliće i vječni *Mašuk* kroz prolaznog djeluje. Iskreni *ašik* gori pred tim vratima sve do *kijameta*. Dokaz ljubavi su suze iskrene čežnje prolivene zarad *Mašuka*. Žudnja njegova je za iskrenim prijateljstvom i blizinom, privučen je milošću Negovom beskrajnom. U perivojima Vladara beskraj je čuda koja se obznanjuju iskrenom *ašiku*. Odricanjem se stiže u prisutnost Njegovu, zato je u sokaku Njegove ljubavi mnoštvo nevolja sa kojim se susreće duša požudna koja nestaje, a *istikamet*, ili odlučnost i istrajnost na duhovnom putu, dovodi nas do Njegovih vrata.

gazel 57

Raspjevani gazel o duhovnoj težnji i njenim razigranim putevima do Obala *selameta*. Minstrel je engleska riječ koja pomalo sliči perzijskoj *motreb*, a znači pjesnik lutalica, ili trubadur.

gazel 58

Stalna tema o kritikama i kuđenju koje prate *ašike*, ali onaj koji ujeda biva ujeden, jer *ašik* je planina i svaka kritika njega samo snaži; zaljubljeni su ionako gluhi za sve pokude.

Zrelost je napustiti svaku želju za nagradom, iskreni rob nema želja, već želi samo *raziluk mašuka*.

Ašikovo stanište je *harabat* nepostojanja, tu je Isaova *sofra* stalno postavljena.

Čovjek mora tražiti to stanište, jer u štali dunjaluka nema pravde; zar *hajvan* pravdu poznaje? *Hajvan* trči za zadovoljenjem svojih potreba i ujeda sve i svakoga što mu se na putu nađe.

Naša duša pohlepna je poput žene u smislu slabosti i samosvjesnosti, čak i kada se posvećuje odricanju čini to samo iz sujete; uvijek želi da bude u centru pažnje i da se ovaj svijet radi nje okreće.

Opij se vinom *aška*, pustog *nefsa* ti ostavi, ako si *ašik* dođi i nestani na pragu *mejhane* ljubavi.

Ovdje je riječ O Džaferi Sadiku, Allah s njime zadovoljan. Više o njegovom zlatu vidi u Mesneviji, I : 2778. Sve riječi i svi opisi nadahnutih stanja, svaki govor o *Mašuku,* prestaje kada lice Njegovo zasija u tajni našeg srca. Mevlana na drugom mjestu kaže: *Kada stignem do ljubavi postidim se svega što sam o ljubavi rekao.*

gazel 59

Još jedna oda ljubavi prema Šemsu. Stalni simboli: srce koje gori od duhovne čežnje, noć provedena u toj čežnji, lice sjajnije od mjesečine.

gazel 60

Duša koja ne gori u vatri ljubavi kao da ne postoji, sramotno je postojanje bez ljubavi.

Ljubav je jedini put do *Mašuka*, na kraju samo ljubav ima snagu da nas oslobodi okova nižeg postojanja.

Slobodan je samo onaj koji se odrekne svoje slobodne volje i svih prohtijeva, ali samo najhrabriji i oni sa najjačom voljom mogu uskočiti u taj vir nestanka.

Ašik je kralj, jer je zarad *Mašuka* pogazio oba svijeta, svi ostali ljudi su prosjaci, jer neumorno moljakaju i mole za dobrobiti ili ovoga ili onoga svijeta.

Od praiskona do vječnosti, *ašik* postoji, ali je u isto vrijeme nepostojeći. Postoji u Njemu, a ne svojim individualnim prohtjevima; samo onaj koji nestane zadobije istinsko postojanje.

Sve ostalo je mrtvo, jer grli ono što umire i nestaje; svaki čovjek za sebe izabire objekat svoje ljubavi i s vremenom zadobija njegove atribute; stoga valja zavoljeti Vječnoga da bi i mi vječni postali.

U naredna dva bejta spominje se stalna tema, prolaznost svijeta, kao dokaz prethodnog bejta.

Nema ništa gore od očekivanja, kojim god da je putem čovjek krenuo valja mu se truditi.

Srce mora tragati za zlatnikom istine, a uho se mora predati *mašuku* da On u njega stavi minđušu. U starom svijetu minđuša, ili bolje rečeno *halka* u uhu bija je simbol robovanja, tj. robovima su stavljali *halke* u uši. Mevlana ovdje govori: nemoj robovati ovom svijetu, baci tu *halku* iz svoga uha, pa prinesi uho svoje da primi *halku* ljubavi.

Putem iskrenog robovanja čovjek se oslobađa sebe i svih odraza i slika koje u sebi nosi; čista duša je poput čistog ogledala u kojem se ogleda lice Božansko. Čovjek srca je ogledalo koje nam stalno pokazuje naše nedostatke sve dok se i naše srce ne pročisti. To srce postaje vrelo svih tajni, srce pročišćeno zracima Njegove ljubavi.

gazel 61

Elest je dan zavjeta sa Uzvišenim Allahom u praiskonu. Ovaj gazel od početka do kraja poziva na povratak našoj istinskoj biti, a to je naša bliskost i prisnost sa našim Stvoriteljem. Nasukali smo se u ovom tijelu i izgubili vezu sa Njime, ali onaj koji bude svjestan svoga Izvorišta vraća se Njemu kada se tijelo opet nasuka, tj. kada duša napusti tijelo.

gazel 62

Odmah nakon gazela o povratku, stiže nam gazel s *halom* sastanka. Mevlana govori o dvije glave u svakog čovjeka. Jedna koja ga vuče ka prašini i druga koja ga mami u nebesa. Šejh Attar to ovako opisuje:

U nama se bitka ljuta vodi samo zato,
Jednim dijelom mi smo svjetlost, a drugim smo blato.

Čovjek srca, Šems Tabrizi svojim nezaprljanim *halom* svakoga razumije, ali niko njega ne može razumijeti, jer srca ljudi su zamagljena nečistoćama. Čovjek čistog srca dobija Božanski atribut da postane svima blizu, ali svi su od njega daleko.

gazel 63

Zuhra je planeta Venera. U prvom bejtu Nicholson i Arberry "on" pišu malim početnim slovom, u drugom i trećem bejtu Arberry "On" piše velikim početnim slovom, a Nicholson i dalje ostavlja malo. Često je u perzijskom jeziku nemoguće odrediti, čisto u jezičkom smislu, na koga se odnosi određeni bejt. Perzijska zamjenica **"u"** nema roda, dakle, ona može značiti On, on i ona. U svakom slučaju prvi bejt govori – O čovječe srca, kako su čudnovati putevi svoji, u noći dok cijeli svijet spava ti se igraš sa Mjesecom i zvijezdama, ti planete podučavaš zamkama ljubavi, ali tvoja čarolija i tvoja vještina zatvara oči nebesa, jer kada se tvoje oči otvore, zbog ljepote njihove, iz stida zatvore se oči nebeske.

U naredna dva bejta, bez obzira o kome je riječ, smisao ostaje isti. Onaj ko je blizak Allahu ill Njegovim prijateljima, daleko je od ostalog svijeta, jer svijet tu blizinu ne traži. Ne traži to ni svaki musliman, ili onaj koji se deklariše kao takav. Na putu o kojem govore sufije, treba srce svoje žrtvovati i oduda pitanje – O muslimani. Šta se zbiva sa vašim srcima? Ali, dok su srca ljudi uspavana i čak mrtva, *ašik* svoje daje Džananu, jer samo on prepoznaje svoje praizvorište, samo on poznaje korijen koji ga vodom života napaja.

Naša sjena je naša mašta, dakle ono što se prikazuje kao zbilja, a najobičnija je varka. Nema blizine ni *hadreta* sve dok čovjek boravi u svojoj mašti. Mašta ili *vehm* je šejtan koji kola kroz našu krv, oduda izraz *krv ti pusti srca svoga,* bez teške muke niko se mašte nije oslobodio.

U perzijskoj sufijskoj poeziji često nailazimo na izraz – *vezan Njegovim loknama*, ovdje se misli na uže Allahovo. Ovdje nas *Mašuk* poziva da svojevoljno zaigramo na Njegovom konopu vezanosti i ljubavi i da svojevoljno uskočimo u vatru Njegove blizine; taj poziv stoji od iskona i stajaće sve dok je svijeta i vijeka, On poziva, a nama je odazvati se.

O srce, poskoči na konopu čvrste povezanosti i blizine sa Njime, baci se u vatru Njegove ljubavi kada ti se pruži prilika za to.

Kada čovjek jednom osjeti *bereket* Božije blizine, do koje se dolazi samo sagaranjem iluzija i onoga što držimo vrijednim u našim životima, a nije više od kapi rose na licu ruže sred podnevnog sunca, onda ga ništa više nemože zavarati i odijeliti od vatrene potrage. Svjesno ili nesvjesni, svi mi težimo zadovoljstvu i sreći, niko ne želi da pati; stoga treba težiti najvećem zadovoljstvu i sreći a to je – Božija blizina, Veličanstven i Uzvišen je samo On..

gazel 64

Prva dva bejta su veoma zagonetna. Ko govori ove riječi? Iz drugog bejta bi se moglo reći da se radi o Gospodaru Uzvišenom, ali moglo bi se tu raditi i o duši u *ezelu*. S jedne strane, sve je razumljivo ako se radi o Allahu Uzvišenom Koji je bio prije svega i Koji je potom stvorio Adema pa mu dao znanje o imenima, ili o suštini svake stvari. No, ako se radi o duši koja je bila u svojoj potencijalnoj formi i koja je učinila vidljivim, voljom Uzvišenog, imena i imenovano. Množina "učinismo vidljivim" ne treba da buni, jer često se to koristi u perzijskoj poeziji da jedinka kaže mi. Nicholson je to preveo kao jedninu, tj."Imena i imenovano učinih vidljivim". (Arberry nije preveo ovaj gazel smatrajući ga jednim od sumnjivih gazela.) Bez obzira o kome je riječ, smisao ovih bejtova je u procesu nastajanja stvari, prvo nastaje ime ili ono što određuje neku stvar; prvo nastaje suština neke stvari pa onda ta sama stvar. Tako je i sa dušama. Prvo je stvorena naša suština, pa onda sve duše. Ovo će se povezati na kraju sa završnim bejtovima; u smislu- važno je znati izvorište stvari da bi pronašli njihovu suštinu.

U narednih devet bejtova, govori se o putovanju duše nazad ka njenoj suštini, ali ta suština se ne može pronaći nigdje napolju. Pošto je u samom prapočetku duša bila sa Njime i sama učestvovala u tajni postojanja, zar Ga sada može naći negdje drugo osim u sebi. ***Mene ne može svemir nad svemirima obuhvatitit, ali može srce iskrenog vjernika***. Ova dva luka daljine prema nekim mišljenjima se odnose na naše obrve, dakle kada se s nekim gledate oči u oči vi ste njemu na dva luka daljine. Približili ste se njemu koliko je moguće se približite vanjski gledano, ali ni to nije dovoljno, jer istina je još bliže. ***Bliži smo vam od vratne žile kucavice.***

I na kraju, *šah bejt*, hvala Šemsu, čovjeku srca, koji ove tajne srcem motri, koji je ljubavlju Allahovom skrhan i opijen.

gazel 65

Duhovni put je težak, mnogi padaju na tom putu, put je sav prekriven glavama *salika*. Ali duša mora tražiti i putovati.

Ma gdje da se čovjek srca pojavi, on *bereketom* svojim diže glave posrnule u prašinu, zar može iko odustati od te suštinske potrage za Allahom Uzvišenim i Njegovim prijateljima.

Samo duša koja je tražila miris svoga Džanana, samo duša koja je iskreno putovala prepoznaće Njegov miris.

Takva duša osjeća velike patnje kada osjedi zahlađenje na svom putu, čovjek se stalno nalazi između stanja raširenosti i skučenosti srca. Tako se i iskreni putnik nađe u oba ova stanja. Samo što se *gafili* učvrste u stanju skučenosti srca i tu osjećaju sigurnost, dok *ašik* pati u takvom stanju i moli Allaha da Ga opet sebi približi.

Put ka Allahu je put pražnjenja i tanjenja; čovjek mora isprazniti svoje srce od idola, a mora i smanjiti svoju ishranu da ga šejtan i *nefs* ne bi obmanuli. Jedno uslovljava drugo - ako hoćeš čistu svijet smanji svoju ishranu, ako hoćeš blizinuVeličanstvenog Allaha, isprazni srce svoje od svega. Tu se traži tišina i upornost istrajnog putnika.

Na kraju, valja srce svoje založiti na kocku ljubavi, valja radi Njega sagorjeti.

Nadahnut čovjekom srca, iskreni *salik* jezdi preko mora prolaznog svijeta i s iskrenom predanošću roni dubinama okeana, tražeći školjku i biser Njegove ljubavi.

gazel 66

U praskozorje, u vakat *sehura*, na duhovnom obzorju pojavio se čovjek srca. Prepoznavši onoga koji iskreno traži, a ovdje se moramo potsjetiti da je u biti Traženi onaj koji traži, on poput sokola zgrabi duši iskrenog tragača.

U dodiru sa duhovnim mjesecom, čovjekom srca, čovjek gubi svoje postojanje podržano na mašti, on se čupa iz tjelesnosti kandžama milostivog sokola, njegovim dodirom on duša postaje.

Putovanje u duši je istinsko putovanje, jer to je putovanje unutar stvarnosti, a ne putovanje ka stvarnosti. Ovdje se radi o okretanju pažnje, usmjeravanju pažnje na ono što već postoji u nama; u odbacivanju zastora svjetlosti i tame duša postaje svjesna *ezelskog tedželijata*. Iskonska ljepota je preblijed prevod za *ezelski tedželijat* kako stoji u orginalu. *Ezel* jeste praiskon svega postojećeg, a *tedželijat* je jasna manifestacija Istine i Božanske ljepote. Dakle, kada se čovjek izmakne od zastora postojanje i *kjamila* motri okom svoje duše, onda jasno sagledava manifestacije Istine, a pošto gleda, tu se mora raditi i o beskrajnoj ljepoti, koja teče od *ezela* ili praiskona. Ovaj svijet je sav natopljen milošću Božanskom i ta milost teče od praiskona do beskraja; ona je tu kraj nas u svakom dahu, ali *šahid* ili svjedok toga je samo onaj koji dušom svojom u Duši putuje.

U tom mjesecu nestaje pojavni svijet kao i lađa moga postojanja, jer taj mjesec svijetli svjetlošću *Ruha*, u njemu se jasno manifestuju valovi Božijeg *tedželijata*. Čovjek srca - *kjamil* mjesec je, jer on poput mjeseca svijetli svjetlošću Božanskog Sunca.

Vali u okeanu Božanskog dižu se da prime u svoje dubine one iskrene, ili da izbace nove duše na obale prolaznog svijeta. Čim se duša pojavi u svijetu prolaznog postojanja ona svoju pjesmu zapjeva; u početku je to pjeama žala za vječnim Okeanom, u početku je to bolna pjesma odvojenosti, ali s vremenom ta pjesma se mijenja i postaje kod većine ljudi hvalospjev prolaznom svijetu, sve dok se vječni val Božanskog opet ne podigne…

Nauka kaže da je sav život nastao iz vode; jeste ali to je More vječnog postojanja koje zasigurno mokro nije. U pjeni njegovih valova duše se oblikuju; to je tajna nad

tajnama, jer iz tog Božanskog kotla jedna duša izlazi crna, a druga plava; jedna visoka, a druga niska itd. O tim valovima i moru zapjenušanom ništa ne znamo; samo Allah Uzvišeni zna tajnu svake duše; samo On zna njenu sudbinu i njeno putovanje. Bez obzira na sve, krajnje odredište svake duše je lice Njegovo. ***Sve nestaje sem lica Njegova.***

Kao što su duše izašle iz tog okeana i zaogrnule se tjelesima, tako na Njegov poziv vraćaju se nazad svome Izvorištu; samo je On Gospodar našega života i naše smrti.

Bez čovjeka srca, Šemsa iz Tabriza, mjeseca koji savršeno odražava Sunce Božansko, čovjek ne može pronaći More pojavnosti Božije.

gazel 67

Smrt duhovnog velikana je veličanstvena stvar; to je uzvišeni trijumf duše nad tijelom to je veličanstvena pobjeda duha nad materijom.

Čovjek duhovne veličine je riznica zlata koja je skrivena u zapećku ovoga svijeta; on nije skriven svojom voljom, on je skriven zbog toga što svijet traži drugojačije blago i neke druge riznice. On u biti i nije skriven, samo ga niko ne vidi, zbog sljepoće prevelikog gledanja; oči svijeta su širom otvorene u gledanju varke te stoga ništa ne vide.

A naš šejh je strpljivo boravio u jarku, u zapećku ovoga svijeta i kada je stigao poziv od Džanana, on je s radoćšu zgulio sa sebe tjelesni omotač i poletio u visine.

Kakva je to druga duša, za koju se Mevlana Allahom kune da je on predao Džananu. To je ona najtajnovitija duša koja ne teži ničemu sem licu Božijem; to je druga duša koju na zemlji malo ko upozna. Duša dunjalučara teži prolaznom svijetu, duša *kjafira* teži *džehennemu*, duša vjernika teži *dženetu*, a duša *ašika* teži *Džananu*.

Ta čista duša na zemlji je pomiješana kao talog i vino u vinskom buretu. Ili na putovanju duše kroz ovaj prolazni svijet ona se zbliži sa stvarima prolaznog svijeta, ali fermentacijom vino sazrijeva, čista duša iskače iz bureta prolaznog postojanja i odvaja se od taloga. Ovdje smo svi zajedno, ali tamo svaka duša će svome jatu poletjeti, a čista duša će poletjeti ka staništu svoga *Džanana*.

Ali, treba o ovome šutjeti, jer malo ko razumije ovaj govor čudesni. Poput *nokte* ili tačkice ili tajanstvenosti u lađi sigurne plovidbe valja ove tajne čuvati, jer samo Vladar Uzvišeni ove tajne otvara žednim srcima i ka lađi spasa privlači one čije grudi uzdišu bolnom čežnjom za Njega.

gazel 68

Čovjek srca beskraj milosti dariva, čovjek srca pragršt tajni otkriva, iz svijeta '*skrivenog*' on spušta vječne istine na srca onih koji za Istinom žude, ali srca mrtva za tu čežnju i potragu ništa neće okusiti iz te nebeske kuhinje.

I okrutnost njegova je milostivost, jer on žestinom svojom budi srca uspavana. Kada je čovjek u dubokom snu nemara valja ga dobro prodrmati da se probudi i to na prvi pogled može izgledati okrutno, ali zar nije milost velika probuditi čovjeka da on može ugledati sjaj izlazećeg sunca ili veličanstveno praskozorje. Oni lijepi ili oni koji posjeduju duhovnu ljepotu bude i pozivaju na ovoj zemlji srca koja spavaju u *gafletu* i zaboravnosti.

On nas često gorkim napicima do slatkoće dovodi; ocu je veoma teško istući svoje dijete, ali ta rajska batina u raj ga vodi i stoga je ta ljubav slatka. On nije predan stvorenjima, on je rob Allaha. Ostaće sa njima dok Mu On ne naloži da krene dalje. Njegova ljepota je savršeno vjerna, jer vjerno odražava Božiju ljepotu.

Za one koji vide, svjetlost prosvijetljenog čovjeka sija na sve strane. Ona je jača od svjetlosti sunčeve i stoga obasjava cijeli dunjaluk. Onom koji je opijen Božijom ljubavlju svijet cijeli opijen izgleda.

Oko i lampa su duša i tijelo; svako od njih ima u sebi dio svjetlosti Božije, ali ovdje na zemlji to ne vidi oko koje nije progledalo. Ljudi trpaju hranu u svoja tijela, a u biti duše su im žedne. Svaka težnja u svojoj srži težnja je za licem Božijim.

Kada pojedinačni val nestane u Moru vječnog postojanja, on shvati da Allah Sobom ovaj svijet motri, najveću ljepotu On Sobom posmatra. Ovaj svijet je Njegovo ogledalo, u ogledalu čistog srca On motri lice Svoje Veličanstveno.

Jezik je nemoćan da opiše tu veličanstvenu alhemiju, tu igru Božansku. Zbog svjetlosti lica prijatelja svoga Allaha Uzvišeni kaže – **Tako mi jutra**. Tj, gledajući lice Svoje u čistom srcu evlije On se kune Svojom svjetlošću.

Allah Uzvišeni piše i briše. Pitanje sudbe i određenja je preduboko more u kojem mnogi nestaše. Melvana u *Mesneviji* nadugo o tome govori. On kaže da se pero osušilo u smislu vječnih i objektivnih vrijednosti kao npr, onaj koji čini zlo, zlo će i naći, onaj koji čini dobro, dobro će i naći, a onaj koji u srcu nema ničega sem žudnje za Njime, licem u Lice Njega će gledati. Što se tiče subjektivnih stvari, tj. putanja kojom ide lađa našeg postojanje, Allah piše i briše, približava nas i udaljuje, kažnjava i nadahnjuje.

gazel 69

Ovaj gazel je prepjevan, dosta slobodno, u prvom dijelu ove knjige i stoga ovaj dosta literalan prevod. Mevlana posve jasno govori o smrti. Za *ašika* smrt je vrijeme

sastanka sa *Mašukom*, to je vrijeme za slavlje, a ne za naricanje. U Indiji je običaj da *mejta* nose na običnim nosilima od bambusa; sav je prekriven cvijećem. Ljudi su obučeni u bijelu ili živopisnu odjeću i svi pjevaju pjesme oduševljenja. Da ne leži mrtav čovjek ili žena na lijesu, pomislili biste da je to neko slavlje. Mnogo puta sam gledao takvo što.

U Islamu *dženaza* je dostojanstvena i nadahnjujuća. Bio sam na jednoj *dženazi* koja će mi uvijek ostati u sjećanju. Na jednom brdu iznad Vareša i Olova bio sam na *dženazi* ocu jednog svog prijatelja. Moram priznati da me je samo selo posjetilo na Indiju. Niske drvene kuće, jednostavnost arhitekture i drevni osjećaj povezanosti čovjeka i elemenata od kojih je on sazdan. Zemlja je tu bila zemlja, voda je tu bila voda, vjetar je tu bio vjetar. Krenuli smo noseći *mejta* ka obližnjem brdu i položili ga u ilovaču. Sve je tu bilo tako neposredno i prirodno; zemlja koju smo odgurivali u *mezar*, poprečne daske u *mezaru*, mir i tišina koja je obavijala taj skup ljudi, ispraćaj čovjeka na njegovom posljednjem putovanju. Ipak najljepše od svega bilo je učenje Kur'ana koje je plovilo svilom etera prema obližnji planinama dok smo mi, posjedani oko *mezara*, slušali u tišini. Sve to bijaše jedno veliko potsjećanje o čovjeku i njegovoj sudbini, ali u isto vrijeme veličanstvenosti i prirodnost smrti.

I smrt je jedan od darova Božijih nama ljudima, smrt je veliki ispit za svakog čovjeka. Kada se čovjek rodi na uho mu se prouči *ezan*, ali nema *ezana* kada se klanja *dženaza*. Taj *ezan* se prouči za posljednji *namaz* koji njemu klanjaju drugi. Eto šta je čovjekovo postojanje i koliko traje. Ipak dovoljno dugo da čovjek postane *ašik* i da sagori u ljubavi prema Allahu. Mevlana nas ovim gezelom o smrti poziva na takav jedan život gdje će smrt biti trenutak sastanka i sjedinjenja, veličanstveni trenutak povratka našem iskonskom i istinskom ishodištu.

gazel 70

Odmah nakon gazela o smrti dolazi gazel koji na neuobičajen način, veoma impresivno govori o neposrednom dodiru sa onostranim, tj. vremenu kada budemo prekoračili prag ovozemnog postojanja. Tu se vidi ogromna vrijednost duhovnog saputnika i prijatelja. Rečeno je – *Oni koji su se voljeli i bili skupa na ovome svijetu biće zajedno i na ahiretu.*

Oni koji su nam duhovno bliski, sa nama su i poslije smrti, vode nas, nadahnjuju mudrošću, brinu i bdiju nad nama.

U samom trenutku prelaska na drugi svijet, glas njihove brige i ljubavi spašava nas od strahota *kabura*. Ovdje se jasno vidi vrijednost iskrenog odnosa između dva *insana*; svaki pozitivan, konstruktivan i iskren odnos biće naše blago na *ahiretu*.

Oni, *aškom* opijeni imaju odnos iskrene ljubavi prema Allahu Uzvišenom, a taj odnos je najveće blago na ovom i na onom svijetu.

Trenutak *kijameta*, ili uspravljanja duša, sam po sebi je žestok; momenat koji niko ne može zamisliti ma koliko da razmišlja o njemu. Šta je lampa razuma? To je svjetlost istine koja će jasno zasijati na dan *kijameta*. Trenutno, mnogo toga nam je zaklonjeno i ne znamo većinu unutarnjih stvari, ne znamo šta kriju prsa naša. Na taj Dan, svjetlost istine će zasijati i svaka duše će znati šta je pripremila i oduda jauci onih koji postanu svjesni zla koje su donijeli na Dan kada će samo dobro biti od koristi.

Tada duša valja znati, a to može znati samo duša koja se borila za blizinu svoga Gospodara, da smo mi od Njega i da je On uvijek bio sa nama. Bit kapljice i Okeana je jedna; kvalitet vode u jednoj kapi ne razlikuje se kvalitetu vode Okeana; *ruh* koji je Allah udahnuo u *insana Ruh* je od Njega. Ali ne treba zaboraviti da je On Uzvišeni u isto vrijema daleko iznad svega; On je prisutan u svemu, a u isti mah, daleko sve nadilazi.

Tu samo pomaže srčani vid, onome koji ga je stekao milošću Allaha, očima srca čovjek će samo ljepotu vidjeti na taj sudbonosni Dan.

Tu *ruh Ruha Ruhom* poznaje, duša dušu dušom prepoznaje, sve drugo mimo Njega pržiće čovjeka kao vatra sa hiljadu plamenova; ljubav je ljubomorna, Allah *širk* ne oprašta, nas ovdje prži, a pržiće još više na drugom svijetu ljubav prema svemu drugom sem Njemu Veličanstvenom.

Stoga čovjek još na ovome svijetu mora pronaći društvo *rindana*, onih koji su sagorili zarad ljubavi njegove, oni koji su sazreli na granama Njegovog *aška*, društvo zrelih ljudi najveće je bogatstvo ovoga svijeta.

Da su ljudi umjesto zlata… Ovdje se vidi velika milostivost Allaha. Zaista ljudi su nemarni prema Njemu i zato poput slijepaca na ivici provalije sjede u nemaru i neznanju. Srca im trče za prolaznim uživanjima, a svaki naredni korak ih može odvesti na dno strašnog ponora njihove nemarnosti i nehaja prema Onome Koji im je dao svako dobro.

Čovjek srca *halom* i djelovanjem ljude poziva i otriježnjuje ih za ove vječne istine, nepečeni mu ne mogu prići, već samo oni koji su krenuli putem sagorijevanja. On je pobjednik na ovome svijetu, jer je pobijedio njegove lukave zamke, a uzdignut i poštovan na onome svijetu, jer je stigao tamo čistoga srca, prsiju ispunjenih čežnjom za licem svoga Gospodara..

gazel 71

Još jedna od oda ljubavi prema čovjeku srca i vrijednost poznavanja iskrenog Allahovog roba. Snagom te iskrene veze čovjek može zgnječiti jabuke ili svoje mnogobrojne želje u ruci ispravnog djelovanja, ili ruci napuštanja prolaznih želja. Ipak, u isto vrijeme, mora znati da se samo milošću Njegovom stiže do spoznaje. Tu dolazimo do bezinteresnog djelovanja, djelovanja samo zarad Njega, bez interesa za ličnu korist ili bilo kakve želje za dobiti.

gazel 72

U ovome gazelu interesantan je pojam končića. Bez sumnje je da on predstavlja povezanost između dva roba Allahova. Interesantno je koliko je ta veza tanahna, kao končić, a ipak treba da se rabi, treba stalno da se nadograđuje i nadopunjuje, a u isto vrijeme ne smije se prekinuti. Ovo je izvrsna metafora duhovne povezanosti, čija se vrijednost stalno ističe, ali i njena tanahnost. Tu se hoda po oštrici sablje, mali prenos u lijevo ili u desno može biti bolan i nenadoknadiv. Zato, o srce, na stazama duhovne povezanosti oprezno, oprezno, oprezno kroči.

Dalje u ovome gazelu vidimo nešto od Šemsovog karaktera. On je bio pun ljubavi, ali i veoma direktan i žestok kada je to situacija zahtijevala. Zaista to su osobine Božijeg čovjeka, to je primjer koji nam je ostavio Poslanik a.s. Svaki navodni učitelj koji ne posjeduje i jedno i dugo bolje je da se u poslove *terbijjeta* ne laća, za let su potrebna dva krila.

Kada je Šemsuddin Tabrizi nestao, kao što se vidi iz uvoda, Mevlanin duhovni prijatelj postao je Salahuddin Zarkubi, zlatar koji je imao zlatno srce, čisto od primjesa svjetovne pozlaćenosti.

gazel 73

Dženabi Dželal je Allah Uzvišeni sa svojim svojstvima Veličanstvenosti i Svemoći, pa je ovo u stvari pitanje – Zar se nećeš odazvati pozivu Veličanstvenog i Svemoćnog kada te On iz milosti svoje pozove.

U naredna četiri bejta, pojačava se ova neizbježna logika, logika neminovnosti Božanskoga putovanja koje je toliko blisko i imanentno našoj unutarnjoj prirodi, koliko je riba privržena vodi, soko svome gospodaru, crni leptir plamenu svijeće. To putovanje, taj odaziv, suština je našeg postojanja.

Dalje, kao i u mnogim drugim gazelima, Mevlana nas nadahnuto poziva na to putovanje i na taj let povratka, povratka našem istinskom staništu, blizini Uzvišenog Gospodara. Na tom putu neminovna je borba sa našim strastima, ptica duše ne može poletjeti dok se ne oslobodi kafeza prolaznih težnji.

Na kraju svega, to putovanje vodi u stanje sjedinjenja, kap nije od Mora odvojena. Znanje pitanja se odnosi na duhovno znanje povezanosti sa Allahom Uzvišenim, a milost odgovora pripada dušama koje su sagorjele na putu traganja i pitanja.

gazel 74

Oda ljubavi i predanosti. Kolika je žeđ u čovjeku koji je spreman ovoliko sebe da spusti pred čovjekom koji srce poznaje i koji srca otvara? Nažalost, ovakva vrsta

duhovnog žara danas je gotovo nepoznata, zato i jesmo u ovakvom stanju, stanju u kojem duša kopni od težnje za prolaznim svijetom. Stara priča koja uvijek iznova potresa našu dušu. Hoćemo li se probuditi iz ovoga sna, hoćemo li konačno pogledati ovaj svijet očima ljubavi?

gazel 75

Za vezu Božanske ljubavi potrebno je dvoje. Dva *insana* koja su jedno u žeđi i duhovnom nastojanju. Dva *insana* koja istinu motre jednim očima. Dva *insana* koja su se oslobodila okova jata, dvije kapi koje svijet posmatraju očima Okeana.

gazel 76

Hadže je uglednik ili, u ovom slučaju, čovjek koji je spoznao bit stvari. On ne haje više za ruže i jasmine, on traga za Onim koji je te ruže posadio u bašči postojanja. Svaki onaj koji iskreno krene tim putem opije se mirisom ružine suštine, taj ružu ne gleda. Naravno baščovan je u ovom slučaju Stvoritelj Uzvišeni koji je posadio ogromnu ljepotu u bašči dunjaluka, ali sve to postaje prašina kada zasija ljepota Njegova. *Ašik* traži srž ljepote, *ašik* površinu ne gleda.

gazel 77

Još jedna pohvala kjamilu - čovjeku srca koji je sablja istine i onaj koji tom sabljom budi naša srca. On siječe glave *munafikluka*, a sam je posječen sabljom ljubavi. Zar može iko sjeći osim onaj posječeni? Samo takav je ogrlica ili ukras na vratu *ašika*, jer posječena glava istinska glava postaje, ukrašena *berićetnom* rukom onoga koji siječe. Dok se korov ne odstrani ništa *berićetno* ne može iznići.

gazel 78

Sakija, onaj koji vino toči, rob je *ašika* i onih koji su žedni vina ljubavi. Samo pravi *ašik* ispije do dna pehar ljubavi, takvi ljudi su rijetki na ovome svijetu. Posljednji bejt kaže: Šems tabrizi, istina ovoga svijeta, Voljeni je zaljubljenika, jer on motri tajne njihovih duša, on zna za čime žude srca njihova. Na kraju krajeva, on je *sakija* koji sipa vino ljubavi zaljubljenima.

gazel 79

Stara *adžuzija* je u stvari stara babetina. Ti je poznati simbol za ovaj svijet. Značenje ovog *bejta* je sljedeće: zašto si toliko potrošio od tijela svoga i od duše svoje da udovoljiš staroj *adžuziji* ili babetini koja sve svoje mladoženje ubija. Onaj koji svijetu srce podari biva ispijen i iscijeđen do kraja i naposlijetku biva ubijen na poljani života. Strasti čovjeka samo iscijede, a ništa mu zauzvrat ne ostave. Ljudi se laćaju i sablji i kopalja da bi se borili za tu staru babetinu, oni liju krv srca svoga za naklonost njenu. Zaista čudnovata stvar, jer sav put se sastoji od napuštanja te babetine i kad osjetimo da njene stege popuštaju osjetićemo miris Istine.

gazel 80

U svakom trenutku dolaze *haberi* – vijesti i znakovi iz Božanskih predjela, ali mi ih ne čujemo i ne vidimo, jer nemamo srca, nemamo srca koje gori u vatri zarad tih vijesti i znakova.

Stoga, valja nam posuditi dušu i srce od onih koji ih imaju. Da bi jasno ugledali mjesec Duše, valja nam zadobiti srce. Milošću Allahovom čovjek srca je onaj koji budi, i nadahnjuje naša srca žudnjom za licem tog Mjeseca.

Uzvišeni Gospodar u svakom dahu šalje prema nama strijele ljubavi, nema štita koji ih može zaustaviti. *Insanu* je suđeno biti onaj koji život svoj predaje Rabbu Veličanstvenom. Musliman je onaj koji je dušu Njemu predao. Islam je predanost Uzvišenom Gospodaru.

U orginalu stoji: *bakar postojanja, kao Musa, Njegovom alhemijom u zlato se pretvori*. Tj, pusti da te dotakne alhemija Njegova, pusti se kao Musa i zadobi srce od zlata, pa nećeš brinuti što su Karunove riznice pune dukata. Pravo zlato je zlato duhovnog preobražaja, a ne beživotni kamen koji sija i sije samo nesreću i zlo u srcima nezrelih ljudi.

Sva potraga, na kraju krajeva, vodi do *ruha* koji je već u nama. Valja se okrenuti ka šećernim plantažama koje krije srce *insana*, pa šta će nam onda predstavljati šećer, šta će za nas biti sve slasti ovoga svijeta. Najuzvišenija slast se krije u dubinama naše duše.

Al' mi robujemo *suretu* ili formi, i stoga smo idolopoklonici, jer hiljade se idola kriju na površini naših duša. U njenim dubinama ljepota je Božanska, ali mi nemamo *nazara* ili nemamo tih očiju da vide nutrinu i stoga upadamo, uvijek iznova, u jamu ispunjenu zmijama. I tako to ide dok nas ne izujedaju toliko da nam nema druge već tražiti izlaz iz te crne rupe nemara.

U ogledalu čistog srca ogleda se ljepota Božanska, svaki onaj koji je ugleda ostaće vječno zanesen tom ljepotom. Onaj koji gucne kap Božanskog vina neće više nikada biti opijen drugim sem Njega.

Mjesec je simbol tog ogledala, jer od odražava sunčeve zrake, on sija posuđenom svjetlošću. Nema *besireta* ili nema unutrašnjeg viđenja onaj koji čovjeka srca, u ovom kontekstu, naziva mjesecom. Ovdje se radi o stepenu *fena-a* ili potpunom utonuću u Allaha Uzvišenog; takav čovjek nije više posrednik, takav je čovjek uronuo o More Božijeg Jedinstva.

Šest fitilja predstavljaju šest smjerova, a to opet simbolizuje pojavni svijet koji raštrkan na sve strane. Tako je i većina ljudi raštrkana na šest strana, ali svjetlost unutarnja u njima ne može zasijati, jer nemaju vatre ljubavi koja jedino može upaliti

sve fitilje, ili bolje rečeno koja može sagorjeti raštrkanost i žudnju za ovim svijetom. Svjetlost Istine zasigurno neće zasijati u onome koji nije napustio šestoglavu aždahu strasti i požuda.

Stvoritelj Uzvišeni dao nam je tijelo, tj, u ovom slučaju, dao nam je jahalicu s kojom nam valja putovati po ovom svijetu, ali ta jahalica nama postaje cilj putovanja te stoga zanemarujemo putovanje duše. Mi stalno zaboravljamo da nam je jahalica tijela data samo da bi to tijelo robovalo našoj duši, a duša opet našem ruhu. Međutim zbog naše magareštine, mi magarca ili tijelo stavljamo ispred duše, a dušu koja još nije sazrijela ispred *ruha* i stoga tapkamo godinama u istom mjestu, dok *Kjaba* srca strpljivo čeka.

Ipak, naposlijetku, vrijeme čekanja je ograničeno. Na kraju ćemo htjeli ili ne htjeli krenuti na vječno putovanje. Sve je Allahovo i sve se Nemu vraća. Zar se od Njega iko može sakriti; zar se čovjek može sakriti od Onoga koji sve vidi i sve zna. Već sutra naći ćemo se na drugom svijetu, u svijetu istine, pa što se čovjek toga više prisjeća više će dobra duši svojoj učiniti.

gazel 81

Nema smiraja sem u *mejhani* opijenih *ašika*, jer nigdje drugo na svijetu nema onih koji daruju srce jedni drugima. *Ašik* je *ašiku* u isto vrijeme *dilber* i *dildar*, dakle onaj koji krade ili odnosi srce i onaj koji mu srce dariva. Kroz ljubav srce oživi, i na taj način onaj, koji nije imao srce jer je uvehlo u praznini postojanja, opet srce zadobija; samo ljubav može mrtvo srce oživjeti.

Za novce *ašika*, ili za čežnju srca njegova, nema bazara na ovome svijetu; svi su ovdje zauzeti posve drugojačijom trgovinom. *Ašik* u biti za novce svoje prodaje sebe, on daje sve da bi Njega zadobio, ali takva trgovina postoji samo u *harabatu* - taverni ruine.

U naredna dva bejta, Mevlana govori o svome nadahnuću, o kiši obilne mudrosti koja neprestano lije sa njegovih usana, o biserima koji su sjaja neprocjenjivog, ali samo onaj koji je postao ruina, tj. skrhao se na pogubnom bojištu svijeta i postao toga svjestan, traži *harabat* istinske skrhanosti, traži bisere i vino koje on nudi.

Ovaj život je samo san, varka, iluzija. Za vrijeme života, baš kao i u snu, vidimo mnoštvo slika, međutim u vrijeme smrti sve se one raspadnu poput mjehurića u okeanu postojanja.

Stoga, sav naš posao ovdje je zatvoriti svoje požudno oko koje uvijek iznova rađa maštu i iluziju, a otvoriti prozore duše i razuma. Naša požuda je poput magarca koji tvrdoglavo odbija da se pokrene putem spasa i smiraja, u isto vrijeme nadajući se da će mu neko okačiti mrkvu na udici da bi se mogao pokrenuti, ne shvatajući da je jahač onaj koji drži udicu i da prolazne slasti i uživanja ovoga svijeta nikada ne mogu stići svome ishodištu.

Stoga, povuci se u bašču ljubavi, pusti svijet neka ide i neka bludi u svojoj bezglavoj trci koja nikamo ne ide, kad već neće da čuje riječi Božije upute. Van te bašče, samo se kiselo sirće prodaje, a svi oni koji nemaju dunjalučkog umijeća bivaju nemilosrno zgnječeni na poljani dunjaluka.

Svi smo mi bolesnici u neku ruku pa potražimo *hastahanu* ili bolnicu u kojoj milošću Božijom miljenici Njegovi liječe ljudska srca.

A kada pronađemo takvog *insana*, valja biti ponizan i k'o turban se omototi oko glave njegove, tj. oko njegovog shvatanja i razumijevanja vjere, jer to je zaista kratica.

Takav čovjek je u isto vrijeme ogledalo tajni Božanskih pa ne odvajaj se od njega dok ne pređeš cijeli put. U tebi postoji jedno takvo ogledalo, a to je tvoj *ruh*, pa čisti prašinu svoje tjelesnosti sa njega, gori u toj vatri dok ne sagori sva prašina.

Sretni trgovac je onaj koji sebe prodaje i sve svoje zarad ljubavi Božije, samo takav leti na krilima ljubavi i vječno se uspinje.

U posljednja četiri bejta, Mevlana nam poručuje: valja prihvatiti misao onoga koji nadahnjuje druge svojim mislima, valja bisere vaditi iz njegovogn rudnika; koračati valja prema onome koji nas na put nadahnjuje, koji nas inspiriše da krenemo, hodamo i izdržimo na putu Istine; radovati se treba onome koji pjenu naše duše podiže u visine duhovnog približenja, smiraja i zadovoljstva sa svim što se događa; ovdje se ne traži jezik i uši, već srce koje i sluša i govori bez glasa i jezika.

gazel 82

Ako želiš čovjekom postati druži se sa iskrenim robovima Allaha, u isto vrijeme valja ti izbjegavati društvo nezrelih, tj. onih koji ne mare za tajne duhovnog puta i čija su srca umrtvljena i smorena ovim svijetom.

Putem ljubavi čovjek nadilazi svijet oblika, tj. ovaj prolazni materijalni svijet koji ne zna poklanjati već samo uzima. Istinska ljubav je nematerijalna i netjelesna, ona želi da poklanja, a ne da uzima. Iskreni *habib* ili iskreni prijatelj je neizostavna stavka na tom putu.

Dok čovjek ne zdrobi svoje ograničeno postojanje, dok ne sagori na oltaru ljubavi, nema mu leta u više svere postojanja. Mevlana lijepo poručuje – *ako želiš da poletiš, postani prašina.*

Bolje je čovjeku izgorjeti prije nego mu dođe vakat da krene na vječno putovanje, prije nego prekorači prag ovozemaljskog postojanja. Zaista, zaista, zaista, bolje je gorjeti na ovome nego na onome svijetu, ali gori i sagori samo onaj koji se zaputio stazama ljubavi.

Da bi čovjek ozelenio i zadobio vječno postojanje u blizini Rabba veličanstvenog, mora požutjeti poput lista na ognju ljubavi, mora sazrijeti na drvetu duhovne čežnje i traganja.

Onaj koji u *medžlisu* ili sijelu *ašika* sagori do kraja, ispuniće svrhu svoga postojanja.

No, onaj koji teži dugom životu, a u isto vrijeme ne haje za put istine, lutaće ovim svijetom poput kockice šešbeša, a to je u prenesenom značenju igra života koja nema početka i kraja, ali većina ljudi ostaje zarobljena u krugu svoga nemara, lutajući besciljno ovim svijetom u potrazi za vjetrom nestalnosti koji nije moguće ukrotiti niti zarobiti, taman kad mislimo da smo ga uhvatili on se iz ruku izmigolji, jer vjetar je nemoguće uhvatiti.

No, dobri moj čovječe, ako u ovom životu budeš te sreće da, voljom Uzvišenog Allaha, naiđeš na čovjeka srca i prepustiš se vjetru njegove upute i ljubavi, tim istim vjetrom nošen, vinućeš se ka plavom beskraju ljubavi Božije.

gazel 83

Oda ljubavi prema Šemsu iz Tabriza. *Farsang* je mjera za dužinu, 1 *farsang* je otprilike 2.5 km.

Pred nama su na ovom svijetu zidovi i zaključana vrata, ali kao što postoji zagonetka, kao što postoji tajna, postoji i odgonetka; dovoljno je vjerovati da postoji izlazi iz labirinta života i djelovati u skladu sa tom vjerom i, ako Bog da, uvjerenjem pa će se i nama jednog dana otvoriti vrata Njegova.

gazel 84

Šems Tabrizi je bio tajnovit za svoga života i takav je ostao i u svojoj smrti. Niko sa sigurnošću ne može tvrditi da zna kako je završio i gdje je ukopan.

Stara žena predstavlja ovaj svijet, na kojem se iskreni vjernik osjeća kao u zatvoru. Velikani Allahovog puta su poput sokola koji jedva čekaju Njegov poziv da polete u *la-mekan* – prostor koji nadilazi prostor i vrijeme, mjesto bezmjesnosti, duhovni svijet koji daleko nadilazi našu moć obješnjenja ili opisa; čula nemaju mogućnosti i načina da opišu ono što je u svakom pogledu nadčulno.

Šakur je lijepo Allahovo ime, a znači Zahvalni. Allah Uzvišeni je najzahvalniji od svih, On bogato nagrađuje svoje iskrene robove. Ptica koja lovi za Allaha u biti biva ulovljena. Mevlana u *Mesneviji* nebrojeno puta ponavlja – *Postani plijen, nemoj biti lovac.* No, valja nama prvo zaslužiti da postanemo plijen *Šakira*, onoga koji svoju zahvalnost obilato spušta na glave zahvalnih.

Mevlanino srce je otišlo sa Šemsom, kada je on nestao Mevlanino srce je sagorilo do kraja. Srce naše sagara kroz blizinu i udaljenost, a kad srce sagori nema

više udaljenosti, ostaje samo jedinstvo putem kojeg smo približeni i postajemo skrivena suština svega postojećeg.

gazel 85

Ovaj gazel baca tračak svjetlosti na na sijelo derviša sa Mevlanom kao suncem u svome središtu. Mi možemo samo, uzdišući, zamišljati kako je to bilo i kakva je samo atmosfera vladala na sijelima na kojim je prisustvovao.

Posljednja dva bejta imaju neobičan prizvuk. Iz oblaka iskrene čežnje suze naše padaju u more istinskog života; u našim skrhanim prsima krije se blago postojanja. Mi kao leptiri sagorjevamo privučeni svijećom morskih dubina, to je tajna pred kojom biće naše nestaje, jer jedno je površina vode, a nešto drugo dubine okeanske.

Mevlana pleše opijen Božijom ljubavlju, on igra u svjetlosti *Nura* Mustafinog; u tom halu sve postaje moguće; u tom halu okeanske dubine i nebeske visine plešu u jednom ritmu vječnosti.

gazel 86

O svojoj poeziji Mevlana je rekao: "*Iz ljubavi prema svojim prijateljima i iz straha da bi se mogli dosađivati u mome prisustvu, ja govorim poeziju. Inače, šta ja imam s poezijom? Allaha mi, nije me briga za rimovane riječi i nema ništa goreg u mojim očima od njih.*" Ipak sve što je zabilježeno od njega, osim djela Fihi Ma Fihi, zabilježeno je u formi poezije. Sve ukupno oko 65 hiljada betova. Očito Mevlana je iz velike ljubavi prema ljudima govorio rimovane riječi, više bi se moglo reći da on to nije radio svojevoljno i da su one posljedica Božanskog nadahnuća. Zaista kada je poezija u službi nebeskih istina, nema ništa snažnije od poetske riječi, ali kada je ona u službi niskih strasti i poriva, nema ništa gore od takvih riječi. Pitali su jednoga šejha:

"O šejhu, ima li išta gore od krmetine?"
"Ima," odgovori on, "muzika!"
"A, ima li išta više od *zikrullaha*?"
"Ima," reče on, "muzika!"

U ovom gazelu Mevlana govori o riječima koje su odvojene od vremena i prostora u kojem su nastale. Njegove riječi upute imale su punu snagu u datim okolnostima. Mada je i dan danas Mevlanina poezija itekako aktuelna (od najčitanijih u Americi), mi možemo prenijeti samo mali dijelić izvorne snage njegovih stihova. Ipak i to malo je više nego mnogo za nas. Ostao nam je duh vječnog nadahnuća koji se krije iza tih riječi i u skladu sa duhovnim razumijevanjem svakog prevodioca, taj duh više ili manje stiže i nama. Da ne govorimo o neprocjenjivoj vrijednosti druženja sa Mevlanom i njegovim riječima. Ipak, malo je onih koji istinski mogu razumjeti njegove riječi, jer kao što on kaže – *Ti ne piješ drugo do li maštu svoju*; dakle, svaki čovjek u skladu sa svojom maštom razumijeva njegove riječi, a samo oni koji dušom i srcem izgaraju na putu istine, razumiju njihov smisao.

U vezi sa gore nevedenom izjavom Mevlane, došao mi je jedan gazel:

Otkud prezir za riječi čovjeku od riječi,
Otkud prezir za rime onom koji rimom liječi?

Ah, riječi su samo magla, na površini okeana,
Al' suhima je miris njihov od dubina preči.

Znalac mirisom mami, on nas riječima hrani,
Korak po korak vodi nas onaj ko je veći.

Mirisom ljubavi vođeni, o vi od zemlje rođeni,
Zaronite, poletite, pa ćete ljubav steći.

Crv u jabuci živi, samom se sebi divi,
Al' valja leptir postati i sagorjeti u svijeći.

Ovoj priči nema kraja, do vječnosti sto belaja,
Putem ovim ti kreni, od njeg' nećeš utećи.

Mevlana, evlija iz Belha, daleko je iznad grijeha,
Izreče hiljade rima, a srce njegovo ni riječi.

gazel 87

U ovom bejtu krije se tajna odnosa između gospodara i roba; između *ustada* ili učitelja i učenika. Koliko god je robu potreban gospodar i učeniku je učitelj; s druge strane, gospodaru je potreban rob, učenik učitelju. Jaoj kralju bez kraljevstva, jaoj mudracu bez srca žednih istine! Pokazujući plemenitost prema robovima svojim gospodar stiže do svoje suštine i time biva slobodan; podučavajući one žedne istine mudrac stiže do svoje svrhe i time biva podučen. Tajne se spuštaju na veze iskrene ljubavi i prijateljstva. "**Bio sam skrivena riznica**…" kaže Allah; pa opet: **O robovi moji, kada vi ne biste griješili, stvorio bih druge koji griješe, samo da bi im mogao praštati.**" Mada je Uzvišeni Allah daleko iznad svega, on je u isti mah prisutan u svemu.

Drevni svijet i drevna mudrost pohranjeni su u našim srcima. Mevlana govori o vječnim istinama koje se kriju u njegovim prsima.

Čelik je naše grubo biće ili duša koja boravi u *gafletu* i neznanju. Glačalo su riječi upute i duhovna praksa u skladu sa tim riječima, a ogledalo je očišćena duša koja odražava lice Božije.

Surma istine otvara oči slijepima, Mevlanine riječi otvaraju oči razuma.

Crni oblak je iskrena zabrinutost za čovjeka i njegovu sudbinu, nekada se čovjek zaista treba zabrinuti nad svojim životom, jer dan rastanka od ovoga svijeta neumitno dolazi. Šta smo pripremili za taj dan? Bolje se o tome brinuti sada nego na dan kada više neće biti vremena za to.

Prašina je duša koja je lahka i pročišćena od zemaljskih nečistoća, pa stoga se može vinuti u visine i postati svjetiljka ili zvijezda u duhovnom nebesima.

Motiv ponovljen iz prvog bejta. I sultan traži ljubav, ma ko da bio on. U ovom slučaju najvjerovatnije je riječ o Šemsuddinu.

Ašicima ne treba zamijerati na njihovim riječima, u pijanstvu mnogo toga je dozvoljeno reći, jer oni su opijeni vinom vječnosti i riječi njiehove dolaze sa Njegovih usana.

Ipak, svaki govor, na kraju, zamućuje stvari, riječi ne mogu iskazati stanja koja ih prevazilaze. Ušuti kada se tvoje ogledalo očisti, neka svaki impuls pojedinačnog bića zamre u tebi. Pravi govor je govor bez riječi, nebesku muziku sviraju bez struna i talambasa, samo onaj koji ušuti može je čuti.

gazel 88

Hal oduševljenja i nadahnuća provejava kroz ovaj gazel. Po ko zna koji put ponavljaju se sve postavke puta ljubavi, srce je željno te melodije i nikada se od nje ne umori. U biti, svi žudimo za Hakkom Uzvišenim, svaka žudnja je samo žudnja za njime, ali insan to ne zna i srcu koje je gladno istine utrpava lešinu ovoga svijeta.

gazel 89

Ovaj svijet je tamnica za *ašika*, on se čudi što se ovdje našao, jer srce njegovo još osjeća miris *ezelske* ljepote i sav njegov posao je pronaći put ka vječnom staništu iz kojeg je spušten u ovaj prolazni i ništavni svijet.

Biti odsutan od toga Izvora i za tren, *haram* je za *ašika*. Baciti samo jedan pogled na lešinu dunjaluka, za zaljubljenika je *haram*.

Selo je ovaj svijet, svijet je mali i uzak za srce *ašika.* Ako postoji iko na ovome svijetu koji osjeća njegove boli brzo će ga pronaći, kratak je put između dva srca koja gore u vatri ljubavi, samo jedan znak među njima, samo jedan pogled je dovoljan.

Da bi se pobjeglo iz ovoga kafeza, ogromna hrabrost je potrebna, i najsnažniji su zarobljeni u kandžama dunjaluka, pamet i snaga običnog vrabca tu ne može pomoći, samo ogromna snaga i ljubav koju nosi veza dva iskrena srca.

U srcu se krije tajna stanica smiraja, ali srce daje onaj koji je pronašao tu postaju u sebi. Kada čovjek pronađe čovjeka srca, nema potrebe više lutati svijetom, jer tu put počinje i tu se put završava.

Pustinja koja dariva život je mjesto u kojem su zamrle strasti dunjaluka, vino koje dušu opija je vino ljubavi.

Sve drugo osim ljubavi i borbe protiv niskih strasti je propast za čovjeka; svaki rat je posljedica nezrelosti, bolesti i zla koje se krije u samoživim, sebičnim i samoopsjednutim dušama.

Na ovom putu traži se prisutnost srca, svaki novi korak može biti poguban; stoga, srce lagano kroči, il' čekaj dok te Voljeni ne povede, u svakom trenu ti si na ivici provalije, pa šuti i sjedi dok te ljubav u nju ne gurne.

gazel 90

Put *aška*, ili put ljubavi uvijek nađe izlaz. Iz najtamnijeg bunara postojanja, iz najcrnjeg i najgušćeg očaja, iz tame i tmuše prolaznog života. Grudi njegove kriju svjetlost ondje gdje je svaka svjetlost zamrla, on je sam kada je u društvu, ali nikada sam kada je sam, jer tada nema zapreke ljudskog očajanja od njega do Džanana. Njegov Voljeni mnoge zamke baca poput majke koja igračkama nastoji zavarati svoje dijete, ali *ašik* tim lažama i obećanjima ne vjeruje, žeđ prsa njegovih može utažiti samo blizina Džanana. U radosti, u boli, Onaj lijepi je uvijek sa njime, no svi mi se u patnji toga prisjećamo više. Putem ljubavi najbrže se putuje, sve postaje i *mekame* ljubav brzo preleti, na vrancu ljubavi jezdi *ašik*, opijen najgušćim vinima Božije blizine, opijen mirisom Okeana; tom vrancu krila potpiruje vjetar koji sa mora taj miris i donosi. U a*šiku* živi ta nebeska protivrječnost, u isto vrijeme on je trijezan i opijen do dna. Trijezan u smislu poimanja nestalnosti svijeta i nezainteresovanosti za njega, a opijen, kao što smo već rekli, šumom i mirisom valova Okeana.

gazel 91

Unutar mnoštva krije se Božije jedinstvo. Kada se podignu valovi iz Okeana postojanja, oni se na trenutak izdvajaju oblikom iz nepreglednih voda tog okeana, ali zar u njima nije ista voda kao i u Okeanu? Ako analiziramo kap vode i vodu mora, one će biti identične, ali količinski postoji ogromna razlika između kapljice i okeana. Unutar čovjeka je pohranjena Božanska bit, naše putovanje jednako je uzdizanju i padanju valova u okean postojanja. Čovjekov život je samo jedan dah tog uspona i pada. Šta je svo vrijeme koje poznaje ovaj svijet? Niti jedna kap u Okeanu Božije vječnosti! Znajući to, *ašik* ne brine za kap, već traži i čezne za Okeanom; odgonetke svih tajni ne kriju se na površini, već u plavičastim dubinama Okeana.

gazel 92

Eflaki, u svom djelu *Menakib*, govori o uslovima pod kojim je nastao ovaj gazel: "Jednoga dana šejh Sadruddin Konjevi i kadija Siradžuddin, zajedno sa ostalom *ulemom* i *arifima*, bijahu u posjeti glavnoj džamiji u Meramu. Sa njima bijaše i Mevlana. Nakon izvjesnog vremena, Mevlana napusti njihovo društvo, izađe iz džamije i krenu do obližnjeg mlina. Ostade tamo dugo u razmišljanju, pa se društvo uzjoguni, nemogaše više čekati, te Šejh Konjevi i kadija Siradžuddin odoše do mlina da ga potraže. Nađoše ga kako se okreće oko sebe u ritmu mlinskog žrvnja. Kada ih ugleda reče: " Tako mi *hakka* Njegovog, mlinski žrvanj govori: 'Slavljen i Uzvišen je On!' Šejh nam dalje prenosi da su on i kadija u tom trenutku čuli da žrvanj govori: 'Slavljen i Uzvišen je On!' Odmah zatim Mevlana je izrekao ovaj gazel.

Duša je poput kukuruza koji se melje na žrvlnju Njegove ljubavi. Duša ostaje gruba sve dok izbjegava ovaj neumitni proces duhovnog sazrijevanja. Nama nisu poznata krajnja stanja duše, niti je moguće zamisliti kuda nas nosi ta voda. No, u samom procesu sagorijevanja tajna je skrivena; te tajne je dostojan samo onaj koji krene putem ljubavi i istraje do kraja. Zato, pouzdajući se u njega valja se pustiti nizvodno do Okeana Njegovih tajni. Početak i kraj samo Allah zna.

gazel 93

Bez patnje, čovjek se ne može osloboditi svojih niskih poriva. Njegova niža priroda srasla je uz njega, laž se teškom mukon iz srca otkida. U isto vrijeme, svaki čovjek leži uhvaćen u kandže lava strašnog. Taj lav je ovaj prolazni svijet koji traje samo jedan treptaj vjetra, koliko da taj lav osmotri oko sebe i rastrgne nas svojim kandžama koje smo mi naoštrili našim ispraznim i okrutnim življenjem.

Dilber je onaj koji srca krade, onaj koji odnosi to pohlepno i gladno srce, a dariva srce zadovoljno i opijeno onim što ne prolazi. Ako On Uzvišeni spusti sijaset nevolja na naše glave, to je samo zato da bi nam otvorio oči za istinu i lice Svoje veličanstveno; znaj da je to velika blagodat, to je miris svih mirisa koji otklanja smrad iz naših duša.

Duša pohotna je ta aždaha, ta zmija otrovnica se ne može istjerati bez grubosti. U vezi sa ovim i sljedećim bejtom, Mevlana nam u *Mesneviji* opisuje čovjeka koji je zaspao ispod drveta otvorenih usta. Nekakav čovjek bijaše prolazio tuda i vidje kako mu otrovnica uđe u usta. Čovjek užasnut gledaše kako zmija nestade u utrobi spavača. Uto se spavač probudi nesvjestan šta mu se dogodilo. Onaj čovjek isuka svoju sablju i pod prijetnjom smrti natjera spavača da popije po bureta vode pa ga potom poče nemilosrdno tući pljosnatim dijelom sablje. Očajni spavač moljaše ga da mu kaže zašto to čini, ali ovaj ga, bez ijedne riječi mlatiše, sve dok nije povratio zmiju iz stomaka. Tek tada uspavani shvati da mu je onaj mudri čovjek bio iskreni prijatelj, a ne *dušman*.

Svi naredni bejtovi samo potvrđuju i objašnjavaju ovu priču i ovo prosto načelo, bez muke nema slobode ni za koga. Istinska sloboda je sloboda od te aždahe, te zmije otrovnice koja se nastanila u našem biću zbog naše uspavanosti i nemara, ali nema izlaza i nema spasa od udaraca Dobročinitelja. Samo kada ovo shvatimo i prihvatimo u tajni našega bića, ti udarci pretvoriće se u ruže i slatko šerbe postojanja.

Stoga, Mevlana u *šah bejtu*, ili završnom distihu, poziva i moli Šemsuddina da nemilosrdno po njemu udari bičem svoje ljubavi, jer vremena nema, sve leti, valja se za susret sa Voljenim pripremiti.

gazel 94

Sretan je onaj koji je opčinjem nebeskom ljepotom, pa ljepotu prolaznu i ne gleda. Sretan je onaj čije su grudi ranjene duhovnom čežnjom, sretan je onaj koji razumije neophodnost sazrijevanja i kuhanja u kotlu duhovne ljubavi. Sretan je onaj koji čuva boli srca svoga u najdubljoj tajni svoga bića, a ipak ovaj svijet posmatra očima ljubavi.

gazel 95

Duša je stranac na ovome svijetu, nije ovdje naše istinsko stanište. Prava ljubav trga zastore tog prividnog postojanja i leti ka staništu Duše. Duši je tijesno u ovoj prolaznoj kući od blata i vode. Naše putovanje je putovanje iznad boje, oblika i mirisa. Ptica duše letjela je visoko nebesima vječnog svijeta kada je svukoše u tijelo i spustiše na zemlju. No, mnoge su duše ovo zaboravile i smatraju tijelo jedinim staništem, a tjelesne prohtjeve jedinom istinom života. Onaj probuđeni i osviješteni duhovnom ljubavlju poletiće nazad ka svom *ezelskom* staništu, bljutava je za njega ovozemaljska sreća.

gazel 96

Ašici ne traže ništa svojim bićem, tj. potraga nije nadahnuta našim egom, već je naša potraga nadahnuta Onim Koji jedini, u biti, traži. On traži ljubav naših srca, On traži srce istinski predano Njemu. Šta mi možemo tražiti osim milosti Njegove. Mi se u biti samo oslobađamo zamki i iluzija ovoga svijeta; sa svakom spoznajom Njemu smo bliži, sa svakom otklonjenom slabosti sve smo Mu zanimljiviji. Na kraju je samo On taj koji traži i pronalazi, jer žeđ Njegova, a samim tim i ljubav za nama, neuporedivo je snažnija i veća od naše žeđi i ljubavi za Njime.

U biti, samo On istinski postoji. U duhovnom svijetu *hakikata* ili istine, nema mjesta putovanju i kretanju, kojim su inače uslovljeni *kufr* – nevjerovanje, i *din* – vjera. Na stepenu osvjedočenja nema vjerovanja, kad čovjek nešto jasno vidi nema potrebu u to da vjeruje. Jedan sufija je rekao:

"Svi odoše na *hadž* radi vjere, a ja tamo ostah bez vjere."

"Šta pričaš, bezumniče," ljudi povikaše na njega!

"Zar čovjek može vjerovati u ono što je već vidio, to nije više stvar vjerovanja, već stvar osvjedočenja. Onaj koji se osvjedočio uzdigao se daleko iznad vjerovanja i nevjere," odgovori mirno sufija.

O ti koji liječiš svojim milostivim dahom, ne idi od mene, ostani tu da mogu robovati naklonosti i ljubavi tvojoj.

U skladu sa prvim *bejtom*, nema ničega ni ispred ni iza. Nema ničega osim Njega. Stoga, o ti srca milostivoga, ne idi od mene, ostani.

Budi milostiv prema drugima, raširi svoje ruke i svoje skute, prihvati one koji pate zarad ljubavi, jer milostivošću se i naša srca liječe; ljubav je mehlem svim ranama.

Pravi se derviš smirio na pustopoljini ovoga svijeta, srce mu se smirilo i više ne traga. Prepustio se vjetru Voljenoga i sretna srca podnosi sve udare sudbine. Sve je *hajr* za njega, sve što se dešava on prihvata srca smirena. Svaki onaj koji za sebe tvrdi da je derviš, a nije smirio srce svoje i žali se stalno, kao kakva babetina, zaista je daleko od derviša i njihovoga puta.

Ko nadiđe sebe i prolazni svijet koji je ograničen vremenom i prostorom, taj se usjedio u srcu svome; taj je pronašao sigurno stanište srca i nema više boli za njega; sve boli dolaze zbog prijanjanja za vjetar prolaznosti, boje, mirisa, ukusa. U srcu je mjesto *la-mekan* o kojem je već bilo govora. To je mjesto iznad svakog mjesta, bezmjesto, nadprostornost i nadvrijeme. Takav čovjek nema više mjesta na ovome svijetu, takav je stranac svima, *garib* nad *garibima*. Ovaj svijet takve ljude ne razumije niti prepoznaje blagodati koje nosi njihova blizina.

gazel 97

*C*rna noć postojanja spušta se samo na glave *gafila*, dakle one koji borave u nemaru i zaboravu; *ašik* motri očima svoga srca lice *Dilbera*, Onoga koji mu je odnio srce, i stoga nema tame za njega; to svijetlo lice sija od *ezela* do *ebeda*.

Makar cijeli svijet trnje prekrilo, to trnje se u ruže pretvara tamo gdje borave *ašici*, alhemijom ljubavi od trnja niču ruže.

Onaj koji se skrhao u *harabatu Dilbera*, već je zadobio istinsko postojanje i sitinsko srce; šta ima on sa usponima i padovima ovoga svijeta i svemira!?

On je zatvorio oči i srce za sve vijesti i poslovanja ovoga svijeta; milošću svjetlosti Njegove on ništa ne vidi i ne čuje; uši srca njegova slušaju Njegovu muziku, oči duše njegove gledaju *Dilbera*.

gazel 98

Veličanstvena oda Božijem čovjeku, Šemsuddinu. U ovom gazelu ostavljene su mnoge perzijske riječi da bi ostali što bliže samom izvoru koji teče i leluja, pjeva, igra i slavi u Božanskom ritmu.

Šarab je vino, koje nije potrebno Božijem čovjeku da bi bio opijen. *Harab* je ruina, a poznato je da se blago krije u ruinama. Srce Božijeg čovjeka postalo je ruina, ljudima ovoga svijeta ono nema vrijednosti, ali unutar toga skrhanoga srca krije se skrivena riznica - tajna našeg postojanja.

Ab je voda na perzijskom, *aftab* je sunce.

Alim od *Hakka* je učenjak koji prima znanje direktno od Istinitog; on nije *fakih* ili šerijatski pravnik koji je zadubljen u svoje *kitabe* ili knjige. Božijem čovjeku knjige nisu potrebne.

On djela u skladu sa voljom Uzvišenog i stoga nema ništa sa grijesima i *sevabima*; on zasigurno ne skuplja dobra djela, jer svako je njegovo djelo u skladu sa *emrom* Allaha.

Takvog čovjek valja tražiti, tražiti i tražiti. Takav jedan čovjek, Šemsuddin Tabrizi, nadahnuo je Mevlanu da se raspjeva poput bulbula i da poleti u visine bez granica.

gazel 99

Eflaki nam prenosi da je ovaj gazel Mevlana napisao kao četvrto pismo Šemsu kad on bijaše nestao negdje u Siriji. U posljednjem *bejtu* Mevlana koristi igru riječi, sa kojima inače *Divan* obiluje, naime, šam je ime za Siriju, ali i večer na perzijskom jeziku. Ja sam to preveo kao Zemlja tajni ili stanište tajni; *sirr* – tajna – i *stan* – stanište, oblast, što nije, na kraju krajeva, daleko ni od Sirije. Sirija jeste u to doba bila oblast tajni, Damask je bio krcat učenjacima i mudrim ljudima Islama. Šems je lično proveo tamo dosta vremena. Armenija se spominje vjerovatno zbog Šemsovog rodnog Tabriza, koji danas nije u Armeniji, ali moguće da je onda bio. Rumelija je područje u kojoj se nalazila Konja, otuda i Mevlanin nadimak Rumi.

dodatak

Uvodnih 18 bejtova Mesnevije - komentar

Poslušaj ovaj naj… Naj pretstavlja dušu koja je jednom, u *ezelu* ~ praiskonu ~ bila sa svojim Gospodarom, dakle svaku pojedinačnu dušu. Sve su duše jednom bile zajedno na okupu, za istom *sofrom* sa Uzvišenim Allahom. Mevlana nam zato i govori da poslušamo naj nebi li se sjetili naše istinske prirode, koja teži za najuzvišenijim stvarima. Poslušaj, znači isto što i prisjeti se. U Časnom Kur'nu Allah kaže: **Zikrullah ul Ekber** ~ prisjećati se Allaha je najveće. Neke od značenja riječi *zikr* su: prisjećanje, prizivanje, dozivanje itd. Dakle sve duše su sjedile sa Uzvišenih Allahom za istom *sofrom* i On je neke pogledao sa radošću, a neke sa sjetom. Zašto? Pa neke od tih duša će se sjećati svoga praizvorišta, a neke će zaboraviti. Prema tome, sjećanje je sama srž svake duhovne prakse…

Od kada me iz Nejistana istrgoše… Od kada je duša spuštena u ovaj pojavni i prolazni svijet ona nije imala ni istinske sreće ni smiraja; nekada je bila u samom vihoru vrhunske ljepote i blaženstva, a sada je u ovom svijetu suza i nepravde. Dakle, Mevlana je naj koji plače i tuguje za Voljenim, od njegovog vapaja cijeli svemir uzdiše. Kada srce gori istinskom čežnjom za Voljenim, ta vatra sve zahvata, prije ili kasnije sve se tom vatrom mora zapaliti, ona je jedina istina našeg postojanja. Bez te čežnje za istinom mi smo izgubljeni i beskrajno ojađeni u ovom labirintu prolaznog postojanja.

Prsa tražim rastancima iskidana… Čovjek čija su prsa iskidana bolima za Allahom traži srodnu dušu, njegova usamljenost je pregolema. U susretu takve dvije duše, ili bolje reći, ta dva okeana, otkriva se i Onaj koji je tu vatru zapalio. U ogledalu dva iskrena duhovna putnika i zaljubljenika ogleda se Uzvišeni Gospodar. Oni, jedan u drugom, pronalaze taj oganj, tu svjetlost koja osvijetljava najdublje tajne. Zaradi ljubavi sve je stvoreno i stoga je ljubav najsigurniji vodič do samoga Stvoritelja.

Ko god da se od svog korijena odmetne… Svaki onaj koji se odvoji od svoga Voljenog čezne za vremenima kada su bili zajedno. To bi trebalo biti prirodno stanje svakoga čovjeka, ali nekim čudom, svi ljudi se toga ne sjećaju i malo ko u to istinski vjeruje. Zato nam Mevlana dalje razlaže svoju priču, kao da nas uvijek iznova poziva da se prisjetimo ko smo mi u stvari. Kolika god da je njegova ljubav za Voljenim, on isto tako ima veliku ljubav za svakog čovjeka. Samo ljubav, Bogom nadahnuta, može dati čovjeku takvu snagu i zanos da pjeva kao što je on pjevao. Tri hiljade i trista gazela u *Divanu* i preko 24000 bejtova u *Mesneviji*, sve u savršenoj metrici, smislu i rimi. To je jedno čudo samo po sebi, ili bolje reći, Božansko davanje.

Ja u svakom društvu čemeran postadoh… Svako druženje i društvo čovjeku koji čezne za istinom postane mučno, teško i naporno, u svakom se društvu njegova samoća samo povećava. Takav čovjek voljen je od drugih, zbog svoje ljubavi prema Allahu napustio je ovaj svijet i njegove strasti prolazne. Zaista samo težnja za nečim uzvišenijem može čovjek osloboditi od svih niskih, *nefsanskih*, prohtijeva i mahana.

Čovjek koji čezne za Bogom blizak je svima, po svojoj biti, i tu je još jedan dokaz da je svaka duše u praiskonu bila sa svojim Gospodarom, ali s druge strane, po svome djelovanju on je različit od svih. On je stresao sa sebe pogubni uticaj zavisti, ljubomore, mržnje, pohlepe, ponosa, želje za moći i ugledom itd. Po tome je on *garib* ~ stranac ~ u ovom svijetu, u svakom društvu usamljenik je.

Svako po svojoj pameti bijaše mi prijatelj… Evo otkuda ta usamljenost dolazi. Većina nas je veoma površna, sebična, nepažljiva itd. i to se najviše ispoljava u našim međusobnim odnosima. Zbog toga što bježimo od puta suprostavljanja *nefsu* ~ poročnoj, niskoj, požudnoj, duši sklonoj zlu ~ on samo više i više gospodari nama, kao što se navodi u Časnom Kur'anu - *Nefsi Emara* je komandujuća duša, dakle duša koja nam komanduje i pod čijim vodstvom mi činimo loša i gnusna djela. Onda nije čudno da ljudi takvog čovjeka kao što je Mevlana svojataju i smatraju da poznaju njegovo stanje, međutim sam on kaže: "*Moju tajnu ne istraži niko*." Za to je potrebno lavlje srce, jer slijediti lava Božijeg može samo lav. Krenuti u džunglu *nefsanskih* strasti može samo pravi ratnik koji je spreman položiti život u svom svakom dahu.

Tajna moja od mog vapaja nije daleko… Pa to je sama bit, kao što sam već naveo u komentaru prvoga bejta. Onaj koji je žedan naći će izvor. Njegova žeđ će ga dovesti do izvora i naravno milost Uzvišenog Allaha, On Veličanstveni tako je stvari postavio. Allah je sve stvorio iz ljubavi i stoga putem ljubavi i mi stižemo do Njega. Ljubav i predanost osnovne su potrebe duhovnog putnika. Onaj koji čezne za Njime, onaj kome se spustila milost žeđi za Allahom, vrlo je blizu tajne ljudskog postojanja, ali oko i uho su tu nemoćni. Svjetlost tu motri i spoznaje srce koje je okupano sopstvenom krvlju. Ovaj put zahtijeva krv srca, svaka želja mora umrijeti u nama, sve sem želje za Njegovim licem. Na ovom putu se umire po hiljade puta, sve dok se srce ne skrha do dna i duša ne iščezne; tek tada Njegova svjetlost u njoj zasija, u Bogu ona pronalazi istinsko i vječno postojanje.

Tijelo od duše i duša od tijela nije pokrivena… Ovaj bejt je prirodan nastavak prethodnog. Tijelo osjeća dušu i duša osjeća tijelo, oni su u stalnoj vezi i među njima nema razdaljine. Ponekada mi našu unutarnju bit, ili tajnu, kako je neke sufije nazivaju, osjećamo više, a ponekad manje. Svaki čovjek to doživi bar jedanput u svome životu, a nekima to postan druga priroda. Takvi su u stalnoj vezi sa svojom dušom, pogotovo kada uspiju da je obuzdaju i upute na put ka Allahu; tada duša postaje prijatelj i saveznik. Ipak, ove oči tjelesne dušu ne mogu vidjeti. Stoga što je Allah Uzvišeni htio da nam vjera bude Predanost. Svaka vjera je Predanost. Jedan je Stvoritelj i stoga postoji samo jedna vjera, a to je Predanost. Ma kako da se vjere razlikovale među sobom po imenima i vanjskim obredima, ako u njima nema Predanosti i ljubavi one ništa ne vrijede. Dakle nikom nije dato da vidi duhovni svijet koji je u nama, sigurno ne golim očima. Zato što se od nas traži da otvorimo naše duhovne oči, sav put je u tome da se čovjek probudi iz svoga nemara i počne motriti svijet duhovnim očima. Put do toga već je objašnjen, to je put borbe protiv *nefsa* i njegovih niskih prohtijeva i htijenja…

Vatra je ovaj glas naja to vjetar nije… Opet se vraćamo na početak. Vatra je žeđ duhovna, ljubavna čežnja za našim istinskim staništem u vječnosti, težnja za

povratkom našem izvoru, ljepoti i smiraju. Zaista onaj koji je zaveden lažnim željama vezanim za prolazni svijet, gubi sve i bolje da ga nema. On pati u bolima obmane, on gori u čežnji opsjene, on hvata maglu u labirintnu laži i iluzije. Kada se ovaj prolazni svijet, koji je unaprijed osuđen na propast, pretvori u prah, šta će ostati onome koji nije uzgajao baštu srca svoga? Šta će biti sa onima koji nisu ubrali ružu ljubavi prema Allahu? Šta će se desiti sa onima koji nisu skinuli zastore sa svojih očiju? Svi će se vratiti Uzvišenom Allahu, svi će se naći pred Njime, ali neki će biti svijetlih obraza, a neki crnih. Samo On zna zašto je sve to tako. No, kada smo već ovdje u ovoj nezavidnoj sutuaciji, poslušajmo Mevlanu, izgarajmo na putu ljubavi…

Vatra ljubavi je to što u naj upade… Jeste, ta vatra je ljubav, a opijenost vinom simbolizuje zanos i duhovnu ekstazu. Svi znamo da vino postaje takvo nakon fermentacije i da mlado vino ili mošt ne opija. Tako je i u ljubavi. Postoji stanje vrenja ili duhovne fermentacije, i naravno, što je starije vino je bolje. Stanje fermentacije ili duhovnog vrenja je stanje opijenosti, *ašik* ~ zaljubljenik ~ ne zna šta se sa njim događa… On je sav u vatri i njegova stanja se stalno smjenjuju. U tom stanju njegova duhovna iskra pali sve oko sebe, ona se može vinuti i do najviših nebesa, ali se može i srozati u nizine. To je veoma opasno stanje i u tome stanju duhovni vodič je neophodan, ali upravo tada takva duše ne želi nikakvih stega niti odgoja; popila je kap okeana i umislila se da je postala more. Zaista teško stanje… zato se nipošto ne upućujte sami na ovo putovanje…

Naj je sudrug svakome ko je odvojen od prijatelja… Ko god je iskusio boli odvojenosti, pa makar bila i ovosvjetska, odvojenost od voljene osobe, prijatelja, rodbine, poznanika itd., razumjeće šta nam Mevlana poručuje. Iz malog se penje u veliko, iz jedne odvojenosti čovjek stiže do druge. Onaj koji je iskusio patnju na ovome svijetu ima jedan od uslova da razumije ove tajne, ima mogućnost da razumije muziku naja, i u skladu sa svojim mogućnostima poruku Mevlane, koji kao naj svojim notama cijepa zastore tame i svjetlosti koji se nalaze u nama.

Poput naja, otrov i mehlem, ko vidje?… Zašto je sada odjednom naj otrov i mehlem? Pa naravno, otrov je za našu pohlepnu dušu, *nefsi emaru*, dušu sklonu zlu, a u isto vrijeme je lijek za nju. Čovjek u isto vrijeme se rađa i umire i taj proces neprekidno traje sve do konačne smrti u ovom svijetu i rođenja na drugom. Mevlana kaže u jednom svom gazelu: "*Ašik bi trebao hiljade života imati, da bi u svakom dahu po jedan mogao žrtvovati*." Ta čežnja i ljubav nas u isto vrijeme ubija i oživljava, unizuje i uzvisuje, zarobljava i oslobađa. Toj Božanskoj igri nema kraja, ali sretan je onaj koji je krenuo tim putem, jer unatoč njegovih boli i iskušenja to je najveličanstveniji put, istinski i jedini mogući put za čovjeka. Što se prije njime zaputimo to bolje..

Naj govori o putu punom krvi… Medžnun znači onaj koji je lud od ljubavi. Opet ista tema krvi i ludila, a u biti tema spasa, ljepote, ushićenja, nadahnuća i čak smiraja, jer nema mira bez ludila. Nema stizanja bez prepreka, ko hoće da zapliva, mora se i smočiti, ko hoće da izvadi biser mora duboko zaroniti…

Mudrost ovu razumiju samo oni ludi od ljubavi… Pamet ovo uzvišeno stanište ne može dokučiti, ovo razumije samo onaj koji je ostao bez pameti, ali samo

nakon što je svu svoju pamet upregnuo i iscrpio. Razum je neophodan na putu, ali samo do određene granice, kada dođe do praga vrtova Voljenog, pamet mora kapitulirati. Dalje vodi samo srce i tu se vraćamo opet predanosti; naš ograničeni razum mora se predati na kraju, da bi se u njega spustilo Božansko razumijevanje…

Zbog jadanja našeg dani nam uzaludni bijahu… Bez ovog puta i nastojanja, čovjek će se vječno žaliti i nikada neće biti zadovoljan; taman da sazida kulu do sedmog neba neće ispuniti svoj cilj.. Mi smo ovdje poslani da budemo robovi, a ne da komandujemo.. Jadanje i žaljenje stalno je stanje većine ljudi i to je propast najveća, jer kao što Kur'an Časni stalno ponavlja, *bili smo samo jedna kap sjemena*; sve što imamo On nam je podario. Stvorio nas je za najuzvišeniju svrhu. Pa od kuda nam onda pravo da se stalno jadamo. Uputio nas je na put vjere. Slao nam je poslanike, stalno nas pozivajući Sebi! Zaista žaliti se i jadikovati je najniži oblik svijesti ili nesvijesti, zaborava, nerazumijevanja vječnih blagodati koje smo dobili postojanjem. Na kraju krajeva, otvoren nam je put i ka najtajnovitijim odajama Njegovoga bića…

Nije važno što odlaze dani… Ali nije važno, neka sve ide. Na koga Mevlana ovdje misli kada kaže: "*Ti ostani, niko nije čist kao Ti*"… da li se to odnosi na Allaha Uzvišenog ili na probuđenog i upotpunjenog čovjeka ~ *insani kjamila*? Mi znamo da Allah ostaje i da se ništa sa njime ne može i ne smije porediti. U tom smislu moguće je da se ovdje radi o *kjamilu*, potpunom čovjeku, kroz koga se Božanske tajne jasno očituju i u čijim se očima ogleda lice Božansko. Srce takvog čovjeka je *Kjaba*, oko njega se okreću duše željne pročišćenja, ljubavi i istine. On potstiče ljude na ovaj duhovni put, on ih hrabri, nadahnjuje, vodi i upućuje. Tačnije rečeno, preko njega Allah djeluje u ovom svijetu. Čovjek je Allahova tajna. *Insani kjamil* ili čovjek koji je upotpunio svoju svrhu i koji je potčinio svoju volju, dušu i srce Allahu zlatna je karika, zlatna nit, koja nas spaja i vodi do Stvoritelja.

Svako se osim ribe zasiti vode… Samo onaj koji je uronjen u more Božanske milosti uvijek ostaje žedan. Primjer za to imamo u Poslaniku s.a.v.s koji je vječno bio žedan Allahove blizine. Ono što je za običnog čovjeka hljeb za *ašika* je Allahova blizina i ljubav. Hafiz Širazi kaže: "*Želim da mjesto hljeba svakog dana ljubim miris svog Džanana.*"Pravi *ašik* je vječno žedan Allaha, put nema kraja i u tome je njegova najdublja tajna. O Allahu daj nam hljeba Tvoje ljubavi, daj nam vina Tvoje blizine, daj nam da sem Tebe ništa drugo ne tražimo!

Zar sirovi skrhanome razumije hal… Na kraju poziv na šutnju, jer sirovi i pečeni su kao dva mora koja se ne dodiruju. Stoje jedan uz drugog na vjetrometini ovoga svijeta. Jedan gleda u sunčevu svjetlost, a drugi u njegovu sjenu, jedan je ozarenog lica, a drugi crnog kao ugarak. Jedan uronjen u krv i grijehe, a drugi u krv srca svoga - krv svjetlosti koja oči otvara i koja vodi do Boga. Jedan ružnog, unakaženog lica, mrtvih očiju iza kojih bukte strasti i niski porivi, jedan lijep, očiju punih ljubavi i dobrote, iza kojih se krije svjetlost Allahova. Tajna ili čudo? Pamet ne može odgonetnuti poslove ovoga svijeta. Samo Allah zna odgovore na ova pitanja. Samo On zna šta je u našim srcima.

O Allahu Svemoćni
oprosti nam naše grijehe,
uputi nas na put istine,
otvori nam oči za Tvoju svjetlost
i srce učini vječno žednim
Tvoje ljubavi i blizine…

Amin!

Rječnik manje poznatih riječi

A

abdest ritualno pranje kod muslimana, pred molitvu.
adab nepisana pravila lijepog ponašanja u tekiji, džamiji ili vani, po uzoru na ponašanje Poslanika Muhammeda a.s.
ãh uzdah čežnje, uspio je onaj koji ima ah na Istinu i Uzvišenog Allaha
ahbab miljenik, prijatelj, blizak drug
ahmak neznalica, glupan, tikvan
Ahir Allahovo lijepo ime, Onaj posljednji, Onaj koji ostaje nakon svega
Ajaz sluga kralja Mahmuda
Ajman dolina ispred Sinajske Gore
'ajn bitak, izvor, osnov
akl pamet, razum
alast dan zavjeta sa Allahom dž.š. u praiskonu
alem svijet, zemlja, svemir
alim učenjak, upućeni u (vjerske) znanosti
amber miris
Anka ptica feniks koja živi sama u pustinji
arif gnostik, prosvjetljeni, onaj koji je zadobio spoznaju
Arš Božije prijestolje
ashab prijatelj, sudrug, pristalica
Asaf mudri vezir Sulejmana a.s.
atabeg namjesnik sultana
attar prodavac mirisa
ašk ljubav, ljubavni zanos, privrženost Uzvišenom Allahu dž.š.
ašik zaljubljenik, Božanskom ljubavlju opijeni
azab kazna, patnja, muka
azad slobodan u duhovnom smislu

B

bab vrata, poglavlje
Batin bit, unutrašnjost, tajna, jedno od Allahovih imena
bazar pijaca, mjesto trgovine
bejt dvostih koji se koristi u gazelima
beka vječnost, istinsko postojanje u Allahu dž.š.
belaj nevolja, muka, nezgoda
bereket blagodat, blagostanje
bulbul slavuj
bustan vrt, stanište mirisa

Č

čehra lice
Čigil mjesto u Turkestanu poznato po lijepim ženama

D

Darije veliki perzijski kralj
defter tefter, notes, mala knjiga
dergjah prostor pred vratima velikana**,** tekija, mjesto gdje se sakupljaju derviši
derman lijek, mehlem
ders lekcija, predavanje, propovijed
dert jad**,** bol duhovne čežnje
derviš onaj koji je svoje poslove prepustio Allahu dž.š, onaj koji bdije pred vratima Uzvišenog Allaha, skroman i pobožan čovjek koji žudi za spoznajom istine, pripadnik jednog od derviških redova, sufija, mistik
devlet sreća
din vjera, religija
dirhem dinar
Dilbar isto što i **Dilber,** dil-srce, bar-odnijeti, Voljeni koji srce odnosi, Allah dž.š.
Dildar onaj kome se srce dariva, Allah dž.š.
divanija lud čovjek, onaj koji ne zna za sebe
Dost (dust) bukv. prijatelj, fig. Uzvišeni Allah, Stvoritelj
dova molitva, zaziv Uzvišenom
dunjalučar materijalista, onaj koji žudi za dobrima ovoga svijeta

DŽ

Džamšid perzijski kralj koji je posjedovao džem-čašu istine
džan duša
džahil neznalica, agnostik, analfabet
Džanan duša duše, Voljeni, Allah dž.š.
džemal svojstva Božije ljepote i milosti
džezba stanje Božije blizine, ushićenje, opijenost, privučenost Allahu dž.š.
Džibril melek, anđeo koji dostavlja objavu
Džejhun rijeka koja teče između Horasana i Samarkanda
džim arapsko slovo, jedan od harfova

Đ

đaur kjafir, kaur, nevjernik, nemusliman
đulistan ružičnjak

E

ebed to što nema kraja, beskraj
efendija gospodin, uglednik

efdalnije korisnije
elest dan zavjeta sa Allahom dž.š. u praiskonu
emir predvodnik, vođa
em(e)r naredba, nalog, dekret
Erak oblast u Perziji
etr vrsta mirisa
evlija Allahov prijatelj, bogougodnik, Dobri
evnuh čuvar carskog harema, oličenje narušene muškosti
edžel suđeni trenutak smrti, smrt, usud
ezel praiskon

F

fajda korist, dobit
fakir(luk) **fukara**, siromah, ubog, neimaština, jednostavnost, skrušenost
Fars pokrajina u Iranu u kojoj se nalazi grad Širaz
fakih šerijatski pravnik
fena prolaznost, nestajanje u Allahu dž.š.
fetva šerijatska odredba,
Ferhad junak stare Perzija, koji je volio Širin
Ferman presuda
Firdeus najuzvišeniji džennet
fitna smicalica. smutnja
fursat snaga, pobjeda

G

gaflet nehajnost, nemar
gazija vojnik, borac, junak
gajb **nevidljivi, tajanstveni, skriveni svijet**
gandže pupoljak
garib stranac

H

haber vijest
habib miljenik, omiljeni, najviši stepen ljubavi prema Allahu džš.
hadis govor; često se odnosi na govor i djelovanje Poslanika a.s.
hadret prisutnost sa Allahom dž.š, osjećanje Allahove prisutnosti
hadže ugledik, čovjek od ugleda, velikan
hadždž hodočašće Kjabe u gradu Mekki
hajret zapanjenost
Hakk Istiniti, ime Uzvišenog Allaha dž.š.
hakikat stvarnost, srž, bit**,** istina
hal pojava, stanje, odnos duše i tijela u datom trenutku,
ono što se javlja u srcu,
halal šerijatski dozvoljena stvar
halal olsun neka je prosto

halka krug, zikir derviša se obavlja u halki
halvet osamljivanje, odvojenost, prostorija u kojoj se osamljuje
hamajlija predmet ili stvar koja čuva od uroka
hanikah tekija, mjesto gdje žive derviši
harabat mjesto ruine, mjesto gdje se srce u ruinu pretvara
haram (vjerski) zabranjeno, nedopustivo djelo
hasura gruba pletena prostirka
hašer mjesto okupljanja na Sudnjem Danu
hazna riznica
heva žudnja, želja
Hidr vječno živi, onaj koji se napio Abu Hajata – vode vječnog života
hikaja poučna priča
hila varka, podvala**,**
himmet blagoslov, usmjeravanje srca prema Allahu dž.š. nečijim blagoslovom
hizmet služba, nesebično služiti drugima
hrka grubi ogrtač derviša
hudur prisutnost srca**,** svjesnost Allaha dž.š.
hukm vjerska odredba
hurmet poštovanje, uvažavanje, obzir
Husrev perzijski kralj
hutba govor, predavanje, propovijed

I

ibadet pobožna djela, iskazati djelima predanost Allahu dž.š.
Iblis šejtan, đavo
'id bajram
ihram bijela plahta kojom se ogrću hadžije
ilum duhovno znanje
iman vjerovanje, uvjerenje
inšallah ako Bog da
Irem ime raja, lijepa građevina u pustinji nazvana po ocgraditelja koji je Božijom odredbom zatrpan u pustinji
ismet čistoća duše
išaret znak, ljudi duhovne spoznaje ne govore riječima već išaretima

J

Jaran množina od Jar što znači Prijatelj, Voljeni, Alah dž.š.
Jusuf a.s. Božiji poslanik, bio savjetnik Faraonu, Zulejha je bila žena koja se ludo zaljubila u njega, jedan od najljepših poslanika

K

kabilijjet narav, sposobnost, kapacitet na duhovnom putu
kabul prihvaćeno, primljeno, **ukabuliti** - prihvatiti nečiju molbu, mi se

	molimo da Allah Uzvišeni ukabuli naše dove
kada	presuda, određenje iz Božijeg znanja
kader	izvršenje Božijeg određenja **kadaa**
kadija	sudac
Kaf	planina na kojoj po predaji boravi Simurg, spomenuta u Govoru Ptica, geografski se nalazi u srednjoj Aziji
kanaat	zadovoljstvo Božijim određenjem
Kanaan	pokrajina u Palestini, Jusuf a.s. je bio iz Kannana
Karun	bogataš u doba Musa a.s. koji je bio proklet zbog svoga zuluma
katil	dušman, neprijatelj, krvnik
kemal	potpunost, čistina od svih svojstava i djela
keramet	nadnaravna pojava, neki ljudi to dobiju kao dar od Allaha dž.š. da čine stvari koje prevazilaze ono što po prirodi stvari smatramo uobičajenim, npr. liječenje dodirom, čitanje misli, hodanje po vodi itd.
Kerim	Plemeniti
Kevser	ime jedne od rajskih rijeka
Keššaf	onaj koji otkriva
kešf	otkrovenje
kibur	nadmenost, uobraženost, samoljubljivost, bahatost
Kjaba	sveti hram u Mekki, mjesto hodočašća za sve muslimane i pravac prema kojem se okreću u namazu
kijamet	dan proživljenja
kjafir	nevjernik, onaj koji pokriva istinu
kurban	žrtva
kuvvet	moć, snaga
kun	budi, Kad Allah hoće nešto, On samo kaže *kun*-budi, i ono bude...

L

Lejla	djevojka u koju se Medžnun ludo zaljubio
lezet	zadovoljstvo, užitak
La–mekan	stanište ne staništa ili stanište koje nadilazi vrijeme i prostor i postojanje koje je nama poznato.

M

Mahmud	sultan iz Gazne, današnji Avganistan, koji je osvojio Indiju
mahrem	povjerenik, posvećenih**, mahrem esrar –** povjerljivi čuvar tajni
mal	imetak
manija	značenje
marifet	spoznaja Allaha dž.š.
Mašuk	Voljeni, Ljubljeni
mast	onaj ludo opijeni Allahovom ljubavlju
medžlis	skup, društvo, sijelo
Medžnun	mladić koji je bio ludo zaljubljen u Lejlu, sama riječ znači lud
mejhana	kuća vina, mej – vino, hana – kuća, krčma
mekam	stanište, postaja, razina, nivo na duhovnom putovanju
melek	anđeo

merhaba dobro došao
merteba stepen, rang, položaj
mesdžid mjesto gdje se obavlja sedžda, džamija
Mesih Isa a.s.
mešreb narav, priroda
mezheb vjera, jedan od četiri duhovna pravca u Islamu
miskin siromašak, nevoljnik
mizan božanska vaga, na kojoj će se vagati dobra i loša djela
mudžiza čudo, nadnaravna pojava
muflis onaj sasvim propao materijalno, gola sirotinja
muhtesib nadzornik, vjerski policajac
muhur pečat
mu'min vjernik, pravovjerni
munafik licemjer
murad težnja, želja, odatle **murid –** onaj sa duhovnom težnjom
muršid učitelj, duhovni predvodnik, uputitelj
murid učenik, onaj koji žudi za znanjem, sljedbenik sufijskog reda
musafir putnik
musafirhana kuća za putnike, mjesto gdje su se putnici primali na trodnevni, besplatan, konak
mušrik onaj koji čini širk, idolopoklonik

N

nafaka opskrba
nazar pogled, može biti blagoslovljeni pogled Allaha Uzvišenog ili pogled nekog od Njegovih prijatelja.
naj frula, sviralo od spaljene trstike
nar vatra, vatra paklena
nasihat savjet
nazar-baz onaj koji voli da se igra pogledima, odnosi se na razmjenu pogleda između žena i muškaraca
nefs niski ljudski prohtjevi, porivi, jat, nefs prolazi kroz sedam **mekama** ili stanica pročišćenja. To su: **Emmara** ~ komandujuća, požudna, duša sklona zlu, **Levvama** ~ pokajnička duša, duša koja sebe kori, **Mulhima** ~ nadahnuta duša, **Mutme'ina** ~ smirena duša, **Radija** ~ duša zadovoljna Allahom dž.š., **Merdija** ~ duša sa kojom je Allah dž.š. zadovoljan, **Safija** ~ pročišćena, čista duša.
nefes dah
nerkes narcis
nijaz izraz pokornosti i predanosti
nijjet namjera srca, djela će se suditi prema nijetima
nokta tačka, fig. tanahnost, suptilnost
nikab potpuna pokrivka za muslimanku, ono čime je žena pokrivena
Nuh a.s. Božiji poslanik, onaj koji je voljom Allaha spašen potopa
nur svjetlost, blještavilo

P

padišah car, kralj, monarh
Parviz Perzijski šah Husrev, sin Nuširvana Pravednog
pejgamber poslanik, izaslanik, vijesnik, glasnik
perda zastor, veo
perišan onaj koji nestaje i gubi se zbog duhovne ljepote
pervan crni leptir, onaj koji sagorijeva u svijeći istine
pir starješina, stari mudri čovjek, šejh, učitelj

R

Rabb Gospodar, Uzvišeni Bog
ragbet želja duše za nagradom,želja srca za Istinom
rahat miran, spokojan, bezbrižan
Rahman Milostivi, ime Uzvišenog
rahmet milost, milosrđe, Božija milost
razi onaj zadovoljan Allahovom odredbom i svime što mu se dogodi
raziluk zadovoljstvo Allahovom odredbom
rebab žičani muzički instrument, ima samo 4 žice
refik prijatelj
rijaluk pretvaranje, licemjerstvo
rindan boem, onaj čije je srce sagorjelo, pretvorilo se u ruinu, sred harabata-mjesta u kojem se srce u ruinu pretvara
Rizvan čuvat na vratima dženneta
ruh duša, duh

S

sabur(iti) strpljivost, strpiti se
saff red, linija
sakija onaj koji toči vino ljubavi, može se odnositi na šejha, a može i na Allaha Uzvišenog
salihin oni dobri i pravedni
salik putnik duhovnog puta
saraj konačište, odmorište na putu
saz muzički instrument
sebeb uzrok
sehur trenutak smjene noći i dana, zora
sedžada ćilim na kome se obavlja sedžda, ćilim za molitvu
sejahat duhovno putovanje, putovanje samo zarad blizine Allahove
selamet spasenje
sema osluškivanje, a onaj koji čuje Božansku muziku ne može se otrgnuti plesu; otuda se ovaj pojam najčešće povezuje sa ritualnim plesom derviša.
Sidra mjesto na sedmom spratu nebesa
sifati atributi, svojstva, osobine
sihir opčinjenost, zavedenost iluzijom

Sikandar Aleksandar Makedonski
silsila lanac po kojem se prenosi znanje od Allaha dž.š. preko Poslanika a.s. i ostalih Allahovih predanih robova
sirr duhovna tajna
sohbet razgovor, prisnost, prijateljstvo
sufija derviš, onaj koji je pročistio svoju dušu
Suha slabo vidljiva zvijezda
suret slika, obris, oblik u sazviježđu Ursa Manor

Š

šah kralj, sultan
šahinšah kralj kraljeva
šeher grad, naselje
šejh duhovni učitelj, vodič sufijskog reda, pročelnik tekije
šeret mangup
Širin perzijska ljepotica
širk idolopoklonstvo, teški grijeh, smatrati nekoga Bogu sličnim

T

tadž kruna na glavi
takva bogobojaznost
tamam potpun, upotpunjen, završen
tar četvero-žičani instrument, prodornog zvuka
tarikat idejni sistem načina života zasnovan na šerijatu, kako ga je shvatio i primjenjivao neki vjerski velikan~**pir**~, takvi vjerski velikani bili su osnivači tarikata, islamsko duhovno bratstvo, red, put
taruf lijepo ponašanje, perzijski bonton
tavvaf obilaziti neko mjesto u krugu
tefsir tumačenje
terbijjet duhovni odgoj derviša, šejh terbijjeti, odgaja derviše
tekbir formula 'Allahu Ekber' Allah je najveći
tekija tarikatska ustanova, duhovno odgajalište
teslimijjet pokornost, predanost Allahu, ali i čovjeku koji nam može približiti tajne Njegove, sa zadovoljstvom primiti svaki udar sudbine
tespih brojanica sa trideset i tri ili devedeset i devet bobaka koja se koristi u musl. molitvi
Tur brdo Tur, Sinajska Gora

V

vaiz onaj koji vazi, drži propovjed
vakat vrijeme
vakuf zadužbina
vuslet jedinstvo, sjedinjenje

Z

zahid onaj koji upražnjava zuhd-asketizam, onaj koji se povukao od svijeta
zat ličnost, biće, o Allahovom Biću se ne može govoriti
zeman vrijeme
zerra mrvica, mala količina nečega
zevk užitak, zadovoljstvo
zijaretiti posjetiti, obilaziti
zikr, zikrullah sjećanje i spominjanje Uzvišenog Allaha dž.š.
zindan zatvor
zindžiri lanci
Zuhra zvijezda sjevernjača
zuhur pojava**, ozuhuriti se**~ pojaviti se
Zulejha žena Potifara, koja se ludo zaljubila u Jusufa a.s. koji je bio rob njenoga muža
zulum nepravda
zunnar konop koji kršćanski svećenici opasavaju oko struka

~ literatura ~

Dželauddin Rumi, *Kulijat Divani Šemsi Tabrizi; Mesnevi Ma'nevi; Fihi ma Fihi*

A. J. Areberry, *Mystical Poems of Rumi I, II; Discourses of Rumi*

Reynold A. Nicholson, *Selected poems from the Divani Shamsi Tabriz; The Mathnawi of Jalaluddin Rumi I -VI; Rumi, Poet and Mystic; The Mystics of Islam*

James Cowan, *Rumi's Divan of Shems of Tabriz*

Edmund Helminski, *The Ruins of the Heart; Selected Lyric Poetry of Jalaluddin Rumi*

Mehmet Onder, *Mevlana and the Whirling Dervishes*

Eva de Vitray - Meyerovitch, *Rumi i Sufizam, Antologija sufijskih tekstova*